

Inleiding

Het leerboek **ALEXANDER** (Augmentatie **LEX**icon**ANDER**staligen) heeft ten doel de productieve en receptieve woordenschat van niet-Nederlandstaligen te vergroten. Vergroten houdt in dat ervan wordt uitgegaan dat de leerling die dit leerboek gebruikt, reeds over een zekere woordenschat beschikt.

In concreto wordt verondersteld dat hij of zij de 2143 meest frequente Nederlandse woorden, zoals die zijn opgenomen in het Basiswoordenboek Nederlands¹, beheerst. In de terminologie van het Common European Framework of Reference ligt het beginniveau op ongeveer A2.

Selectie en rangschikking van de woorden

In dit leerboek worden 1829 woorden aangeboden. Deze zijn verdeeld over 23 hoofdstukken en per hoofdstuk gegroepeerd rond een bepaald thema: het lichaam, houding en beweging, verkeer en vervoer, sport enzovoorts.

Er is geenszins naar gestreefd om per thema een volledige opsomming te geven van woorden die met dat thema in verband zouden kunnen worden gebracht. Dat zou lange woordenlijsten hebben opgeleverd en niet een didactisch hulpmiddel om de woordenschat uit te breiden. Daarom moest er, nadat de thema's waren vastgesteld, een keuze worden gemaakt. Deze keuze steunt hoofdzakelijk op woordfrequentie. Aan de aldus per thema geselecteerde woorden is nog een aantal woorden toegevoegd die niet tot een bepaald aandachtsgebied gerekend kunnen worden. Voor deze toevoeging zijn verschillende redenen.

In de eerste plaats is een opsomming van bijvoorbeeld alleen maar kledingstukken of groenten saai en (dus) moeilijk om te leren.

In de tweede plaats leert de praktijk dat kennis van het thematische woord alleen niet voldoende is. Vaak zal de gebruiker nog andere woorden nodig hebben om zich van het thematische woord te kunnen bedienen. 'Nagels' willen 'geknipt' worden en wie een 'voorraad' heeft zal deze af en toe moeten 'aanvullen'.

In de derde plaats heeft een strakke thematische afbakening het bezwaar dat op die manier bepaalde woorden, die ook belangrijk zijn, nooit aan bod komen omdat ze in geen enkel hokje passen. In welke categorie moet men 'voortaan' plaatsen of 'tenzij'? Het resultaat van deze overwegingen is een thematische aanpak die ruimte laat voor andere woorden.

De wijze waarop van die ruimte gebruik is gemaakt is tamelijk willekeurig, maar natuurlijk moesten deze extra woorden wel voldoen aan de vastgestelde frequentienorm.

Opzet van het leerboek

Het leerboek **ALEXANDER** telt 23 hoofdstukken. Ieder hoofdstuk is onderverdeeld in paragrafen, aangeduid met letters: a, b, c enzovoorts.

Het aantal paragrafen per hoofdstuk is afhankelijk van het aantal woorden dat per hoofdstuk wordt aangeboden (ongeveer tussen de 60 en de 120).

Per paragraaf worden ongeveer 25 woorden behandeld.

¹ P. de Kleijn en E. Nieuwborg, Basiswoordenboek Nederlands, Wolters Leuven, 1996.

Deze behandeling ziet er als volgt uit:

staart, de staarten	De koe probeert met zijn st de vliegen van zijn lijf te jagen.
------------------------	---

In de linkerkolom staat het nieuwe woord. Rechts daarvan volgt een voorbeeldzin waarin het nieuwe woord zo pregnant mogelijk wordt gebruikt. De derde kolom, de kolom met de stipeltjes, biedt ruimte om de vertaling van het nieuwe woord te noteren.

In de voorbeeldzinnen worden van het nieuwe woord alleen de beginletters gegeven. Dit teneinde de leerling te prikkelen om, met behulp van de context, zelf de betekenis van het nieuwe woord te vinden. Bij de eerste kennismaking zal dit uiteraard moeilijk zijn, maar zelfs dan - en zeker bij een tweede of derde bestudering - is het aanbevelenswaardig dat de leerling de linkerkolom bedekt en het ontbrekende woord op eigen kracht probeert te ontdekken.

Gewoonlijk wordt van een nieuw woord slechts één betekenis behandeld. Soms werd het echter nuttig geoordeeld aandacht te vragen voor nog een betekenisnuance.

Dat gebeurt na 'ook'. Bij voorbeeld:

afwijking, de afwijkingen	Het onderzoek wijst op een kleine afw in uw ademhalingsorgaan. Niet iets om u zorgen over te maken. ook: Het vliegtuig was uit zijn koers geraakt. De afw bedroeg wel twintig kilometer.
------------------------------	--

Als eenzelfde woord duidelijk thuishoort bij twee verschillende thema's, is het tweemaal opgenomen (met verwijzing). Zo zal men 'opname' vinden in het hoofdstuk over *Ziek en gezond* en in het hoofdstuk over *De media*.

Na de aanbieding van deze ± 25 woorden volgt er een aantal oefeningen over en met deze woorden.

Vervolgens worden, per paragraaf, de ± 25 woorden verwerkt en aangeboden in een samenhangende tekst: een kort verhaal, een interview, een uiteenzetting, een biografietje enzovoorts. Aan de hand van deze teksten kunnen docenten en leerlingen nagaan of de nieuw geleerde woorden beheerst worden.

De teksten zijn dus in zekere zin de kroon op het werk: de leerling heeft de nieuwe woorden bestudeerd, hij heeft de oefeningen gemaakt en nu is hij in staat een tekst, waarin deze nieuwe woorden zijn verwerkt, te begrijpen.

Om er evenwel zeker van te zijn dat de teksten inderdaad beheerst worden, zijn aan de verhalen controletoeetsen toegevoegd. Deze hebben betrekking op het verhaal in zijn geheel en niet uitsluitend op de nieuw geleerde woorden.

Samengevat ziet de structuur van een paragraaf er als volgt uit:

1. nieuwe woorden met gebruiksvoorbeeld
2. oefeningen bij deze nieuwe woorden
3. samenhangende tekst met daarin de nieuwe woorden
4. controletoeets bij de samenhangende tekst.

Cumulatief en repetitief aanbod van woorden

Voor de **gebruiksvoorbeelden**, de **oefeningen** en de **teksten** zijn **uitsluitend** woorden gebruikt uit het Basiswoordenboek Nederlands¹, aangevuld met woorden uit dit leerboek. Deze aanvulling verloopt cumulatief. Dit betekent dat in hoofdstuk 2 woorden kunnen voorkomen uit hoofdstuk 1, in hoofdstuk 3 woorden uit hoofdstuk 1 en 2, in hoofdstuk 4 woorden uit de hoofdstukken 1, 2, 3.

Het betekent ook dat bijvoorbeeld in hoofdstuk 5 geen woorden worden gebruikt die pas in hoofdstuk 8 aan bod komen.

Hetzelfde geldt voor de paragrafen: paragraaf b kan woorden bevatten uit paragraaf a, paragraaf c woorden uit a en b, maar in a staan geen woorden uit b of c. Voor wat het aanbod van nieuwe woorden betreft heeft het leerboek dus de vorm van een omgekeerde piramide.

Het staat iedere gebruiker uiteraard vrij te bepalen in welke volgorde hij of zij de hoofdstukken wil doorwerken, maar wie afwijkt van de volgorde van het boek, doorbreekt de cumulatieve en repetitieve uitbreiding van de aangeboden woordenschat.

Afleidingen

Omdat het leerboek **ALEXANDER** gericht is niet alleen op receptief maar ook op productief taalgebruik, werd het zinvol geacht niet slechts het grondwoord maar ook de daarbij behorende afleiding als apart woord aan te bieden, dus naast 'godsdienst' ook 'godsdienstig', ook als de afleiding niet de vastgestelde frequentienorm haalde.

Men moet er overigens steeds rekening mee houden dat een afleiding in dit leerboek kan ontbreken omdat zij reeds in het Basiswoordenboek Nederlands staat en dus bekend wordt verondersteld.

Klassikaal gebruik - zelfstudie - sleutel

Het leerboek is bedoeld voor klassikaal gebruik maar leent zich ook goed voor zelfstudie. In verband met dit laatste gegeven is het aantal open en tekstonafhankelijke vragen zeer beperkt gehouden.

De antwoorden bij alle oefeningen en bij de controletoeetsen zijn opgenomen in een aparte **sleutel**.

Leesstof

In het leerboek staan zeer veel teksten. Deze hebben, zoals boven is uiteengezet, een duidelijke didactische functie.

Zij kunnen echter ook gebruikt worden als leesmateriaal, waarvan het niveau omschreven zou kunnen worden als: niet te gemakkelijk en niet te moeilijk. Niet te gemakkelijk betekent: moeilijker dan de teksten die men in de meeste basis cursussen Nederlands als tweede of als vreemde taal aantreft; niet te moeilijk wil zeggen: geen authentiek materiaal ontleend aan kranten, tijdschriften of boeken.

Herkomst van de teksten

Alle teksten in dit leerboek zijn, zoals gezegd, speciaal voor dit leerboek geschreven. Dit betekent natuurlijk niet dat voor het verwerken van feitelijke gegevens geen gebruik zou zijn gemaakt van bestaand materiaal.

Bij teksten, waarin dat het geval is, wordt de herkomst van dat materiaal vermeld. Teksten zonder een speciale vermelding zijn oorspronkelijk.

¹ Hiertoe worden ook gerekend doorzichtige samenstellingen die gevormd kunnen worden met behulp van de woorden uit het Basiswoordenboek Nederlands van De Kleijn en Nieuwborg.

I Het lichaam

Ia I

adem, de
(geen mv.)

Doe uw mond eens open, zei de agent.
Nou meneer, naar uw a te oordelen hebt
u veel te veel gedronken.

inhouden,
hield in,
ingehouden

De jongens deden wie het langst de adem kon
inh
ook: Wat betekent dat antwoord? - Dat
antwoord h in dat hij mijn voorstel niet
aanvaardt.
Van mijn loon wordt altijd een bepaald bedrag
ing
.....

ademhaling, de
ademhalingen

De ad zorgt ervoor dat er lucht in het
lichaam komt.

zenuw, de
zenuwen

Door ons lichaam lopen zeer veel 'draadjes'
die allerlei informatie doorgeven.
Deze 'draadjes' noemt men ze
ook: Als hij in het openbaar moet spreken,
heeft hij veel last van ze
.....

zenuwachtig
zenuwachtiger,
zenuwachtigst

Hij heeft nooit last van zenuwen.
Hij is nooit ze
.....

wang, de
wangen

Ik moest zo vreselijk lachen dat de tranen over
mijn wa liepen.

long, de
longen

Bij de ademhaling wordt er lucht in de lo
gebracht.

bil, de
billen

Tegenwoordig draagt men vaak broeken die
strak om de b zitten.

buik, de
buiken

Als je veel eet en veel bier drinkt, krijg je een
dikke b
.....

voortaan

U wordt te dik. U moet in de toekomst wat
minder eten. Zult u dat doen? - Ja, ik zal
vo wat minder eten.
.....

knippen knipte, geknipt	Omdat ik dat artikel over orgels in Nederland wil bewaren, heb ik het uit de krant gek
teen, de tenen	Aan iedere voet zitten vijf te
nagel, de nagels (nagelen)¹	De na van vingers en tenen groeien steeds aan. Daarom moet men ze regelmatig knippen.
geheugen, het (geen mv.)	Klaas vergeet alles. Hij heeft een slecht ge
smaak, de smaken	Dank zij de sm kan men vaststellen of het eten zoet of zout is. ook: Zij koopt altijd kleren die haar goed staan. Zij heeft veel sm
gelaat, het (geen mv.)	In gesproken Nederlands zegt men: Deze vrouw heeft een vriendelijk gezicht. Maar in boeken gebruikt men soms in plaats van 'gezicht' het voornamere woord 'ge
maag, de magen	Ons voedsel gaat door de mond naar de ma
hals, de halzen	Het lichaamsdeel tussen het hoofd en de schouders noemen we de ha
orgaan, het organen	Het oog is het or waarmee de mens kan zien. ook: Unicef is een or van de Verenigde Naties.
organisme, het organismen (organismes)	De levende or worden in de traditionele studies verdeeld in twee groepen: het plantenrijk en het dierenrijk. ook: ieder land kan beschouwd worden als een or waarvan de vele delen een geheel vormen.
gehoor, het (geen mv.)	Loes heeft een scherp ge Zelfs zeer zachte geluiden kan zij horen. ook: Ik heb Willem al vier keer gebeld, maar ik krijg geen ge

¹ Ongebruikelijke meervouden worden tussen () gezet.

tong, de tongen	De to is het orgaan van de smaak.
hersenen en hersens (alleen mv.)	Hij heeft een zwak verstand en zijn broer heeft ook niet veel h
vuist, de vuisten	Eddy was zo kwaad dat hij met zijn vu op tafel sloeg.
ruiken rook, geroken	De neus is het orgaan waarmee men ru
huid, de huiden	Hij deed zijn kleren uit om de dokter te laten zien dat zijn hu op verschillende plaatsen helemaal rood was.
spier, de spieren	Als de sp van je benen niet meer functioneren, kun je niet meer lopen.
voorhoofd, het voorhoofden	Hij wees naar zijn vo alsof hij wilde zeggen: jij bent gek.
zweet, het (geen mv.)	Het was vreselijk warm. Het zw stond op zijn voorhoofd.

1a 2

Vul een passend woord in uit 1.

- De .. van de zieke was zwak en onregelmatig.
- Ze had heel hard gelopen om de trein nog te halen. Buiten .. en met het .. op haar voorhoofd viel ze nog net op tijd de trein binnen.
- Doe je mond eens open en steek je .. eens uit, zei de dokter tegen de zieke jongen.
- Deze buitenlandse vrucht heeft de vorm en de .. van een appel.
- Toen Carmen naar het feest ging, maakte ze de .. van haar vingers rood.
- Omdat zij graag een bruine .. wilde hebben, ging zij de hele dag in de zon liggen.
- Voor deze studie zijn .. alleen niet voldoende. Je moet ook hard willen werken.
- Je kunt hem de gekste feiten uit het verleden vragen. Hij weet alles. Hij heeft een sterk ..
- Koos had op een warme dag acht ijsjes gegeten. 's Avonds klaagde hij over pijn in zijn b ..

10. Aan het begin van het examen was ik wel wat .. , maar toen ik eenmaal bezig was, verdwenen alle .. .
11. We doen eerst een paar bewegingen om de .. los te maken.
12. Dat eten ligt zwaar op de .. .
13. Als een deel van het lichaam ziek is, heeft dit invloed op ons hele .. .
14. Het was in de tram zo druk dat er twee keer iemand op mijn .. ging staan.
15. Wat ben je aan het koken? - Wat denk je? - Nou, het .. in ieder geval naar groente.
16. Voor de ademhaling zijn onze .. onmisbaar.
17. Je nagels zijn te lang. Je moet ze .. .
18. De spanning was zo groot dat de kinderen de adem .. .
19. De dokter heeft me gezegd dat zout slecht voor me is. Daarom zal ik .. geen zout meer gebruiken.
20. Het .. van de dode man had geen enkele uitdrukking meer.
21. Hij sloeg naar de man die voor hem stond en raakte hem met zijn .. midden in het gezicht.
22. Wat is die stoel hard. Ik krijg pijn aan mijn .. .
23. Is het koud buiten? Je hebt zulke lekkere rode .. .

1a 3

Hier volgen groepjes van twee woorden. Vul van die twee woorden het juiste woord in.

1. *het geheugen - het gehoor*
Ik heb slecht verstaan wat je gezegd hebt. Mijn .. is niet meer zo best.
2. *de huid - de bil*
Van de .. van sommige dieren worden schoenen en tassen gemaakt.
3. *de adem - de ademhaling*
Hij heeft een vieze .. .
4. *het voorhoofd - het hoofd*
Mijn zus is een .. groter dan ik.
5. *de zenuw - de spier*
Sommige sportlieden doen oefeningen met zware ijzeren ballen om sterke .. te krijgen.
6. *de buik - de maag*
Wat ze ook eet, ze wordt nooit ziek. Ze heeft een sterke .. .

7. *het orgaan - het organisme*
De longen en het hart zijn .. van het menselijk lichaam.
8. *de vuist - de hals*
Hij legde zijn arm om haar .. en zei: Ik hou van jou.

1a 4

De huiskamerkoning

De dikke gordijnen in de koninklijke slaapkamer waren nog gesloten. De koningin luisterde naar de ademhaling van de man die naast haar lag. Ik heb van jou gehouden, dacht ze. Ik hield mijn adem in als ik de krachtige spieren zag in je armen, benen en hals. Ik werd warm als ik mijn hand op je voorhoofd mocht leggen en mijn lippen op je wangen mocht drukken. En als mijn tong de jouwe raakte, was het alsof ik de zon kuste. Die tijd is voorbij. Ik ruik nu te vaak je slechte adem. Ik zie een huid die te geel en een buik die te dik is. Ik zie nagels die zelden geknipt worden. Daarvan kan ik niet houden. Dat werkt slechts op mijn zenuwen.

De koning bewoog in het brede bed. Zijn ademhaling werd onregelmatig, zijn maag liet een donker geluid horen. Toen opende hij zijn ogen en vroeg met zwakke stem: 'Wat voor weer krijgen we vandaag?' 'Als je even naar buiten kijkt, kun je dat zelf vaststellen,' antwoordde de koningin.

Ze wist dat het niet waar was. Ze wist dat de gordijnen in de slaapkamer zo dik waren dat men, zelfs midden op de dag, er maar heel weinig kon zien. Ze wist bovendien dat die gordijnen nooit opengingen.

De koning ging op zijn linkerzij liggen zodat zijn mond bijna het oor van de koningin raakte, stak een vuist in de lucht en schreeuwde: 'Jij moet niet zo flauw doen, nare koningin, jij weet heel goed dat ik niet door die gordijnen heen kan kijken.'

De koningin vloog van schrik uit bed. Maar toen haar warme tenen de koude vloer voelden, kwam zij weer snel tot haar koninklijke zelf.

'Waarom wil jij eigenlijk weten wat voor weer het wordt?', riep zij. 'Jij zet immers nooit een voet buiten de deur, jij onduidelijke huiskamerkoning.'

Dat 'onduidelijk' sloeg op zijn regeringsprogramma, een stuk dat inderdaad nog vager was dan het grijze licht in de koninklijke slaapvertrekken. Maar kritiek op zijn politiek vond de koning niet erg. Daarnaast luisterde hij met onbewogen gelaat. Wat hem wel diep trof was dat 'huiskamerkoning'.

Het was waar: hij zette al sinds jaren geen voet meer buiten de deur, hetgeen onder andere tot gevolg had dat overal in zijn rijk nieuwe gebouwen, wegen en bruggen nooit in gebruik waren genomen omdat de officiële opening nog niet was verricht. Maar de koningin kende, beter dan wie ook, de reden van 's konings teruggetrokken leven en zij zou dus de laatste mogen zijn die het harde woord 'huiskamerkoning' in de mond mocht nemen.

Toen Jan - zo heette hij - koning was geworden, was hij uitgegaan van de gedachte dat een koning boven het volk moet staan, in alles beter moet zijn, van alles meer moet hebben. Bij het eerste contact met de bevolking waren hem, wat dat 'meer' betreft, al meteen een aantal onaangename feiten opgevallen. Zo had hij gezien dat niet alleen hijzelf een hoofd had, maar dat iedereen, jong en oud, man en vrouw, arm en rijk ook over zo'n instrument beschikte. Dat is niet zoals het hoort, dacht hij.

Vanwege zijn functie moest hij veel handen drukken. Als hij zo'n uitgestoken hand op zich af zag komen, vond hij het iedere keer weer buitengewoon vervelend dat hij van zijn

kant daar ook maar één hand tegenover kon stellen en niet een arm kon aanbieden met vier of zeven handen, aldus tot uitdrukking brengend dat een koning echt wel wat meer in huis heeft dan een bakker of een bankdirecteur.

Hij dacht: ik moet over deze zaak eens met mijn dokter praten. Hij liet zijn dokter komen en vertelde hem dat hij als koning niet genoeg boven het volk stond.

'U bedoelt dat uw benen te kort zijn?' vroeg de dokter.

'Dat natuurlijk ook. Mijn benen zijn zonder meer twee meter te kort. Maar het probleem is veel breder. Hoeveel tongen heb ik, dokter?'

'U hebt één tong.'

'En hoeveel hoofden?'

'U hebt één hoofd.'

'En hoeveel longen?'

'U hebt twee longen.'

'Voelt u wel, dokter, alleen wat de longen betreft heb ik iets meer dan de anderen.

Maar voor de rest is er tussen mij, de koning, en al degenen over wie ik gezag uitoefen geen enkel verschil. Dat maakt mij boos, dat maakt mij zenuwachtig, dat doet mij verdriet. 's Nachts word ik soms wakker met het zweet op mijn voorhoofd, denkende: had ik tenminste alles maar dubbel. Ik praat niet eens over drie of vier keer zoveel, wat normaal zou zijn, nee gewoon dubbel. Voor een koning is dat toch niet teveel gevraagd, vindt u niet, dokter?'

'Op zichzelf is het geen onredelijke eis,' zei de dokter, 'maar...'

'Kunt u mij niet wat extra organen geven? Eventueel knipt u in mijn organisme een aantal andere delen weg, het gehoor bijvoorbeeld of het geheugen, dat zien de mensen toch niet. Maar de dingen die aan de buitenkant zitten, hun aantal moet uitgebreid worden, aanzienlijk uitgebreid worden, begrijpt u?'

De dokter zei dat het hem zeer speet, maar dat hij absoluut niets voor de koning kon doen.

'Zo zo,' zei de koning, 'u kunt dus niets voor mij doen. Dat is heel erg. Maar ik kan wel iets doen. Ik kan ervoor zorgen dat wat de hoofden betreft er in ieder geval tussen ons tweeën voortaan wel verschil bestaat.'

En zo gebeurde het dat de dokter voortaan zijn praktijk moest uitoefenen zonder hoofd.

Toen kwam dat geweldige paleisfeest, waarvoor wel duizend gasten waren uitgenodigd. Aan tafel bedacht de koning somber dat hij als koning toch een veel sterkere indruk zou maken als hij over twee of drie monden kon beschikken, zelfs al zou hij dan maar één smaak hebben.

Hij speelde echter niet te lang met dit, ook eettechnisch gezien interessante gegeven, want hij wilde er een mooie avond van maken.

Dat wilde hij ook nog toen hij samen met de koningin als eerste de vloer opging om het bal te openen.

De eerste muziektönen. De koning neemt de rechterhand van de koningin. Zij plaatst haar linkerhand op zijn schouders, hij zijn rechterhand op haar rug. De dans begint. Alle gasten kijken ademloos toe. Een twee drie. Een twee drie. Muziek daalt neer uit een lachende hemel, daalt neer op de schitterende bewegingen van de koningin in het paars en de koning in het blauw. Dan draait zij naar rechts, hij naar links. De koning valt, hij valt - iedereen ziet het - op zijn billen, schuift over de vloer, gooit veertien glazen wijn om, glijdt tegen een oude buitenlandse prinses die kort daarna overlijdt, raakt met zijn gelaat een scherpe rand van de piano en eindigt zijn dans tegen een dikke stenen muur.

'Als ik aan ieder been vier voeten had gehad, zou dat niet gebeurd zijn,' zei hij na afloop tegen de koningin.

Vanaf die dag besloot hij om nooit meer het huis te verlaten en altijd de gordijnen dicht te houden, hij, koning Jan, de voornaamste man van het rijk maar met maar één neus, net als iedereen.

1a 5

Zeg van de volgende beweringen over de tekst *De huiskamerkoning* of ze juist of niet juist zijn.

1. De koningin heeft nooit van de koning gehouden.
2. De koning knipt niet vaak zijn nagels.
3. De koning was zeer gevoelig voor kritiek op zijn politiek.
4. De koning kwam al jaren niet meer buiten.
5. De koning vond het vervelend dat iedereen een hoofd had.
6. De koning denkt dat hij meer longen heeft dan de andere mensen.
7. De dokter geeft aan de koning een aantal extra organen.
8. De dokter haalt bij de koning het geheugen weg.
9. De dokter heeft nooit een hoofd gehad.
10. Als de koning en de koningin beginnen te dansen zijn de gasten zeer onder de indruk.
11. Bij het dansen valt een oude buitenlandse prinses op haar billen.
12. Bij het dansen valt de koning, omdat hij aan ieder been vier voeten heeft.
13. Na de dansavond wil de koning zich niet meer in het openbaar vertonen.
14. Koning Jan vindt dat een koning meer lichaamsdelen moet hebben dan de gewone mensen.

1b 6

bloot bloter, blootst	Ik had net al mijn kleren uitgedaan en wilde met mijn bl lijf in bad stappen, toen er gebeld werd.
seks, de (geen mv.)	<i>Hete nachten</i> , ken jij die film? - Ja, dat is een film met veel bloot en veel se
seksueel seksueler	Het boek <i>Het leven van de mens</i> behandelt de geslachtsverschillen tussen man en vrouw.
seksualiteit, de (geen mv.)	Onder se verstaat men alles wat met het geslachtsleven te maken heeft.

geslacht, het geslachten	Men probeert al voordat de baby geboren wordt het ge van het kind vast te stellen, zodat men weet of het een jongen of een meisje zal worden.
erotisch erotischer	Tot de er boeken, dat wil zeggen tot de boeken die sterk gericht zijn op de lichamelijke liefde rekt men bijvoorbeeld Boccaccio's <i>Decamerone</i> of D.H. Lawrence's <i>Lady Chatterley's lover</i> .
verliefd verliefder, verliefdst	Ik ontmoette Ans op een feestje, werd meteen ve op haar en ben kort daarna met haar getrouwd.
vrijen vrijde, gevrijd en vree, gevreeën	Jan en Anneke die verliefd waren op elkaar, lagen in het gras een beetje te vr
voorlichten lichtte voor, voorgelicht	Toen hij dertien was, wist hij nog zeer weinig over het seksuele leven van de mens. Niemand had hem iets verteld, niemand had hem vo ook: De minister heeft nog geen beslissing genomen over een eventuele belastingverhoging. Hij wil zich eerst uitvoerig laten vo
voorlichting, de (voorlichtingen)	Ik heb nooit vo gehad. Ik heb alles over het geslachtsleven van mannen en vrouwen uit boeken gehaald. ook: De afdeling vo van deze gemeente geeft informatie over alle aspecten van het leven in deze stad.
menstruatie, de menstruaties	Vanaf de leeftijd van twaalf, dertien jaar hebben vrouwen een keer per maand met het verschijnsel van de me te maken.
zwanger	Er bestaan verschillende middelen die moeten voorkomen dat een vrouw in verwachting raakt, dat zij zw wordt.
zwangerschap, de zwangerschappen	De zw bij vrouwen duurt ongeveer negen maanden, maar het is moeilijk precies vast te stellen wanneer de baby geboren zal worden.

voorbehoedmiddel, het voorbehoedmiddelen	Zij wilde niet in verwachting raken. Daarom gebruikte zij voorb
pil, de pillen	Omdat ze niet zwanger wil worden gebruikt ze de p ook: Ik heb tegen de pijn een p ingenomen, maar het helpt niet veel.
abortus, de abortussen	Zij raakte in verwachting, maar omdat zij geen kinderen wilde hebben, heeft zij een ab laten verrichten.
bevalling, de bevallingen	Er is een periode geweest dat de meeste Nederlandse vrouwen voor de bev van hun kind naar het ziekenhuis gingen, maar tegenwoordig bevallen weer veel vrouwen thuis.
kraam, de kramen	In de kr op de markt zijn de artikelen meestal goedkoper dan in de winkel. N.B. 'kraam' in de betekenis van 'bed' en van 'bevalling' komt alleen voor in samenstellingen: kraambed, kraambezoek, kraamcentrum enz.
geboorte, de geboorten	Met vreugde geven wij u kennis van de ge van onze dochter. Wij noemen haar Janneke.
eigenschap, de eigenschappen	Niemand is echt helemaal slecht. Iedereen heeft ook wel een paar goede ei
erfelijk	Eigenschappen die van de ouders op de kinderen overgaan, noemen we er eigenschappen.
wieg, de wiegen	Een wi is een bedje voor baby's.
mentaliteit, de (mentaliteiten)	De jeugd denkt over sommige dingen anders dan de ouderen. Er is tussen beide groepen verschil in me
aspect, het aspecten	Jij denkt alleen maar aan de kosten van het plan. Maar deze zaak heeft natuurlijk nog veel meer as

KNIHOVNA NEDERLANDISTIKY
FF UK

1. *de seks - het geslacht*

Toen iemand hem vroeg waarom deze voetbalclub geen grote successen meer behaalde, antwoordde hij dat de club zich te veel bezighield met drank en ..

Wilt u hieronder invullen: naam, voornaam, geboortedatum, geboorteplaats, .. en adres.

2. *voorlichten - vrijen*

Zij zei: Toen mijn ouders besloten mij eindelijk eens te gaan .. , .. ik al een half jaar met een jongen uit mijn klas.

3. *de pil - de menstruatie - de geboorte*

Een jonge vrouw gaat naar de huisarts en vraagt om de .. . Want, zegt ze, ik voel me nog niet in staat zelf al voor kinderen te zorgen.

'Als je je niet lekker voelt, dan ga je toch zeker niet naar kantoor,' zei Joop.
'Dat kan toch niet,' antwoordde Ankie, 'ik kan toch niet iedere maand bij iedere .. thuisblijven.'

De moeder stierf bij de .. van haar zoon.

4. *de mentaliteit - de eigenschap*

'Als je Heleen in vertrouwen iets vertelt, weet de volgende dag de hele buurt het,' zei Lodewijk. Was dat maar haar enige slechte .. ,' antwoordde Rudolf.

Ik heb zelf altijd mijn best gedaan om iets te bereiken in het leven. Maar mijn kinderen geloven het wel. Die doen nergens moeite voor. Snap jij nou zo'n .. ?

5. *het kraambed - de bevalling*

Toen ik mijn zus, die een baby had gekregen, ging bezoeken, zag ik dat er rond haar .. wel vijf bossen bloemen stonden.

Midden in de nacht werd dokter Sporendijk uit bed gebeld. Een .. natuurlijk, dacht hij. Het klopte. Waarom, zo vroeg hij zich af, komen de meeste kinderen 's nachts ter wereld?

6. *zwanger - erfelijk - de zwangerschap - de abortus*

Omdat zij niet .. wilde worden, gebruikte zij de pil.

Hoe noem je ziekten die van ouders op kinderen overgaan? - Dat zijn .. ziekten.

Het onregelmatig innemen van de pil of het vergeten van de pil was in 2000 de oorzaak van 40% van de .. die in Nederland wonende vrouwen lieten uitvoeren.

In Nederland krijgt een werkende vrouw in geval van .. in totaal 6 weken vrij.

7. *erotisch - verliefd*

In de film kwamen een paar .. stukjes voor die mijn ouders voor mij niet geschikt vonden.

Wilma is tot over haar oren .. op een jongen met veel spieren en weinig hersens.

1. De vogels begroeten *de geboorte* van de nieuwe dag.

2. Toen de baby begon te huilen nam de moeder het kind uit *de wieg*.

3. Op 25 december vieren de christenen *de geboorte* van Christus.

4. Toen de ouders vroeger thuiskwamen dan verwacht, zagen zij dat hun zoon in hun bed lag te *vrijen* met de dochter van de slager.

5. Griekenland wordt wel beschouwd als *de wieg* van de Westerse kunst en wetenschap.

6. Hij heeft wel een beetje met de *ideeën* van Marx *geveeën*, maar een echte marxist is hij nooit geworden.

7. Het was een moeilijke *bevalling* omdat de baby in een ongunstige positie in de buik van de moeder zat.

8. Als mijn politieke en sociale ideeën werkelijkheid worden, zal dat *de geboorte* van een nieuwe tijd betekenen.

9. Ik ben klaar met dat artikel voor de krant, maar het heeft me veel tijd en moeite gekost. Het was een zware *bevalling*.

10. Nadat de moeder het pasgeboren kind te drinken had gegeven, legde de zuster het weer in *de wieg*.

1. In dit ziekenhuis worden per jaar tweehonderd abortussen ve ..

2. Er he .. in die familie een mentaliteit die het beste aangeduid kan worden met het begrip: 19de-eeuws.

3. Toen mijn oudste zoon geboren werd, was mijn huisarts met vakantie. De bevalling is toen ve .. door zijn collega, dokter Bengers.

4. Omdat Gijs niet wilde luisteren, kreeg hij van zijn vader een paar flinke klappen op zijn blote b ..

5. Bent u Fransman? - Nee, ik ben Italiaan .. geboorte.

6. Sommige meisjes raken in verwachting omdat zij vergeten hebben de pil .. te ..

7. Op veel scholen wordt aan de kinderen iets verteld over het geslachtsleven van de mens. Daar wordt seksuele voorlichting g ..

8. Een vrouw kan tegenwoordig al gauw weten of zij in verwachting is, want er bestaan methoden om de zwangerschap zeer vroeg v .. te ..

- W: Moet je horen, zei Wout Hofstra tegen zijn vrouw Ellen: Of er thuis open over seksualiteit wordt gesproken of niet heeft weinig of geen gevolg voor de kennis die jonge mensen hebben van seksualiteit.
En wij maar denken dat de voorlichting thuis zo belangrijk was. En wij maar in de zenuwen zitten en ons afvragen of we wel volledig genoeg waren, of we geen delen en organen vergaten.
- E: Waar haal je die wijsheid vandaan, vroeg Ellen?
- W: Uit de krant. Een artikel over een onderzoek naar de seksuele kennis bij Nederlandse studenten. Ongeveer zeshonderd zijn er ondervraagd.
- E: Alweer een onderzoek naar seksueel gedrag! Ik dacht dat we na Hite.....
- W: En van die zeshonderd - eerstejaars, dat moet je er wel bij bedenken - van die zeshonderd vindt ongeveer 16% dat seksueel verkeer voor het huwelijk eigenlijk niet mag.
- E: Dat zullen wel vooral studenten zijn die nauw verbonden zijn met een of andere kerk, denk ik.
- W: Dat is juist. Die zien, lees ik hier, de seksualiteit vooral als een onderdeel van het huwelijk. Toch is ten opzichte van dertig jaar geleden juist een van de grote veranderingen dat men seks buiten het huwelijk als een normale zaak is gaan beschouwen. En dan te bedenken dat in mijn jeugd de tongkus...
- E: Laat maar Wout. Wat jij in erotisch opzicht allemaal tekort bent gekomen, weet ik wel.
- W: Ik klaag niet. Ik constateer alleen. Ik constateer dat, toen ik jong was, nooit 40% van de jongens van mijn leeftijd geantwoord zouden hebben 'het' wel eens gedaan te hebben. Vrijen voordat je getrouwd was, dat was, dat gebeurde toen veel minder.
- E: Er waren toen ook minder voorbehoedmiddelen. De pil bijvoorbeeld bestond toen nog niet.
- W: Nee, dat is waar. Toch is ondanks die pil het aantal abortussen aanzienlijk toegenomen.
- E: Staat dat in dat artikel?
- W: Nee, maar dat denk ik. Dacht jij niet?
- E: Ik weet het niet.
- W: Overigens - en dat staat wel in het artikel - vindt 43% van de meisjes en 50% van de jongens dat de beslissing over een abortus niet een zaak van de vrouw alleen mag zijn. Dat vind ik ook.
- E: Ja? Ik vind dat de vrouw baas mag zijn in eigen buik. Worden er bij dat onderzoek nog vergelijkingen gemaakt tussen die studenten en andere Nederlanders van dezelfde leeftijd?
- W: Eh ... nee. Alleen bij het stukje over de abortus. Abortus vindt 82% van de Nederlanders van die leeftijd 'onder bepaalde omstandigheden' toelaatbaar. Bij de studenten ligt dat getal veel hoger: 99%.
- E: De mentaliteit is toch wel veranderd hè?
- W: Jazeker. Hoewel. Luister naar het artikel: 'Ondanks alle moderne opvattingen is uiteindelijk de vrouw van nature het beste geschikt om voor de kinderen te zorgen'.
- E: En voor haar man ... of staat dat er niet?
- W: Nee, dat staat er niet. Gek hè?
- E: Waarom hebben ze dat onderzoek eigenlijk gehouden?
- W: Omdat ze wilden weten hoe goed of hoe slecht studenten op de hoogte zijn van seksuele zaken.
- E: En?
- W: Je zou verwachten dat je de jeugd van tegenwoordig op dat gebied niets meer hoeft te vertellen, maar dat valt tegen. Zo blijkt dat veel jongens nauwelijks weten wat menstruatie is. En precieze kennis over bevalling, geboorte en kraambed ontbreekt ook, met name weer bij de jongens.
- E: Jongens willen dat volgens mij ook helemaal niet weten. Ze worden verliefd, willen met een meisje naar bed en als daarvan, al of niet gewild, zwangerschap het gevolg is, verschijnen ze pas weer trots op het toneel als de baby mooi gewassen in de wieg ligt. Met alles wat daartussen ligt, willen ze zo weinig mogelijk te maken hebben. Had jij die trouwens wel, die precieze kennis?
- W: Nou ja, precies, precies. Ik wist toch wel zo ongeveer wat er aan de hand was.

Ze hadden me behoorlijk voorgelicht. Ik heb in ieder geval nooit gedacht -volgens dat artikel de mening van een van de studenten - dat een blote vrouw zwanger wordt als ze kijkt naar iemand van het mannelijk geslacht die ook bloot is.

E: Dat is wel een heel erg onwaarschijnlijk verhaal.

W: 't Staat er.

E: Weet je waaraan volgens mij bij seksuele voorlichting te weinig aandacht wordt gegeven? Aan het feit dat bij de geboorte de kinderen allerlei erfelijke eigenschappen van de ouders krijgen.

W: Dat is een aspect waaraan ikzelf ook nooit gedacht heb. Wat wil je er eigenlijk mee?

E: Men moet zich realiseren, vind ik, dat sommige erfelijke eigenschappen slecht kunnen zijn voor de gezondheid van het kind en met dat feit moet men bij seksueel contact rekening houden. Bij seksuele voorlichting gaat men te veel uit van de relatie man-vrouw en men denkt te weinig aan het kind.

W: Dat gaat me veel te ver. Want behalve met het kind als zodanig zou je dan ook rekening moeten houden met de wereld waarin het geboren wordt, met sociale en politieke omstandigheden, met mogelijke oorlogen ... Maar je kunt nou eenmaal niet aan alles denken. Ik vind dat ook hier geldt: leven en laten leven.

E: Ik zie het misschien te somber. Laten we maar naar bed gaan. Of heb je dat artikel nog niet uit?

(Fictieve dialoog, gebaseerd op NRC Handelsblad)

1. Hebben jonge mensen meer kennis van seksualiteit naarmate er thuis openlijker over seksualiteit wordt gesproken?
2. Wat vinden de ondervraagde studenten van seksueel verkeer voor het huwelijk?
3. Wat voor soort studenten zijn tegen seksueel verkeer voor het huwelijk?
4. Wat vond men dertig jaar geleden van seks buiten het huwelijk?
5. Als men aan Wout en aan de jongens van zijn leeftijd, toen zij jong waren, gevraagd zou hebben of zij 'het' wel eens gedaan hadden, zou geen 40% van de ondervraagden 'ja' geantwoord hebben. Zou volgens Wout dat aantal lager of hoger geweest zijn?
6. Wat geeft Ellen, Wouts vrouw, als verklaring voor het feit dat er vroeger minder gevreeën werd voordat men getrouwd was?
7. Hoe denkt Wout over de vraag: wie moet over een abortus beslissen?
8. Hoe denkt Ellen daarover?
9. Wie hebben, volgens het onderzoek, de meest precieze kennis over seksuele zaken, jongens of meisjes?
10. Waaraan wordt, volgens Ellen, bij seksuele voorlichting te weinig aandacht gegeven?

2 Houding en beweging

2a 12

opzij	Mensen, wilt u even aan de kant gaan, wilt u even o gaan, ik kan zo niet passeren.
begeven, zich begaf, begeven	Van het paleis aan het Noordeinde in Den Haag be het staatshoofd zich in een gouden koets naar de Ridderzaal op het Binnenhof.
benaderen benaderde, benaderd	De manier waarop hij dat probleem wil oplossen is fout. Hij moet dat probleem heel anders ben
benadering, de benaderingen	De manier waarop hij dat probleem wil oplossen, vind ik slecht. - Ik vind zijn ben van het probleem ook niet erg gelukkig.
evenwicht, het (geen mv.)	Over het water lag een smalle plank. Een man wilde eroverheen lopen, verloor zijn ev en viel in het water.
storten stortte, gestort	Toen hij vijftig meter van de top van de Ararat was, gleed zijn voet weg. Hij st naar beneden en was op slag dood. (zie ook 12a)
rennen rende, gerend	R is een ander woord voor hardlopen.
rukken rukte, gerukt	De krachtige wind heeft veel takken van de boom ger
slepen sleepte, gesleept	Hij wilde het lichaam van de dode man op zijn schouders naar buiten dragen, maar de man was zo zwaar dat hij het lichaam naar buiten moest sl (zie ook 11d)
spannen spande, gespannen	De jongens zetten twee stokken in de grond, sp tussen de stokken een touw en deden toen wie het hoogste kon springen.

uitstrekken
strekke uit,
uitgestrekt

Hij ging op een stoel staan, st zijn arm u om een pakje te pakken dat boven op de kast lag, maar zag dat hij er niet bij kon. ook (met zich): Is dit een groot bos? - Ja, dit bos st zich u over een groot deel van de provincie Gelderland.

vastleggen
legde vast,
vastgelegd

Deze hond mag niet vrij rondlopen. Daarvoor is hij te gevaarlijk. Daarom heeft men hem vastgel ook: Heb je dat radioprogramma opgenomen? Ja, ik heb het op de band vastgel

glad
gladder, gladst

Glijdt het ijs goed? - Ja, het is heel g

strooien
strooide, gestrooid

Als in de winter de wegen glad zijn, wordt er zout op de wegen ges

trillen
trilde, getrild

Bladeren aan de bomen hangen nooit helemaal stil. Ze tr altijd wel een klein beetje.

wenden
wendde, gewend

Zij hoorde haar naam noemen. Zij we haar hoofd in de richting vanwaar het geluid kwam, maar zag niemand. ook (met zich): Voor het verkrijgen van een pas moet men zich we tot de dienst 'bevolking'.

zwaaien
zwaaide, gezwaaid

Toen de gasten vertrokken, zw hij naar hen totdat ze uit het gezicht verdwenen waren.

klappen
klapte, geklapt

Het publiek kl in zijn handen om duidelijk te maken dat het de muziek heel mooi vond.

neiging, de neigingen

Zij staat altijd snel klaar met kritiek. - Ja, zij heeft de ne om snel haar oordeel te geven.

charme, de charmes

Mevrouw Daandels ontvangt haar gasten altijd met veel ch en hartelijkheid.

handig
handiger, handigst

Als er bij mijn broer in huis iets kapot is, maakt hij alles zelf. Hij is erg ha

krom
krommer, kromst

Ik had je gevraagd een rechte lijn te trekken,
maar dat is een kr lijn.

bleek
bleker, bleekst

Wat zie je bl Teun! Voel je je niet goed?

kaal
kaler, kaalst

Op zijn hoofd zit geen haar meer.
Hij is helemaal k

2a I3

Door welk van de drie gegeven mogelijkheden kan het schuingedrukte gedeelte uit de volgende zinnen het best vervangen worden?

- Nadat de president het Rijksmuseum had bezocht *begaf* hij zich te voet naar het Concertgebouw voor een muziekkuitvoering.
a rende
b ging
c reed
- Zij liep boos de kamer uit en *klapte* de deur achter zich dicht.
a sloeg
b deed
c maakte
- Aan de spiegel binnen in zijn auto hing een poppetje. Een bloot vrouwtje. Zijn dochter maakte zich daar al maanden kwaad over en op een goede dag *rukte* zij het poppetje van de spiegel.
a knipte
b trok
c sneed
- Plotseling *stortte* zich iemand tussen de vechtende jongens en haalde ze uit elkaar.
a wierp
b plaatste
c begaf
- Als u bezwaren tegen ons voorstel hebt, moet u zich *wenden tot* het hoofdbestuur.
a opgeven bij
b bekendmaken aan
c richten tot
- Je hoeft niet zo te *rennen*. We halen die trein gemakkelijk.
a snel te lopen
b te springen
c snel te rijden
- Hij heeft op alle vragen van de rechter zo *handig* geantwoord dat hij voor zijn verkeersfout geen straf heeft gekregen.
a logisch
b eerlijk
c slim

2a I4

Vul een passend woord in uit 12.

- Waarom heb je voor je huis zand ges .. ? - Omdat het daar erg glad is.
- Laat Hendrik meestal gauw de moed zakken? - Ja, hij heeft de n .. snel de moed te laten zakken.
- Zou jij dat probleem ook op die manier oplossen? - Nee, ik zou dat probleem heel anders b..
- Waarom heeft de politie dit schip v .. ? - Omdat de politie niet wil dat dit schip de haven verlaat.
- Waarom s .. je je arm zo ver .. ? - Omdat ik anders niet bij die appel kan.
- Zijn lip t .. . Wat betekent dat? - Dat betekent dat hij waarschijnlijk gaat huilen.
- Hoe komt het dat hij zo'n b .. gezicht heeft? - Dat komt omdat hij altijd binnen zit.
- Waarom s .. zij die zak met rijst over de vloer? - Omdat die zak zo zwaar is dat zij hem niet kan dragen.
- Waarom loopt hij zo k .. ? Omdat hij een zwaar pak op zijn schouders draagt.
- Hoe kwam het dat je op je fiets je e .. verloor? - Dat kwam doordat een andere fiets mij van achteren raakte.
- Wat is het geheim van haar c .. ? - Zij is altijd vriendelijk en zij heeft voor iedereen belangstelling. Ik geloof dat dat het geheim van haar c .. is.
- Waarom heeft de politie langs de weg een groot touw ges .. ? - Omdat zij niet wil dat het publiek de weg oploopt.
- Waarom sprong je plotseling o .. ? - Ik sprong aan de kant omdat er een grote hond op mij afkwam.

2a I5

Vul het ontbrekende woord in.

- Nadat we in café *De laatste adem* een paar biertjes hadden gedronken, begaven we ons weer op w ..

2. Meneer de minister, als u niet bereid bent mijn probleem op te lossen, zal ik mij rechtstreeks .. de koning wenden.
3. Je kunt je bijna niet voorstellen hoeveel gebeurtenissen uit de tweede wereldoorlog .. film zijn vastgelegd.
4. Weet iemand .. benadering hoeveel inwoners België heeft?
5. Wie is de sterkste, AC Milan of Barcelona? - Tot nu toe h .. de ploegen elkaar in evenwicht.
6. Hij heeft zijn hoofd helemaal kaal .. knippen.
7. Vroeger had hij een mooie rechte rug, maar met de jaren is hij steeds krommer gaan ..
8. Ik ben ontzettend geschrokken. Ik sta nog op mijn .. te trillen.
9. Toen de kinderen van een lange wandeling thuishkwamen, hadden ze een geweldige honger. Ze hadden geen tijd meer om hun handen te wassen en stortten zich meteen .. de frieten die moeder in grote hoeveelheden had klaargemaakt.
10. Aan boord stond ik naast een man die zeer bleek z .. .Nou, denk ik. En ik had het nog niet gedacht of hij boog zich al over de rand van het schip en schonk de zee de volledige inhoud van zijn maag.
11. Ik vroeg of ik er even langs mocht, maar hij weigerde ook maar een stap opzij te g ..

2a 16

De boom (deel 1)

'Hoe is dat ongeluk met tante Wilma eigenlijk precies gebeurd?' vroeg hij aan zijn moeder. Ze was oud geworden, vond hij. Haar bleke huid zat los om haar handen en haar hals en ook haar gelaat vertoonde weinig kleur. Ze begon ook krommer te lopen. Ze gaf geen antwoord, wendde haar ogen af en keek opzij, het raam uit. Het leek alsof haar lippen even trilden.

Ze zaten samen aan het ontbijt op een stille zondagmorgen in december. Hij had een paar dagen vrij en zij... Oud geworden? Ze was oud, bijna 85.

Hij vroeg opnieuw: 'Waren de wegen erg glad die dag? Was er niet gestrooid?'

'Gestrooid? In juni? Hoe kom je daar nu bij?'

Ze keek nog steeds naar buiten en zweeg.

Plotseling zei ze: 'Zie je daar die kale boom? Vorige week zat ik daarnaar te kijken, zo maar, en toen viel het mij op dat die boom alle bladeren kwijt was. Alleen in de top hingen er nog een stuk of tien. Ik dacht altijd dat een boom eerst de bovenste bladeren verliest en dan pas...'

Ze zwaaide naar het buurmeisje dat op straat voorbij liep. Het meisje zag het niet, waarop mijn moeder even in de handen klapte. Nu keek het buurmeisje wel en zwaaide terug.

'Dacht jij dat ook, van die bladeren?' vroeg ze, terwijl ze haar arm uitstreekte om een stukje kaas te pakken.

'Ik heb er eigenlijk nooit op gelet,' antwoordde hij.

'Een paar minuten later leek het alsof die bladeren allemaal tegelijk met één klap van die boom werden gerukt.'

Ze zweeg weer, draaide toen haar hoofd in zijn richting en zei: 'Het waren geen bladeren, het waren vogels.' Ze lachte.

'En toen was er alleen nog die kale, gladde boom,' merkte hij op. 'Dat heeft natuurlijk ook zijn charmes, maar ik zie toch liever iets groens, iets dat leeft.'

Alsof die kale boom plotseling iets in haar had opgeroepen, zei ze: 'Je moet natuurlijk niet vergeten dat ik nog in bed lag, van de bevalling van Diana. Dus wat er precies is gebeurd, weet ik niet. Of liever gezegd, ik weet alleen wat men mij verteld heeft.'

Hij hoefde niet te vragen: en wat was dat? De officiële verklaring van tantes dood kende hij tot in de details. Maar hoe vaker hij die details hoorde, hoe merkwaardiger hij ze begon te vinden. Hij had zijn tante, een zus van zijn vader, nooit gekend. Ze was gestorven in 1929, lang voordat hij geboren werd. Ze hadden thuis een foto waarop haar knappe gestalte was vastgelegd: een jonge vrouw van een jaar of 25, bij een T-Fordje. Een mooie en vooral een moderne foto, want wie reed er in die dagen in een auto?

Alsof zijn moeder plotseling een soort zelfoverwinning had behaald, begon ze antwoord te geven op zijn vraag van daarstraks.

'Ik lag dus in het kraambed, 't was juni, ik herinner me dat nog heel goed want Diana was juist geboren. Dat zei ik al, ja. Ineens komt je vader binnenrennen. "Er is iets verschrikkelijks gebeurd," zegt hij, "iets verschrikkelijks. Ik had het je pas later willen vertellen, maar dan zou je het toch van anderen gehoord hebben. Wilma is dood. Een auto-ongeluk".'

Hij keek zijn moeder aan. In haar ogen las hij angst, hoewel zij het verhaal langzaam en rustig had verteld.

Het bekende verhaal, overigens. Het verhaal van de familiefeestjes. Hij aarzelde even toen hij dat oude gezicht zag waarop vele gebeurtenissen uit haar lange leven hun sporen hadden achtergelaten. Ook de gebeurtenissen rond tante Wilma.

Toen vroeg hij: 'Was de auto erg kapot?'

'Hoe kan ik dat nou weten? Ik lag immers in bed. Ik weet wel dat hij gesleept moest worden.'

Ze stond op.

'Ik zal nog wat thee voor je halen,' zei ze.

'Nee, laat maar. Ik doe het zelf wel,' zei hij, maar hij wist dat dat aan het adres van een moeder die al zestig jaar haalde en bracht, een zinloos voorstel was.

Terwijl zij zich naar de keuken begaf om thee te halen, vroeg hij zich af hoe hij het geval 'tante Wilma' het beste kon benaderen. Zijn moeder had sterk de neiging om, zodra dat geval ter sprake kwam, over iets anders te beginnen. Maar hij wilde de waarheid weten.

Dat stond vast. Van de andere kant wilde hij zijn moeder niet te zeer uit haar evenwicht brengen en haar via een paar handige vragen dingen laten zeggen die ze niet wilde zeggen.

Hij stond op en liep naar het raam dat uitzag op de tuin. Daar had zijn moeder tussen twee bomen een touwtje gespannen, waaraan wat brood hing. Juist toen hij daarnaar keek, zag hij een grote zwarte vogel die zich op zo'n stukje brood stortte en ermee wegvloog.

(wordt vervolgd)

2a 17

Vragen bij De boom (deel 1).¹⁾

Kies het juiste antwoord. Slechts één antwoord is juist.

A1. Uit het verhaal dat de moeder over de boom vertelt blijkt

- a dat de boom alle bladeren kwijt was.
- b dat de boom alleen de bovenste bladeren nog had.
- c dat de boom alleen de onderste bladeren nog had.
- d dat de laatste tien bladeren allemaal tegelijk van de boom vielen.

¹⁾ Sommige teksten strekken zich uit over meer dan een paragraaf. Na ieder deel wordt echter hetzelfde type vragen gesteld. Een hoofdletter voor het nummer van de vraag (hier de A voor het cijfer 1, 2, 3 en 4; bij deel 2 een B, bij deel 3 een C) duidt erop dat de vragen deel uitmaken van een samenhangend geheel van vragen bij eenzelfde tekst.

- A2. Uit de tekst blijkt
 a dat tante Wilma in juni is gestorven.
 b dat tante Wilma bij een bevalling is gestorven.
 c dat de zoon nog niets weet over de dood van tante Wilma.
 d dat de moeder bij het ongeluk van tante Wilma aanwezig was.
- A3. a De zoon had met zijn tante vaak autotochtjes gemaakt.
 b De moeder wil niet graag praten over het auto-ongeluk van tante Wilma.
 c De moeder zegt dat tante Wilma's auto erg kapot was.
 d De moeder zegt dat tante Wilma's auto niet gesleept hoefde te worden.
- A4. a De zoon is niet geïnteresseerd in tantes dood.
 b De zoon stelt zijn moeder een paar handige vragen.
 c De zoon wist niet goed hoe hij met zijn moeder over tantes dood moest spreken.
 d Aan het gelaat van de moeder is niet te zien dat Wilma's dood veel indruk op haar heeft gemaakt.

2b 18

begeleiden begeleidde, begeleid	Zal ik met u meegaan? - Nee, ik ga alleen. Niemand hoeft mij te beg
begeleiding, de begeleidingen	Kinderen onder de twaalf mogen zonder be van hun ouders niet in dit café komen.
belanden belandde, beland	Waar zijn we nu terechtgekomen? - Ik geloof dat we in een dorpje in het zuiden van Portugal zijn bel
betreden betrad, betreden	Toen alle gasten binnen waren, be als laatste de koningin de zaal.
wenken wenkte, gewenkt	Aan de andere kant van de straat zwaaide iemand naar mij. 'Wie staat daar naar jou te we?' vroeg mijn man.
hanteren hanteerde, gehanteerd	Het is een prachtig boek, maar wel erg groot en zwaar zodat je het maar moeilijk kunt ha
duwen duwde, geduwd	Op sommige deuren staat 'trekken', op andere 'd
stevig steviger, stevigst	Nou, dit schuurtje is ook niet st gebouwd. Als je er tegenaan duwt, valt het in elkaar.
stoten stootte (stiet), gestoten	Zij st per ongeluk tegen een tafeltje waarop een vaasje stond. Het vaasje viel kapot.

roeren roerde, geroerd	Zij deed wat suiker in haar koffie, r even met het lepeltje, dronk de koffie op en zei: wat is dat lekker.
uittrekken trok uit, uitgetrokken	God, wat heb ik het warm. - Waarom tr je dan die dikke trui niet ? ook: Hoe lang denken ze over de bouw van die brug te doen? - Ze hebben er twee jaar voor ui
spreiden spreidde, gespreid	Ze haalde een deken uit de kast, sp hem over het bed en ging er toen onder liggen. ook: De regering wil niet dat alle mensen tegelijk met vakantie gaan. Daarom probeert zij de vakanties te sp
sluipen sloop, geslopen	De kat sl heel langzaam en voorzichtig in de richting van het vogeltje, wachtte een poosje en sprong er toen plotseling bovenop.
struikelen struikelde, gestruikeld	Hoe kwam het dat je bijna viel? - Ik st over een tak die ik niet gezien had.
haasten haastte, gehaast	We moeten opschieten anders missen we de trein. - We moeten ons inderdaad h
knielen knielde, geknield	Sommige mensen buigen hun knieën voor een koning, andere kn voor God.
leunen leunde, geleund	Hij voelde zich plotseling niet goed worden en om niet op de grond te vallen le hij tegen een muurtje.
gedoe, het (geen mv.)	Vind jij verhuizen ook zo'n ged ? - Ja, het brengt een hoop werk en drukte met zich mee.
ingewikkeld ingewikkelder, ingewikkeldst	Wij kunnen dat probleem niet oplossen. Dat is voor ons veel te moeilijk en te in
vatten vatte, gevat	Helpt u me even deze drukke straat oversteken, vroeg het meisje. Ik va haar bij de hand en samen staken we over.

scheren
schoor, geschoren

Heb je je vanmorgen niet ges ? Je hebt een
baard, vreselijk!

uiterlijk, het
(geen mv.)

Op wie lijkt ze het meest, op haar vader of
haar moeder? - Ze heeft het ui van haar
vader, maar het karakter van haar moeder.

uiterlijk (bn.)

Ui was hij kalm, maar in zijn hart was hij
bang en onzeker.
ook: Wanneer moet je dat boek terug hebben?
- Ui 5 januari.

blond
blonder, blondst

Sommigen houden van meisjes met zwart of
grijs haar, anderen van meisjes met bruin of rood
haar en weer anderen van meisjes met b haar.

kalm
kalmer, kalmst

Joost is een hele rustige jongen. - Dan is hij net
als zijn vader. Dat is ook een hele k man.

achterover

Hij viel ac betekent: hij viel met
zijn rug op de grond.

voorover

Hij viel vo betekent: hij viel met zijn
gezicht op de grond.

omver

Hij heeft een vaas met bloemen omvergelopen.
De vaas en de bloemen liggen op de grond.
(Omver komt alleen voor in scheidbare
samenstellingen en betekent: van een staande
in een liggende positie komen.)

2b 19

Zeg van de cursief gedrukte woorden of deze, in de zin waarin ze gebruikt worden, doen
denken aan bewegingen van hand/arm (a), van voet/been (b) of van beide (a + b).

1. Hij heeft een zware baard. Hij moet zich twee keer per dag *scheren*.
a b a+b
2. Zij *roerde* twee eieren door de melk.
a b a+b
3. Omdat hij iets aan zijn voet heeft, *leunt* hij bij het lopen op een stok.
a b a+b
4. Zij wilde papa een kusje op zijn wang geven maar zij kon er niet bij.
Om zich kleiner te maken *knielde* papa op de grond.
a b a+b

5. Hij kwam veel te laat thuis en op handen en voeten *sloop* hij naar zijn slaapkamer.
'Wie is daar?' hoorde hij zijn vader roepen. Verdomme, dacht hij.
a b a+b
6. Toen hij wilde weglopen, *vatte* iemand hem van achteren bij zijn jas.
a b a+b
7. Toen ik in de bioscoop achter mij keek, zag ik Ansje zitten. Ik *wenkte* haar en maakte
haar duidelijk dat er naast mij nog een plaats vrij was.
a b a+b
8. Zij *spreidde* een deken over het bed.
a b a+b
9. Zet die koffer een beetje aan de kant. Straks *struikelt* er nog iemand over.
a b a+b
10. Heb je geen steviger tafeltje? Als iemand tegen dit tafeltje *stoot*, valt het om.
a b a+b
11. Zij *duwde* de deur open.
a b a+b
12. Toen er 'brand' werd geroepen, *haastte* iedereen zich naar de uitgang.
a b a+b

2b 20

Maak de volgende zinnen af met een woord uit 18.

1. Na een lange wandeling in de brandende zon b .. Sonja, Frits, Kees en Ans
eindelijk in de bossen van Groesbeek.
2. Sonja spr .. onmiddellijk een grote doek over de grond en zette de borden en de
kopjes klaar.
3. Frits tr .. zijn bloes .. , l .. tegen een boom en dacht: Ik zou nooit een doek en
borden en kopjes meenemen naar het bos. Dat is zo'n ged ..
4. Kees was al aan het koken.'Frits,'zei hij,'zou je even in de melk willen r .. ?'
5. Ook dat nog, dacht Frits. Maar hij zei: 'Het spijt me, maar ik kan absoluut niet koken.
Dat is voor mij te moeilijk, te in .. .Wat is het hier overigens mooi hè, en zo lekker
k .. en rustig.'
6. Ans, die op enige afstand met de aardappels bezig was, we .. naar Frits. 'Kun je
even komen om me wat te helpen? Jij kunt toch zo goed het mes ha .. ?'
7. Over het ui .. van Ans was Frits heel tevreden, vooral over haar mooie, blonde haar,
maar niet over haar vraag. Hij zei: 'Ans, ik ben tijdens de wandeling over een grote
steen ges .. en ik moet nu even heel k .. aan doen.'
8. 'Ik heb helemaal niet gezien dat je gevallen bent,' zei Ans. 'Jawel,' antwoordde Frits.
'Ui .. is er weinig te zien, maar geloof me, ik heb het zeer moeilijk gehad. Bij die
oude molen, weet je wel, ben ik vooro .. gevallen en toen we de heuvel bij Mook

affliepen, ben ik achtero .. gevallen. Dus je begrijpt dat ik voorlopig tegen een boom moet zitten. Bovendien heb ik, toen we dat café in Malden bet .. , mijn hoofd tegen de deur ges .. en binnen heb ik nog een tafeltje omv .. gestoten, waarbij ik mijn been flink pijn heb gedaan.'

9. 'Goh,' zeiden Sonja, Kees en Ans, 'wat erg!'
En toen het eten klaar was, va .. ze Frits bij de arm en beg .. hem naar de plaats waar de koppen en borden stonden.
10. Nadat Frits ste .. had gegeten, zei hij: 'Ik hou toch zo van de natuur. Jullie ook?' 'Ja, wij ook,' zeiden Sonja, Kees en Ans.

2b 2I

De boom (deel 2)

Hij haalde zich die foto van zijn tante nog eens voor de geest. Een blonde, jonge vrouw met het haar strak achterover, ongeveer 25 jaar oud, die tegen een auto leunt. Haar jasje heeft ze uitgetrokken en losjes over haar linkerarm gelegd. Ongetrouwd, zo wist hij, en na verschillende baantjes in haar geboorteplaats, uiteindelijk beland in Doesburg, een kalm plaatsje in Gelderland waar zij bij de familie Grashorn een kamer had.

Het auto-ongeluk had niet plaatsgevonden in Doesburg maar een flink eind daarvandaan, in Laag Soeren, een dorpje aan de rand van de Veluwe.

Toen hij daar een paar weken geleden voor zaken moest zijn, had hij zo links en rechts bij oude mensen uit die plaats eens gevraagd naar dat auto-ongeluk, tegenwoordig een dagelijkse gebeurtenis, maar in die dagen iets dat grote indruk moest hebben gemaakt, vooral ook omdat het een jonge vrouw had betroffen, die alleen achter het stuur had gezeten.

'Weet je wat ik zo gek vind?' zei hij tegen zijn moeder, 'niemand in Laag Soeren kan zich iets van dat auto-ongeluk herinneren.'

'Vind jij dat gek?' zei ze. 'Ik vind dat helemaal niet gek. Ik kan me ook niet meer herinneren wat er allemaal in 1929 is gebeurd.'

'Jawel,' zei hij, 'jawel maar...'

'Kijk,' zei ze, alsof iemand of iets haar plotseling dwong om te gaan praten, 'kijk, Wilma was een goede en handige chauffeur, maar ze had de neiging om hard, ik mag wel zeggen te hard te rijden. We hebben haar daarvoor vaak genoeg gewaarschuwd. We hebben vaak genoeg gezegd: Haast je toch niet zo, je hebt toch tijd genoeg. Maar dan zei ze: hard rijden, dat vind ik leuk.'

Goed, je weet dat er bij Laag Soeren veel bos is. Uit dat bos komt plotseling een hond, zonder begeleiding. Wilma probeert langs die hond te rijden. Dat lukt, maar ze kan de wagen niet meer op de weg houden, rijdt een paaltje omver, belandt tegen een boom en schiet voorover met haar hoofd tegen de voorruit. Deze breekt, waarna ze ook nog tegen een dikke lage tak stoot. Een jager vindt haar, knielt naast haar neer om te zien wat hij voor haar kan doen, maar ziet onmiddellijk dat het hopeloos is. Ze is dood. Hij spreidt een doek over haar gezicht - ze moet er vreselijk uitgezien hebben, haar uiterlijk schijnt onherkenbaar te zijn geweest - , rent weg om hulp te halen, struikelt nog omdat hij zich zo haast en bereikt uiteindelijk het dorp.

De auto hebben ze later het bos uitgeduwd en toen naar een garage gesleept. Kon natuurlijk niet meer gemaakt worden. Helemaal kapot.'

Ze keek hem aan alsof ze zeggen wilde: zo is het gebeurd en niet anders.
Hij roerde wat in zijn thee en dacht: Tante Wilma had twee broers, mijn vader en oom

Floris. Mijn vader is dood. Oom Floris is dood. Mijn moeder is de enige in de familie die tante Wilma nog gekend heeft.

Deze overweging bracht hem ertoe het gebied te betreden waarvan hij al jaren het gevoel had dat het een verboden gebied was. Wie er toch in wilde binnengaan, moest als het ware sluipen, moest ingewikkelde methoden hanteren, die bij ieder ander probleem in de familie niet nodig waren.

'Ik liep,' zei hij tegen zijn moeder, 'een tijdje geleden door Arnhem, waar ik een collega van mij naar de trein begeleidde. Terwijl wij daar lopen, zie ik aan de andere kant van de straat een man staan die naar mij wenkt. Ik ga naar hem toe. Het blijkt een oude schoolvriend te zijn. Hij loopt met ons mee naar het station en als ik mijn collega op de trein heb gezet, gaan we samen wat drinken.'

Hij had een stevige baard en toen ik daar iets van zei, antwoordde hij: let er maar niet op, ik heb vanmorgen geen tijd gehad om me te scheren. Heb je het zo druk, vraag ik. Ja, zegt hij, maar niet met mijn werk. Met heel iets anders. Ik verzamel oude auto's, je weet wel Bugatti's, Fords, Citroëns, Renaults en dergelijke. Een heel gedoe waar veel tijd in gaat zitten, maar wel vreselijk leuk om te doen. En in verband met die auto's wenkte ik je daarstraks op straat. Weet je waarom? Nee? Ik heb vorige week een prachtig T-Fordje gekocht en dat T-Fordje is vroeger van een zekere Wilma Verspronk geweest. En dat is een tante van jou, of niet?

Ik zeg tegen hem: ik heb inderdaad een tante die zo heette, maar dat Fordje kan nooit haar Fordje zijn want daarmee is ze bij Laag Soeren tegen een boom gereden.

Nee, zegt mijn schoolvriend, dat kan niet. Uit de rapporten blijkt dat dat T-Fordje altijd in prima staat is geweest.'

(wordt vervolgd)

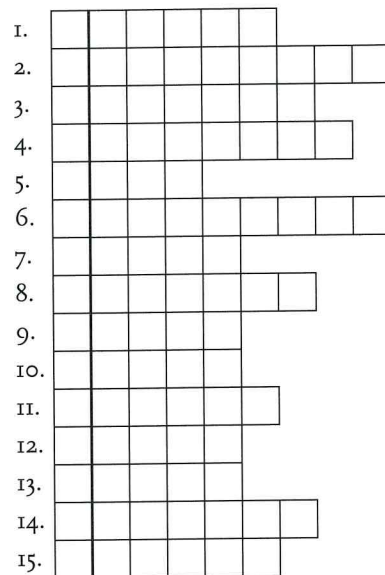
2b 22

Vragen bij De boom (deel 2). Kies het juiste antwoord. Slechts één antwoord is juist.

- B1. a Niemand in Doesburg kon zich iets van een auto-ongeluk herinneren.
b Toen het auto-ongeluk gebeurde, zaten tante Wilma en haar man in de auto.
c Het auto-ongeluk gebeurde toen tante Wilma voor zaken in Laag Soeren moest zijn.
d Toen tante Wilma haar auto-ongeluk kreeg, was ze nog jong.
- B2. Volgens de moeder
a reed tante Wilma toen ze haar ongeluk kreeg veel te hard.
b reed tante Wilma over een hond heen.
c stootte tante Wilma met haar hoofd tegen een paaltje.
d was een hond de oorzaak van het ongeluk.
- B3. a De jager gaat geen hulp meer halen want tante Wilma is al dood.
b De jager gaat hulp halen en gebruikt daarvoor de auto van tante Wilma.
c Als de jager hulp gaat halen, valt hij.
d Men kon aan tante Wilma niet zien dat ze een ongeluk had gehad.
- B4. De zoon zou over tante Wilma inlichtingen kunnen vragen
a bij zijn moeder.
b bij zijn vader.
c bij zijn oom Floris.
d bij een ander familielid.
- B5. a Een collega van de zoon verzamelt oude auto's.
b De zoon ontmoet zijn schoolvriend op het station.
c De schoolvriend heeft het niet druk met zijn werk.
d Als de zoon in Arnhem op straat loopt, roept een oude schoolvriend naar hem.

tegemoet	Toen Ans haar vader op straat zag aankomen, liep zij niet naar hem toe, maar bleef in de deur staan. Vroeger deed zij dat wel. Dan liep zij altijd haar vader te
nabij nabijer	Men onderscheidt het Verre Oosten en het N Oosten.
achteruit	De kapitein zei: een pas vooruit, maar de soldaat vergiste zich, hij deed een pas a
wrijven wreef, gewreven	Waarom zit je steeds in je oog te w ? - Er zit iets in en dat probeer ik eruit te halen.
strelen streefde, gestreeld	Hij liet zacht zijn hand over haar wangen glijden, maar zij duwde de hand weg. 'Wil je niet dat ik je st ?' vroeg hij.
knijpen kneep, geknepen	Om tijdens de vervelende les van meneer Beelen wakker te blijven kn zij zichzelf af en toe in haar arm.
vasthouden hield vast, vastgehouden	Omdat hij bang was dat zijn hoed zou afwaaien, h hij hem met beide handen v
rollen rolde, gerold	Het ronde doosje viel van de tafel en ro nog een meter over de vloer. ook: Hij ro een stuk touw om een stok.
bukken bukte, gebukt	De deur was zo laag dat we ons moesten bu om het hoofd niet te stoten.
sprong, de sprongen	Karel heeft gisteren 1 m80 gesprongen, maar de hoogste s was voor Mark : 1 m83.
pikken pikte, gepikt	Kippen lopen de hele dag te p naar alles wat eetbaar is.
gedragen, zich gedroeg, gedragen	Hebben de kinderen goed opgepast? - Ja, ze hebben zich heel netjes ged

kapper, de kapper	Hij ging naar de k om zijn haar te laten knippen.
snor, de snorren	Gijs vindt zelf zijn s erg mooi, maar zijn vrouw heeft liever dat hij die haren tussen zijn neus en zijn lip afscheert.
elegant elegantser, elegantst	Wenda weet uitstekend hoe ze zich moet kleden. - Ja, ze ziet er altijd heel el uit.
slank slanker, slankst	Trees is beslist niet dik, maar om nou te zeggen dat ze mager is, dat gaat mij te ver. Ik zou liever zeggen dat ze sl is.
imago, het (imago's)	Doormans had vroeger goede zaken gedaan, maar de laatste tijd ging het slecht met zijn bedrijf. Hij wilde echter zijn im van succesvol zakenman handhaven en daarom bleef hij doen alsof hij zeer rijk was.
traag trager, traagst	Wat werkt hij langzaam! - Ja, het is een tr jongen.
handicappen handicapte, gehandicapt	Hij wordt in zijn bewegingen geh door een gebroken linkerarm.
beven beefde, gebeefd	Toen hij voor het eerst in het openbaar iets moest zeggen, was zijn stem onzeker, be zijn stem.

2C 24

Van links naar rechts (N.B.: ij is één letter):

1. buigen
2. vroeger heette dit water de Zuiderzee
3. zacht met de hand langs iets strijken
4. in iemands richting
5. manier waarop een bal zich beweegt (derde pers. enk.)
6. als in West-Europa de zomertijd eindigt, wordt de klok .. gezet
7. niet in de verre toekomst, maar in de .. toekomst
8. provincie in Nederland
9. beeld
10. mager, maar niet te
11. iets, bijvoorbeeld een doek, over iets anders heen en weer schuiven
12. Nederlandse schilder met de naam van een vrucht
13. langzaam
14. met mooie bewegingen
15. geld moet ..

Bij goede oplossing verschijnt in de eerste rij hokjes van boven naar beneden een zin.

2C 25

Vul een van de volgende woorden in. Sommige woorden moeten meer dan een keer ingevuld worden. Vul de juiste vorm in.

a achteruit b schoen c pikken d handicappen e beven f elegant g kapper
h rollen i sprong j imago k strelen l vasthouden m snor n bukken

1. Hij wreef zijn .. net zo lang tot ze glommen als een kaal hoofd.
2. Ze droeg een hele .. jurk die haar uitstekend stond. Maar die hoed! Vreselijk. 'Ik kan niet zeggen dat die hoed het oog ..', zei Tatiana heel fijntjes.
3. 'Waarom laat je je .. staan?' vroeg Ellen. Om mijn .. als vrouwenjager te versterken, dacht Guus. Maar hij zei: 'Ach, iedere morgen je .. afscheren, da's zo'n gedoe.'
4. 'Zal ik het een beetje nat maken?' vroeg de .. nadat hij mijn haar had geknipt.
5. Ga eens een beetje .., ik kan er niet langs. - Het spijt me, maar ik kan niet verder naar achteren.
6. Wat zoek je? - Mijn ring is onder de kast ..
7. Is de economische situatie geleidelijk slechter geworden? - Nee, niet geleidelijk. Zij is met .. achteruitgegaan.
8. Waarom heeft de reis naar Turkije zo lang geduurd? - We hebben problemen gehad met de auto. Maar wat ons vooral heeft .. was het buitengewoon slechte weer.
9. De vogels .. zenuwachtig in het brood dat de kinderen op straat hadden gestrooid.
10. Schrok hij erg toen er plotseling een kat door het raam naar binnensprong? - Nou. Hij zat thee te drinken, maar hij .. zo dat hij zijn kopje nog nauwelijks kon ..
11. Het meisje .. zich om het mes te pakken dat op de grond was gevallen.
12. Zijn handen .., zo zenuwachtig was hij.

2C 26

De boom (deel 3 en slot)

'Raar hè, dat verhaal over tantes T-Fordje?'

'Ja, een heel merkwaardig verhaal.'

Ze zei het zo zacht dat hij het nauwelijks kon horen.

'Wat was tante Wilma eigenlijk voor iemand?' vroeg hij. 'Gedroeg ze zich apart, was ze anders dan vader of oom Floris?'

'Eigenlijk niet. Ze had, net als haar broers, een vrolijk karakter en was nooit somber.

Qua uiterlijk was er wel verschil. Wilma was slank. Je vader was, ik wil niet zeggen dik maar stevig. Ze waren allebei elegant en knap, alleen vond ik het jammer dat je vader een snor droeg. Daaraan heb ik nooit kunnen wennen, ik heb vaak tegen hem gezegd: die snor maakt je oud, scheer hem toch af of laat de kapper dat doen. Maar dat wilde hij niet. Ik geloof dat hij dat niet wilde omdat hij een hekel had aan verandering, omdat hij iets dat hij had, wilde vasthouden.

Hij was in alles een beetje voorzichtig, een beetje traag ook. Dat had Wilma helemaal niet.

Die maakte nogal eens rare sprongen, deed dingen waarvan je je afvroeg: hoe is het mogelijk?’

‘Zoals?’

‘Zoals bijvoorbeeld die auto. Een auto kopen, dat kostte natuurlijk ook toen een enorm bedrag, naar verhouding. En met die auto reed ze door heel Europa. Niet alleen naar nabije landen zoals België en Duitsland, maar ook naar Spanje en zelfs een keer naar Griekenland.’

‘Werd ze daarbij niet gehandicapt door het feit dat ze geen verstand van auto’s had? Of had ze dat wel?’

‘Nee, dat had ze niet, maar hoe ze dat allemaal deed, is mij ook niet duidelijk.’

‘Waarom had vader eigenlijk geen auto?’

‘Waarom niet? Om de eenvoudige reden dat hij daarvoor geen geld had.’

‘Tante Wilma wel?’

‘Tante Wilma ook niet.’

Ze had de laatste zin met zoveel nadruk uitgesproken dat hij niet verder durfde te vragen. Hij keek naar zijn bord, kneep zijn handen samen omdat hij weer niet had gehoord wat hij had willen horen en probeerde in gedachte eenheid te brengen in de verschillende feiten die hem van zijn tante bekend waren.

Het imago dat hij van haar had, was dat van een vrouw die van het leven hield en die door haar prettige karakter veel waardering genoot bij ieder die met haar in contact kwam.

‘Luister,’ zei zijn moeder na een lange stilte. ‘Toen ik in het kraambed lag, kreeg ik dat verhaal te horen, ik bedoel dat verhaal over tante Wilma die met haar auto bij Laag Soeren tegen een boom was gereden. Ik wist natuurlijk niet beter of dat verhaal was waar.’

Een week of twee later was ik in de tuin aan het werken: ik spande wat draden over de groente om te voorkomen dat de vogels in de jonge planten pikten. Ik stond daarbij gebukt zodat ik niet gezien had dat vanaf de straat mij een man tegemoet was gekomen. Toen hij vlak bij mij was, zei hij: ‘Ben ik hier bij Verspronk?’ Ik weet niet waarom, maar ik schrok van die stem, werd bleek, deed een pas achteruit en antwoordde heel onzeker: Ja, ja, Verspronk. ‘Is dat die Verspronk waarvan kort geleden ene Wilma een einde aan haar leven heeft gemaakt, die vrouw die ze hebben gevonden aan een boom in het bos van Laag Soeren, terwijl haar auto langs de kant van de weg stond?’

Ze probeerde wat thee te drinken, maar de hand die het kopje vasthield beefde zo hevig dat ze het weer moest neerzetten.

Hij had het willen weten, en nu hij het wist deed het hem pijn. Voor haar. Hij stond op, liep naar haar toe en streekte haar dunne, grijze haren.

‘Mama,’ zei hij, ‘ik wil niet...’

Maar zij wendde het bleke hoofd van hem af en keek naar buiten. Hij volgde haar blik. Beiden zagen ze in de verte die kale boom, zonder blad en zonder vogels.

2C 27

Vragen bij De boom (deel 3 en slot).

Kies het juiste antwoord. Slechts één antwoord is juist

C1. Tante Wilma en haar broer

- a waren allebei slank.
- b hadden allebei een somber karakter.
- c waren allebei vrolijk van aard.
- d waren allebei voorzichtig van aard.

C2. Tante Wilma

- a had een auto omdat ze gehandicapt was.
- b reed met haar auto alleen in Nederland.
- c wist precies hoe een auto in elkaar zat.
- d reed in een auto hoewel ze er eigenlijk geen geld voor had.

C3. De moeder hoorde de waarheid over tante Wilma’s dood

- a toen zij in het kraambed lag.
- b een week na de geboorte van haar dochter Diana.
- c van een onbekende.
- d van meneer Verspronk.

3 Ziek en gezond

3a 28

temperatuur, de temperaturen	De normale t van het menselijk lichaam is 37° celsius. (Zie ook 9a)
koorts, de koortsen	Als mensen ziek zijn kan ten gevolge van k de lichaamstemperatuur stijgen van 37° tot 42°.
griep, de (geen mv.)	Als de ademhaling wat moeilijk gaat, als men pijn heeft in rug, armen en benen, zich moe voelt en koorts heeft, zegt men al gauw: ik heb gr
slap slapper, slapst	Hij had een week met koorts in bed gelegen. Toen hij weer opstond, voelde hij zich sl
stijf stijver, stijfst	Door de koude wind waren mijn spieren helemaal st geworden.
klacht, de klachten	Wat zijn de kl, vroeg de dokter. - Ik wees met een pijnlijk gezicht naar mijn rug. - Ah, rugkl dus, zei hij.
kwaal, de kwalen	Een kw is meestal een ziekte van lange duur of een ziekte die telkens weer terugkomt.
mankeren mankeerde, gemankeerd	Weet de dokter al wat je precies hebt? - Nee, hij weet nog steeds niet wat ik ma
patiënt, de patiënten	Deze dokter heeft een praktijk van ongeveer duizend pa
ziekenfonds, het ziekenfondsen	De meeste mensen zijn tegen ziektekosten verzekerd. Zij betalen maandelijks een bepaald bedrag aan een zi dat, als zij ziek worden, alle kosten of een gedeelte daarvan terugbetaalt.
afspreken sprak af, afgesproken	Hoe laat had u afg, vroeg dokter Arends? - Half tien, zei ik. - Dan bent u een half uur te laat. ook: Hebben jullie vastgesteld hoe laat jullie morgen vertrekken? - We hebben afg dat we om tien uur de deur uit gaan.

afpraak, de afspraken	Ik belde dokter Goris en vroeg hem of hij mij eens helemaal wilde onderzoeken. - Goed, zei hij, laten we maar meteen een af maken. Kunt u volgende week dinsdag om half twaalf?
huisarts, de huisartsen	Een arts die zich niet gespecialiseerd heeft, noemt men een hu
wachtkamer, de wachtkamers	Ik had om tien uur een afspraak met dokter Ploeg, mijn huisarts. Toen ik zijn wa binnenkwam, zaten daar zeker al tien andere mensen te wachten.
analyse, de analyses en analyses	De dokter vond het beter dat er in het ziekenhuis huis een an van mijn bloed gemaakt zou worden.
analyseren analyseerde, geanalyseerd	Ik snijd nu een klein stukje uit uw huid, zei de huidarts, en dat gaan we dan eens heel precies an
afwijken week af, afgeweken	Ik had hem gezegd dat hij steeds naar het noorden moest rijden, maar hij was van zijn richting afg en iets naar het oosten gegaan. ook: Zijn tweede roman w in veel opzichten af van zijn eerste.
afwijking, de afwijkingen	Het onderzoek wijst op een kleine afw in uw ademhalingsorgaan. Niet iets om u zorgen over te maken. ook: Het vliegtuig was uit zijn koers geraakt. De af bedroeg wel twintig kilometer.
controle, de controles	Ik ben weer helemaal hersteld, maar één keer per maand moet ik naar de dokter voor c
controleren controleerde, gecontroleerd	Grote bedrijven hebben vaak een eigen arts in dienst die tot taak heeft de gezondheidstoestand van de mensen in het bedrijf te c
keuring, de keuringen	Voordat iemand in militaire dienst gaat, moet hij eerst naar de ke waar hij door een arts wordt onderzocht.

afkeuren
keurde af,
afgekeurd

Hoef jij niet in dienst? - Nee, ik ben vanwege mijn slechte ogen afg
ook: Deze producten mogen niet meer verkocht worden. Ze zijn slecht voor de gezondheid. De regering heeft ze afg

medicijn, de
medicijnen

De dokter zei dat ik deze me drie keer per dag moest innemen.

hoofdpijn, de
hoofdpijnen

Pijn in dat deel van het hoofd dat boven de ogen ligt noemen we ho

3a 29

Vul een passend woord in uit 28.

1. Hoe laat moet je bij de dokter zijn? - Ik heb een .. om half negen.
2. Worden bij jullie alle voorbehoedmiddelen door het .. terugbetaald?
- Allemaal, dat geloof ik niet, maar de pil wel.
3. 'Zuster,' vroeg dokter Agenent, 'heeft die vervelende mevrouw van kamer 231 nog koorts?' - 'Ik weet het niet, ik heb haar .. nog niet opgenomen.'
4. Waarom is je broer nooit in dienst geweest? - Hij had een hartafwijking en daarom is hij ..
5. Hoe voel je je nu, na zo'n lange ziekte? - Goed, maar ik sta nog erg .. op mijn benen.
6. Wat mankeert je man precies? - Ik weet het niet. Hij klaagt over van alles en nog wat, maar het zijn allemaal van die vage .. : moe, overal pijn, nergens zin in, je kent dat wel.
7. Is dokter Jelgersma thuis? - Nee, 's middags is hij nooit thuis. Dan bezoekt hij zijn ..
8. Krijg je die nieuwe baan, denk je? - Alles is rond. Ik moet alleen nog naar een dokter voor de ..
9. Mag je van de dokter weer werken, Willem? - Nee, nog niet. Maar ik mag wel uit bed.
- Goh, kom morgen dan even gezellig koffie drinken. - Nee dat kan niet. Ik moet thuis blijven in verband met de ..
10. Hoe is het. Dirk? - Ik heb gisteren mijn broer geholpen. Die is verhuisd. En nu ben ik verschrikkelijk .. , overal, in mijn benen, mijn armen, mijn rug. Ja, ik ben dat niet gewend hè, de hele dag zware dingen dragen.
11. Waar ontmoeten jullie elkaar? - We hebben .. dat we elkaar bij het station zullen ontmoeten.
12. Wat is het resultaat van het bloedonderzoek? - Uit de .. van het bloed blijkt dat er te weinig ijzer in zit.
13. Uw oudste zoon gedraagt zich anders dan uw jongste, geloof ik? - Ja, het gedrag van mijn oudste zoon .. sterk .. van dat van mijn jongste zoon.

3a 30

Bedenk een antwoord op de volgende vragen.

1. Wat zijn uw klachten?
Dokter, ik ..
2. Hoe verklaart u die hoge koorts?
Ik denk ..
3. Wat mankeert uw dochterje. Toch niets ernstigs, hoop ik?
Wel, zij ..
4. Wat is het resultaat van de keuring?
Ik ..
5. Moet je nog terugkomen bij de huisarts?
Ja, ..
6. Hoe komt het dat je je de laatste tijd zo slap voelt?
Ik ..
7. Was het druk in de wachtkamer?
Er ..
8. Aan wat voor kwaal lijdt hij precies?
Ik geloof dat ..
9. Wat voor afwijking heeft de dokter bij hem gevonden?
Hij schijnt ..
10. Waarom is zij voor die baan afgekeurd?
Zij ..
11. Hoe voel je je als je griep hebt?
Als ik griep heb ..
12. Hoe komt het dat u hoofdpijn hebt?
Dat komt doordat ik ..

3a 31

Dagboekenprijn (deel 1)

In 1929 kreeg hij de Nobelprijs. Dat zegt natuurlijk niet alles. Maar wie *De Toverberg* op zijn naam heeft staan, kan schrijven. Daar is geen twijfel over mogelijk. Toen gebeurde dit. Na zijn dood ontdekte men zijn dagboeken. De dagboeken van de grote Thomas Mann. Die moesten natuurlijk gepubliceerd worden. Op die manier zou men nog dieper doordringen in de wereld van zijn boeken, zou men een instrument in handen hebben dat een nog scherpere analyse van zijn werk mogelijk zou maken. En wat vond men?

'Het heeft vandaag geregend', 'thee gedronken' en vooral: 'hoofdpijn', 'vroeg naar bed gegaan', 'onverklaarbare stijve schouders', 'afspraak met mijn huisarts'. De Nobelprijswinnaar terug op aarde. Weg grote gedachten, weg diepe ideeën. In plaats daarvan klachten en kwalen op het niveau van de gesprekken bij de bakker of op de markt. 'Ik voel me de laatste tijd zo slap.' 'Wat u zegt,' mevrouw Tampermans, 'ik kan mijn benen ook niet meer meekrijgen.'

Die dagboeken hadden nooit gepubliceerd mogen worden, zeggen diegenen die nu plotseling geen boek van Mann meer kunnen lezen zonder een voortdurend klagende patiënt aan hun oog voorbij te zien trekken. Voor hen moet een groot schrijver ook een groot mens zijn. Hij mag wel klagen, maar over iets groots, niet over griep. Wordt het evenwicht tussen kunst en schrijver verbroken, wijkt de kunst te zeer af van het werkelijke leven van de schrijver, dan wordt het praten over ziek zijn afgekeurd. Dan klinkt er kritiek, soms zelfs uit de mond van zeer naaste familie.

Wat bijvoorbeeld lezen we in het dagboek van Sofia, de vrouw van Tolstoj? 'L. is vóór alles iemand die schrijft, die ideeën naar voren brengt; maar in de praktijk, in het dagelijkse leven is hij een zwak mens, veel zwakker dan wij gewone mensen. Ik zou het vreselijk vinden als ik zó zou schrijven en spreken, maar heel anders zou leven en handelen; hij schijnt dat niet erg te vinden. Als hij maar niet hoeft te lijden, als hij maar in leven blijft, beter kan worden... Je moet eens zien hoe zorgvuldig hij in de gaten houdt dat hij op tijd zijn medicijnen inneemt en dat de natte doeken vervangen worden. Je moet eens zien hoe belangrijk voor hem eten en slaap en vermindering van pijn is.'

Merkwaardig, die onmacht bij de lezer, om schrijver en geschrevene te scheiden. Even merkwaardig als dat altijd weer aanwezige verlangen om van een groot schrijver ieder stukje papier waarover zijn pen is gegleden in de openbaarheid te brengen - wat het resultaat van dat glijden ook geweest mag zijn.

'Wanneer de vingernagels te lang zijn geworden, ze dan niet al te kort afknippen, maar maar een heel klein beetje afknippen. Anders zijn ze, namelijk als ze zo kort zijn, niet schoon te houden.'

'Voor het ontbijt mijn haar laten knippen.'

Beide teksten zijn officieel gepubliceerd om...ja waarom? Laten we maar zeggen om het werk van Lodewijk van Deysse en Nescio begrijpelijker te maken. Maar als de nagels van Van Deysse en het haar van Nescio de moeite van het vermelden waard zijn, waarom dan niet de koorts en de pijn van anderen? Het lijkt erop alsof men van bekende schrijvers alles interessant vindt, behalve zijn ziekten. Of James Joyce zijn bloed laat analyseren, of Du Perron naar zijn huisarts gaat, een uur in de wachtkamer moet zitten en van de dokter te horen krijgt dat hij geen enkele afwijking heeft en, ondanks een temperatuur van 39°, niets ernstigs mankeert, dat schijnt niet belangrijk te zijn, dat wil men niet lezen. Diezelfde 'men' vindt het echter wel belangrijk om te weten of alles in een roman klopt. Een schrijver laat zijn verhaal in de negentiende eeuw spelen en een van de personen in het boek bij de keuring voor de militaire dienst een zwarte hoed dragen. Dan is 'men' er meteen bij om te controleren of er in de negentiende eeuw al een keuring voor militairen bestond.

En als diezelfde persoon een brief van het ziekenfonds ontvangt waarin hem wordt meegedeeld dat hij alle medicijnen die hij gehad heeft zelf moet betalen, zegt men: dat kan niet, er was toen nog geen ziekenfonds. Harry Mulisch beschrijft in De aanslag een straat in Haarlem. Er zijn mensen naar Haarlem gereisd om te zien of de straat in het boek klopt met de echte straat. Belangrijk? Belangrijker dan het feit dat Kavafis op 22 juli schrijft dat hij vreselijke pijn in zijn maag heeft?

(wordt vervolgd)

Vragen bij Dagboekenpijn (deel 1).
a of b is juist. Kies het juiste antwoord.

- A 1. a Dankzij de dagboeken van Thomas Mann kan men zijn andere werken beter begrijpen.
b De dagboeken van Thomas Mann zijn voor beter begrip van zijn andere werken niet van belang.
- A 2. a Bij Thomas Mann vindt men het soort klachten dat men van een Nobelprijswinnaar verwacht.
b De klachten van Thomas Mann zijn de klachten van de gewone man.
- A 3. a Volgens Sofia, de vrouw van Tolstoj, leefde Tolstoj zoals hij schreef.
b Volgens Sofia verschilde de schrijver Tolstoj van de mens Tolstoj.
- A 4. a Volgens Sofia schonk Tolstoj veel aandacht aan zijn gezondheid.
b Volgens Sofia vond Tolstoj zijn gezondheid niet zo belangrijk.

giftig giftiger, giftigst	Sommige planten zijn gi, als je ervan eet word je ziek.
misselijk misselijker, misselijkst	Ik had hoofdpijn, mijn maag was niet in orde, ik voelde me echt mi ook: Wat een mi leerling, nooit zal hij zijn medeleerlingen helpen, terwijl voor hem iedereen altijd klaar moet staan.
overgeven gaf over, overgegeven	De zieke heeft vannacht een paar keer moeten ov Alles wat in zijn maag zat is eruit gekomen. (zie ook 19e)
afvallen viel af, afgevallen	Wat is Sonja mager geworden! - Ja, zij is de laatste maanden wel vier kilo af ook: Het is winter. Alle bladeren zijn van de bomen af We zouden een lange wandeling maken, maar na een uur moest Edward al af ; hij had pijn aan z'n voeten.
bestrijden bestreed, bestreden	Wat doet de dokter tegen de koorts? - Hij probeert de koorts met medicijnen te bes
voorschrijven schreef voor, voorgeschreven	Wat heeft de dokter je vo ? - Ik moet rust houden en 's avonds voor ik naar bed ga bepaalde medicijnen innemen.

voorschrift, het voorschriften	Op vo van de dokter mag hij tien dagen niet werken. ook: Ik wil dat iedereen doet wat ik zeg, ik wil dat iedereen mijn vo uitvoert.
recept, het recepten	Mevrouw, ik mag u deze medicijnen niet zo maar verkopen. Daarvoor hebt u een re van uw dokter nodig. (zie ook 5a).
apotheek, de de apotheken	Ik zal een recept voor uw schrijven, zei de dokter, en daarmee gaat u naar de ap
medisch	Als men voor controle naar een dokter moet, noemt men dat een me controle.
poeder, de poeders	U moet deze po in een kopje doen, en dan in één keer innemen. ook (het poeder): Dit is heel fijne suiker: het is po suiker. Het meisje deed wat po op haar wangen.
druppel, de druppels	Sommige oogziekten worden bestreden met oogd die men in het oog moet laten vallen. ook: Als het regent, vallen er d op je hoofd
tablet, de en het tabletten	Er is weinig verschil tussen een t en een pil. Het zijn allebei medicijnen.
spuiten spoot, gespoten	Om bepaalde afwijkingen te kunnen vaststellen sp de dokter soms een bepaalde stof in het bloed.
inwendig	Ziekten die binnen in het lichaam zitten en niet aan de buitenkant noemt men in ziekten.
uitwendig	Het tegenovergestelde van inwendige ziekten is ui ziekten.
uitwerken werkte uit, uitgewerkt	Hoe lang duurt de invloed van deze medicijnen? - Het duurt ongeveer 24 uur voordat deze medicijnen zijn ui ook: Dat is een goed plan, maar het is nog niet helemaal af. U moet het nog wat verder ui

uitwerking, de uitwerkingen	De medicijnen die de dokter mij heeft gegeven hebben niet het gewenste resultaat, de gewenste ui gehad. ook: Plannen maken kan hij goed, maar voor de ui van zijn plannen heeft hij anderen nodig.
zeuren zeurde, gezeurd	Jij hebt altijd wat te klagen, dan hoofdpijn, dan is het te koud, dan te warm. Je moet niet zo ze
tenzij	U wordt nooit beter, t u een paar weken absolute rust houdt. - Is dat een noodzakelijke voorwaarde? - Ja.
proef, de proeven	In de medische wetenschap worden veel pr op dieren verricht. Op die manier wil men erachter komen hoe dieren op bijvoorbeeld bepaalde medicijnen reageren.
geduld, het (geen mv.)	Hij kan geen twee minuten wachten. Wat hij zegt moet meteen gebeuren. Hij heeft totaal geen ge
geduldig geduldiger, geduldigst	Hij heeft veel geduld. - Ja, het is een ge man.

3b 34

Mevrouw Verdaasdonk schrijft een brief aan haar arts, de heer Voortmans. Maak de onvolledige woorden af.

Alkmaar, 12 december 20..

Geachte heer Voortmans,

- Ik ben de vorige week bij u geweest omdat ik steeds magerder wo ..
- steeds meer af .. . U kunt zich mijn geval misschien wel
- he ..
- Ik had bij u een af .. om half negen. Om negen uur had ik de Autokampioen uit, om half tien Arts en Auto en om tien uur kon ik beginnen aan Beter Wonen, dus het kwam goed uit dat
- ik pas om half elf aan de b .. was. Maar daarover gaat het eigenlijk niet. Waarom ik schrijf is het volgende. Nadat u mij had onderzocht,
- hebt u een r .. geschreven. Daarmee ben ik

7. naar de ap .. gegaan. Daar heeft men mij po .. , ta ..
8. en dr .. gegeven.
9. Op het doosje waarin de po .. zaten stond: gevaarlijk bij
10. in .. gebruik. Die heb ik dus maar door het eten van mijn man gedaan.
11. De dr .. zijn voor de neus; dat staat op het flesje. Dat zal dus wel in orde zijn. Ja, mijn moeder zegt: neusdruppels om
12. het mager worden te bes .. ??! Maar ik heb haar gezegd dat het leven ook heel eenvoudig begint.
13. Maar die ta .. ? Ik moet ze inn .. vóór het eten. Dat heb ik nu een week lang gedaan. Ik moet u tot mijn spijt zeggen dat
14. ze een heel nare uit .. hebben. Ik voel mij al een paar
15. dagen mi .. en ik moet dikwijls over .. . Behalve dat ik er ziek van word duurt het bovendien erg lang
16. voordat ze uitg .. zijn.
17. Ik ben, omdat ik zo vaak moet over .. ,de laatste dagen nog
18. meer af .. . Zijn, als ik u vragen mag, de medicijnen die u mij hebt
19. voor .. wel geschikt om mijn kwaal te be .. ? Ja, ik weet het niet hoor. Ik heb niet voor dokter geleerd hè, maar ik dacht, ik moet het toch eens vragen.
20. Mijn man zegt: Misschien zijn die ta .. wel gi .. en
21. krijg je ze bij wijze van pr .. . Maar daar heb ik nog nooit van gehoord. U wel, dokter? Ik moet hier even aan mijn oma denken. Als zij met medicijnen
22. uit de a .. kwam, gaf zij alles waarop stond: voor
23. ui .. gebruik aan de poes. Ik vond dat erg lief van haar. Ze wàs ook erg lief.
24. Maar nu nog even over die ta .. . Ik wil niet flauw doen
25. en ik wil niet ze .. , maar ik word er echt flink ziek van.
26. Daarom wil ik liever met de medicijnen stoppen, te ..
27. u zegt: Mevrouw Verdaasdonk, u moet meer ge .. hebben. Dan zeg ik: Dokter ik zal uw raad volgen. Maar als u na het lezen
28. van mijn brief tot de conclusie k .. dat het misschien
29. toch beter is om met de dr .. en de ta .. te stoppen,
30. dan wil ik graag een nieuwe af .. met u maken.

31. Mijn man zegt: Kan hij niet iets in je bloed sp .. ? Maar ik
32. heb hem gezegd dat hij zich beter niet kan buigen over me .. problemen. Daar heb ik dokter Voortmans voor, heb ik gezegd.

Ik hoop spoedig iets van u te horen.

Hoogachtend,

E.L. Verdaasdonk

3b 35

Dagboekenpijn (deel 2 en slot)

Er is bij dagboekenpijn nog iets opvallends aan de hand.

Waarom aanvaardt men, zonder noemenswaardig verzet, verdriet, pijn en ziekten in een roman en waarom aanvaardt men dat alles niet als het in een dagboek staat, dat wil zeggen als het volkomen echt is? Waarom heet het dan dat de schrijver zeurt, terwijl hij in het eerste geval zijn romanfiguren zo 'menselijk benadert?'

Als Thomas Mann in *De Toverberg* vele bladzijden besteedt aan de ziekte en dood van Joachim, zegt de lezer dat hij door deze tekst getroffen is. Maar als dezelfde Thomas Mann in zijn dagboek vermeldt dat hij zich op 6 maart misselijk voelde, moest overgeven en getracht heeft met pillen, poeders en tabletten zijn kwaal te bestrijden, vraagt de lezer zich bijna kwaad af of Mann niets anders te bieden heeft dan medische analyses en beschrijvingen van recepten.

En als Edmond en Jules de Goncourt op 1 november 1869 klagen: 'We hebben werkelijk geen geluk. Vandaag trokken we in het huisje van Catinat dat de prinses ons beschikbaar heeft gesteld om het lawaai van ons eigen huis te ontvluchten; en vandaag werden de klokken geprobeerd die ze kort geleden aan de kerk heeft geschonken. De pastoor laat ze ieder kwartier slechts tien minuten luiden! Ziek zijn en dan niet thuis kunnen zijn, je pijnen en je zwakte van de ene plaats naar de andere slepen, van gehuurde naar aangeboden huizen', als zij aldus klagen zal men die klachten misschien heel even interessant vinden, maar men zal er nooit een diepere betekenis aan geven, want het is toch maar uit een dagboek.

De schrijver die over zichzelf vertelt dat hij tien kilo is afgevallen, dat hij het voorschrift van de dokter vervelend vindt, dat het spuiten niets uitwerkt, lijkt te veel op onszelf. Tot zulke mededelingen zijn wijzelf ook in staat. Daarvoor hoefje geen schrijver te zijn. Van een schrijver wordt iets anders verwacht.

Door de koorts te verergeren, door de lichaamstemperatuur van 37° naar 39° te brengen, door te vermelden (15 januari 1869) dat 'de een zwaar te lijden heeft van de onophoudelijke hoofdpijn, de ander van een ontregelde en voortdurende zieke maag' en door te beschrijven dat de druppeltjes die de dokter had voorgeschreven en die Jules in de apotheek was gaan halen, geen enkele uitwerking hadden, zullen de gebroeders de aandacht voor het 'grote' leven in het algemeen en voor hun eigen leven in het bijzonder niet verhogen. Integendeel. Hun echte verdriet, hun werkelijk gevoelde pijn worden beschouwd als 'zeuren'. Jules en Edmond mogen wel lijden. Ze mogen het niet opschrijven, behalve in een roman.

Ze mogen het niet opschrijven, tenzij het gaat om een gebeurtenis die uitstijgt boven de grijze werkelijkheid van iedere dag. Schrijvers die giftige medicijnen innemen en daaraan

sterven, schrijvers die op zichzelf proeven doen om hun geest te verruimen en daarvan blind worden, hun verhalen vinden - als zij nog in staat zijn om het op te schrijven - gehoor bij het publiek. Maar kom als schrijver bij de mensen niet aan met: 'Ik draag mijn ziekte met veel geduld'. Dan roept iedereen: Je lijkt mijn tante wel. Die is ook zo geduldig.

'Als men echt aan zijn kwalen toegaf, zou men in bed blijven liggen en pas weer opstaan bij het Laatste Oordeel.'

Dat komt ook uit het dagboek van de gebroeders de Goncourt en het wijst erop dat zij over al het verdriet, dat begint bij een eenvoudig griepje en via allerlei in- en uitwendige ziekten eindigt bij de dood, nog eindeloos meer zouden hebben kunnen melden.

Zij hebben het niet gedaan, zoals zij ook niet het grootste gedeelte van hun tijd in bed hebben doorgebracht.

Dan hadden zij de vele maaltijden moeten missen in restaurant Magny en de wekelijkse bijeenkomsten ten huizen van prinses Mathilde. Dan hadden zij ook niet zoveel boeken kunnen schrijven, zelfs geen dagboeken.

(Dagboekcitaten uit: Maatstaf; vertaalde citaten herschreven m.g.v. het toegestane vocabulaire)

3b 36

Vragen bij Dagboekenpijn (deel 2).

a of b is juist. Kies het juiste antwoord.

- B 1. a Van een schrijver die in zijn romans verdriet, pijn en ziekten beschrijft, zegt men: hij zeurt.
b Van een schrijver die over zijn eigen verdriet, pijn en ziekten schrijft zegt men: hij zeurt.
- B 2. a De lezer heeft weinig waardering voor de manier waarop Thomas Mann de ziekte en de dood van Joachim beschrijft.
b De lezer heeft weinig waardering voor de wijze waarop Thomas Mann in zijn dagboeken praat over zijn eigen kwalen.
- B 3. Als een schrijver schrijft over zijn eigen gezondheid is de reactie:
a wat kan hij zijn verdriet goed tot uitdrukking brengen.
b dat kan ik ook.
- B 4. a Als schrijvers in hun dagboeken vertellen dat zij hoge koorts hebben, heeft de lezer daarvoor waardering.
b Als schrijvers merkwaardige dingen doen, heeft de lezer daarvoor waardering.
- B 5. De gebroeders de Goncourt waren vaak ziek,
a maar zij hebben hun leven niet door hun kwalen laten bepalen.
b en daarom hebben zij heel vaak in bed gelegen.

3c 37

gewonde, de
gewonden

Is het een ernstig ongeluk? - Men spreekt van twaalf doden en dertig ge

gewond

Er zijn twee treinen tegen elkaar gereden, maar gelukkig zijn er geen doden en is er niemand ge

overbrengen
bracht over,
overgebracht

De slachtoffers van het vliegtuigongeluk zijn over naar het dichtstbijzijnde ziekenhuis.

breuk, de
breuken

De dokter was er eerst niet zeker van of ik mijn arm had gebroken, maar de foto die hij daarna liet maken, liet duidelijk een b zien.

gips, het
(geen mv.)

Zij heeft haar been gebroken en zal er zeker drie weken mee in het g moeten zitten.

nuchter
nuchterder,
nuchterst

Voor dat medisch onderzoek moet de patiënt nu zijn. Hij mag van tevoren dus niet eten of drinken.
ook: Had je te veel bier gedronken? - Helemaal niet. Ik was volkomen nu
Zij laat zich niet meeslepen door haar gevoelens. Zij is tamelijk nu

oproep,
de oproepen

Weet je al wanneer je voor die longoperatie naar het ziekenhuis moet? - Nee, ik heb nog geen op gehad.

oproepen
riep op,
opgeroepen

Nadat de beslissing was genomen dat ik een week voor onderzoek naar het ziekenhuis zou gaan, heb ik nog twee maanden moeten wachten voordat ik werd opg

opname, de
opnamen

Vindt u het echt nodig dat ik naar het ziekenhuis ga? - Ja, ik acht op absoluut noodzakelijk, antwoordde de dokter. (zie ook 8b)

kliniek, de
klinieken

In het algemeen kan men zeggen dat in een ziekenhuis allerlei ziekten worden behandeld en in een kli een bepaald soort ziekten, bijvoorbeeld alleen huidziekten.¹

kanker, de
(geen mv.)

Algemeen wordt aangenomen dat veel roken de kans op longk vergroot.

¹ In België wordt kliniek ook gebruikt voor een algemeen ziekenhuis.

observatie, de observaties	Is hij voor een operatie in het ziekenhuis opgenomen? - Nee, hij is alleen maar ter ob opgenomen. Men wil hem eens goed onderzoeken.
ingrijpen greep in, ingegrepen	Gelukkig heeft dokter Stevens bij dat ongeluk snel hulp verleend. - Ja, als hij niet onmiddellijk had in zou het slachtoffer overleden zijn.
ingreep, de ingrepen	Met een medische in bedoelt men meestal hetzelfde als met een operatie.
opereren opereerde, geopereerd	Wie zal de operatie uitvoeren? - De patiënt zal worden geo door dokter Van Gent.
risico, het (en de) risico's	Aan deze operatie is geen enkel gevaar, is geen enkel ri verbonden.
moreel	Sommige godsdienstige groepen hebben mo bezwaren tegen medicijnen omdat er, volgens hen, op die manier wordt ingegrepen in de plannen die God heeft met de mensen.
apparaat, het apparaten	Bij operaties worden veel technische instrumenten en ap gebruikt.
chirurg, de chirurgen	Een dokter die operaties verricht noemt men een ch
verplegen verpleegde, verpleegd	Een ander woord voor 'zieken verzorgen' is ve
verpleegster, de verpleegsters	Een vrouw die zieken verpleegt noemt men een v

3c 38

Maak de volgende zinnen af. Kies de meest logische mogelijkheid.

1. Wanneer moet je in het ziekenhuis opgenomen worden? - Dat weet ik nog niet, ik wacht nog
- op een ingreep.
 - op een oproep.
 - op een kliniek.
 - op een recept.

- Ik zal een recept schrijven en met dat recept gaat u
 - naar de dokter.
 - naar het ziekenfonds.
 - naar de verpleegster.
 - naar de apotheek.
- Is je moeder in het ziekenhuis voor een operatie? - Nee, ze is daar
 - voor observatie.
 - ter opname.
 - voor een oproep.
 - op voorschrift van de huisarts.
- Mevrouw, wij kunnen uw ziekte in dit ziekenhuis niet behandelen. Daarom stel ik u voor
 - dat u zo spoedig mogelijk wordt opgenomen.
 - dat ik u overmorgen zal opereren.
 - dat u wordt afgekeurd.
 - dat u naar een ander ziekenhuis wordt overgebracht.
- Nadat de dokter de foto's van mijn arm had bekeken, zei hij: net wat ik dacht,
 - u hebt koorts.
 - een breuk.
 - een spier.
 - een longafwijking.
- Meneer, we kunnen niets meer voor u doen,
 - tenzij u zich laat opereren.
 - omdat wij u verplegen.
 - want de operatie brengt geen enkel risico met zich mee.
 - tenzij we niet ingrijpen.
- Het gebroken been kon niet behandeld worden
 - omdat er geen tabletten meer waren.
 - omdat men het recept kwijt was.
 - omdat er geen gips meer was.
 - omdat de patiënt zijn been had gebroken.
- Ik verwacht u volgende week vrijdag voor een onderzoek. Wilt u er dan voor zorgen
 - dat u misselijk bent.
 - dat u giftig bent.
 - dat u nuchter bent.
 - dat u gewond bent.
- Wat doet Bea? - Ze werkt in een ziekenhuis. - Als wat?
 - Als apotheek.
 - Als huisarts.
 - Als verpleegster.
 - Als patiënt.
- Hoewel deze man al maanden in een kliniek ligt en veel pijn heeft,
 - zeurt hij zelden of nooit over zijn ziekte.
 - is hij er moreel heel slecht aan toe.
 - wacht hij nog steeds op een oproep.
 - zal hij pas volgende week worden opgenomen.

- II. Het ongeluk is goed afgelopen,
a er zijn geen verpleegsters.
b er zijn geen gewonden.
c er zijn geen chirurgen.
d er zijn geen risico's.

3C 39

Zet de volgende zinnen, per nummer, in een logische volgorde.

1. a Ik ben ziek.
b Een of twee dagen later zal ik geopereerd worden.
c Ik heb een oproep voor maandag 12 juli.
d Ik heb me laten onderzoeken.
e De operatie is niet zonder risico's.
f Ik moet opgenomen worden.
2. a De dokter kan niets vinden.
b In het ziekenhuis zegt men dat er niet ingegrepen hoeft te worden.
c Ik voel me voortdurend misselijk.
d Met pillen kan de kwaal bestreden worden.
e Ik ga naar de dokter.
f Hij stuurt mij ter observatie naar een ziekenhuis.
3. a Een chirurg zal deze breuken opereren.
b Hij is meteen overgebracht naar een ziekenhuis.
c Maar hij zal een maand met zijn arm en zijn been in het gips moeten zitten.
d Willem is gewond geraakt bij een auto-ongeluk.
e Daar heeft men verschillende breuken geconstateerd.
f Geen al te gevaarlijke ingreep.
4. a Zij is nu overgebracht naar een kliniek voor huidziekten.
b Daar stelde men vast dat zij huidkanker had.
c De dokter vond dat zij geopereerd moest worden.
d Elenora heeft eerst twee weken in een ziekenhuis gelegen ter observatie.
e Na de operatie zal zij daar verder verpleegd worden.
f Maar het ziekenhuis, waar zij was, beschikte niet over de juiste apparaten voor deze operatie.

3C 40

Mens of maag

'Wat is er met de koffie gebeurd? Het lijkt wel of in dit ziekenhuis alles ziek is, zelfs de koffie.'

Dokter Idzerda in de koffiekamer van het Catarinaziekenhuis. Chirurg op de afdeling longziekten. Vijfenvierzig jaar, getrouwd, drie kinderen. 'Klaag niet over de koffie, Idz, er komt een dag dat je ook oud en slap zult zijn.' Zijn collega Wullems.

Ik zou ze een dag volgen in verband met een artikel over ziekenhuizen.

'Of wij hard werken? Zeer zeker. Toch gauw 75 uur per week. Maar het ergste zijn die onregelmatige diensten. Op ieder moment van je vrije tijd kun je opgeroepen worden voor een operatie. Ook 's nachts. En als je dan de hele nacht bezig bent geweest met iemand die bij een verkeersongeluk gewond is geraakt, wordt toch van je verwacht dat je

de volgende dag weer al die gevallen opereert die voor die dag een oproep hebben en dat je dat een beetje behoorlijk doet.'

'Behoorlijk?'

'Nou ja, ik zou ook niet graag in een taxi stappen als de chauffeur net op en neer van Amsterdam naar Parijs is gereden. We doen ons best. Iedere ingreep brengt risico's met zich mee. En hoe moeër je bent, hoe groter de kans dat je verkeerd ingrijpt. Maar echte fouten, nee dat geloof ik niet.'

Fouten dan misschien niet. Maar er is wel weinig tijd voor de patiënten. Een vrouw, opgenomen ter observatie, een opname die eerst twee keer niet doorging zodat ze zich twee keer nuchter en voor niets naar het ziekenhuis begaf. 'Ik vraag ze nooit iets. Ze hebben nooit tijd, ze vliegen langs je bed. De instrumenten en apparaten zie je langer en vaker dan de artsen.'

'En de verpleegsters?'

'Verschillend, heel verschillend. Sommigen hebben echt aandacht voor je, komen een praatje met je maken, geven je morele steun. Maar als je ze op de gang hoort roepen: Wat heeft die maag van kamer 203 nou weer te zeuren?, dan denk je: Breng me maar over naar een ander ziekenhuis. Misschien dat ik daar als mens verpleegd word en niet als maag.'

Terug naar dokter Idzerda. 'We hebben het eigenlijk te druk, of anders gezegd: Er zijn te weinig chirurgen.'

'Maar dat wilt u toch zelf?'

'U bedoelt: financieel? Het is een feit dat als je als jong arts in een ziekenhuis of kliniek begint, je enorme schulden hebt. Bovendien moet je natuurlijk zorgen dat je nog iets over hebt voor later, als je niet meer werkt. Op grond van deze gegevens heeft men inderdaad weinig zin om het loon te delen met collega's. Meer collega's betekent nu eenmaal minder verdienen.'

Wullems: 'Het wordt financieel steeds moeilijker, zeker voor beginners. Het loon is de laatste jaren teruggelopen zodat een jong chirurg het maatschappelijk gezien gewoon kalm aan moet doen. Al die verhalen van: zelf een grote auto, de vrouw een grote auto, wintersport in Zwitserland, zomervakantie in Mexico...dat is gewoon niet waar. Dat kan gewoon niet. En, zoals gezegd, we werken er ook voor. Het is een hard en onregelmatig bestaan.'

Over dat laatste punt dokter H. ('Nee, geen naam in de krant; de sfeer is hier toch al niet erg zuiver'): 'Weet je wie hier écht hard werken? Dat zijn de artsen die nog in de opleiding zijn, de jongens en meisjes die hier praktijkervaring krijgen. Ik heb dat zelf ook meegemaakt, dus ik weet waarover ik praat. Honderd uur per week maakten we toen. Soms behandelden we twintig breuken per dag en gebruikten we dertig kilo gips. Terwijl de heren chirurgen in de zon zaten of naar de televisie keken.'

Hoe 'behoorlijk' werkt een arts die het veel te druk heeft, te weinig slaapt, onregelmatig eet? Daarover wil dokter H. ook wel iets kwijt. 'Akkoord, echte grote fouten worden er niet gemaakt, althans heel weinig. Maar het kan veel beter. Als ik tijdens de koffiepauze de ene collega aan de ander hoor vragen: Zeg, hoe behandel jij maagkanker, welke medicijnen gebruik jij?, dan denk ik: Dat is een onzorgvuldige benadering. Zo doe je dat niet.'

Daarover later op de dag dokter Wullems: 'Het bewijst dat we zelfs tijdens de koffie nog met onze patiënten bezig zijn.'

(Fictief verhaal, n.a.v. artikel in Vrij Nederland)

3c 41

Hieronder volgt een aantal zinnen uit Mens of maag. In die zinnen zijn woorden weggelaten. Vul, zonder naar de hierbovenstaande tekst te kijken, de ontbrekende woorden in. Telkens slechts één woord.

1. Het ergste zijn die onregelmatige diensten. Op ieder moment van je .. tijd kun je opgeroepen worden .. een operatie.
2. Als je de hele dag bezig bent geweest met iemand die bij een verkeersongeluk .. is geraakt, wordt toch van je verwacht dat je de volgende dag weer al .. gevallen opereert die voor die dag een oproep ..
3. Een vrouw is .. ter observatie, een opname die eerst twee keer niet doorging zodat ze zich twee keer nuchter en voor .. naar het ziekenhuis begaf.
4. Breng me maar over naar een ander ziekenhuis. Misschien dat ik daar .. mens verpleegd word en niet .. maag.
5. Soms behandelden we twintig breuken .. dag en gebruikten we dertig kilo ..
6. Akkoord, echte grote fouten worden er niet .. , althans heel weinig.
7. Het bewijst dat we zelfs tijdens de koffie nog met onze patiënten .. zijn.

3d 42

tekort , het tekorten	Uw ziekteverschijnselen (hoofdpijn, moeheid, weinig adem) zijn het gevolg van een te aan ijzer in uw bloed, zei de dokter.
aantasten tastte aan, aangetast	Omdat de patiënt al een zieke long had, stelden de artsen alles in het werk om te voorkomen dat ook de andere long aang zou worden.
verlammen verlamde, verlamd	Hij kan zijn linkerbeen niet meer gebruiken. Dat been is helemaal ve ..
leed , het (geen mv.)	De zieke had veel verdriet en pijn, en zijn l werd nog vergroot door het feit dat niemand hem kwam bezoeken.
kreunen kreunde, gekreund	'Hij kr van pijn' betekent: hij maakte een zacht klagend geluid omdat hij zo'n pijn had.
hijgen hijgde, gehijgd	Als iemand hard gelopen heeft, gaat zijn ademhaling snel en kort op en neer. Deze manier van ademen noemt men h ..
chronisch	Een ziekte die heel lang duurt noemen we een ch ziekte.

therapie , de therapieën	De dokter weet nog niet hoe hij deze ziekte moet bestrijden. Hij heeft nog niet de juiste th gevonden.
kuur , de kuren	Waarom eet je geen friet en geen vlees? - Ik volg een ku om magerder te worden. ook: Hij doet altijd zo raar, hij heeft altijd van die vreemde ku
genezen genas, genezen	Denk je dat de dokter je beter kan maken? - Ja, ik ben ervan overtuigd dat hij mij kan ge
genezing , de genezingen	Hoe lang heeft het geduurd voordat je genezen was? - De ge heeft twee maanden geduurd.
verloop , het (geen mv.)	Dokter Herent, hoe ontwikkelt zich de ziekte van mevrouw Kloos, een van uw patiënten? - Haar ziekte heeft een ongunstig ve ook: Hij heeft mij verteld hoe alles gegaan is, hij heeft mij het ve van de gebeurtenissen verteld.
toestemming , de toestemmingen	Mag je van de dokter weer naar buiten? - Ja, hij heeft mij to gegeven iedere dag een uurtje te wandelen.
bewustzijn , het (geen mv.)	Ik kreeg een harde klap op mijn hoofd. Even hoorde, voelde en zag ik helemaal niets. Ik was even buiten be
instorten stortte in, ingestort	De laatste tijd ging het wat beter met de zieke, maar gisteren is hij weer helemaal in ook: Doordat er een vliegtuig op het dak viel, is het dak volledig in
moraal , de (geen mv.)	Sommige vrouwen zijn tegen abortus omdat dat in strijd is met hun persoonlijke opvattingen, met hun mo
overleven overleefde, overleefd	Er is een groot vliegtuigongeluk gebeurd! - Iedereen dood?- Nee, acht mensen hebben het ongeluk ov
doodgaan ging dood, doodgegaan	Hij zegt dat er veel mensen do van de honger. - Dat is waar. Er sterven veel mensen van de honger.

dodelijk Was het een ernstig ongeluk? - Het was een d ongeluk. Het slachtoffer was meteen dood.

zelfmoord, de zelfmoorden Als iemand zichzelf dood maakt, spreekt men van z

graf, het graven De plaats waar het dode lichaam in de aarde wordt gelegd, heet het g

begravenis, de begravenissen Ik moet morgen naar de be van een oom van mij, die twee dagen geleden is overleden.

begraven
begroef, begraven Deze familie heeft een familiegraf. Alle leden van de familie worden daarin b

begraafplaats, de begraafplaatsen De plaats waar mensen begraven worden, noemt men beg

kerkhof, het kerkhoven Een ander woord voor begraafplaats is ke

3d 43

Zeg van de cursief gedrukte woorden of ze juist gebruikt zijn. Als ze niet juist gebruikt zijn, vervang ze dan door het juiste woord (een woord uit 42).

1. De zieke had een rustige nacht gehad zodat iedereen hoopte dat het ergste voorbij was. Maar tegen de avond was zij helemaal *ingestort* en enige uren later was zij overleden.
2. Ik heb een uitnodiging ontvangen om naar *het graf* van de heer Soonck te gaan, die eergisteren is overleden.
3. Neem niet te veel van deze tabletten in. Een te grote hoeveelheid kan *dodelijk* zijn.
4. Na de dood van haar man ging zij iedere zondag naar *de begravenis* om bloemen op zijn graf te leggen.
5. Het ongeluk met de Titanic, in de nacht van 14 op 15 april 1912, heeft aan 1513 personen het leven gekost. - Heeft niemand het ongeluk *overleefd*? - Jawel.
6. Wij zijn al dertig jaar getrouwd, zei mevrouw Van Berk. Dat betekent dat wij al dertig jaar lang lief en *lawaaï* gedeeld hebben.
7. De dokter was heel tevreden over het *verloop* van de genezing. Het ging sneller dan hij had gedacht.
8. Uw longen zijn *aangetast*. Ik vrees dat we zullen moeten opereren, zei de dokter.

3d 44

Hieronder volgen telkens vier zinnen. Twee van deze vier zinnen hebben dezelfde inhoud. Zoek deze twee zinnen bij elkaar.

1. a Volgens dokter Nuyten is er in dit land een tekort aan medicijnen.
b In dit land worden er volgens dokter Nuyten weinig medicijnen gebruikt.
c In dit land kun je volgens dokter Nuyten alleen medicijnen krijgen op voorschrift van een arts.
d Er is, volgens dokter Nuyten, in dit land gebrek aan medicijnen.
2. a Als door kanker een orgaan is aangetast, bestaat de kans dat de ziekte zich uitbreidt.
b Als in een orgaan kankerverschijnselen optreden, zal dat orgaan waarschijnlijk afsterven.
c De kans bestaat dat als er in een bepaald orgaan kanker optreedt, deze ziekte ook andere organen aantast.
d Als een orgaan door ziekte is aangetast, spreekt men van kanker.
3. a Hij heeft beide benen gebroken.
b Hij heeft twee stijve benen.
c Hij kan geen van beide benen bewegen.
d Zijn beide benen zijn verlamd.
4. a Zij luisterde naar de zieke die lag te hijgen van de pijn.
b Zij luisterde naar de zieke die, omdat hij zo'n pijn had, klagende geluiden maakte.
c Zij luisterde naar de zieke die, omdat hij zo'n pijn had, hard lag te roepen.
d Zij luisterde naar de zieke die lag te kreunen van de pijn.
5. a Op deze afdeling worden patiënten behandeld die langdurig ziek zijn.
b Op deze afdeling worden patiënten behandeld die aangesloten zijn bij een ziekenfonds.
c Op deze afdeling worden chronische patiënten behandeld.
d Op deze afdeling worden patiënten behandeld die dodelijk ziek zijn.
6. a Ik denk dat u met deze nieuwe medicijnen sneller beter zult worden.
b Ik denk dat u door deze nieuwe behandeling sneller zult genezen.
c Ik denk dat u door deze nieuwe therapie sneller gezond zult worden.
d Ik denk dat u door deze nieuwe ingreep sneller hersteld zult zijn.

7. a Duizenden Nederlanders zijn in de winter van 1944-45 gestorven.
b In de winter van 1944-45 zijn duizenden Nederlanders in leven gebleven.
c Duizenden Nederlanders hebben de winter van 1944-45 niet overleefd.
d Duizenden Nederlanders zijn in de winter van 1944-45 ingestort.
8. a Volgens de christelijke moraal is zelfmoord verboden.
b Volgens de christelijke godsdienst is zelfmoord verboden.
c Volgens de christelijke principes mag men geen zelfmoord plegen.
d Christenen plegen geen zelfmoord.

Ze overleed op vrijdag 19 maart 1971 en werd begraven te Amsterdam. Rond haar graf stonden maar weinig mensen. Al degenen die in haar leven een belangrijke rol hadden gespeeld had zij overleefd. Collega-schrijvers hadden voor haar werk nooit veel belangstelling getoond. Dus dat ook deze op haar begrafenis ontbraken was vanzelfsprekend.

Mary Dorna - haar eigenlijke naam was Mary Jeanette Stoppelman - ging dood in eenzaamheid en na een lange periode van veel leed en verdriet. Maar in het verhaal *Dinner by Candle-light* schrijft ze zelf dat ze in het leven alles had gehad, 'te veel bijna'. Ze had genoten van lange maaltijden waaraan geen einde kwam en 'waarmee men drie gezinnen een week lang in leven kan houden'. Ze had het Hradcany in Praag, het Louvre in Parijs bezocht, in Wenen prachtige Breughels gezien en op de Ananasberg in Düsseldorf wijn gedronken.

Maar dat was in 1937, toen ze nog de kracht had om door heel Europa te reizen, toen zij als schrijfster van korte verhalen een periode van betrekkelijk succes kende en toen niets erop wees dat haar drukke, onregelmatige doch interessante leven uiteindelijk zoveel van zijn glans zou verliezen.

In 1910 had zij tijdens een vakantie in Scheveningen de Engelsman Felix Bowers leren kennen. Ze was toen al van een paar scholen weggestuurd, zodat haar ouders graag toestemming gaven voor een huwelijk van hun onrustige dochter met een nette Engelsman.

In 1911 trouwden ze en samen vertrokken ze naar Zuid-Amerika, waar Felix voor de Britse regering ging werken. Maar al op de boot begonnen de problemen. Mary schrok zo van de seksuele verwachtingen die Bowers van haar had dat ze haastig naar de kapitein van het schip vluchtte, van wie ze voor de rest van de reis een hut voor haar alleen kreeg. Ook tijdens het verdere verloop van haar verblijf in Zuid-Amerika was haar leed groter dan haar liefde. In 1913 - ze waren ondertussen naar Duitsland verhuisd - gingen ze uit elkaar.

'Student met belangstelling voor kunst zoekt meisje'. Op dat bericht kreeg de Duitse student Bruno Wille één reactie. Van Mary Dorna. Ze had, zei ze later, op dat bericht in de krant geschreven omdat het woord 'kunst' haar zo had getroffen. Toen ze Bruno zag, constateerde ze echter dat ze niet alleen de kunst maar ook hem interessant vond. Voor Bruno gold hetzelfde. Er werden afspraken gemaakt. Meteen al bij een van de eerste ontmoetingen maakte Bruno kennis met een verschijnsel dat als een rode draad door haar leven zou lopen, met een chronische kwaal die haar lichamelijke en geestelijke gezondheid zo op de proef zou stellen: haar slapeloosheid. Ze had een zeer slechte nacht gehad, was pas vroeg in de morgen in slaap gevallen en daardoor veel te laat opgestaan. Hijgend en uren te laat kwam ze op de afgesproken plaats aan.

Ondanks dat slechte begin volgde er een gelukkige periode met veel toneel, tentoonstellingen, films en boeken. Tot de eerste wereldoorlog begon. Mary reisde onmiddellijk terug naar Nederland. Bruno werd aanvankelijk afgekeurd voor militaire dienst, maar moest na een herkeuring toch onder de wapenen. Hij kreeg echter toestemming Duitsland 2 x 24 uur te verlaten. Hij vertrok naar Amsterdam en bleef daar, 22 jaar.

Tijdens die Amsterdamse periode had Mary min of meer toevallig ontdekt dat ze kon schrijven. Nu ze dat wist, ontwikkelde zij, heel typisch voor haar, meteen een grote productie, soms wel acht verhalen per maand. De meeste verhalen verschenen in de krant *Het Vaderland*.

Dat er aan het einde van de jaren twintig een derde man in haar leven kwam, was rechtstreeks het gevolg van een andere kwaal: haar slechte ogen. Zij was naar een film in Tuschinsky gegaan, samen met haar moeder. Deze had de duurste plaatsen genomen, maar omdat Mary slecht kon zien, ging ze helemaal vooraan zitten en kwam terecht naast een man die Henk Tenkink heette. Henk bleef aan haar zijde, ook toen de film allang afgelopen was. Maar het zou nog tot 1939 duren voordat de breuk met Bruno definitief was en zij met Henk Tenkink zou trouwen.

Een jaar later begon de tweede wereldoorlog. Tot 1944 had ze de spanningen daarvan goed overleefd. Toen stortte ze in. Er kwamen periodes dat haar benen verlamd waren en soms verloor ze haar bewustzijn. Waarschijnlijk was haar lichaam ook aangetast door de grote hoeveelheid slaaptabletten die ze al sinds vele jaren innam. Ze werd opgenomen in het Wilhelminagasthuis.

Ook nadat zij het ziekenhuis had verlaten, bleef zij lichamelijk en geestelijk zwak. Ze kon haar slapeloosheid steeds slechter verdragen en nam steeds meer tabletten in. De dokter schreef haar een kuur voor waardoor het gebruik van de slaaptabletten moest verminderen, maar het volgen van die kuur betekende weer een chronisch tekort aan slaap. Daarbij dronk zij nog al eens zodat zij zich soms half buiten bewustzijn door het huis bewoog. In een brief uit 1946: 'Je kunt je niet voorstellen hoe vaak we het over jullie hadden wanneer ik bij bewustzijn was. Ja mensen, ik ben doodziek geweest - eigenlijk jaren lang - wekenlange tijden van bewustzijnsverlies, pogingen tot zelfmoord (...)'. Omdat ze bovendien slecht zag, struikelde ze vaak, hetgeen arm- en schouderbreuken tot gevolg had. Ook werden haar longen aangetast. In 1961 werd zij aan haar ogen geopereerd, nadat haar dokter al allerlei therapieën had geprobeerd. Maar genezing was eigenlijk niet meer mogelijk. In een brief uit dat jaar: '(...) ik sta voor volledige blindheid'. De manier waarop zij op al dat lichamelijk leed reageerde was direct en menselijk. Soms klaagde ze, maar vaak kon ze de moed opbrengen om het betrekkelijke van alles in te zien en tot uitdrukking te brengen. Als ze in een van haar brieven verteld heeft dat ze kreunend van de pijn naar de dokter is geweest omdat ze bijna niet meer kan lopen, voegt ze daar onmiddellijk aan toe: 'Daarbij heeft Henk een heleboel reisplannen, waarbij ik nog meer pijn aan mijn voeten krijg'. Nadat ze heeft verteld dat ze bijna blind is, durft ze meteen daarna te schrijven dat het in een wereld als de onze natuurlijk heel prettig is als men alles een beetje vaag en onduidelijk ziet.

'En aan het einde staat (...) de dood'. Ze weet dat, maar ze is niet bang. Wat kan er gebeuren, vraagt ze zich af. 'Natuurlijk eerst het sterven op verschillende manieren, maar dat neemt een einde, dat sterven'. Met andere woorden: ook doodgaan is maar betrekkelijk.

In een van haar verhalen (*Herinnering aan Praag*) zegt ze dat ze begraafplaatsen het liefst in de zomer bezoekt. Met die wens werd uiteindelijk, dat wil zeggen toen de dodelijke

hand, die al zo lang op haar schouders had gelegen, haar zacht doch definitief uit het leven voerde, geen rekening gehouden. Het was maart toen ze voor het laatst een kerkhof bezocht.

Mary Dorna was geen groot schrijfster. Maar haar verhalen bewijzen dat ze van het leven kon genieten en haar brieven bewijzen dat ze van het leven afscheid kon nemen.

Men rekent haar tot de zogenaamde randfiguren. Die zijn, in ieder geval als mens, vaak heel wat interessanter dan de 'echte' groten.

(Gegevens en citaten uit: Toke van Helmond, Mary Dorna, in de serie De Engelbewaarder, Amsterdam, 1978).

3d 46

Beantwoord de volgende vragen over Mary Dorna.

- I.
 1. Waarom waren er bij de begrafenis van Mary Dorna maar weinig mensen aanwezig?
 2. Wat vonden de ouders van Mary Dorna van haar huwelijk met de Engelsman Felix Bowers?
 3. In welk land gingen Mary Dorna en Felix Bowers uit elkaar?
 4. Waarom had zij gereageerd op het bericht 'student met belangstelling voor kunst zoekt meisje'?
 5. Van welke kwaal heeft Mary Dorna haar hele leven te lijden gehad?
 6. Waar woonden Mary en Bruno tijdens de eerste wereldoorlog?
 7. Hoe ontmoette Mary Henk Tenkink?
 8. De dokter schreef haar een kuur voor. Wat was het doel en wat het gevolg van deze kuur?
 9. Waarom struikelde ze vaak?
 10. Hoe reageerde ze op de dood?
- II. Wat bedoelt de schrijver met de zin: 'Het was maart toen ze voor het laatst een kerkhof bezocht' (blz. 62)?

4 Kleding

4a 47

kleden (zich)
kleedde, gekleed

Wat heb ik het warm. Ik heb veel te veel kleren aan. - Ik had je toch gezegd dat je je niet zo warm moest k

kledingstuk, het
kledingstukken

Een jas is een kl, een overhemd is ook een kl

kleding, de
(geen mv.)

Het woord 'kleren' kan men soms vervangen door kl, Hij geeft veel geld uit voor kleren of voor kl

combinatie, de
combinaties

Die rode bloes past absoluut niet bij die paarse jas. Dat is een belachelijke c

combineren
combineerde,
gecombineerd

Vind je dat ik deze zomerhoed bij mijn dikke winterjas kan dragen? - Nee, die twee kledingstukken kun je onmogelijk c, Geen gezicht.

beha, de
beha's
bh, de bh's

Om steun te geven aan de borsten dragen veel vrouwen een b

slip, de
slips
(meestal: slipje/slipjes)

Onder de broek of de rok draagt men een sl

panty, de
panty's

Dames dragen soms een kledingstuk dat een combinatie is van een broekje en kousen. Zo'n kledingstuk heet een p

luier, de
luiers

Een lu is een soort broekje voor baby's.

nylon, het en de
(geen mv.)

Tegenwoordig draagt men veel kledingstukken die gemaakt zijn van kunststoffen. Een veel gebruikte lichte stof is n, ook (als bn.): Zij droeg een n bloes.

saai
saaier, saaist

Doe eens wat anders aan. Je draagt altijd dezelfde kleren. Dat is zo s

verslijten versleet, versleten	Die trui, die kun je niet meer dragen. Hij is op verschillende plaatsen dun geworden, de kleur is niet mooi meer, hij is echt helemaal ve
vlek, de vlekken	Zij liet een glas wijn over haar rok vallen zodat er een grote donkere vl in haar rok kwam.
was, de (geen mv.)	Was jij zelf je kleren? - De witte w niet, maar de rest wel.
vouwen vouwde, gevouwen	Nadat zij de was gestreken en gev had, legde zij hem in de kast.
haak, de haken	In de muur zat een ha waaraan een jas hing.
slordig slordiger, slordigst	Hij is niet netjes op zijn kleren. - Inderdaad, hij is sl
ruilen ruilde, geruild	Ik heb hier gisteren deze bloes gekocht, maar ik wil liever een andere bloes. Kan ik hem r ?
merk, het merken	We verkopen alleen kleding van het allerbeste me Daarvoor is ons bedrijf bekend in heel Europa.
meten mat, gemeten	Als je gordijnen gaat maken, moet je eerst m hoe lang en hoe breed ze moeten zijn.

4a 48

Komt de inhoud van zin a of van zin b het beste overeen met de daaraan voorafgaande zin?

- Elly weet niet hoe zij zich moet kleden.
a Elly heeft niets om aan te trekken.
b Elly weet niet welke kleren haar goed staan.
- In deze winkel mogen beha's, panty's en slipjes niet geruild worden, ook niet als later blijkt dat ze niet passen.
a Als men in deze winkel beha's, panty's en slipjes koopt mag men deze niet passen.
b Als later blijkt dat een beha, panty of slipje niet past, mogen deze kledingstukken toch niet teruggegeven worden.
- Joost draagt het liefst versleten broeken.
a Joost draagt het liefst oude broeken.
b Joost draagt het liefst vuile broeken.

- Ik koop altijd luiers van hetzelfde merk.
a Ik koop altijd luiers van dezelfde kwaliteit.
b Ik koop altijd luiers die gemaakt zijn door hetzelfde bedrijf.
- Hij loopt er altijd slordig bij.
a Hij draagt altijd onverzorgde kleren.
b Hij draagt altijd dure kleren.
- Zij had bij haar zwarte jurk een enorme blauwe hoed gekocht: een combinatie die je niet vaak ziet bij dames.
a Weinig dames dragen bij een zwarte jurk een enorme blauwe hoed.
b Een enorme blauwe hoed past niet bij een zwarte jurk.
- Zij kleedt zich saai.
a Haar kleding trekt weinig aandacht.
b De kleding die zij draagt past precies bij haar karakter.
- Wil je dit rokje zonder het te vouwen in de koffer leggen, Fientje?
a Wil je dit rokje in zijn volle lengte in de koffer leggen, Fientje?
b Wil je dit rokje voorzichtig in de koffer leggen, Fientje?

4a 49

Vul een passend woord in uit 47.

- Zij droeg onder haar witte rok een bruine pa .. : geen erg geslaagde ..
- Anna, de baby heeft een natte .. . - Dan moet je hem maar gauw een schone .. aandoen, Geert.
- Ik heb dit overhemd al drie keer gewassen, maar ik kan die .. er niet uit krijgen.
- Ik ga een .. kopen, zei Trudy. - Waarvoor heb jij in 's hemelsnaam een .. nodig, riep Carla, je hebt nog helemaal geen borsten.
- Hè mama, waarom mag ik nooit eens iets nieuws kopen. Ik moet altijd .. dragen die Catrien te klein is geworden.
- Ik heb per maand minstens vier nieuwe panty's nodig. - O ja? Ik .. er per maand maar twee.
- Ze lagen lekker te vrijen. Zijn hand schoof over Ida's rug en juist wilde hij het (verkleinw.) .. van haar beha losmaken, toen zij zich plotseling herinnerde dat zij een afspraak met de tandarts had.
- Waarom gooi je je kleren altijd zo slordig op een stoel? Je kunt ze toch netjes opv ..
- Wat zijn de maten van dit tafeltje? - Ik weet het niet. Ik heb het nog niet ..
- Zeg Koos, dat overhemd is vuil, dat kun je niet meer dragen, dat moet echt in de ..
- Wat zal ik bij deze rok dragen? - Je kunt die rode rok leuk .. met een zwarte .. bloes.

Het huis was zo donker als de nacht. Saai en stil stonden de bomen te wachten op het laatste oordeel, terwijl de maan nog achter de nylandunne luchten vandaan moest komen om de meimaand ook na het sterven van de zon glans te geven. Maar was het mei toen de maan zich eindelijk liet zien en door het raam van het donkere huis grote vlekken licht naar binnen wierp? Het seizoen was minstens even vaag als de naam die op de deur stond.

De grote zwarte kat schonk echter in het geheel geen aandacht aan de bleke woorden die wezen op het bestaan van meneer en mevrouw Mens. Wel aan het gat waardoor hij zorgeloos naar binnen kroop in de hoop dat zijn oog zou zien wat zijn maag verlangde. In de gang stond hij stil, rekte zich uit, lang en ver, en sloop twee meter vooruit. Tot aan de trap. Het bleef stil in huis toen hij in drie sprongen boven was. Hem verbaasde die stilte niet want hij had meneer en mevrouw, beiden duur gekleed, het huis zien verlaten. En dat zijn sprongen onhoorbaar waren, zijn kattensprongen... Met zijn kop duwde hij de deur van de slaapkamer open. Zijn hart klopte snel, zoals het altijd snel klopte wanneer hij een onbekend jachtgebied betrad.

De maan was verdwenen, maar de kat had de maan niet nodig om te zien en om zich kwaad te maken. Niets hadden meneer en mevrouw Mens achtergelaten wat de moeite waard was om ernaartoe te sluipen en erboven op te springen. Voor het bed een versleten mat. Op bed en hier en daar aan een haakje wat kledingstukken die mevrouw in de was had willen doen maar die zij, door gebrek aan tijd, slordig in de kamer had laten liggen.

Meneer en mevrouw Mens luisterden in een zaal vol medemensen naar muziek. Zij deden dat terwijl de kat met hoge rug door de slaapkamer stapte en daar in plaats van iets eetbaars slechts een overhemd, een nylon slipje, een rok en een beha vond. Toen de muziek het langzame deel bereikte, schoven meneer en mevrouw Mens in hun avondkleding dicht naar elkaar en naar de schoonheid.

De maan was teruggekeerd en scheen nu overal. Het melkachtige licht maakte de kat nog bozer dan hij al was. Hij draaide zijn kwaai kop naar het raam, mat de afstand tussen hem en de maan doch begreep dat deze te groot was om er in een keer bovenop te springen. Hij liep doelloos rond door de kamer, opende met veel moeite een kast, trok er een paar gevouwen luiers uit en liet toen een dun, hoog geluid horen waarvan zelfs de maan schrok. In de muziekzaal klonken juist de laatste tonen van het *adagio*.

Toen ontdekte zijn oog iets vreemds: een panty, een combinatie van een broekje en kousen. Hij bekeek het kledingstuk, aarzelde, liep eromheen, aarzelde weer en stak toen zijn kop eerst in het broekje en vervolgens in een van de kousen. Raar, dacht hij, heel raar. Hij wilde zich uit die gladde huid terugtrekken, maar merkte dat hij vastzat.

Hij rolde zich op zijn rug, begon te springen, sloeg in verschillende richtingen, maar het nylon kwam steeds vaster om hem heen te zitten. Zijn ogen keken angstig, zijn ademhaling werd snel en onregelmatig.

Een halve minuut bleef hij liggen, zonder een enkele beweging te maken. Toen combineerde hij in een uiterste poging al zijn kracht en moed, rolde in snelle, korte bewegingen over de grond, belandde onder het bed en moest constateren dat hij niets had bereikt doch integendeel volkomen vastzat in het kledingstuk, waarvan de dunne, sterke draden zich stevig om zijn hals hadden gedraaid. Angst schoot door heel zijn lijf, maar zijn plotselinge schreeuw, fel en kort, werd door niemand gehoord.

Toen meneer en mevrouw thuiskwamen dronken zij wijn, herhaalden het langzame gedeelte, streelden het glas, streelden elkaar en gingen naar bed.

Fluisterend vroegen de bomen aan de maan of hij niet met hen van plaats wilde ruilen zodat zij voor een keer de dieren, de mensen en de nacht op afstand - en dus beter - zouden kunnen volgen. De maan sloot langzaam een oog en zweeg, koud en blauw.

Vanuit zijn donkere plaats onder het bed zag de kat, door nylon van het leven afgesneden, niet meer dat er zachte kleding van een duur merk geluidloos naar de grond gleeed. Hij zag niets meer. Hij hoorde niets meer. Een panty was zijn graf geworden. De maan keerde zich langzaam van de aarde af. Uit zijn ogen stroomde geen enkele traan.

4a 51

Hieronder volgen een aantal beweringen over het verhaal De kat. Zeg of deze beweringen kloppen. Antwoord met ja of nee.

1. Aan het begin van het verhaal waait het hard.
2. Voordat de kat het huis in gaat, kijkt hij wie er woont.
3. De kat sluipt langzaam de trap op.
4. De kat wist dat meneer en mevrouw niet thuis waren.
5. De kat kan de deur van de slaapkamer niet open krijgen.
6. In de slaapkamer vindt de kat kledingstukken.
7. Als de kat in de slaapkamer is, luisteren meneer en mevrouw Mens in de kamer daaronder naar muziek.
8. Het licht van de maan heeft op de stemming van de kat een slechte invloed.
9. Als de kat een kast opent, vallen er een paar kledingstukken uit.
10. Als de kat een panty ziet, steekt hij meteen zijn kop erin.
11. Als de kat vastzit in de panty, geeft hij een schreeuw.
12. Als meneer en mevrouw thuiskomen, gaan ze meteen naar bed.
13. Op de vraag van de bomen antwoordt de maan met 'ja'.
14. Een panty is de oorzaak van de dood van de kat.

4b 52

collectie, de collecties	Dames, in onze nieuwe co zomerjurken zult u zeker de jurk van uw keuze vinden.
mode, de modes	Vorig jaar waren lange rokken in de m maar dit jaar moet alles weer kort zijn.

model, het modellen	Meneer, ik zoek een lange, wijde broek. - Het spijt me, maar dat m wordt niet meer gemaakt. Het zijn vandaag allemaal strakke broeken, begrijpt u? ook: Bij het schilderen van vrouwenfiguren gebruikte Rembrandt zijn eigen vrouw dikwijls als m
patroon, het patronen	Toen zij een jurk wilde maken, knipte zij eerst van papier een p zodat zij precies wist hoe groot alles moest worden.
ontwerp, het ontwerpen	De grote modehuizen houden hun nieuwe d.w.z. hun nieuwe uitgetekende plannen zo veel mogelijk geheim. ook: Hij heeft een paar gedachten op papier gezet over de toekomst van de landbouw en dit ont naar de minister gestuurd.
ontwerpen ontwierp, ontworpen	Een kostuum ont betekent: het model bedenken en uittekenen. ook: Van wie komt dit plan? - Dat plan is ont door iemand van de afdeling sociale zaken.
ontwerper, de ontwerpers	Ont zijn mensen die modellen voor kleding bedenken. ook: Van wie komt dit plan? - De ont van dit plan is onbekend.
kostuum, het kostuums	In dit toneelstuk dragen de spelers prachtige ko uit de 17de eeuw.
hemd, het hemden	Een h is een kledingstuk dat op het blote lijf wordt gedragen en borst en rug bedekt.
jack, het jacks	Ik draag buiten niet graag een lange jas. Ik draag liever een j
regenjas, de regenjassen	Waarom draag je een re , het regent toch niet?
schort, de en het schorten	Als Vera gaat koken doet ze een sc voor omdat ze bang is dat anders haar jurk vuil zal worden.

sok, de sokken	Een kous bedekt het hele been, een s bedekt bijna uitsluitend de voet.
mouw, de mouwen	Bij een jurk zonder mo blijven de armen bloot.
kraag, de kragen	Het bovenste stukje van een jas, een jurk of een overhemd zit meestal rond de hals. Dit stukje heet de kr
uniform, het en de uniformen	Soldaten dragen allemaal dezelfde kleding. Zij dragen een u
katoen, het en de (geen mv.)	In de zomer loop ik het liefst rond in kleren van ka Die zitten niet zo warm.
origineel origineler, origineelst	Deze ontwerper heeft nooit nieuwe ideeën. Hij brengt nooit iets or op de markt.
ouderwets ouderwetser	Suzanne kleedt zich het liefst modern. Haar zusje daarentegen draagt het liefste ou kleren uit voorbije tijden.
deftig deftiger, deftigst	Onze burens zijn voorname en de mensen.
scheuren scheurde, gescheurd	Ik bleef met mijn rok tussen de deur vastzitten en nou is hij gesc
scheur, de scheuren	De muur was op een bepaalde plaats gescheurd en door die sc kwam de regen naar binnen.

4b 53

Kies de mogelijkheid die het beste in de zin past.

- I. Wat vind je van het nieuwe .. van de politie? - Lelijk, erg lelijk.
- a uniform
 - b kostuum
 - c kledingstuk
 - d pak

2. Maandag 21 maart zal het modehuis Ariadne zijn nieuwe .. tonen.
 - a model
 - b collectie
 - c patronen
 - d kleren
3. Om zijn hals een beetje tegen de kou te beschermen, zette hij .. van zijn jas op.
 - a de rand
 - b de mouw
 - c de kant
 - d de kraag
4. Het is voor een ontwerper moeilijk om .. te zijn: alles is al eens bedacht.
 - a ouderwets
 - b origineel
 - c deftig
 - d handig
5. Wie is de .. van deze modellen?
 - a ontwerper
 - b baas
 - c leider
 - d directeur
6. Bij dit damesblad zit iedere week .. van een jurk, een bloes of een rok.
 - a het merk
 - b de rekening
 - c de scheur
 - d het patroon
7. Het jasje past prima. Alleen de .. zijn te kort.
 - a de knopen
 - b de mouwen
 - c de haakjes
 - d de schouders
8. Ik wil niet dat je aan tafel een .. draagt. Dat is een kledingstuk voor in de keuken.
 - a kostuum
 - b jack
 - c schort
 - d hoed
9. Met die dikke .. kun je je schoenen niet meer aan.
 - a panty's
 - b sokken
 - c knieën
 - d buik
10. Zij had haar .. gescheurd.
 - a auto
 - b jack
 - c bril
 - d koffie

11. Deze ontwerper komt ieder jaar met iets nieuws. Hij is erg ..
 - a origineel
 - b jong
 - c deftig
 - d ouderwets
12. Hoe komt die scheur in je .. ?
 - a geheugen
 - b hemd
 - c smaak
 - d knoop

4b 54

Welk woord hoort in het rijtje niet thuis?

1. a de mouw	2. a het model
b de kraag	b het patroon
c de jas	c de collectie
d de knoop	d het voorbeeld
3. a deftig	4. a het hemd
b katoen	b de regenjas
c ouderwets	c het jack
d origineel	d de jas

4b 55

Wat mooi is, blijft (deel 1)

Draagt u iets omdat het lekker zit of omdat de modeontwerpers vinden dat u het moet dragen? Trekt u een hemd aan omdat u het koud hebt of omdat Nina Rici het wil? En als het regent, is dan het belangrijkste dat u niet nat wordt of dat de mensen op straat stil blijven staan en roepen: Kijk eens wat een enige regenjas?

Over deze en andere vragen sprak Wendy Damme met een van 's lands beste ontwerpers, Guus Drogen. Dé beste?

Drogen: Ik ben in ieder geval de bekendste.

Damme: Maar dat zegt niets over de kwaliteit.

Drogen: Nee, dat is waar. Neem maar al die mensen die, zoals dat heet, bekend zijn van radio en televisie en vergelijk dan die bekendheid met de kwaliteit van hun programma's, dan zie je onmiddellijk welke afstand er kan bestaan tussen bekend en goed.

Damme: En hoe zit dat bij u? Bekend én goed?

Drogen: Ik ben, zoals gezegd, bekend, maar natuurlijk alleen in mijn wereld, die van de mode. En daar wil ik niet alleen bekend maar ook de beste zijn.

Damme: Wat is daarvoor nodig?

Drogen: Je moet aanleg hebben en je moet origineel zijn. En je moet de moed hebben om tegen een modelletje waarvan je denkt: dat zal wel goed verkopen, toch nee te zeggen als het niet past binnen de stijl van jouw modehuis. Want herkenbaarheid, dat is ook belangrijk. Mensen moeten van een kostuum of zelfs van een hele collectie meteen kunnen zeggen: dat heeft Guus Drogen ontworpen.

Damme: U zei: origineel zijn. Betekent dat: steeds veranderen, ieder jaar de ontwikkeling van de mode volgen?

Drogen: Nee. Al dat gezeur over wat nu weer 'in de mode' is, is eigenlijk belachelijk. Je moet natuurlijk een beetje met je tijd meegaan. Zo'n eivormige hoed die mijn moeder

droeg toen ze trouwde en die haar bijna tot over de oren zakte, dat kan nu niet meer. Maar of het mouwtje vijf centimeter langer of korter is, of er een brede of smalle kraag aan een jas of jack moet, of het in 2006 allemaal nylon en paarse sokken moeten zijn en in 2007 katoen en gele sokken, dat heeft toch niets met 'mooi' te maken? Wat echt mooi is, blijft. Toen Kennedy president werd, in 1961, toen droeg zijn moeder een jurk van Coco Chanel. Coco had die jurk gemaakt in ... 1930. Dat bedoel ik. En dan zie je ook hoe betrekkelijk begrippen als 'modern' en 'ouderwets' zijn.

Damme: Ik krijg uit uw woorden de indruk dat ontwerpers alleen voor deftige mensen werken, voor directeuren, presidenten, prinsessen, dus uitsluitend voor individuele opdrachten en voor veel geld.

Drogen: Ik niet hoor. Kijk, ik maak geen kleding, broeken bijvoorbeeld, die als ze klaar zijn er al versleten uitzien en een beetje gescheurd zijn. In de jaren zestig van de vorige eeuw, in de tijd van de *flower-power* en zo, droegen jonge mensen dat graag. Prima. Maar voor kleding-met-scheuren moet je niet bij Guus Drogen zijn. Dat wil echter niet zeggen dat ik geen gewone opdrachten uitvoer. Ik heb pas voor een bank uniformen ontworpen en voor een restaurant schortjes.

De mogelijkheden voor een ontwerper zijn dan natuurlijk veel beperkter, maar om dan toch met iets moois, iets origineels te komen, dat vind ik heel interessant. Juist als je je beperken moet, kun je laten zien dat je een echte meester bent in je vak. Ik zou zelfs met plezier een patroon tekenen voor een regenjas, echt hoor, een goeie, mooie regenjas. Daaraan is trouwens grote behoefte. Als je de regenkleding van de Nederlandse vrouw bekijkt, lijkt het wel of ze allemaal zijn weggevlucht uit een brandend huis en maar gauw iets hebben aangetrokken.

(wordt vervolgd)

4b 56

Vragen bij Wat mooi is, blijft (deel 1).
Kies het juiste antwoord. Slechts één antwoord is juist.

- B1. a Drogen vindt zichzelf de beste ontwerper van Nederland.
b Drogen vindt zichzelf de bekendste ontwerper van Nederland.
c Drogen vindt dat bekendheid en kwaliteit altijd samengaan.
d Drogen is bekend in de hele wereld.
- B2. a Drogen vindt het niet belangrijk of mensen kunnen zien dat een kostuum door hem ontworpen is.
b Drogen vindt het belangrijker dat een model goed verkoopt dan dat het past bij de stijl van zijn modehuis.
c Om een goed ontwerper te zijn is er, zegt Drogen, moed nodig.
d Een goed ontwerper moet steeds iets nieuws bedenken, zegt Drogen.
- B3. Als voorbeeld van 'Wat mooi is, blijft', noemt Drogen
a de hoed die zijn moeder droeg toen zij trouwde.
b jassen met een brede kraag.
c katoenen sokken.
d de jurk van de moeder van president Kennedy.
- B4. a Drogen ontwerpt geen uniformen.
b Drogen heeft schortjes ontworpen, maar vindt dat vervelend werk.
c Drogen heeft nog nooit een regenjas ontworpen.
d Drogen ontwierp in de jaren zestig van de vorige eeuw versleten kleding voor jonge mensen.

4c 57

naaien naaide, genaaid	Nadat zij een patroon had gemaakt en de stof op maat had geknipt, na zij de stukken aan elkaar.
naald, de naalden	Met behulp van een n en een draad naaide hij een knoop aan zijn jas.
speld, de spelden	Aan de jas zat een briefje waarop de prijs van de jas stond. Het briefje zat met een sp aan de jas vast.
schaar, de scharen	Om een stuk katoen in tweeën te knippen, heb je een sc nodig.
schoenmaker, de schoenmakers	De man die kapotte schoenen herstelt, heet sc
hak, de hakken	Tien jaar geleden droegen veel dames schoenen met hoge h
poetsen poetste, gepoetst	Je schoenen zijn vuil. Je moet ze po
glimmen glom, geglommen	Wat gl je schoenen mooi! - Ja, ik heb ze extra lang gepoetst.
handschoen, de handschoenen	Oei, wat heb ik koude handen! - Maar doe dan ook ha aan.
zakdoek, de zakdoeken	Je hebt een vieze neus. Heb je geen za bij je?
das, de dassen	Een sjaal en een d zijn beide kledingstukken die men om de hals draagt, maar de stof van een d is over het algemeen dikker dan die van een sjaal. ook: Wouter draagt altijd een pak met een d , maar toch is hijzelf niet in staat een nette knoop in zijn d te leggen.
tas, de tassen	De kinderen deden hun boeken in hun t en gingen naar school.

ketting, de kettingen	Om haar hals droeg ze een kleine ke waaraan een kruisje hing.
lint, het linten	Zij droeg een li in het haar om het haar bij elkaar te houden.
riem, de riemen	Hij had zo'n dikke buik dat hij de ri van zijn broek bijna niet dicht kon krijgen. (zie ook 11d)
ceintuur, de ceinturen of ceintuurs	Zo'n jurk die helemaal los hangt, staat je niet Kitty. Ik zou er een ce bij dragen.
afzakken zakte af, afgezakt	Mijn broek z voortdurend a Ik ga een riem kopen om hem op z'n plaats te houden.
paraplu, de paraplu's	Toen ik op straat liep, begon het plotseling te regenen. Ik had geen pa bij me, zodat ik flink nat werd.
opsteken stak op, opgestoken	Toen het begon te regenen st zij haar paraplu o ook: Wie tegen dit voorstel is, moet zijn hand opst
wol, de (geen mv.)	Als het koud is kan men beter kleding van w dan van katoen dragen.
lap, de lappen	Hoe groot is dat stuk katoen? - Dit is een l van twee bij drie meter.
inpakken pakte in, ingepakt	Is het voor een cadeautje, vroeg het meisje dat de wollen das wilde inp die ik gekocht had.

4c 58

Vul een passend woord in uit 57. In zinnen waar twee woorden gevraagd worden, moet twee maal hetzelfde woord ingevuld worden.

1. Neem een .. mee. Je kunt al die boodschappen onmogelijk in je handen dragen.
2. Draag je .. omdat je koude handen hebt of omdat je vindt dat dat deftig staat?
3. Heb je die jurk zelf .. ? -Nee, ik kan niet .. . Ik heb hem zo in de winkel gekocht.
4. Neemt u de paraplu zo mee, vroeg het winkelmeisje, of zal ik hem voor u .. ?

5. Waarom .. je je paraplu .. ? Het regent toch helemaal niet.
6. De .. zei dat hij deze schoenen niet meer kon maken. Ze waren volgens hem totaal versleten.
7. Hij doet niets liever dan .. . Schoenen, zilveren lepels, ringen, gouden kettinkjes, vloeren, hij .. het allemaal net zo lang totdat het glimt als een spiegel.
8. Zij had de lap volgens het patroon in stukken geknipt en toen met .. de stukken voorlopig aan elkaar vastgemaakt.
9. Toen er plotseling bloed uit zijn neus kwam, haalde hij zijn .. uit zijn zak en drukte deze tegen zijn neus.
10. De luier van de baby was helemaal .. en in zijn blote billetjes stapte hij, met het kledingstuk onderaan zijn benen, onzeker door de kamer.
11. Ik heb een .. katoen gekocht en daarvan ga ik een rok maken.
12. Je moet deze trui niet in erg warm water wassen. Het is ..

4c 59

Vul het juiste woord in uit 57. Laat u daarbij leiden door de tekening.

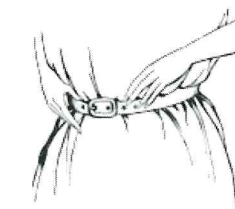
1. De .. is op de grond gevallen.

2. Deze .. zit los.

3. Zij draagt een .. in het haar.

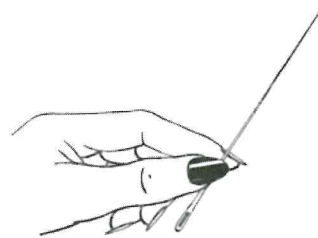
4. Om deze jurk zit een ..

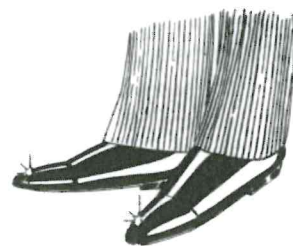
5. Hij draagt een lekkere warme ..

6. Dit zijn schoenen met hoge ..

7. Zij heeft een .. in haar hand.

8. Deze schoenen .. geweldig.

9. Om haar hals draagt zij een ..

10. Deze broek ..

11. De ene man draagt een .. , de andere niet.

4c 6o

Wat mooi is, blijft (deel 2 en slot)

Damme: Waarin bestaat voor u het plezier in uw werk - ik neem tenminste aan dat u plezier in hebt? In het ontwerpen alleen, of volgt u het hele productieproces en bent u uiteindelijk ook nog geïnteresseerd in de persoon die al die mooie dingetjes gaat dragen.

Drogen: Ik ben zeker niet iemand die in z'n eentje op een stille kamer ideeën probeert te vertalen in ontwerpen en als het ontwerp klaar is tegen de anderen zegt: nu zijn jullie aan de beurt, ik ga weer zitten 'denken'. Ik houd me ook bezig met de mensen die met de schaar beginnen te knippen en met naald en draad beginnen te naaien, zodra ze van mij een model voor bijvoorbeeld een rok onder ogen krijgen. Daar sta ik om zo te zeggen met de spelden in de mond bij. Dat proces volg ik even zorgvuldig als een dokter een zwangerschap. Ik schenk ook veel aandacht aan zaken die niet direct met ontwerpen te maken hebben, maar die zeer belangrijk zijn omdat ze mede bepalend zijn voor de totale indruk die de kleding geeft, ik bedoel het kettinkje, het ceintuurtje, het tasje, de handschoenen. Zelfs een zakdoek is belangrijk, want een verkeerde zakdoek, dat wil zeggen een zakdoek die qua kleur of stof niet past bij het geheel kan er de oorzaak van zijn dat men van een op zichzelf schitterende jurk toch zegt: nee.

Damme: En de schoenen, zijn die belangrijk?

Drogen: Schoenen zijn zeer belangrijk. Meestal wordt ons ook gevraagd die erbij te leveren. Maar als dat niet gebeurt, zal ik toch altijd advies geven. En als dat advies niet wordt opgevolgd ben ik in staat om te zeggen: Mevrouw, uw avondjurk is al ingepakt, maar u krijgt hem niet mee naar huis. Eerst andere schoenen.

Misschien vindt u dat dat te ver gaat. Maar ik heb het meegemaakt, echt, dat iemand een

lange jurk liet maken van 2000 euro en daar toen een paar glimmende schoentjes bij kocht met hoge hakken. Dat is ongeveer hetzelfde als een generaalsuniform laten maken en daarbij voor de broek een hondenriem kopen.

Damme: Wat vindt u trouwens van de kleding van hooggeplaatste personen, bijvoorbeeld van koningen, koninginnen, prinsessen?

Drogen: Met de koningen ben ik gauw klaar- ik praat natuurlijk over de koningen hier in West-Europa. Dat is of een militair uniform, dat wil zeggen altijd hetzelfde, alleen heeft de een wat meer 'verdiensten' op z'n borst hangen dan de ander, of een pak met overhemd en das. De gewone mannenmode dus en die is even saai en glad als een kippenei. Wat de koninginnen en prinsessen betreft: over het algemeen moet ik zeggen dat er weinig eenheid zit in de wijze waarop zij zich kleden. Er wordt niet uitgegaan van een bepaald modeprincipe. Het is een beetje van dit en een beetje van dat, soms schitterende dingen hoor, maar bij een heel geslaagde jurk draagt zo'n koningin dan een ceintuur waarvan je zegt: moet dat nou, of een hoed waarvan ik denk: laat het asjeblijft gaan regenen, dan moet ze de paraplu opsteken en dan zie je er niets meer van. Je kleedt je of je kleedt je niet. Als je het doet, moet je het goed doen. Geen ongepoetste schoenen bij een duur pak.

Damme: Werkt u met alle soorten stoffen?

Drogen: Ja, behalve met wol. Ik vind dat je als ontwerper met vuur speelt, als je je waagt aan wol.

Damme: Waarom?

Drogen: Omdat bij wol het succes van het ontwerp voor 80% afhangt van degene die het ontwerp gaat dragen. Als iemand geen goed figuur heeft, kun je nog zulke mooie dingen bedenken, dat slechte figuur blijf je zien. Met andere stoffen kun je zo nodig wat kilo's laten verdwijnen, met wol niet.

Damme: Zijn er dingen die u niet mooi vindt?

Drogen: Een lint in het haar. Ik houd niet van een lint in het haar. Ik weet niet waarom. Ik geloof dat dat komt van bepaalde films.

Damme: Bent u duur?

Drogen: Ik ben tamelijk duur ja, maar u moet wel bedenken dat ik uitsluitend het beste materiaal gebruik. Van een slechte lap katoen kun je geen haute couture maken.

Overigens is duur natuurlijk een betrekkelijk begrip. Ik heb een jurk ontworpen voor een dame die piano speelt, een van de beste van Europa. Als zo iemand mij dan zegt dat ze in mijn jurk topprestaties levert, dan doet me dat in de eerste plaats veel plezier, maar dan blijkt daaruit tevens dat zo'n jurk veel meer is dan alleen maar een duur kledingstuk. Hij bepaalt mede het niveau waarop iemand in het leven staat.

Damme: De kleding bepaalt de klasse.

Drogen: Ja, maar dan klasse niet in de betekenis van sociale groep maar van kwaliteit.

4c 61

Vragen bij Wat mooi is, blijft (deel 2 en slot).

Kies het juiste antwoord. Slechts één antwoord is juist.

- C1. a Drogen beperkt zich tot het ontwerpen.
 b Als Drogen een model klaar heeft, begint hij met schaar, naald en draad te werken.
 c Welke zakdoek iemand gebruikt, vindt Drogen onbelangrijk.
 d Het succes van een jurk wordt mede bepaald door het tasje en de handschoenen, vindt Drogen.

- C2. a Wie bij Drogen kleding koopt, koopt daar ook altijd de schoenen die daarbij horen.
 b Drogen vertelt zijn klanten altijd welke schoenen ze het beste bij zijn kleding kunnen dragen.
 c Als de klanten Drogens advies over schoenen niet opvolgen, vindt Drogen dat niet erg.
 d Drogen vond dat bij de lange jurk van 2000 euro het beste glimmende schoenen met hoge hakken gedragen konden worden.
- C3. a De kleding van koningen vindt Drogen niet interessant.
 b Koningen dragen altijd een uniform, zegt Drogen.
 c Koninginnen en prinsessen kleden zich allemaal hetzelfde, zegt Drogen.
 d Drogen heeft koninginnen en prinsessen nog nooit iets echt moois zien dragen.
- C4.a Drogen werkt niet met wol omdat hij dat te duur vindt.
 b Drogen vindt een lint in het haar heel mooi.
 c Dankzij hun kleding leveren mensen soms betere prestaties, zegt Drogen.
 d Aan iemands kleding kun je zien tot welke maatschappelijke groep hij behoort, zegt Drogen.

5 Eten en drinken

5a 62

kachel, de kachels	Op een ka kun je koken maar je kunt er ook omheen gaan zitten om warm te worden.
fornuis, het fornuizen	Een fo is een kachel die vooral gebruikt wordt om te koken.
toestel, het toestellen	Op wat voor to koken jullie thuis? - Wij hebben een elektrisch fornuis.
bakken bakte, gebakken	Wil je een gekookt of een geb ei?
recept, het recepten	Weet je hoe je brood moet bakken? - Nee, maar ik heb wel een boek waarin het re staat. (zie ook 3b)
oven, de ovens	Een bakker bakt zijn brood in een o
uitdraaien draaide uit, uitgedraaid	Als het water kookt, moet je het gas uitdr
ondertussen	Als jij even naar de slager gaat dan zal ik ond de groente schoonmaken.
energie, de (energieën)	Om te kunnen koken heb je en nodig, bijvoorbeeld gas.
pan, de pannen	In welke p moet ik de aardappelen koken?
deksel, het deksels	Je moet het de op de pan doen anders gaat er veel te veel warmte verloren.
ketel, de ketels	Zal ik het water in een pan warm maken? - Nee, ik zou een elektrische ke nemen, dat gaat sneller.

peper, de
(geen mv.)

Hij heeft graag dat het eten een scherpe, hete
smaak heeft. Daarom gebruikt hij zout, maar
vooral veel pe

lusten
lustte, gelust

Ik vind alles lekker behalve friet. - Wat gek,
wie lu er nou geen friet?

rauw
rauw(er), rauwst

Als het vlees niet gebraden of gebakken is,
is het nog ra

tomaat, de
tomaten

De to is een vrucht die een diep rode kleur
heeft en op een appel lijkt.

schijf, de
schijven

Zij sneed de tomaat in dunne sc die zij op
een stukje brood legde.

brok, de en het
brokken

De baas gaf zijn hond een br vlees.

5a 63

Zeg waarom de volgende zinnen niet kloppen.

1. Hij deed een recept in de pan en liet het 10 minuten koken.
2. Het is gevaarlijk om in deze streek het water zomaar uit de rivier te drinken. Je moet het eerst bakken.
3. Je moet dat vlees goed bakken, dan wordt het lekker rauw.
4. Zij sneed de tomaat in tweeën en legde de kleine schijfjes op een schaal met sla en stukjes ei. Mmm!
5. Zij deed water in een pan, zette hem op de oven, wachtte tot het water kookte en ging ondertussen haar haar wassen.
6. Ik lust dat toestel niet. Er zit veel te veel peper in.
7. Toen het water kookte, draaide hij de pan uit.
8. Weet je wat lekker is? Een broodje met deksel.
9. Doe melk, wat boter en twee eieren in een fornuis, meng alles goed door elkaar en laat het op een zacht vuur langzaam warm worden.
10. Moet je eens kijken hoe heerlijk de kat zo'n brok melk vindt.
11. Hij bakte het vlees in een ketel.
12. Hoe lang moet ik deze pan op de energie laten staan? - Voor die groente ongeveer een half uur.

5a 64

Het eerste woord vormt een logische combinatie met één van de woorden uit het rijtje a, b, c en d. Geef aan met welk woord.

1. <i>de kachel</i>	a het fornuis
b lekker
c de smaak
d de tong	2. <i>de pan</i>	a.de tomaat
b de aardappel
c het deksel
d de schijf
3. <i>het recept</i>	a uitdraaien
b meten
c koken
d poetsen	4. <i>rauw</i>	a het water
b de groente
c de melk
d het brood
5. <i>de ketel</i>	a het water
b de peper
c de brok
d de oven	6. <i>lusten</i>	a uitdraaien
b herhalen
c toevoegen
d eten

5a 65

Men neme...

Als ik wil lachen ga ik naar een film van Stan Laurel en Oliver Hardy, de dikke en de dunne. Maar als ik ècht wil lachen, ik bedoel: tranen over de wangen, overal spierpijn, een paars hoofd, dus echt dat je zegt: hij blijft erin, dan ga ik een kookboek lezen.

Kies steeds de juiste pan. Als begin al meteen onbetaalbaar. Want let op: Ze komt de keuken binnen om een eitje te bakken, draait het fornuis in de hoogste stand, legt het eitje klaar en haalt uit de kast, hou me vast, een pan waar een halve koe in kan. Godzijdank werpt ze nog net op tijd een blik in het kookboek, zodat het haar nu duidelijk is dat ze de verkeerde pan heeft gebruikt. Maar ze is van haar fout zo geschrokken dat ze besluit het eitje niet te bakken maar te koken. Ze vindt gekookte eieren weliswaar nog vaker dan rauwe, maar de gedachte dat ze na de vergissing met de te grote pan nu een pan zou kunnen nemen die te klein is voor haar eitje, laat haar geen keus.

Zij draait het fornuis uit, pakt een elektrische ketel, haalt de deksel eraf, laat de ketel gedeeltelijk vollopen met water, doet het eitje erin en laat de boel zijn gang gaan. Ondertussen snijdt ze een tomaat in kleine schijfjes, zet vast peper en zout klaar - als het eten niet lekker scherp is, lust ze het niet - en gaat naar de tuin om een kip te vangen. Als ze na een half uur de kip te pakken heeft en even in het kookboek kijkt om te zien wat precies het recept is van kip zonder kop, leest ze: kook eieren niet langer dan nodig is.

Kortom: fijn dat er kookboeken zijn. Vanaf 'Welk kooktoestel' via 'Het gebruik van de oven' tot en met 'Probeer eens wat anders' roept het kookboek meer beelden op dan men in de gezamenlijke werken van Jan Wolkers en Louis Paul Boon ooit zal vinden.

'Tomaat gevuld met brokjes vlees', en ik denk: da's oom Frits, da's precies oom Frits. 'Vlees à la Stroganov', en ik zie een grote besnorde Rus uit de oven komen. 'Prinsessenaardappeltjes', en van een grote pan gaat het deksel omhoog en vraagt de koninklijke familie of ze eruit mag.

Of er in de toekomst nog voldoende energie zal zijn om kachels en fornuizen te verwarmen is onbelangrijk. Waar het in het leven werkelijk om gaat is de energie die nodig is voor het schrijven van recepten en kookboeken. Laat daaraan, regering aller landen, toch nooit gebrek ontstaan.

Mijn vijf boeken voor een onbewoond eiland? Vijf kookboeken. Dan kom ik nooit meer terug en nooit meer bij.

5a 66

Over de tekst *Men neme . . . worden telkens twee uitspraken gedaan. Een van deze twee is juist. Kies de juiste.*

1. Als de schrijver heel hard wil lachen
 - a gaat hij naar een film van Laurel en Hardy.
 - b leest hij een kookboek.
2. a De schrijver vindt 'de juiste pan' veel te duur.
b De schrijver moet om de zin met 'de juiste pan' lachen.
3. Als 'ze' een eitje gaat bakken,
 - a neemt ze de goede pan.
 - b neemt ze de verkeerde pan.
4. 'Ze' besluit het eitje te gaan koken,
 - a omdat ze bang is weer dezelfde soort fout te maken.
 - b omdat ze meer van gekookte dan van gebakken eieren houdt.
5. a 'Ze' kijkt in het kookboek om te weten hoe je kip zonder kop klaar moet maken.
b 'Ze' kijkt in het kookboek om te weten hoe lang eieren moeten koken.
6. a De schrijver vindt dat er altijd voldoende energie moet zijn zodat men altijd zal kunnen koken.
b De schrijver vindt dat er altijd mensen moeten zijn die voldoende energie hebben om recepten en kookboeken te schrijven.

5b 67

voeden voedde, gevoed	Deze dieren vo zich uitsluitend met planten.
voeding, de (geen mv.)	Er wordt de laatste jaren steeds meer aandacht besteed aan de vo omdat de manier waarop wij eten vaak de oorzaak is van ziekten.
voedsel, het (geen mv.)	Als in de winter de vogels buiten geen vo meer kunnen vinden, trekken ze naar warmere landen waar wel voldoende te eten is.
levensmiddelen, de (alleen mv.)	Denk je dat ik in deze winkel rijst kan krijgen? - Nee, in deze winkel verkopen ze geen lev
overdrijven overdreef, overdreven	Ik heb gisteren van tante Nelly vijf ijsjes gekregen - Vijf, 't waren er precies twee. Je moet niet zo ov

kost, de (geen mv.)	Ik heb tegenwoordig een kamer bij de familie Lantink. - Ben je er ook in de ko ? - Nee, ik zorg zelf voor mijn maaltijden.
koelkast, de koelkasten	Je moet het vlees in de ko zetten. Dan kun je het langer bewaren.
boter, de (geen mv.)	Van melk maakt men kaas en bo
meel, het (geen mv.)	Van me bakt men brood.
boterham, de boterhammen	's Morgens bij het ontbijt eet ik een bo met kaas.
beleggen belegde, belegd	Waarmee zal ik je boterham bel ? - Doe er maar kaas op. (zie ook 15b)
smeren smeerde, gesmeerd	Zij sm wat boter op haar boterham, legde er een paar schijfjes tomaat op en at de boterham op.
snee, de sneeën (vaak: het sneetje/sneetjes)	Hoeveel sn brood eet jij 's morgens bij het ontbijt? - Twee of drie.
broodje, het broodjes	Wat wenst u, meneer? - Een boterham met kaas en een glas melk, alstublieft. - Boterhammen hebben we niet, wel br - Dan maar een br
bijten beet, gebeten	Dit brood is veel te hard. Dat kan ik met mijn slechte tanden niet bij
dekken dekte, gedekt	Het eten is klaar, Sonja, je kunt de tafel de (zie ook 15a)
slikken slikte, geslikt	De beweging waarmee men voedsel door zijn keel laat gaan, noemen we sl ook: Hij moet iedere dag drie pillen sl
lunch, de lunchen en lunches	De maaltijd die men 's middags om een uur of twaalf gebruikt, heet de lu

ham, de hammen

Wil je iets van vlees op het brood, bijvoorbeeld h ? - Nee, ik heb liever kaas.

ons, het onsen en onzen

Een o ham is evenveel als 100 gram ham.

opmaken
maakte op,
opgemaakt

Zal ik die paar aardappelen ook maar opm ?
Het is de moeite niet om ze te bewaren.
ook: Nadat de definitieve tekst van het verdrag was opg werd het door de beide ministers ondertekend.
Voordat zij naar het feest ging, ma zij zich een beetje op.

schil, de schillen

Als men aardappelen kookt, haalt men er meestal eerst de sc af.

schillen
schilde,
geschild

Voor 'de schil van iets afhalen' bestaat een werkwoord: sc Heb je de aardappelen al gesc ?

ui, de uien

Als je een schoonmaakt, krijg je gemakkelijk tranen in je ogen.

5b 68

Hieronder volgen twee rijtjes met woorden die twee aan twee op de een of andere manier bij elkaar horen. Zoek de paren bij elkaar.

1. de ui	a het vlees
2. smeren	b een ons
3. dekken	c schillen
4. bijten	d 's middags
5. de koelkast	e bewaren
6. de lunch	f het mes
7. de boterham	g de tafel
8. de ham	h beleggen
9. honderd gram	i tanden

5b 69

Vul een passend woord in uit 67.

Omdat hij te laat uit zijn bed was gekomen, zei hij tegen zijn vrouw: 'Ik heb geen tijd meer voor mijn ontbijt.'

1. 'Je weet dat een regelmatige v .. het geheim is van een gezond leven,' zei ze, 'dus ik zou toch eerst maar wat eten. Bovendien heb
2. ik al die lev .. niet voor niets in huis gehaald.'
3. 'Nou, weet je wat,' zei hij, ' .. jij gauw even een paar boterhammen, dan eet ik die in de auto op.' 'Geen sprake van,' antwoordde ze. 'Dat is slecht voor je maag en
4. slecht voor het verkeer. En dat ik jouw .. moet smeren is bovendien slecht voor ons huwelijk.' Ze liep naar de kast, haalde er borden en kopjes uit en begon de
5. tafel te ..
6. 'Hoeveel .. brood wil je?' vroeg ze. 'Tien,' antwoordde hij.
7. 'Doe niet zo flauw en o .. niet zo.'
8. 'Nou goed, twee dan. Of nee, geef me maar een br ..
9. 'Er zijn geen .. En wat wil je drinken, koffie of thee?' 'Melk.' 'Melk? Je drinkt nooit melk!' Ze dacht hoe ben ik ooit verliefd kunnen worden op deze man. Hoe heb ik ooit met hem kunnen trouwen. Maar ze zei: 'De melk staat in
10. de .. , wil je hem zelf even pakken, dan zal ik ondertussen een eitje met ham en ui voor je bakken.'
11. 'Alsjeblieft niet. 's Morgens vroeg geen zwaar v .. op de maag. Dat
12. is zeer, zeer slecht. 's Middags bij de l .. is een eitje met ham al twijfelachtig, maar 's morgens, terwijl je hele lichaam nog aan de
13. nieuwe dag moet wennen, dan al meteen zware, vette k .. , dat is dodelijk.'
14. 'Jasses man, o .. toch niet zo.' En om hem te laten zien dat zijn woorden totaal geen indruk op haar
15. maakten, .. ze de grootste ui die ze kon vinden, sneed hem fijn,
16. deed flink veel bo .. en twee eieren in de pan en voegde daar een
17. half ons h .. en de fijngesneden .. aan toe en zei toen: 'Ik loop in ieder geval geen risico. Mijn lichaam is al helemaal aan de nieuwe dag gewend. Want toen jouw prachtige lichaam nog in bed lag, liep mijn lichaam al een uur lang door het huis.' Hij antwoordde niet, maar toen hij zijn tanden in het eerste sneetje brood zette, riep hij: 'Verdomme, wat is dat brood hard. Dat is voor een normaal

18. mens niet te b ..
Normaal, dacht ze. 'Hard brood, da's goed,' zei ze, 'da's heel goed, vooral als je haast hebt.'
Hij dronk, liet de melk door zijn mond lopen alsof hij er zo lang mogelijk
19. van wilde genieten en s .. hem vervolgens door.
Juist toen ze dacht: met die melk zal ook wel iets aan de hand zijn, zei hij:
'Moedermelk is het mooiste dat er is.'
Waarom heb ik hem niet zonder ontbijt laten vertrekken, dacht ze, en ze begon aan haar dikke boterham met ei, ham en ui.
20. Hij stond op. 'Een moeder die haar kind v .. met haar eigen melk, dat vind ik om te huilen zo mooi. Maar nu moet ik weg. Dag vrouwtje. Tot vanavond.' Ze zag dat hij maar één sneetje brood had gegeten. Ze besloot de rest
21. van zijn ontbijt ook maar op te m .. , want brood weggooien deed ze niet graag.
Nee, ze gooide eigenlijk liever haar man weg dan een
22. .. brood.

5b 70

Te veel en te weinig

In het toneelstuk *Mchtig en toch te licht* komen een moeder, haar zoon en een oma voor. Maar de hoofdrol speelt de twintigjarige dochter Cathy. Een merkwaardige hoofdrol: zij weigert te eten. En zij wil ook niet dat haar familieleden eten. Een appel bij het ontbijt mag. Maar een boterham met ham, een broodje met een half ons kaas, een sneetje met boter of een droog stukje brood mag niet, niet bij het ontbijt, niet bij de lunch, niet bij het avondeten. Als iemand levensmiddelen wil gaan kopen, de tafel wil gaan dekken of brood wil gaan smeren, wordt Cathy kwaad. De koelkast verliest zij geen moment uit het oog. Na verloop van tijd weegt zij nog maar 34 kilo. Zij schreeuwt dat dit háár verzet is tegen de moderne maatschappij. Haar omgeving vindt dat zij niet normaal is en de dokter heeft er een moeilijke term voor: *anorexia nervosa*.

Maar gek of niet, Cathy's gedrag vraagt wel pijnlijk de aandacht voor de wijze waarop het beschikbare voedsel over de wereld is verdeeld. In het ene geval weigert men een belegde boterham, in het andere heeft men geen boterham, laat staan een belegde. Hier gooit men tonnen appels, uien of tomaten weg om de marktprijs hoog te houden, elders kan men geen groente en fruit kopen omdat de prijs te hoog is. De een kan de aardappels die men voor hem geschild en gekookt heeft niet opmaken omdat het er te veel zijn, de ander heeft geen aardappelen, heeft zelfs geen schillen. In het ene land staat er overdreven veel voedsel op tafel en in het andere bijt men op een houtje. Een zesde van de mensheid heeft niet genoeg te eten. De anderen hebben niet alleen genoeg, zij hebben te veel. Een zesde van de mensheid staat 's morgens op in de onzekerheid of men die dag een beetje meel of wat rijst in zijn maag zal krijgen. De anderen hebben de keuze uit acht kookboeken en vijfhonderd recepten.

Is er te weinig voedsel in de wereld? Nee, de aarde is rijk genoeg om voor de voeding van meer dan 6 miljard bewoners te zorgen. Hoe komt het dan dat er in zoveel landen honger wordt geleden?

In de eerste plaats zijn er natuurlijk factoren waarop de mens geen of bijna geen invloed kan uitoefenen. Het weer in het ene land is nu eenmaal gunstiger voor landbouw dan in het andere, terwijl het op de ene plaats te veel en op de andere te weinig regent. Bovendien bestaan er grote verschillen in grondkwaliteit.

Daarnaast moet men constateren dat in landen waar er eigenlijk wel voldoende voedsel is, dit toch niet alle groepen van de samenleving bereikt omdat er niet voldoende mogelijkheden bestaan het voedsel te bewaren en omdat goede wegen en bevaarbare rivieren ontbreken om het voedsel naar die gebieden te brengen waar de behoefte aan voedsel het grootst is.

Om het leefniveau van het land te verhogen wordt door regeringen van sommige derde wereldlanden de voorkeur gegeven aan de ontwikkeling van de industrie en aan de productie van artikelen die op de Amerikaanse of West-Europese markt verkocht kunnen worden. Daardoor geven zij aan hun eigen landbouw niet de aandacht die deze eigenlijk zou moeten krijgen en maken zij het voor de boeren in hun land niet interessant om voor meer voedsel te zorgen dan deze boeren voor eigen gebruik nodig hebben.

Maar ook al zouden die boeren wel een grotere productie bereiken, dan komen zij weer voor andere problemen te staan. De rijke landen beschermen hun eigen markt met allerlei prijsmaatregelen. Het gevolg daarvan is dat het voor derde wereldlanden moeilijk is toegang te krijgen tot de buitenlandse markt en daar hun producten tegen een goede prijs te verkopen.

Landen die zelf niet voldoende voedsel hebben, moeten dat voedsel kopen op de vrije markt. Juist omdat het een vrije markt is, worden de prijzen daar bepaald door wat er gevraagd en wat er aangeboden wordt, door de wet dus van vraag en aanbod. Dit betekent dat de prijzen op die markt vaak veranderen, hetgeen ongunstig is voor de derde wereldlanden.

Niet de aarde is de schuld van het tekort aan voedsel maar de mens, en het hongerprobleem heeft minder te maken met voedselproductie dan met voedselverdeling. Voor de oplossing van dit probleem zijn al vele methoden en plannen bedacht, die soms sterk van elkaar verschillen.

Over één punt zijn de meesten het echter wel eens. Zolang de wereldbevolking zal blijven groeien zoals zij nu groeit, zal het moeilijk zijn om aan de honger definitief een einde te maken. Daarom zal in vele landen geboortebeperving noodzakelijk zijn. En goed onderwijs, om met eigen kennis, op eigen kracht, zonder hulp van buiten het land tot hogere ontwikkeling te brengen.

De Chinezen wisten het al: Geef een man een vis en hij heeft één dag te eten; leer hem vissen en hij heeft iedere dag de kost.

(Gegevens uit: Gr. Winkler Prins Encyclopedie)

5b 71

Hieronder volgt een aantal vragen. Op die vragen is het antwoord reeds gegeven. Zeg of volgens de tekst van *Te veel en te weinig* die antwoorden juist of niet juist zijn. Als het antwoord niet juist is, geef dan het juiste antwoord.

1. Wie speelt in *Mchtig en toch te licht* de hoofdrol?
De hoofdrol wordt gespeeld door de twintigjarige dochter Cathy.
2. Waarom wil Cathy niet eten? Omdat zij te veel weegt.
3. Waarom gooit men in sommige landen appels, uien en tomaten weg?
Omdat ze te duur zijn.
4. Een zesde van de mensheid heeft niet genoeg te eten. Betekent dat dat er te weinig voedsel is in de wereld?
Nee, er is op de wereld voldoende voedsel voor iedereen.

5. In het artikel wordt een aantal natuurlijke factoren genoemd die er de oorzaak van zijn dat er in sommige landen te weinig voedsel is. Kunt u een van die natuurlijke oorzaken noemen?
Een van die natuurlijke oorzaken is de kwaliteit van het water in die landen.
6. Waarom wordt er in sommige landen waar voldoende voedsel is toch door bepaalde groepen van de samenleving honger geleden?
Omdat het niet mogelijk is deze groepen met vrachtwagens en schepen te bereiken.
7. Is het hongerprobleem vooral een kwestie van voedselproductie of van voedselverdeling?
Vooral van voedselverdeling.
8. Over één punt in de strijd tegen de honger zijn de meeste mensen het wel eens. Wat is dat ene punt?
De meeste mensen zijn het erover eens dat de wereldbevolking moet groeien zodat er voldoende mensen zijn om aan de voedselproductie deel te nemen.
9. 'Geef een man een vis en hij heeft één dag te eten; leer hem hoe hij vis moet vangen en hij heeft iedere dag de kost'. Wat wil men hiermee tot uitdrukking brengen?
Hiermee wil men tot uitdrukking brengen hoe belangrijk de vis is in de strijd tegen de honger.

5C 72

diner, het
diners

Een feestelijke maaltijd wordt vaak een d genoemd.

soep, de
soepen

Vroeger begonnen veel Nederlanders hun warme maaltijd met een bordje s

gerecht, het
gerechten

De maaltijd bestond uit vier verschillende ge (zie ook 12d)

voorgerecht, het
voorgerechten

Wat krijgen we als vo ? - We beginnen de maaltijd met een tomaat gevuld met warm vlees.

nagerecht, het
nagerechten

We zijn nog niet klaar, riep Nadine toen Kees het vlees, de aardappels en de groente op had en de krant wilde gaan lezen, we krijgen nog een na

toetje, het
toetjes

To is een ander woord voor nagerecht.

vla, de
vla's en vlaas

Als toetje/nagerecht kregen we vl

peer, de
peren

Als je aan iemand vraagt, noem eens twee vruchten dan zegt hij meestal: een appel en een p

pap, de
pappen

P is een gerecht dat gemaakt wordt van melk met meel, brood, rijst enz.

gehakt, het
(geen mv.)

Fijngemaakt vlees dat in de vorm van een bal gekookt of gebakken wordt, zo zou je geh kunnen beschrijven.

saus, de
sausen en sauzen

Van meel, boter en melk maakte hij een eenvoudige sa om bij de groente te doen. Dat verhoogde de smaak, vond hij.

vet, het
vetten

Eerst deed hij een stukje v in de pan en toen dat zacht was geworden legde hij het vlees erin.

vet
vetter, vetst

Sommige mensen houden van mager vlees, andere hebben liever v vlees.

gaar
gaarder, gaarst

Zijn de aardappelen al g ? - Nee, ze moeten nog een paar minuten koken.

kool, de
kolen

Wat vind jij lekkerder, rode k of witte k ?
- Ik houd helemaal niet van k

wortel, de
wortels

Het gedeelte van een plant dat in de grond zit noemen we in bepaalde gevallen de wo
Sommige van deze wo worden als groente gegeten.

drank, de
dranken

Als jullie wat willen drinken, de dr staat op tafel. Je pakt maar.

inschenken
schonk in,
ingeschonken

Zal ik jullie nog een glaasje wijn in ?
- Ja, doe de glaasjes nog maar eens vol.

kurk, de
kurken

Als je wijn wilt inschenken, moet je eerst de ku van de fles halen.

gieten goot, gegoten	Als het sausje klaar is, kun je het over de groente gi
beker, de bekers	Melk wordt soms uit een be, gedronken.
slok, de slokken	Hij nam het bier en dronk het in vier grote sl, op.
bemoeien, zich bemoeide, bemoeid	Je hebt met mijn zaken niets te maken. Be, je maar met je eigen zaken.
portie, de porties	Als toetje/nagerecht kregen we vla en een flinke po, ijs.

5C 73

Kies het meest voor de hand liggende woord.

- borden - bekers*
Hoeveel .. soep lusten jullie?
- drank - vla*
Bij tante Sjaan krijgen we altijd van die enorme porties ..
- voorgerecht - nagerecht - toetje*
Het diner begon met het ..
- pap - kool*
Wat krijgen we vandaag voor groente? - ..
- toetje - soep*
We beginnen de maaltijd met .. ?
- drankje - sausje*
Zal ik vast een .. inschenken?
- portie - slok*
Ik bracht hem de wijn. Hij nam een .. en zei: mm, heerlijk!
- drank - gehakt*
Eten is er genoeg, maar hebben we wel voldoende .. in huis?
- glas - bord*
Wie wil er nog pap? - Ja, doe mijn .. nog maar eens vol.
- de soep - de vla*
Ik heb een recept voor een heel speciaal sausje bij de ..

- schepte - goot*
Toen alle gasten zaten, .. de gastvrouw soep op de borden.
- vet - gaar*
Je hebt de worteltjes niet lang genoeg laten koken. Ze zijn nog niet ..
- gehakt - soep*
Wil er nog iemand een balletje .. ?
- gerecht - recept*
Kan iemand mij aan een .. voor vla helpen?
- kurk - deksel*
Hij haalde de .. van de fles en schonk de glazen vol.

5C 74

Vul in. Het in te vullen woord is niet altijd een woord uit 72.

Voorbeeld: Brood snijd je met een ..
Brood snijd je met een mes.

- Soep eet je met een ..
- Een peer schil je met een ..
- Melk drink je uit een glas of een ..
- Vla eet je met een ..
- Wijn wordt ingeschonken in een ..
- Pap wordt met een .. gegeten.

5C 75

Vul een woord in uit 72.

- Ik neem vast een .., ik heb vreselijke dorst.
- De gasten die voor het .. waren uitgenodigd, gingen om acht uur aan tafel.
- Aan het vlees zat een randje .. dat zij eraf sneed, want ze hield niet van ..
- Ik kan de .. niet van de fles krijgen zodat ik jullie niet van deze heerlijke wijn kan laten proeven.
- Heb je genoeg zout in het gehakt gedaan, zijn de worteltjes gaar, denk je aan de saus? - Ik heb liever niet dat je je met het eten .. Dat is mijn werk. Ga jij maar met de gasten praten.
- Bij het inschenken .. ik per ongeluk wat wijn over de jurk van mevrouw Vorstermans.

Toen ik, meer om de regen te ontvluchten dan omdat ik dorst had, een café binnenstapte, was het eerste paar ogen dat ik daar ontmoette dat van Lodewijk. Lodewijk zag mij ook. Maar de lege glazen, die voor hem op een tafeltje stonden dat al minstens drie generaties drinkers had overleefd, waren er waarschijnlijk de oorzaak van dat hij mij niet onmiddellijk herkende. Hij hield zijn gezicht, dat eruit zag alsof hij juist een paar uien had geschild, duidelijk in mijn richting, maar toen zijn mond na enige mislukte pogingen eindelijk een paar verstaanbare klanken vormde, hoorde ik hem roepen: 'Harry, schenk nog eens in.' Harry bleek de baas van de zaak te zijn, een buikige veertiger wiens gezicht in de loop der jaren steeds meer was gaan lijken op de vette gehaktballen, die aan het zakelijke drankgebruik iets huiselijks moesten geven.

Harry pakte een fles, deed de kurk eraf en goot een glas vol. 'Moet je er niet iets bij eten, in jouw toestand,' zei hij, terwijl hij de drank op Lodewijks tafeltje zette. 'Brokje kaas, sneetje ham?'

'Harry,' zei Lodewijk, 'jij bent een goede man, maar je moet je niet bemoeien met...'. Hij maakte de zin niet af want het gordijn, dat tussen mijn lichaam en zijn bewustzijn had gehangen, leek plotseling weggeschoven te worden. 'Nee maar, wie hebben we daar?' riep hij.

Lodewijk had een hoge zij het wat onduidelijke baan op een ministerie, en ik constateerde met enige tevredenheid dat een flinke slok geen invloed had op het taalgebruik dat men bij zo'n positie verwacht.

Ik kende hem al lang. Of eigenlijk kende ik Roosje, zijn vrouw al lang. Een snel, hartelijk meisje dat echter sterk de neiging had om zodra zij zich gelukkig voelde, iets te bedenken waardoor aan dat geluk een einde kwam. Lodewijk, van huis uit een en al evenwicht, volgde al jaren en in grote trouw deze onverwachte sprongen van zijn vrouw. Vandaag was hij, zo te zien, gestruikeld.

'Kerel,' zei hij, 'hoe gaat het?' En zonder mijn antwoord af te wachten voegde hij, alsof ik had gevraagd naar de gezondheid van hem en van Roosje, daaraan toe:

'Dat zal ik je precies vertellen.'

Ik ging tegenover hem zitten en zag niet alleen maar rook nu ook dat hij behoorlijk had gedronken.

'We hadden een huis dat uitzag op de zee. Mooi, mooi en heel ver. Engeland.' Met een breed gebaar gaf hij de afstand aan. 'Maar Roosje zei: Ik wou dat die zee niet voortdurend bewoog.' Alsof hij bang was dat ik het woord 'bewegen' niet kende, begon hij met zijn bovenlichaam van links naar rechts te zwaaien, waarbij hij bijna van zijn stoel viel.

'Verhuisd,' zei hij toen hij uitgezwaaid was. 'Niets aan de hand. Verhuisd.' Omdat ik een lang verhaal voorzag, liet ik me ook maar iets inschenken.

'Wij eten dus normaal,' zei hij, alsof dat eten onmiddellijk verband hield met het verhuizen. 'Voorgerecht - een soepje bijvoorbeeld - , gehakt, groente met een lekker sausje, goed gaar gekookte aardappelen en als nagerecht vla of, op zondag, een portie ijs. De normale gezonde Hollandse kost, als ik dat zo mag zeggen. Tot en met dinsdag 25 februari.'

Hij zweeg en nam een slok uit zijn glas. 'Woensdag 26 februari waren het plotseling rauwe worteltjes, rauwe stukjes kool, schijfjes tomaat, schijfjes ui, appels en peren. En dat is het nu nog.'

Hij ging staan en riep met luide stem: 'Harry, zeg me welke maand we nu hebben.' 'September,' antwoordde Harry, 'maar doe asjeblijft gewoon.'

Hij zakte op zijn stoel en keek me bijna huilend aan. 'Heb ik je verteld dat we verhuisd zijn?' vroeg hij onzeker. Ik knikte. 'Juist,' zei hij, 'verhuisd naar het platteland. Rust en schone lucht.'

bekers in plaats van glazen, 's morgens pap en als toetje altijd yoghurt. Rust en gezond.' 'En hoe bevalt het jullie daar?' vroeg ik.

Hij dacht lang na en antwoordde toen: 'Goed. Roosje zit de hele week bij haar moeder in Rotterdam.'

'En jij?'

Hij boog zich naar mij toe alsof hij een belangrijke mededeling ging doen. 'Ik heb vandaag op kantoor gezegd: Heren, ik heb een boot. Ik ga nu twee jaar aan die boot werken om eens rustig over alles te kunnen nadenken. Alleen.'

Hij wenkte Harry. 'Eentje voor mijn vriend hier, eentje voor jou zelf, eentje voor mij... en zet naast die voor mij er ook nog eentje voor de dorst, want ik heb veel gesproken. Maar nu ga ik nadenken. Twee jaar. Het is kort, maar het moet voldoende zijn.'

1. Waarom vooral ging de schrijver een café binnen?
2. Wat was waarschijnlijk de oorzaak van het feit dat Lodewijk de schrijver niet meteen herkende?
3. Waarmee wordt het gezicht van Harry vergeleken?
4. Waaruit blijkt dat Lodewijk geen bier drinkt?
5. Lodewijk maakt de zin 'maar je moet je niet bemoeien met...' niet af. Waarom niet?
6. Wat antwoordt de schrijver als Lodewijk vraagt: 'Kerel hoe gaat het?'
7. Op een gegeven moment zegt Lodewijk: 'Dat zal ik je precies vertellen'. Op welke vraag van de schrijver was dat het antwoord?
8. Waarom zijn Lodewijk en Roosje verhuisd?
9. Hoeveel maanden eet Lodewijk al rauwe groente, appels en peren?
10. Waar werkt Lodewijk en wat gaat hij de komende twee jaar doen?

6 De familie

6a 78

samenstelling, de samenstellingen	Hoe ziet de sa van uw gezin eruit? - Ons gezin bestaat uit mijn ouders, mijn twee broers en ik.
verwant	Zijn Loes Snijders en Wim Pole ve ? - Nee, ze zijn geen familie van elkaar. (ook als zn.: de verwant(e))
achternaam, de achternamen	Hoe heet je? - Hans Schaafsma. Hans is mijn voornaam en Schaafsma mijn ac
bijnaam, de bijnamen	Ik heet Dick Woudenberg, maar iedereen noemt mij 'Knakkie', dat is mijn bij
verjaardag, de verjaardagen	Ik ben op 25 februari jarig, maar dit jaar vier ik mijn ve op 1 maart, een zaterdag.
afkomst, de (geen mv.)	Zijn zijn ouders in Turkije geboren? - Ja, zij zijn van Turkse af
afkomstig	Waar komt je moeder vandaan? - Mijn moeder is af uit Noorwegen.
opvoeden voedde op, opgevoed	Is hij katholiek? - Hij is door zijn ouders wel katholiek op, maar ik geloof niet dat hij zich nog als katholiek beschouwt.
opvoeding, de (opvoedingen)	Ben jij christelijk opgevoed? - Ja, mijn ouders hebben mij een christelijke op gegeven.
opgroeien groeide op, opgegroeid	Ik ben in Indonesië geboren en ik heb er tot mijn achttiende gewoond. - Dus jij bent in Indonesië opg
kleuter, de kleuters	Een jongen of een meisje in de leeftijd van vier tot zes jaar noemt men een kl
volwassen	Als jongeren, meisjes of jongens, volgroeid zijn, zeggen we dat ze vo zijn. (ook als zn.: de volwassene)

bejaard	Dat is een oude man betekent hetzelfde als: dat is een be man. (ook als zn.: de bejaarde)
ouderdom, de (geen mv.)	De hoge leeftijd, de ou brengt bepaalde gebreken met zich mee.
verdragen verdroeg, verdragen	Kan hij de eenzaamheid goed ver ? - Ja, hij kan daar heel goed tegen.
zwager, de zwagers	Wie is dat? - Dat is de broer van mijn man. - O, dus jouw zw
schoonzus/zuster, de schoonzussen/-zusters	Carla, gaat de zus van je man ook mee? - Nee, mijn sch gaat niet mee.
schoonzoon, de schoonzoons en schoonzonen	
schoondochter, de schoondochters	
schoonvader, de schoonvaders	
schoonmoeder, de schoonmoeders	
schoonouders, de (geen enk.)	
kleindochter, de kleindochters	Als mijn dochter jarig is krijgt ze van mijn moeder altijd een cadeau. Mijn moeder houdt erg van haar kl
kleinzoon, de kleinzoons en kleinzonen	

grootmoeder¹ , de grootmoeders	Mijn moeder heeft graag dat mijn kinderen bij haar op bezoek komen en mijn kinderen gaan graag naar gr
grootvader¹ , de grootvaders	
grootouders , de (geen enk.)	
hekel , de (geen mv.)	Hou je van wandelen? - Nee, helemaal niet. Ik heb een he aan wandelen.
traditie , de tradities	Als mijn moeder jarig is komt de hele familie bij elkaar. Dat doen we al dertig jaar. Dat is een tr geworden.
verwijten verweet, verweten	Ik neem je niet kwalijk dat je, toen je ziek was, niet bent gekomen, maar ik ve je wel dat je daarover niet even hebt opgebeld.
verwijt , het verwijten	Wat heeft hij jou allemaal verweten? - Zijn enige ve was eigenlijk dat ik geen 'u' tegen hem had gezegd. Ik had 'je' gezegd.

6a 79

Zeg van de volgende zinnen of ze logisch zijn of niet.

- Ik heet Wouter Pieters. Wouter is mijn voornaam en Pieters is mijn bijnaam.
- Meneer, deze plaatsen zijn gereserveerd voor de bejaarden. - Ik ben tachtig. - O, dan mag u blijven zitten.
- Wat studeer je? - Ik volg een opvoeding aan de school voor verpleegsters.
- Weet jij iets over de afkomst van meneer Fantisek? - Ja, hij is chirurg.
- Louisa, komt je broer morgen ook op je verjaardag, vroeg Hubert aan zijn vrouw. - Nee, ik heb hem niet uitgenodigd want ik weet dat jij een vreselijke hekel hebt aan je zwager.
- Wie is dat? - Dat is mijn grootmoeder. - Zo, jullie zijn dus verwanten van elkaar.
- Hoe oud is Hermine nu? - Zij is eergisteren drie geworden. - Maakt ze het goed? - Ja hoor, alleen natuurlijk de bekende ziekten die typisch zijn voor haar ouderdom.

¹ Frequenter: oma, opa.

- Wat zullen we zondag gaan doen, vroeg Anna aan haar man? - Misschien kunnen we mijn moeder in Antwerpen gaan bezoeken, antwoordde hij. Je hebt immers je grootmoeder al in geen maanden meer gezien.
- Kinderen krijgen is niet zo moeilijk, maar kinderen goed opvoeden is een heel andere zaak.
- Gaat Maarten al naar school? - Nou kijk, hij is gisteren zeven geworden, maar omdat er in dit dorp geen school is voor kleuters, houd ik hem voorlopig nog even thuis.
- Ik ga met mijn man een keer per maand in de stad dansen. Dat doen we al jaren en dat vonden we altijd heel gezellig. Maar de afgelopen maand zijn we 's een keer niet gaan dansen, maar naar de film gegaan. En ik moet zeggen: die traditie bevalt ons eigenlijk veel beter.
- Mijn moeder wil niets liever dan met onze Kees, haar kleinzoon, gaan rijden. Maar als mijn zoon haar ziet, begint hij hard te huilen. Ik vind dat wel vervelend, hoor, voor moeder.
- Hou jij ook zo van rauwe groente? - Ja, ik heb er ook een vreselijke hekel aan.
- Wat is het verschil tussen oud en bejaard? - Dat is hetzelfde.
- Hoe heet u? - Dirk Zwegge. - Hoe schrijft u dat, uw familienaam bedoel ik? - D i r k.
- Grootvader, wanneer is iemand precies volwassen? - Dat is moeilijk te zeggen, maar vanaf ongeveer zeventien, achttien jaar kun je wel zeggen dat iemand volwassen is. Maar je hebt natuurlijk ook mensen die nooit volwassen worden.
- Mijn grootouders zijn gek op elkaar. Zij kunnen elkaar absoluut niet verdragen.
- Komen je ouders uit Friesland? - Nee, ze zijn afkomstig uit Limburg.

6a 80

Beantwoord, indien mogelijk, de volgende vragen.

- Hoe ziet de samenstelling van uw gezin eruit?
- Hoe luidt uw voornaam en wat is uw achternaam?
- Hebt u een bijnaam. Heeft iemand in uw familie een bijnaam?
- Bent u tevreden over uw voornaam of zou u liever een andere voornaam willen hebben?
- Hoe viert u uw verjaardag? Of viert u uw verjaardag niet?
- Weet u iets over de afkomst van uw ouders of uw grootouders. Zijn ze geboren in het land waar u nu woont?
- Bent u tevreden over de manier waarop u bent opgevoed? Zijn er dingen die u aan uw opvoeders verwijt?
- Wilt u uw kinderen dezelfde opvoeding geven als de opvoeding die u hebt gehad?

9. Waar bent u opgegroeid?
10. Waar woonde u toen u kleuter was?
11. Hebt u schoonfamilie, zwagers, schoonzusjes, schoonouders, schoonzonen, schoondochters?
12. Bestaan er binnen uw familie bepaalde tradities?
13. Hebt u een hekel aan familiebezoek?

6a 81

Eduard Douwes Dekker (deel 1)

'God heeft zich in Eduard vergist. Hij had beter een meisje kunnen zijn.'

Zij vond hem te 'zacht'. Doch niet God maar zij vergistte zich. Of - wat waarschijnlijker is - zij meende het niet. Eduard zou in ieder geval, hetzij als reactie op de woorden van zijn moeder, hetzij omdat het in zijn aard lag, van kleuter tot bejaarde een leven leiden waarop het woord 'zacht' wel heel slecht van toepassing was. Lang twijfelde ik tussen Diogenes en Alexander, tussen Rousseau en Napoleon, schrijft hij, tussen de echte groten en de schijngroten. Ik kies voor de schijngroten. Hij was 19 of 20 toen hij deze toekomst voor zichzelf uitstekende, maar hij werd gelukkig noch een Alexander noch een Napoleon. Wel de meest besproken Nederlandse schrijver. En wellicht ook een van de beste.

Eduard Douwes Dekker werd op 2 maart 1820 te Amsterdam geboren. Zijn vader heette Engel Dekker en was afkomstig van het eiland Ameland. Aan de achternaam werd door Engel, om vergissingen met andere Dekkers te voorkomen, toegevoegd: Douwesz., d.w.z. de zoon van Douwes. Over deze Douwes, Eduards grootvader dus, is weinig of niets bekend. Eduard, in zijn voortdurende neiging om te breken met traditionele gebruiken en om anders te zijn dan anderen, nam dat Douwes over. Zijn familie noemde hem overigens Teddy, geen bijnaam, maar een naam die wat gemakkelijker in de mond lag dan het enigszins deftige Eduard.

De samenstelling van het gezin zag er als volgt uit: vader Engel, moeder Sytske en zes kinderen: Antje, Catharina, Pieter, Jan, Eduard en Willem. Het gezin woonde in Amsterdam, in de buurt van de grote grachten met hun voorname herenhuizen. In de buurt van, niet op die grachten zelf. Dat mag als een aanwijzing worden gezien van de afkomst van zijn ouders: niet arm, niet rijk. Zijn vader was zeekapitein en verdiende met dat beroep redelijk de kost. Maar zijn verdiensten waren niet van dien aard dat een dure woning aan een van de grachten tot de mogelijkheden behoorde.

Zeekapiteins zijn vaak van huis. De opvoeding van Eduard lag bij gevolg voor het grootste deel in de handen van zijn moeder, zelfs letterlijk, want zij schijnt snel geweest te zijn met het uitdelen van klappen en daarvan gingen de meeste in de richting van Eduard. Wat zij hem precies verweet is niet duidelijk. Misschien wel het feit dat zij, na vier kinderen, ook nog hem ter wereld had moeten brengen. In ieder geval konden Eduard en zijn moeder elkaar slecht verdragen.

Hij groeide op in een gezin dat in godsdienstig opzicht een protestantse richting volgde die zuiverheid van leer zeer belangrijk vond maar toch niet echt streng was, die een voorname rol gaf aan eigen verantwoordelijkheid en waarvan men pas officieel lid werd op volwassen leeftijd en niet, zoals bij andere groeperingen, onmiddellijk na de geboorte.

Nadat hij in Amsterdam de Latijnse School had gevolgd, vertrok hij op 23 september 1838 aan boord van het schip *Dorothea* met zijn vader en zijn broer Jan naar Batavia, het

tegenwoordige Jakarta. De reis duurde ruim dertien weken.

Op Java vindt hij een voor die tijd goed betaalde baan (37 euro per maand) bij de regering en wordt er al spoedig verliefd op Caroline Versteegh. Maar tot trouwen komt het niet want de vader van Caroline is tegen een huwelijk. Omdat zijn dochter katholiek is en Eduard protestants? In een van de weinige brieven die van Caroline bewaard zijn gebleven staat: 'Uwe beurs schijnt zeer ruim te zijn om 's wekelijks f 100,- te kunnen verspelen. Verder hebt gij klappen uitgedeeld: meer zal ik maar niet zeggen, daar gij wel begrijpt hoe Papa zich hierover ergert'. Ja, papa Versteegh had duidelijk een hekel aan heren met een gat in de hand en waarschijnlijk voorzag hij toen al de chronische kwaal die in het hele verdere leven van Douwes Dekker zoveel leed en ruzie zou veroorzaken: zijn eeuwig tekort aan geld. Aan zo iemand wilde hij zijn dochter liever niet wagen. Wat Eduards vader van Caroline als mogelijke schoondochter dacht, is niet bekend.

Als jongeman van nog geen 20 jaar was Eduard Douwes Dekker in Indië (Indonesië) aangekomen. Zijn vriend Pieter Bleeker, die als arts in Batavia werkte, kon zich niet voorstellen dat Eduard tot aan zijn ouderdom daar zou blijven.

Bleeker: Zijn karakter is niet geschikt voor Indië en nog minder voor de Europeanen in Indië, te vurig, te veranderlijk en te eerlijk om rekening te kunnen houden met de hier heersende gebruiken, tradities en maatschappelijke verhoudingen. Behalve Versteegh had, zo zou blijken, ook Bleeker een vooruitziende blik.

(wordt vervolgd)

6a 82

Vragen bij Eduard Douwes Dekker (deel 1).

Kies het juiste antwoord. Slechts één antwoord is juist.

- A1. Eduards moeder vond hem te 'zacht'.
 - a Hij was ook te 'zacht'.
 - b Hij was te 'zacht' toen hij kleuter was.
 - c Hij was te 'zacht' toen hij al oud was.
 - d Hij is nooit te 'zacht' geweest.
- A2. a De achternaam van Eduards vader was Engel.
 - b De achternaam van Eduards vader was eigenlijk Douwesz.
 - c De grootvader van Eduard heette Douwes Dekker.
 - d De grootvader van Eduard heette Engel Dekker.
- A3. a Het gezin Dekker woonde op een van de grote grachten.
 - b Het gezin Dekker woonde in een voornaam herenhuis.
 - c Eduards vader was rijk.
 - d Eduards vader verdiende niet genoeg om in een dure woning aan een van de grachten te kunnen wonen.
- A4. a Eduard hield veel van zijn moeder.
 - b Eduard werd veel meer door zijn moeder dan door zijn vader opgevoed.
 - c Van alle kinderen werd alleen Eduard door zijn moeder geslagen.
 - d Eduard was het vierde kind van Engel en Sytske Dekker.
- A5. De vader van Caroline Versteegh wil niet dat Eduard Douwes Dekker met zijn dochter trouwt
 - a omdat Douwes Dekker protestant is.
 - b omdat Douwes Dekker iemand had geslagen.
 - c omdat Douwes Dekker niet met geld kon omgaan.
 - d omdat Douwes Dekker een chronische ziekte had

- A6.a De arts Bleeker kon zich niet voorstellen dat hij, Bleeker, tot zijn ouderdom in Indië (Indonesië) zou blijven werken.
 b Bleeker voorzag dat Douwes Dekker vooral moeilijkheden zou krijgen met de Europeanen in Indië (Indonesië).
 c Bleeker had al spoedig gezien dat Douwes Dekker zich goed aan het leven in Indië (Indonesië) zou kunnen aanpassen.
 d Bleeker vergiste zich in zijn oordeel over Douwes Dekker.

6b 83

huwen huwde, gehuwd	'Met wie is hij getrouwd?' of 'Met wie is hij geh ?' betekent hetzelfde, maar 'trouwen' klinkt gewoner dan 'h'.
vrijgezel, de vrijgezellen	Is Koen al getrouwd? - Nee, hij is nog steeds vr
partner, de partners	Iemand met wie men iets samen doet, samen speelt, samen danst, samen leeft noemt men zijn pa
bruid, de bruiden	Op de huwelijksdag noemt men de vrouw die trouwt de br
bruidegom, de bruidegommen	Op de huwelijksdag noemt men de man die trouwt de br
bruiloft de bruiloften	Als twee mensen trouwen, is er feest. Zo'n feest noemt men een br
echtgenoot, de echtgenoten	Hoe heet uw ec ? - Mijn man heet Vrolijk.
echtgenote, de echtgenoten	Meneer Smals en zijn vrouw zullen niet aan het feest deelnemen. In plaats van 'vrouw' kan men hier ook het wat deftigere 'ec' gebruiken.
echtpaar, het echtparen	De echtgenoot en de echtgenote vormen samen een ec
bijeen	Als mijn oma jarig is, komt de hele familie bij om dat feest te vieren.

ergeren, zich ergerde, geërgerd	Tijdens de muziekkuitvoering zat er achter mij iemand voortdurend te praten. Ik er mij daaraan.
ergernis, de ergernissen	Ik had mij al een hele tijd zitten ergeren aan de man die door de muziek zat heen te praten. Ten slotte werd mijn er zo groot dat ik riep: meneer wilt u onmiddellijk uw mond houden!
chtscheiding, de chtscheidingen	Als twee getrouwde mensen officieel uit elkaar gaan, spreekt men van een ec (zie ook: scheiding)
scheiden scheidde, gescheiden	Zo, Fanny, hoe gaat het met je man? - Met mijn man? Weet je dat dan nog niet? We zijn al ruim een jaar gesc ook: Een hek sc onze tuin van de tuin van de bureu.
scheiding, de scheidingen	In plaats van 'chtscheiding' gebruikt men ook vaak 'sc' ook: Tijdens de tachtigjarige oorlog tegen Spanje ontstond de sc tussen de noordelijke en de zuidelijke Nederlanden.
neef, de neven	De zoon van een broer of zus en van een oom of tante heet ne
nicht, de nichten	De dochter van een broer of zus en van een oom of tante heet ni
onderling	Karel zei tegen de mensen die hem bij zijn verhuizing hadden geholpen: hier hebben jullie tweehonderd euro. - Hoeveel is dat voor ieder van ons, vroegen ze hem. - Dat moeten jullie on maar beslissen, antwoordde Karel.
huisvrouw, de huisvrouwen	Zij hield van haar taak als moeder, want ze hield van haar kinderen, maar aan haar taak als h (boodschappen doen, het huis schoonhouden, de was doen enzovoorts) had ze een grote hekel.
wijf, het wijven	Wij is een onvriendelijk, onbeleefd woord voor vrouw.

weduwe, de weduwen	Een we is een getrouwde vrouw van wie de man gestorven is.
erfenis, de erfenissen	In 1960 stierf zijn moeder. Toen in 1981 ook zijn vader overleed, werd hij zeer rijk, want hij kreeg van zijn ouders een grote er
schamen, zich schaamde, geschaamd	'Je bent een oud wijf,' zei Wim tegen mevrouw Derksen. - 'Hou je mond, zei Wims moeder. Hoe durf je zoiets te zeggen. Je moet je sch

6b 84 Vul een woord in uit 83 dat correspondeert met het schuingedrukte woord.

- De *bruid* droeg een gele hoed, de .. een hoge zwarte hoed. Een prachtig gezicht.
- In 1983 zijn zij *getrouwd*, maar drie jaar later zijn zij weer ..
- Heeft jouw getrouwde zus al kinderen, vroeg Paul mij. Ik antwoordde: Ja, ik heb twee *nichtjes* en één ..
- Ik zat op het feest naast de *echtgenoot* van mevrouw Rooijackers. Mijn zus zat naast de .. van meneer Schimmelpenninck.
- Nadat zij twaalf jaar .. waren geweest zijn zij vorig jaar toch *uit elkaar gegaan*.
- Mijn broer Tom is al *getrouwd*, maar mijn broer Kees is nog ..

6b 85 Kies het juiste woord.

- bruiloft - erfenis*
Ik ben uitgenodigd op de .. van Josine en Jeroen.
- ergerde zich - schaamde zich*
Hij .. over het feit dat Theo altijd zijn fiets gebruikte zonder dat even te vragen.
- weduwe - echtgenote*
Toen haar man stierf moest zij als .. proberen de kost te verdienen.
- ineens - bijeen*
Alle deelnemers komen .. op de markt en vandaar begint de wandeling naar de bossen van Sion.
- vriend - partner*
Heb je de hele avond met Simon tegen Kees en Henk gekaart? - Ja, steeds met Simon. Bij dit kaartspel heb je namelijk een vaste ..
- het echtpaar - de familie*
Waren de heer en mevrouw Soetermans ook in de kerk? - Ik ga niet naar de kerk om te kijken of .. Soetermans ook aanwezig is.

- echtscheiding - bruiloft*
Als er kinderen zijn brengt een .. meer problemen met zich mee dan wanneer er geen kinderen zijn.
- bijeen - onderling*
Mijn neefjes en nichtjes kunnen het .. heel goed met elkaar vinden.
- huisvrouw - bruid*
Zij was een goede .. maar van kinderen opvoeden had ze totaal geen verstand.
- echtgenoot - echtgenote*
De directeur stelde mij en mijn vrouw voor aan zijn ..
- bruid - bruidegom*
Bent u de moeder van de .. ? - Ja, ik ben de moeder van Suzanne.
- trouwen - scheiden*
Toen zij na een huwelijk van vier jaar elkaar absoluut niets meer te vertellen hadden, besloten zij te ..
- neef - nicht*
Wie is die jongen daar? - Dat is mijn ..
- geweldige erfenis - geweldig salaris*
Hoe komt het dat hij zo rijk is? Heeft hij met zijn baan zoveel geld verdiend? - Nee, hij heeft een .. gekregen.
- weduwe - vrijgezel*
Van mijn broers zijn er drie getrouwd, maar Maarten, de jongste is nog ..
- onderling - verschillend*
De negen kinderen van het echtpaar Swinkels zullen de erfenis van hun ouders .. moeten verdelen. Iedereen krijgt evenveel.
- vervelend wijf - vervelende partner*
Wat vind jij van de vrouw van Jacky Schroevers? - Ik heb een vreselijke hekel aan dat mens. - Ja, ik vind het ook een ..
- bruid - bruidegom*
De .. kwam een uur te laat op de bruiloft. Hij had gedacht dat het feest een dag later zou zijn.
- opvoeden - huwen*
Frederik is verliefd op Catharina, maar of hij haar zal .. weet ik niet.
- ergeren - verbazen*
Weet je waar zij zich ook vreselijk over kan .. ? Over mensen die in de winkel niet op hun beurt wachten.
- scheiding - samenwerking*
Vroeger had de kerk veel politieke macht, maar nu is de .. van kerken staat bijna overal een feit.
- verdriet - ergernis*
Ik begrijp dat je kwaad bent, maar je moet je .. niet zo duidelijk laten blijken.

Toen Douwes Dekker hoorde dat Caroline Versteegh getrouwd was, heeft hij, zoals hijzelf zegt, bruiloften gegeven voor wie maar wilde komen. Het was zijn manier om te reageren op het verdriet over haar 'nee' - een typisch Douwes Dekker manier. Maar was er echt sprake van verdriet? Had hij werkelijk van haar gehouden?

In 1846 was er écht bruiloft. De bruid heet Everdine van Wijnbergen, de bruidegom Eduard Douwes Dekker. Zijn bestaan als vrijgezel lijkt ten einde. Lijkt, want hoewel het huwelijk stand zal houden tot 1874, het jaar waarin Everdine sterft, is er, zeker na de 'normale' beginperiode in Indonesië, nog slechts sprake van een huwelijk in de wettelijke zin en gaat het al lang niet meer om een echtpaar waarvan de partners altijd bijeen zijn, onder hetzelfde dak lief en leed delen, elkaar steunen.

Na het verblijf in Indonesië wonen zij in bijna heel West-Europa, doch slechts zelden wonen zij samen. Van 1860 tot 1870, zo heeft zijn schoondochter later uitgerekend, was het gezin Douwes Dekker ongeveer 210 dagen bijeen. Als men Douwes Dekker een trouw echtgenoot wil noemen, betekent dat dat hij nooit van Everdine heeft willen scheiden, tijdens haar leven nooit een andere vrouw heeft willen huwen. Het betekent misschien ook dat hij, zij het op een heel bijzondere wijze, steeds van haar heeft gehouden en altijd met haar in contact is gebleven, zodat zij nooit het idee gehad zal hebben dat zij in feite als een weduwe door het leven ging. Het betekent echter geenszins dat er in zijn leven geen andere vrouwen waren.

In Duitsland is het de knappe Ottilie Cross; in Bloemendaal de dochter van een dominee, Charlotte de Graaf, 'een engel van hoge liefde'; met Marie Anderson wandelt hij veel en vurig door de Scheveningse Bosjes in Den Haag. En al die vrouwen op wie hij verliefd wordt, schrijft hij prachtige brieven.

En Everdine, zijn echtgenote? Ook zij ontvangt van hem vele, vele brieven. Daarin spreekt hij vrij en openlijk over zijn 'amourettes', zonder zich daarover te schamen en altijd met de verzekering dat zij zijn enige, echte, grote liefde is.

Aan Mathilde X uit Brussel, die schijnt te aarzelen of ze wel aan Douwes Dekkers verlangens gehoor zal geven, schrijft hij dat Everdine de eerste zal zijn om tegen haar te zeggen: Hou van hem.

Zij weet dat ik een kunstenaar ben, voegt hij eraan toe.

Wist zij dat? En wat betekende dat dan voor haar?

In ieder geval 'begreep' zij hem, wilde ook zij geen echtscheiding. Everdine, zeker niet het type van de goede maar wat domme huisvrouw die thuis het werk doet terwijl de echtgenoot 'kunstenaar is', begrijpt hem, schrijft hem brieven, spreekt daarin over zijn liefdes, schrijft ook brieven aan de vrouwen op wie Eduard verliefd wordt, bespreekt met deze vrouwen hun onderlinge problemen en ontvangt hen zelfs bij haar in huis. Vooral tegenover Mimi Hammink Schepel - met wie Douwes Dekker na de dood van Everdine zal trouwen - ontstaat er een relatie die men zeker van de kant van Everdine niet gemakkelijk zal begrijpen.

Maar zelfs Everdine krijgt het soms moeilijk, bijvoorbeeld als Douwes Dekker zijn oog laat vallen op zijn nichtje Sietske, de dochter van zijn inmiddels overleden zuster Catharina.

'Dag lieve hart, ga toch nooit denken dat ik iemand boven je stel', schrijft hij aan zijn vrouw. Maar Everdine doet dat wel. En wie Douwes Dekkers *Minnebrieven* leest, de heftigste liefdesbrieven die misschien ooit in het Nederlands zijn geschreven, zal haar begrijpen.

Hij zal ook begrijpen dat ze klaagt en zich ergert over het eeuwige tekort aan geld. Altijd had hij schulden, en als hij al eens geld had, gaf hij het onmiddellijk uit. Aan het begin van hun huwelijk, in Indonesië, hadden ze gehoopt via Everdines familie een flinke erfenis te krijgen. In feite bestond die 'erfenis' uit twee tantes die zelf zo arm waren dat ze financiële steun nodig hadden. Everdines zuster, de baronesse van Heeckeren tot Walliën, had wél geld, zeer veel geld. Maar daarvan kon Everdine alleen iets krijgen als zij Douwes Dekker zou verlaten. Everdine wilde echter van geen scheiding weten, ondanks alle problemen en ergernis waarvan hij de oorzaak was.

Het is moeilijk zich een beeld te vormen van het echtpaar Eduard en Everdine Douwes Dekker. Daarvoor leefden zij een leven dat te zeer verschilde van wat men 'normaal' vindt. Kan men beter tot hun aard doordringen als men zorgvuldig de *Max Havelaar* leest, het bekendste en mooiste boek dat Douwes Dekker onder de schrijversnaam Multatuli geschreven heeft?

In dit boek, dat geschreven werd naar aanleiding van Douwes Dekkers weinig succesvolle optreden in Lebak (Indonesië), waar hij een functie vervulde in dienst van de Nederlandse overheid, protesteert hij fel tegen de wijze waarop de gewone Javaan door zowel de Nederlandse als de Indonesische gezagsdragers behandeld wordt. Maar Nederland, zo zegt hij, sluit de ogen voor de mistoestanden want Nederland heeft er economisch voordeel bij dat ze blijven voortbestaan. De hoofdfiguur in het boek is Max Havelaar. De vrouw van Max heet Tine. Dat 'Tine' lijkt erg veel op 'Everdine'. Maar is Tine dezelfde als Everdine? In de *Max Havelaar* is Tine de alles begrijpende vrouw die kwaad wordt als anderen niet inzien welke geweldige kwaliteiten haar man heeft.

Dat is precies de Everdine die ons bekend is uit de brieven die Douwes Dekker haar schreef. Of dat de werkelijke, echte Everdine is, is echter de vraag. Van Max Havelaar geeft Douwes Dekker in het boek een schitterende karakterbeschrijving, vier volle pagina's, voldoende, zo lijkt het, om een duidelijk inzicht te krijgen in de persoon van Max Havelaar. En dus in de persoon van Douwes Dekker? Is Max Havelaar helemaal Douwes Dekker? 'Dit is zeker, hij was een ongewoon mens,' zegt Douwes Dekker van Max Havelaar. Dat was Douwes Dekker in ieder geval ook: een ongewoon mens. Maar voor de rest zal men moeten constateren dat er tussen de schrijver en zijn geesteskind duidelijke verschillen zijn. De werkelijkheid van het boek is 'mooier' en 'beter' dan de werkelijkheid van de schrijver. Hetgeen natuurlijk niet betekent dat Douwes Dekker geen groot schrijver en zeer interessant mens zou zijn.

(Gegevens ontleend aan: Willem Frederik Hermans, de raadselachtige Multatuli, Boelen uitgevers, Amsterdam, 1976)

Vragen bij Eduard Douwes Dekker (deel 2 en slot).

Kies het juiste antwoord. Slechts één antwoord is juist.

- B1. a In 1846 trouwt Douwes Dekker met Everdine van Wijnbergen.
 b In 1846 trouwt Douwes Dekker met Caroline Versteegh.
 c In 1874 komt er aan Douwes Dekkers bestaan als vrijgezel een einde.
 d Douwes Dekker heeft tot 1874 samengewoond met Everdine van Wijnbergen.
- B2. a Everdine van Wijnbergen is al vroeg weduwe geworden.
 b Douwes Dekker wilde geen echtscheiding met Everdine, maar Everdine wilde dat wel.
 c Everdine verzette zich tegen de vele contacten die haar man had met andere vrouwen.
 d In zijn brieven aan Everdine spreekt Douwes Dekker openlijk over de vrouwen op wie hij verliefd wordt.

- B3. a Everdine heeft er moeite mee dat haar man verliefd wordt op Mimi Hammink Schepel.
 b Everdine heeft er moeite mee dat haar man verliefd wordt op zijn nichtje Sietske.
 c Everdine vindt het niet erg dat haar man zoveel geld uitgeeft, want ze heeft twee rijke tantes.
 d Everdine vindt het niet erg dat haar man zoveel geld uitgeeft want zij krijgt veel geld van haar zuster.
- B4. a De Tine uit het boek Max Havelaar lijkt op de Everdine zoals we die kennen uit de brieven van Douwes Dekker aan zijn vrouw.
 b In de figuur van Max Havelaar heeft Douwes Dekker een precieze beschrijving van zichzelf gegeven.
 c In het boek Max Havelaar heeft Douwes Dekker alleen kritiek op Nederland, niet op Indonesië.
 d Voor het boek Max Havelaar bestaat geen historische aanleiding.

7 Wonen

7a 88

huisvesting , de (geen mv.)	Ik ga bij een bank werken. - Zoekt die bank ook een kamer of een huis voor je? - Nee, voor de hu moet ik zelf zorgen.
huur , de huren	Wij hebben een huis gehuurd in Brussel. - Hoeveel hu moet je voor dat huis betalen? - 2000 euro.
huurder , de huurders	Degene die een huis of een kamer huurt is de h
verhuren verhuurde, verhuurd	Wonen jullie niet meer in jullie huis in Breda? - Nee. - Hebben jullie het verkocht? - Nee, we hebben het aan anderen ve
contract , het contracten	Als je een huis huurt moet je een co ondertekenen waarin de huurvoorwaarden staan vermeld.
opzeggen zegde op, opgezegd	In het contract stond dat als ik het huis niet langer wilde huren, ik de huur drie maanden van te voren moest opz
koper , de kopers	Iemand die iets koopt, is de k
eigenaar , de eigenaars en eigenaren	Van wie is het huis waarin jullie wonen? - De ei van ons huis heet Dierickx.
eigendom , de en het eigendommen	Is dat huis uw ei ? - Nee, we hebben het gehuurd.
flat , de flats	Moderne woningen van hetzelfde type, binnen een groot gebouw, noemt men fl
garage , de garages	Moet je je auto 's nachts buiten laten staan? - Nee, ik heb een ga , ik kan hem dus binnen zetten.

inrichten richtte in, ingericht	Is jullie nieuwe huis al klaar? - Ja, maar er staat nog niets in. We moeten het nog helemaal in
inrichting, de (geen mv.)	Ze hebben een prachtig huis, maar de manier waarop ze de tafels en stoelen hebben neergezet, de gordijnen hebben opgehangen en dat soort dingen, dat vind ik echt lelijk. - Ja, ik vind de in van hun huis ook niet mooi. (zie ook 12d)
intrekken trok in, ingetrokken	Wanneer gaan jullie in je nieuwe huis wonen? - Zodra ons nieuwe huis klaar is, tr we erin. (zie ook 19b)
kraken kraakte, gekraakt	Dit huis stond al twee jaar leeg. Nu ben ik er, zonder toestemming van de eigenaar, in gaan wonen. Ik heb het gek
onderdak, het (geen mv.)	Toen we in Parijs aankwamen, waren alle hotels vol. We konden nergens on vinden.
pand, het panden	Pa is een algemene term voor allerlei soorten gebouwen.
pension, het pensions	Als men een kamer huurt met pe betekent dat dat men daar niet alleen woont maar ook de maaltijden gebruikt.
aansluiting, de aansluitingen	Ze hebben in ons nieuwe huis het water al aangesloten. Voor de aansl van het gas komen ze volgende week. ook: In 2004 zijn verschillende Oost-Europese landen lid geworden van de Europese Unie. Over hun aansl is lang onderhandeld.
gehorig gehoriger, gehorigst	Je kunt in ons huis alles horen wat de burens zeggen. Ons huis is zeer geh
buis, de buizen	Waarvoor zijn al die bu in je flat? - Deze zijn voor het water, die voor het gas en door die bu lopen elektrische draden.
onderhoud, het (geen mv.)	Je moet een huis regelmatig schoonmaken, het af en toe laten schilderen, hier en daar kapotte dingen herstellen. Dit ond kan jaarlijks behoorlijk wat kosten, maar is wel belangrijk.

onderhouden onderhiield, onderhouden	Heeft de vorige eigenaar veel gedaan aan het onderhoud van het huis? - Nee, hij heeft het huis heel slecht on
opknappen knapte op, opgeknapt	Ik heb een huis gekocht. Heel goedkoop. Er is nog wel het een en ander kapot, maar als ik alles netjes heb opg , dan zul jij eens zien wat voor een prachtig huisje ik heb.
verven verfde, geverfd	Schilderen en ve hebben ongeveer dezelfde betekenis.
verf, de verven	Waarom ga je niet verder met schilderen? - De v is op.
kwast, de kwasten	Als je wilt verven heb je verf en een kw nodig.

Kies de mogelijkheid die het beste in de zin past.

- Als u iets wilt kopen voor de inrichting van uw woning, heeft het zin om naar een winkel te gaan waar men .. verkoopt.
 - kleding
 - pannen
 - kasten
- Als u huisvesting zoekt, heeft het zin om u te richten tot een organisatie die
 - huizen onderhoudt.
 - huizen inricht.
 - huizen verhuurt.
- Als u eigenaar van uw woning bent, hoeft u voor die woning geen .. te betalen.
 - onderhoudskosten
 - huurkosten
 - inrichtingskosten
- Als uw huis gehorig is, heeft het zin om
 - aan de burens te vragen minder lawaai te maken.
 - de verwarming hoger te zetten.
 - de muren te verven.
- Als u de huur van uw flat wilt opzeggen, moet u een brief schrijven aan
 - de koper van die flat.
 - de huurder van die flat.
 - de eigenaar van die flat.

6. Als u gaat schilderen, hebt u .. nodig.
 a verf
 b onderdak
 c drank
7. Als u wilt intrekken in uw nieuwe woning, moet u ervoor zorgen dat u
 a de sleutel van die woning hebt.
 b onderdak hebt.
 c voldoende geld hebt.
8. Als in uw huis het water nog niet is aangesloten, heeft het weinig zin om
 a de kamers in te richten.
 b de koffers, dozen en kisten uit te pakken.
 c de kraan open te zetten.
9. Als u een woning hebt gekraakt, loopt u het risico
 a dat u een hoge huur zult moeten betalen.
 b dat u de politie op bezoek krijgt.
 c dat uw huurcontract veranderd zal worden.
10. Als het water in uw bad niet meer wegstroomt, is het mogelijk
 a dat bij u het water is afgesloten.
 b dat er allerlei vuil in de buizen zit.
 c dat de kraan kapot is.
11. Als je een kamer met pension hebt gehuurd, is het niet erg verstandig om
 a iedere dag in de stad te gaan eten.
 b erg veel warm water te gebruiken.
 c niet meer te werken.
12. Als je geveerd hebt,
 a moet je de verf goed schoonmaken.
 b moet je de kwast goed schoonmaken.
 c moet je het hout goed schoonmaken.
13. Als u wilt dat de waarde van uw huis hoog blijft, doet u er verstandig aan
 a uw huis te verhuren.
 b uw huis te verkopen.
 c uw huis goed te onderhouden.
14. Als u in een vreemde stad voor een paar nachten onderdak zoekt, is een van de meest
 logische mogelijkheden
 a dat u een hotel zoekt.
 b dat u een flat huurt.
 c dat u een oud pand helemaal opknaapt.
15. Als u uw eigen huis wilt verhuren, is .. een vanzelfsprekende zaak.
 a een gesprek met de eigenaar
 b een contract met de nieuwe koper
 c een berichtje in de krant
16. Als je geen auto hebt, heeft het weinig zin om
 a een garage te huren.
 b een huis te huren.
 c een flat te kopen.

17. Als je zegt dat je je woning gaat opknappen, kan dat betekenen
 a dat je je woning gaat verkopen.
 b dat je je woning gaat verven.
 c dat je je woning gaat verhuren.
18. Als er in de krant staat 'pand te huur'
 a weet je zeker dat de huur hoog zal zijn.
 b weet je zeker dat de huur laag zal zijn.
 c weet je nog niets over de hoogte van de huur.
19. Als je in een flat woont, hoef je in die flat waarschijnlijk
 a weinig schoon te maken.
 b weinig trappen te lopen.
 c weinig geld uit te geven voor onderhoud.
20. Als je de koper van een huis bent
 a kun je een huis jouw eigendom noemen.
 b heb je geen onderhoudskosten meer.
 c hoef je niet zelf voor de inrichting van dat huis te zorgen.
21. Als je heel moeilijk huisvesting kunt vinden, is een van de mogelijkheden
 a dat je de huur opzegt.
 b dat je je huis verkoopt.
 c dat je bij je schoonouders intrekt.
22. Als iemand zegt: Willebrord heeft zijn huis zo leuk ingericht, is dat een rare
 opmerking
 a wanneer Willebrord geen garage heeft.
 b wanneer er in Willebrords huis alleen maar een bed staat.
 c wanneer bij Willebrord het water nog niet is aangesloten.

Naarmate de bevolking groeit, stijgen de huren.

Gordijnen vormen een vast onderdeel van de inrichting van een Nederlandse woning. 's Avonds als het donker wordt, blijven deze gordijnen meestal open. Voor dat verschijnsel is nog steeds geen goede verklaring gegeven.

Zeg mij hoe u uw huis onderhoudt en ik zal u zeggen wie u bent.

Als iemand een huis wil verkopen en daarbij zegt: het is een heel goed huis, het moet alleen hier en daar wat opgeknapt worden, koop het dan niet. Opknappen is altijd duurder dan u denkt.

De inrichting van een woning heeft weinig of geen invloed op het seksueel gedrag van zijn bewoners.

Gezien het feit dat moderne flats gehorig zijn en gezien het feit dat de meeste mensen muziek alleen mooi vinden als het harde muziek is, doet men er verstandig aan een flat te huren die op de hoek ligt.

Het kraken van huizen is niet altijd het gevolg van huisvestingsproblemen.

In een huurcontract tussen eigenaar en huurder wordt de hoogte van de huur bepaald door de plaats, de kwaliteit, de ouderdom en de grootte van het pand. Ten onrechte wordt daarbij geen aandacht geschonken aan de vraag in welke mate het geluid van honden uit de buurt tot het pand kan doordringen.

Er zijn veel mooie boeken geschreven over mensen die een kamer met pension huurden. Voor de kunst is het daarom jammer dat er steeds minder kamers met pension komen.

Wie een huis huurt krijgt problemen met de eigenaar.
Wie een huis verhuurt krijgt problemen met de huurder.
Wie een huis verkoopt krijgt problemen met de koper.
Wie een huis in eigendom bezit krijgt problemen met zichzelf.

Men gaat er ten onrechte van uit dat als kinderen na hun huwelijk intrekken bij hun ouders, het familieleven er in het algemeen niet leuker op wordt.

Voor een gezonde woonsituatie is het noodzakelijk dat ongeveer 2% van de beschikbare woonruimte leeg staat.

In Nederland bestaat nog steeds een tekort aan woningen. Dit komt vooral door het feit dat men reeds op jeugdige leeftijd het ouderlijk huis verlaat en zelfstandig gaat wonen.

Het is in moderne huizen vaak niet duidelijk waartoe allerlei draden, buizen en aansluitingen dienen. Dit wekt de indruk dat ze nergens toe dienen.

Terecht wordt in sommige talen voor 'wonen' en 'leven' hetzelfde woord gebruikt.

'Ik kan geen woning vinden' betekent in negen van de tien gevallen 'Ik kan geen woning betalen'.

In landen met veel wolken en regen wordt meer met verf en kwast gewerkt dan in landen met veel zon. Anders gezegd: waar veel zon is wordt weinig geverfd.

De huur opzeggen is meer een kwestie van schrijven dan van praten.

Er gaat niets boven onderdak.

7a 91

Hieronder staat een aantal (dus niet alle) Gedachten in huis opnieuw, maar nu worden er minder of andere woorden gebruikt. Zoek de gedachten die op hetzelfde onderwerp betrekking hebben bij elkaar en zeg of hun inhoud hetzelfde is (ja of nee).

1. In Nederland blijven de meeste gordijnen 's avonds open.
2. Er bestaat verband tussen iemands karakter en de manier waarop hij zijn huis onderhoudt.
3. Verkoop nooit een huis dat opgeknapt moet worden.
4. Er is weinig verband tussen de inrichting van een woning en het seksueel gedrag van degenen die in die woning wonen.
5. In het huurcontract wordt ten onrechte niet gesproken over de honden in de buurt.

6. Huizen geven altijd problemen.
7. Het is niet goed dat er huizen leeg staan.
8. Als kinderen langer bij hun ouders zouden blijven wonen, zou het tekort aan woningen kleiner zijn.
9. In moderne huizen hebben draden, buizen en aansluitingen geen enkele functie.
10. Een woning hebben is het belangrijkste van alles.

7b 92

trede, de treden	Deze trap telt veertien tr
tegels, de tegels	Hebben jullie een houten vloer in de keuken? - Nee, bij ons in de keuken liggen te
bel, de bellen	Hij drukte op de b , een keer, twee keer, maar er werd niet opengedaan.
voordeur, de voordeuren	De deur waardoor men vanaf de straat het huis binnengaat, heet de v
drempel, de drempels	Onder deuren zit meestal een houten of stenen verhoging. Zo'n verhoging heet een dr
hal, de hallen	In veel huizen is er meteen bij de voordeur een ruimte waar je je jas kunt ophangen en je paraplu kunt neerzetten. Zo'n ruimte heet de h
huiskamer, de huiskamers	De kamer waarin het gezin het grootste gedeelte van de dag woont, heet de hu
slaapkamer, de slaapkamers	De kamer waarin men slaapt is de s
verdieping, de verdiepingen	In dit huis loopt er van de eerste naar de tweede ve een houten trap.
douche, de douches	Hebben jullie thuis een bad? - Nee, we hebben geen bad, wel een d
zolder, de zolders	Het gedeelte van het huis dat onder het dak ligt, heet de zo

verbouwen verbouwde, verbouwd	Omdat we meer slaapkamers willen hebben, gaan we ons huis een beetje verb (zie ook 17a)
indelen deelde in, ingedeeld	In ons huis maakt de keuken deel uit van de kamer. Ik zou dat liever anders inged hebben maar dat kan nu niet meer veranderd worden.
indeling, de indelingen	Hoe is de ind van jullie huis? - Beneden is de huiskamer en de keuken, op de eerste verdieping zijn twee slaapkamers en een douche en op de tweede verdieping is een kleine zolder.
verbeteren verbeterde, verbeterd	Als je iets aan je huis verbe, bijvoorbeeld een douche laat bouwen als die er nog niet is, kun je van de regering subsidie krijgen.
verbetering, de verbeteringen	Ik heb hier een groot raam laten maken zodat we in de huiskamer veel meer licht hebben. Echt een hele verbe
plafond, het plafonds	Zou je deze lamp daarboven aan het pl willen hangen?
verlichten verlichtte, verlicht	Eén lamp is genoeg om dit kleine kamertje te verl ook: Als ik je kan helpen, als ik iets kan doen om je verdriet te verl, moet je het zeggen.
verlichting, de verlichtingen	Ik vind dat je je huis heel leuk hebt ingericht, maar de lampen hangen en staan niet op de goede plaats. - Nee, over de verl ben ikzelf ook niet tevreden. ook: Hoewel de zieke nog veel pijn had, gaven de tabletten die de dokter hem gegeven had toch enige verl
aanbrengen bracht aan, aangebracht	Is jullie nieuwe huis klaar? - Ja, maar de verlichting moet nog worden aangeb
waterleiding, de waterleidingen	Als het 's winters heel koud is, bestaat het gevaar dat de buizen van de waterl kapot gaan.

verstopt	Het water van de douche stroomt niet weg. - Dan zal er wel een buis vers zijn.
straal, de stralen	Het water stroomde met een dikke st uit de kraan. ook: De van de zon verlichten de aarde.
put, de putten	In sommige huizen is er geen waterleiding. Om toch water te hebben is er bij het huis een pu waaruit men water haalt.
afbreken brak af, afgebroken	De toestand van dit oude huis is zo slecht dat het niet meer hersteld kan worden. Daarom heeft de gemeente besloten het a te br
vervallen	In dat huis kun je niet meer wonen. Het is oud en helemaal verv
uitvallen viel uit, uitgevallen	Gisteren hebben we een uur zonder stroom gezeten. En vorige week is de stroom ook al een paar uur uit

7b 93

Vul het juiste woord in (een woord uit 92).

1. Is er iemand aan de voordeur? Ik meende dat ik de b .. hoorde.
2. Ik had de douche helemaal opengedraaid, maar er kwam toch maar een kleine s .. uit.
3. Met drie t .. tegelijk vloog Constanza de trap op.
4. Je moet onder de voordeur een d .. laten maken. Als het nu regent, komt er water naar binnen.
5. In een flat zijn alle kamers, de keuken en de douche op dezelfde v ..
6. Omdat er op de v .. geen bel zat, heb ik maar een paar keer tegen het raam geklopt.
7. Vroeger was onze douche vaak verstopt. Toen hebben we nieuwe buizen gekregen, en ik moet zeggen, dat is een duidelijke verb ..
8. Omdat de directeur ons nog niet kon ontvangen, moesten we even in de h .. wachten.
9. In onze huiskamer bedraagt de afstand van de vloer tot het p .. 2m60.
10. Eerst waren we van plan voor de vloeren in ons nieuwe huis t .. te nemen. Lekker makkelijk om schoon te maken. Maar omdat t .. nogal koud aandoen, hebben we toch maar iets anders genomen.

1. Er .. een flinke straal uit de kraan.
a gaat
b komt
2. Wij willen de indeling van ons huis ..
a veranderen
b verkopen
3. Wat u geschreven hebt vind ik heel goed, maar ik zou hier en daar nog wat veranderingen ..
a aanbieden
b aanbrengen
4. Deze twee lampen zijn sterk genoeg om de huiskamer te ..
a verlichten
b schijnen
5. Omdat er geen deksel op de put .. is de hond in de put gevallen.
a stond
b lag
6. Er is geen licht meer. - O, het gebeurt hier wel vaker dat plotseling de stroom ..
a uitdoet
b uitvalt
7. Ik heb het warm. Ik ga even een lekkere koude douche ..
a nemen
b halen
8. Wij hebben thuis een bel waar je op moet drukken, maar er zijn ook bellen waar je aan moet ..
a slepen
b trekken
9. Ik wilde een nieuw vloertje in de hal en ik had besloten zelf de tegels te ..
Maar dat bleek veel moeilijker te zijn dat ik had gedacht.
a leggen
b plaatsen
10. Omdat hij de vrij hoge drempel niet had gezien, .. hij erover.
a stapte
b struikelde
11. De gemeente wil dit prachtige pandje laten .. maar de bewoners van de buurt willen dat het blijft staan.
a afnemen
b afbreken
12. Omdat we erg veel last hadden van de bovenburen, hebben we een heel dik plafond laten ..
a aanbrengen
b aansluiten

13. Alle dingen die ik niet dagelijks nodig heb, .. ik op zolder.
a zet
b doe
14. Het is gevaarlijk om in dit huis te wonen. Het is helemaal ..
a vervallen
b opgeknapt
15. Onze huiskamer is te klein. Daarom gaan we de huiskamer ..
a inrichten
b verbouwen
16. Mijn man wilde de slaapkamer op het zuiden hebben en de huiskamer op het oosten, maar ik heb voorgesteld om een andere indeling te ..
a maken
b doen
17. Wij hebben in ons nieuwe huis nog geen water, want de waterleiding moet nog worden ..
a ingedeeld
b aangesloten

Toen professor Jeukens naar de voordeur liep, had hij het gevoel dat hij dat voor niets deed. Hoe scherper de geest, hoe meer er belletje werd getrokken. Maar nee. Er stond, aan het einde van een regenachtige middag in maart, een dame voor de drempel van de deur. Blond haar, bril, blauwe trui en een veel te grote broek voor iemand van dertig. 'Meneer Jeukens?' vroeg ze. 'Inderdaad,' zei de professor. 'Ik ben van de waterleiding. Groeneweg is de naam. Gerda J. Groeneweg.' 'Waterleiding?' 'Ja, of hebt u geen waterleiding?' 'Jawel, maar...'. Ze was de hal al door en stond reeds in de huiskamer. 'Mooie kamer. Alles schoon, alles op z'n plaats, nergens stof. Goed werk, meneer Jeukens.' 'Dat is het werk van mijn vrouw. Zij houdt van orde.' 'En geen verstopte douche, zie ik.' 'Hoe weet u dat? U bent nog niet boven geweest, waar de douche is.' Ze keek hem lang aan en zei toen met luide stem: 'Ik zie onder water even goed als boven. Als de douche verstopt is, is het wanorde in huis, altijd. En ook dit is waar: in een vervallen huis is altijd de douche verstopt. Een eindeloos principe.'

Uit een van haar broekzakken haalde ze een dik boek. Jeukens zag de titel: *De gebroeders Karamazov*. 'Ah ah, mevrouw leest Dostojevski.' 'Dostojevski? Meneer Jeukens, u moet eens goed luisteren.' Haar stem werd fel. 'Water is het begin van alle leven. Sterker nog: water is het leven. Zou u Dostojevski er dus buiten willen houden? Water en het leven, dat is als.. Waar bent u eigenlijk professor in, ik zie nergens een pijp?' 'In de economie,' antwoordde Jeukens. 'Ah,' zei ze, 'dus iemand die het ook niet weet.'

Ze sloeg het boek open en riep alsof ze zich tot een groot publiek richtte: 'Hierin staat de indeling van uw huis. Hierin staat precies waar en op welke verdiepingen bij u alle buizen lopen, in de hal, op de zolder, in de douche, in de slaapkamer, alles alles.'

Ze zette haar bril op haar voorhoofd, keek even onderzoekend rond en zei toen: 'Dat muurtje daar moet natuurlijk afgebroken worden.'

'Afgebroken,' riep Jeukens geschrokken. 'Maar mevrouw, we hebben pas verbouwd en toen dat muurtje aangebracht. Het staat daar prima en ook met de waterleiding heb ik geen enkel probleem.'

'Ze liep op hem af, ging vlak voor hem staan en zei, hem op de borst kloppend:

'Meneer Jeukens, u doet de economie, ik doe het water. Begrepen? U doet de centraal geleide systemen, de vrije marktproductie en ik doe...'

Hé, hoe komen die zwarte voeten op het plafond?'

Beiden keken naar boven.

'Nou,' zei ze, toen Jeukens na tien seconden nog steeds niet had geantwoord.

'Mevrouw, u zult het niet geloven, maar ik zie die zwarte voeten nu voor het eerst.

Ik begrijp absoluut niet..., nee werkelijk ik begrijp niet...'

Ze keek naar zijn voeten, vervolgens naar zijn hoofd en dacht aan zijn studenten.

'Laat ik er maar meteen iets aan gaan doen,' ging hij verder. 'Ik zou het vervelend vinden

als mijn vrouw het zou zien en nog vervelender als zij het zelf zou moeten schoonmaken.

'Het zijn mannenvoeten,' zei juffrouw Groeneweg strak, 'zwarte mannenvoeten, maat veertig.'

Jeukens reageerde niet op haar opmerking en haalde een trapje dat hij langzaam en voorzichtig beklom. Toen hij op de bovenste trede stond, raakte zijn hoofd het plafond.

'Ach mevrouw,' zei hij, 'zou u even de verlichting willen aandoen, dan zie ik beter?'

'Water en licht,' zei ze terwijl ze het licht aandeed, 'water en licht en het principe van het tijdloze begin, hoe kijkt u daar als professor in de economie tegenaan, in grote lijnen natuurlijk?'

God, wat een mens, dacht Jeukens, en dan die veel te grote broek. Zou het einde der tijden dan toch daar zijn?

Toen overal het licht brandde en bleke stralen op het plafond, de muur en de tegelvloer vielen, kwam Jeukens het trapje af. 'Ik ga het eerst met een doekje proberen.'

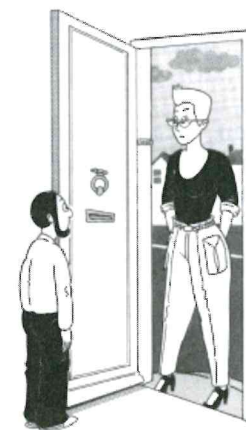
Ze keek hem aan en zei toen, naar de zwarte voeten wijzend: 'Als de stroom nu zou uitvallen, zou het op het kerkhof wel eens erg druk kunnen worden.'

'Hoe zo?' vroeg Jeukens, 'dat begrijp ik niet. Ik zie het verband niet.'

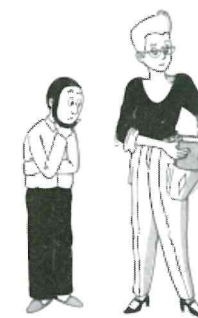
'Natuurlijk niet,' zei ze scherp, 'natuurlijk begrijpt de professor dat niet, en ik voorzie ook niet dat er in die toestand nog tijdens dit leven enige verbetering zal komen, zelfs al zou in dat iets te grote hoofd van u een putje worden aangebracht dat helemaal volgegooid zou worden met eerste klas hersens.'

(wordt vervolgd)

Hieronder staat een aantal tekeningen die betrekking hebben op bovenstaande tekst. Kies bij die tekeningen telkens een passende zin. Deze zin moet een zin zijn die letterlijk in De hoogste trede (deel 1) staat.

1.

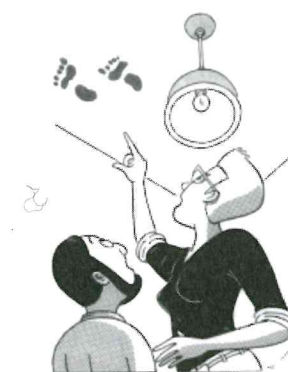
2.

3.

4.

5.

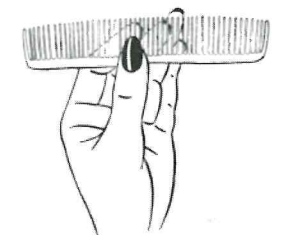
6.

huishouden , het huishoudens	Toen in 1975 de moeder stierf zorgde vanaf dat moment de oudste dochter voor het huishoudens
huishoudelijk huishoudelijker	Heeft uw man een bepaalde taak in het huishouden? - Nee, mijn man houdt zich maar heel weinig met huishoudens
vaat , de (geen mv.)	Koken vind ik leuk, maar na het eten al die vuile borden, kopjes, messen en dergelijke schoonmaken dat vind ik vreselijk. Jij niet? - Nee, de vaat doen, dat vind ik helemaal niet vervelend.
afdrogen droogde af, afgedroogd	Je moet die borden niet nat in de kast zetten, je moet ze eerst afdroogen
handdoek , de handdoeken	Toen hij uit bad kwam, nam hij een grote handdoek om zich af te droogen.
borstel , de borstels	Om het bad schoon te maken gebruikte hij een stevige borstel
bak , de bakken	Wat kun je met een bak doen? - O, van alles. Je kunt er planten in zetten, je kunt er water in doen, bijvoorbeeld voor de afwas, je kunt er kaarten in bewaren enzovoorts.
rek , het rekken	Hoe bewaar jij je boeken? - Ik heb grote rekken laten maken en daar staan al mijn boeken op.
opbergen borg op, opgeborgen	Je moet dat geld niet zo maar op tafel laten liggen, je moet het in een kast of in een lade opbergen
trommel , de trommels	In deze trommel wordt het brood bewaard. ook: Jan kreeg voor zijn verjaardag een trommel met twee stokken.
stofzuigen stofzuigde, gestofzuigd	Heb je de kamer al schoongemaakt? - Nee, ik moet de kamer nog stofzuigen
stofzuiger , de stofzuigers	Het apparaat waarmee men stofzuigt, heet een stofzuiger
vegen veegde, geveegd	Toen er nog geen stofzuigers waren, moest men de vloer met de hand veegen

kleed , het kleden	Wat voor vloer hebben jullie in de kamer? - Wij hebben tegels, maar over een gedeelte van de tegels ligt een kleed
keurig keuriger, keurigst	In zijn huis is alles altijd schoon en staan alle dingen op de juiste plaats. Ja, het is een keurig huishouden.
schakelaar , de schakelaars	Als je het licht wilt aandoen, moet je de schakelaar omdraaien.
lamp , de lampen	Zou je de lamp willen aandoen? Het is hier zo donker, ik zie bijna niets.
leuning , de leuningen	Vind je dat niet gevaarlijk, een brug zonder leuning? Dan kun je toch gemakkelijk in het water vallen?
meubel , het meubels en meubelen	Tafels, stoelen, bedden en kasten zijn meubelen
wekker , de wekkers	Als 's morgens de wekker afloopt, sta je dan meteen op? - Waar bemoei je je mee.
war (in de -)	Dit touw zit helemaal door elkaar. - Ja, het zit helemaal in de war
kam , de kammen	Je haar zit helemaal in de war. Heb je geen kam?
laken , het lakens	Op het bed lagen twee dekens en twee lakens
stel , het stellen	Wat zit er in die doos? - Een stel lampen. ook: Karel en Annemieke, dat is een leuk stel
ruit , de ruiten	Omdat er midden in de winter een ruit kapot was, was het in de kamer erg koud.
tegenhouden hield tegen, tegengehouden	Moeder hing een laken voor de kapotte ruit. Maar met een laken kun je natuurlijk niet de kou tegenhouden

1. Wat zit er in die trommel?
 - a meubels
 - b gehakt
 - c brieven
 - d brood
2. Wat staat er op dat rekje?
 - a een flesje
 - b een straal
 - c een trommeltje
 - d een trede
3. Wat zit er in die bak?
 - a meel
 - b zand
 - c water
 - d vissen
4. Wat moet ik allemaal afdrogen?
 - a borden
 - b bekers
 - c panden
 - d gerechten
5. U vraagt mij of ik wat huishoudelijke arbeid wil verrichten. Wat bedoelt u daar precies mee? - Ik bedoel daarmee dat je wat
 - a vrijt
 - b kookt
 - c stofzuigt
 - d veegt
6. Heb je vandaag een grote vaat? - Nee, er zijn alleen maar
 - a borstels
 - b wekkers
 - c kammen
 - d kopjes
7. Waar moet ik deze borden opbergen? - Zet ze maar
 - a op de leuning
 - b in de kast
 - c in dat rek
 - d in de put
8. Mevrouw, waar moet ik vandaag overal stofzuigen? -
 - a in de hal
 - b in de huisvesting
 - c in de verlichting
 - d in de huiskamer
9. Welke meubels moet ik naar de zolder brengen?
 - a die tegels
 - b die lampen
 - c die stoelen
 - d die kasten
10. Waar kan ik hier in huis ergens een kam vinden? -
 - a in de douche
 - b in de wekker
 - c in de inrichting
 - d in mijn tasje
11. Waar zit in deze kamer de schakelaar? -
 - a in het kleed
 - b naast de deur
 - c in de vaat
 - d tegen het plafond
12. Wat ligt er bij jullie midden in de huiskamer op de grond? -
 - a een vloerkleed
 - b een drempel
 - c een ontwerp
 - d een erfenis
13. Ik vraag je een handdoek en je geeft me een laken. Je bent
 - a een keurige jongen
 - b in de war
 - c verstopt
 - d in de dertig

14. Ik zit niet graag op die stoel, want die stoel
 - a is zo hard
 - b heeft geen leuning
 - c heeft geen drempel
 - d is zo schraal
15. Wat heb je voor je verjaardag gekregen? -
 - a een stel handdoeken
 - b een stel pannen
 - c een stel boeken
 - d een stel vrienden
16. Wat heb je gedaan om het bloed dat uit je neus kwam tegen te houden? - Ik heb het bloed proberen tegen te houden
 - a met een handdoek
 - b met een stofzuiger
 - c met mijn hand
 - d met een tegel
17. Ik ben in dienst genomen om in het huishouden te werken. Dus hoef ik niet te
 - a vege
 - b stofzuigen
 - c naaien
 - d wassen
18. Ik moet de drempel schoonmaken. Heb je voor mij even een
 - a borstel
 - b schakelaar
 - c buis
 - d ruit
19. Waarom doet de stofzuiger het niet? - Hij is
 - a verkouden
 - b verstopt
 - c opgeknapt
 - d geraakt
20. Als Lambert de kamer schoonmaakt, veegt hij alles onder het vloerkleed. - Wat bijvoorbeeld? - Nou,
 - a zijn grootvader
 - b het stof
 - c zijn hoofd
 - d stukjes brood

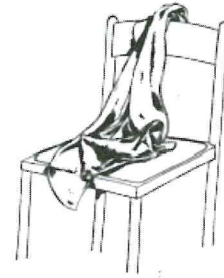
1. Op deze .. is het half acht.
2. Annie heeft een .. in haar hand.

3. Boven de tafel hangt een ..
4. Op de grond staat een ..

5. Wat zit er in die .. ?

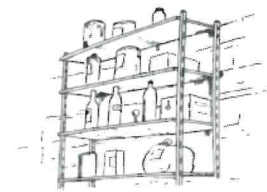
6. Op die stoel ligt een ..

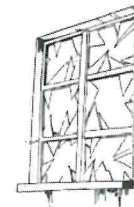
7. Om de kopjes schoon te maken gebruikt hij een ..

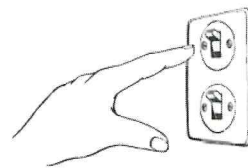
8. Hij houdt zich vast aan de .. van de trap.

9. Aan de muur hangt een ..

10. Alle .. van dit huis zijn kapot.

11. Hij strekt zijn hand uit naar de ..

7C 100

De hoogste trede (deel 2 en slot)

Het doekje waarmee hij het plafond had willen schoonmaken hielp niet.

'Laat ik 't maar eens met de stofzuiger proberen,' zei hij.

'Het plafond stofzuigen? Professor, denk toch even na, al is 't maar twee seconden,' zei juffrouw Groeneweg.

Hij borg hem weer op en kwam terug met een bakje water, een borstel en een handdoek. 'Is de waterleiding in de keuken verstopt,' vroeg juffrouw Groeneweg, 'ik lees tenminste in mijn boek dat de grote hand de stromen stevig tegenhoudt.'

'Nou,' zei Jeukens, 'om u de waarheid te zeggen weet ik weinig van het huishouden. Mijn vrouw doet altijd de afwas en zelfs voor het afdrogen van de vaat kan ik maar zelden tijd vinden.'

'Dat begrijp ik,' zei ze naar het plafond wijzend. 'U werkt op een ander niveau.'

Jeukens beklom het trapje opnieuw. Toen hij de bovenste trede bereikt had en zijn hoofd het plafond weer raakte, juist op de plaats waar de voetstappen zaten, klonk uit de keel van juffrouw Groeneweg, hard en scherp als een mes, de *Internationale*. Er brak een ruit en in de huiskamer sprongen alle lampen.

'U hebt een prachtige stem,' zei Jeukens.

'Ik wist niet dat ze bij de waterleiding zulk fijn stemmenmateriaal hebben.'

'Meneer Jeukens,' riep ze, 'wilt u niet zo flauw doen. Mijn stem heeft niets met de waterleiding te maken. Ik kan vanaf deze plaats, met u daar bovenop dat trapje, heel duidelijk uw billen zien, maar ik zeg toch ook niet: wat hebt u prachtige billen, ik wist niet dat ze aan de universiteit zulke fijne bilpartijen hebben. Zeg me maar liever waar ik een laken kan vinden, dan kan ik dat zolang voor die kapotte ruit hangen.'

Ze kan toch ook heel redelijke dingen zeggen, dacht hij. Hij wees haar de kast waarin de lakens lagen en probeerde vervolgens met de borstel het plafond schoon te maken. Doch zonder enig succes. Huishoudelijke activiteiten, nee dat is niet mijn sterkste kant, dacht hij. 'Jasses, wat vervelend nou,' riep hij kwaad terwijl hij het trapje weer afdaalde. 'Straks komt mijn vrouw thuis, een keurig mens dat in huis ook alles netjes wil hebben. Een schoon huis, dat is voor haar vreselijk belangrijk. En in plaats daarvan vindt ze een kapot raam, een stel kapotte lampen, een vuil plafond.'

Juffrouw Groeneweg draaide de schakelaar om.

'Dat is veiliger,' zei ze. 'Kijk', ging ze verder, 'ik heb geen economie gestudeerd, maar ik weet wel dat je alles wat kapot en vuil is onder het vloerkleed kunt vegen. En dat, als het donker is, het vuil minder opvalt dan wanneer het licht is. Wist u dat ook, professor?'

Zonder zijn antwoord af te wachten veegde ze het kapotte glas onder het vloerkleed en sloot de gordijnen.

Groeneweg en Jeukens stonden nu naast elkaar in de donkere kamer. Als vanzelf zochten hun ogen het plafond. Daar waren de voetstappen nog steeds zichtbaar. Ja, het leek wel alsof ze, door het ontbreken van enig licht, nog beter tot hun recht kwamen.

'Verdomme,' fluisterde Jeukens, 'nog steeds zie je die vlekken. Die vlekken moeten verdwijnen. Wacht, er moet op een van die rekjes in de keuken een trommeltje staan waar een flesje in zit met ...'

Iemand stak een sleutel in het slot van de voordeur.

'Mijn vrouw,' zei hij, plotseling één en al zenuwen, 'daar is mijn vrouw.'

Hij wilde naar de deur lopen, maar Groeneweg hield hem tegen.

'Doe je schoenen en sokken uit,' zei ze.

'Waarom?' vroeg hij geërgerd en enigszins in de war.

'Doe uit!' zei ze.

Hij deed het.

'Nee, geen sokken op de leuning van de stoel, nooit sokken op meubels, zeker niet in maart. Onder het vloerkleed ermee. Vlug.'

Ook dat deed hij.

'En nu het trapje op,' fluisterde ze.

Hij protesteerde niet meer en begaf zich als in een droom naar boven. Toen hij boven was zei ze: 'Ga nu op je hoofd op de bovenste trede staan en plaats je voeten tegen de voetstappen op het plafond.'

Ineens begreep hij wat ze wilde. Ze is heel slim, dacht hij, buitengewoon slim.

Met een zwaai plaatste hij zijn voeten tegen het plafond.

Uit zijn broekzak vielen een kammetje, een paar sleutels en een pakje sigaretten.

Toen ging de deur van de kamer open. Het was mevrouw Jeukens. Ze bleef even onbeweeglijk op de drempel staan.

'Wat is het hier donker,' hoorden de professor en juffrouw Groeneweg haar zeggen.

Ze deed aarzelend een paar stappen naar voren en stootte toen tegen het trapje.

'Hè, waarom heeft hij nou dat trapje niet netjes opgeborgen,' zei ze tegen zichzelf. 'Moet ik dan altijd alles op z'n plaats zetten?'

Ze trok het trapje weg. Er volgde een hevige klap. Toen een geluid als van brekende takken. 'Jasses,' riep mevrouw Jeukens, 'er zitten twee zwarte voetstappen op het plafond!'

Hieronder staat een aantal tekeningen die betrekking hebben op bovenstaande tekst. Bij die tekeningen telkens een passende zin. Deze zin moet een zin zijn die letterlijk De hoogste trede (deel 2 en slot) staat.

1

2

3

4

5

6

8 De media¹

8a 102

publicatie, de publicaties	Heeft hij veel geschreven? - Ja, hij heeft zeer veel pu op zijn naam staan.
dagblad, het dagbladen	Een krant die iedere dag verschijnt is een da
tijdschrift, het tijdschriften	Een publicatie die per week, per maand, per drie maanden of per half jaar verschijnt noemen we een tijds
uitgeverij, de uitgeverijen	Een bedrijf dat kranten, tijdschriften, boeken en dergelijke laat maken en verkoopt heet een uitg
uitgever, de uitgevers	Als men niet wil weten welk bedrijf maar welke persoon een boek op de markt heeft gebracht, vraagt men: wie is de uitg van dat boek?
drukker, de drukkers	Iemand die boeken drukt is een dr
drukkerij, het drukkerijen	Het bedrijf waar kranten en boeken gedrukt worden heet een dr
exemplaar, het exemplaren	Weet u hoeveel boeken er zijn verkocht van het nieuwste werk van M.? - Ik heb gehoord dat er al 100.000 ex zijn verkocht.
abonnee, de abonnees	Iemand die een krant of tijdschrift neemt voor een vaste periode, bijvoorbeeld voor drie maanden of een jaar, noemt men a van zo'n krant of tijdschrift.
abonnement het abonnementen	Ben je nog steeds geabonneerd op dat saaie tijdschrift? - Nee, ik heb mijn a opgezegd.

¹ In hoofdstuk 23 worden nieuwe media behandeld.

abonneren abonneerde, geabonneerd	Bent u op een krant gea ? - Nee, ik koop iedere dag een los nummer.
verlengen verlengde, verlengd	Als je abonnement op een krant is afgelopen, maar je wilt die krant blijven ontvangen, dan moet je je abonnement verl
bezorgen bezorgde, bezorgd	In Nederland worden de meeste kranten niet door de post gebracht, maar door mensen die er iets bij willen verdienen aan huis bez
pagina , de pagina's	Het belangrijkste nieuws staat gewoonlijk op de eerste p van de krant.
advertentie , de advertenties	Ik wil mijn auto verkopen, maar ik weet niet aan wie. - Dan moet je een ad in de krant zetten.
verspreiden verspreidde, verspreid	Kun je die krant in het hele land krijgen? - Nee, die krant wordt alleen in het oosten van het land vers
identiteit , de (geen mv.)	Zoals iedere persoon, zo heeft ook iedere krant een eigen karakter, een eigen id
rubriek , de rubrieken	Iedere krant heeft een aantal vaste ru zoals binnenlands nieuws, buitenlands nieuws, sport, advertenties, cultuur.
afschuwelijk afschuwelijker, afschuwelijkst	Heb je ook gelezen over dat vreselijke vliegtuigongeluk? - ja, afs, meer dan honderd doden.
agressie , de agressies	De huiseigenaar had een van zijn huurders met een stoel op het hoofd geslagen. De rechter noemde dat een daad van ag
agressief agressiever, agressiefst	Gedrag waarbij agressie wordt gebruikt is ag gedrag.
automatisch	Ik wilde de deur dichtdoen, maar hij ging vanzelf dicht. - Ja, deze deuren sluiten au

statuut , het statuten	De meeste verenigingen, stichtingen, organisaties e.d. beschikken over een aantal regels en bepalingen die zeggen wat zij wel en wat zij niet mogen doen, zij beschikken over een st
radicaal radicaler, radicaalst	Vind je ook niet dat deze krant veel agressiever is geworden? Vroeger was het een hele rustige, nette krant, maar tegenwoordig. - Ja, ik constateer bij die krant ook een ra verandering.
thema , het thema's	Dit tijdschrift behandelt iedere maand een bepaald th In juli was dat de positie van de werkende vrouw en in augustus de agressie in de sport.

8a 103

Hieronder volgen vijf teksten. Bij iedere tekst worden vier titels gegeven. Zeg welke titel het beste bij de tekst past.

- Tijdens de wedstrijd was het al onrustig geweest en had de politie moeten optreden tegen jongens die flessen op het veld gooiden. Ook was er hier en daar gevochten, waarbij iemand uit Veendam aan zijn hoofd gewond was geraakt. Na de wedstrijd werden er stenen gegooid naar bussen en auto's die in de buurt van het sportterrein stonden. Ook hier trad de politie op, maar kon niet voorkomen dat de chauffeur van een van de auto's aan zijn arm getroffen werd en in een ziekenhuis behandeld moest worden.
 - Afschuwelijk ongeluk in Veendam
 - Agressie bij sportwedstrijd
 - Fles uit publiek raakt speler
 - Gewonde politieagent naar ziekenhuis
- Bij uitgeverij Concordia verschijnt, behalve het dagblad 'De Nieuwe Dag' en 'Het Land' een tijdschrift op het gebied van handel en economie: 'De Economische Stem'. Omdat het aantal abonnees op dit tijdschrift de laatste tijd sterk is verminderd, heeft uitgeverij Concordia besloten de publicatie ervan te stoppen. 'We hebben nog geprobeerd om met behulp van meer advertenties het bestaan van 'De Economische Stem' te redden, maar dat is niet gelukt,' aldus het hoofd voorlichting van Concordia.
 - Concordia stopt ermee
 - Advertenties redden 'De Economische Stem'
 - 'De Nieuwe Dag' en 'Het Land' verliezen veel abonnees
 - 'De Economische Stem' gaat verdwijnen
- Jongens en meisjes die vóór school kranten bezorgen: prachtig. De abonnee krijgt zijn dagblad, de uitgever heeft het probleem van de verspreiding geregeld, de jeugd verdient er een aardig centje bij. Maar wat als zo'n jongen met de fiets - want de meesten bezorgen per fiets - onder een auto komt? Wie is dan verantwoordelijk? Wie betaalt dan de ziektekosten? De ouders? De uitgever van de krant? En wat gebeurt er als zo'n meisje haar pak kranten in een gracht gooit en ergens koffie gaat drinken? Bij wie kan de uitgever dan met zijn klacht terecht? En de abonnee?

De positie van de krantenbezorger moet geregeld worden. Dat vinden de krantenbazen. Dat vinden de ouders. Dat vindt eigenlijk iedereen.

- a Kranten bezorgen: een zorgeloze baan
- b Ook voor krantenbezorgers een eigen statuut
- c Krantenbezorger onder auto
- d Uitgevers klagen over krantenbezorgers

4. Op 29 juni 1936 stuurt de schrijver Jan Greshoff aan zijn uitgever A.A.M. Stols een brief die begint met de woorden: 'Red mij!!!' Is Greshoff ernstig ziek? Heeft hij geen geld meer? Wil iemand hem doden? Nee. Greshoff heeft in een van zijn teksten die juist van de drukker zijn gekomen een fout ontdekt. 'Nu ik dit eenmaal ontdekt heb, heeft het leven alle waarde voor mij verloren! En ik zal geen rust en geluk meer kennen, voor ik in het bezit ben van je nadrukkelijke verklaring dat deze fout door herdruk van vier blz. radikaal en definitief hersteld zal worden!'

- a Een gevoelige schrijver
- b Greshoffs laatste woorden
- c Brief van de uitgever
- d Een rustige reactie

5. Joris: We moesten dat tijdschrift over honden en katten maar opzeggen.
Carla: Waarom? Dat is het enige tijdschrift dat ik met plezier lees. En ook het enige dat gaat waarover het moet gaan.
Joris: Kom nou toch. Het is een waardeloos tijdschrift. Geen eigen gezicht, geen eigen identiteit, geen niveau. Neem nou dat themanummer van vorige maand. De agressieve hond. Prima onderwerp. Maar wat krijg je dan? Een slap verhaal over honden die twaalf keer achter hetzelfde stuk hout aanrennen...
Carla: ... als voorbeeld van hoe je de agressie van een hond kunt verminderen.
Joris: Maar dat is toch helemaal niet waar! Als jij met onze Jupiter bent gaan wandelen en je hebt een stok twaalf keer weggegooid, waarvan zeven keer in de gracht, en je komt thuis, dan springt Jupiter toch even zo vrolijk tante Lies of oma Demmers of Toos of de kleine van oom Hilbert naar de keel. Nou dan.
Carla: Maar daarom kan het nog wel een goed tijdschrift zijn.

- a De identiteit van de hond
- b Verschil van mening
- c De hondenrubriek
- d Het verjaardagsfeest

8a 104

Vul in. Gebruik, als dat mogelijk is, een woord uit 102.

1. Dit advertentieblad wordt huis aan huis v ..
2. Wat kost een abonnement .. dat muziektijdschrift?
3. Wie v .. in de Volkskrant de rubriek 'Het bedrijfsleven'?
4. Sinds die krant naar een andere uitgever is gegaan, heeft hij geen eigen identiteit meer, heeft hij zijn eigen identiteit v ..
5. Als u uw abonnement niet opzegt, wordt het automatisch ..

6. De advertentie die u hebt opgegeven, zal gep .. worden in De Telegraaf van dinsdag.
7. De krant van zaterdag t .. 32 pagina's.
8. Omdat hij vond dat zijn ochtendkrant veel te laat werd b .. , heeft hij zijn abonnement o..
9. Het aantal abonnees is vorig jaar van 120.000 ges .. naar 140.000.
10. Ik ben van plan een abonnement te n .. op NRC Handelsblad.

8a 105

Hoe slecht is een slechte krant?

Bij discussies over de waarde van een bepaald televisieprogramma is er altijd wel iemand die roept: Er hebben zeer veel mensen naar gekeken, dus was het goed. Dus?

Toegepast op een dagblad wordt dit: de beste krant is de meest gelezen krant. Want als mensen een krant niet goed vinden, kopen zij die krant niet, abonneren zij zich niet op die krant. Een nogal radicaal standpunt. Maar moeilijk te bestrijden. Want wat betekent 'goed'? Wie beslist er of iets goed is of niet?

De drukker kan een krant goed vinden zonder hem te lezen. Hij kijkt ernaar, hij ruikt eraan.

Voor de uitgever is de krant goed als er flinke winsten worden gemaakt. Dus hoe meer advertenties, hoe beter de krant. Dus? Ja, dus, want een krant moet het voor twee derde van de advertenties hebben en voor een derde van het abonnementsgeld.

De zogenaamde identiteit van de krant is voor de uitgever uiteindelijk onbelangrijk. Als het financieel interessant is om te gaan samenwerken met een krant die een heel ander statuut heeft en een heel ander gezicht, zal hij dat niet laten.

De jongen die bij regen of 's winters als het donker en koud is, de krant moet bezorgen, heeft een afschuwelijke hekel aan *dikke* kranten. Een goede krant is voor hem een krant die weinig pagina's telt en die gemakkelijk de brievenbus in glijdt. Op zaterdag verschijnen er nooit goede kranten. Slecht is een krant waarvan de abonnees overal verspreid wonen. Echt onleesbaar is de krant waarvoor hij van de fiets moet.

Welk nieuws, welke thema's, welke rubrieken, welke publicaties zorgen ervoor dat de lezer zegt: dit is een goede krant?

Een onmogelijke vraag want 'de' lezer bestaat niet. De chirurg heeft een andere belangstelling dan de pastoor, de bakker verwacht iets anders dan de leraar, de slager geniet van agressieve journalistiek maar de kapper leest liever iets rustigs.

Zijn er dan helemaal geen aanwijzingen op grond waarvan men kan zeggen: dit is een goede krant? Laten we de zaak anders aanpakken. Wat is een slechte krant?

Een slechte krant is een krant die onregelmatig verschijnt. Of een krant die in een wachtkamer ligt, dat is altijd een oud exemplaar.

Een slechte krant is ook: een krant die het nieuws te laat brengt. Als Manchester United met 3-0 van Barcelona wint, moet dat de volgende dag in de krant staan en niet twee dagen later. Het gaat daarbij eigenlijk niet om het nieuws, want iedereen kent al het

resultaat van die wedstrijd. Nee, het gaat daarbij... ja, om wat eigenlijk? Het gaat er blijkbaar om dat de krant brengt wat de lezer verwacht, schrijft wat hij, de lezer, over een bepaalde gebeurtenis denkt.

'Wat een slechte krant' betekent dan ook vaak: die krant is het niet met mij eens.

Slecht is een krant ook wanneer hij bepaalde delen van het maatschappelijk leven links laat liggen, bijvoorbeeld helemaal geen sport of helemaal geen politiek. Van een krant wordt verwacht dat hij informatie geeft op allerlei gebied.

Een hele slechte krant is een krant die niet trouw is aan zijn principes, die geen duidelijk beleid volgt, die met alle winden meedraait. Als een linkse regering wordt opgevolgd door een rechtse en als een krant dan zowel de ene als de andere regering steunt, is dat een waardeloze krant.

Is een krant die slecht geschreven is automatisch een slechte krant? Ja.

Is een krant slecht als hij onwaarheden vertelt? De grootste kranten vertellen de meeste onwaarheden. De grootste kranten (zie boven) zijn de beste kranten. Dus zijn kranten met de meeste onwaarheden de beste kranten.

'Ik verleng mijn abonnement niet meer,' zei de man. 'Ik krijg van die krant altijd zwarte vingers.'

8a 106

Beantwoord de volgende vragen over Hoe slecht is een slechte krant?

1. Op welke vraag wil de schrijver een antwoord geven?
2. Wat is uw eigen antwoord op deze vraag?
3. Van wie komen de antwoorden op de vraag die de schrijver wil beantwoorden en wat is de korte inhoud van die antwoorden.
4. Zijn er nog antwoorden die u aan 3. wilt toevoegen?
Staan er antwoorden bij die volgens u beter weg kunnen blijven?
5. De antwoorden waarover in vraag 3. wordt gesproken zijn subjectief. Om tot objectieve gegevens te komen benadert de schrijver de centrale vraag negatief (wat is slecht). Welke objectieve gegevens levert deze benadering op?
6. Hebt u nog objectieve gegevens die u aan 5. zou willen toevoegen?
Staan er bij 5. gegevens die u achterwege zou willen laten?

8b 107

aanzetten
zette aan, aangezet

Ik wil graag naar de televisie kijken, maar ik weet niet hoe ik het toestel moet aanz
.....

uitzetten
zette uit, uitgezet

Vind je het een slecht programma? Dan z
je de t.v. toch zeker
.....

medium, het
media

De krant is heel lang het enige me
geweest voor het verspreiden van nieuws en
informatie, maar thans zijn er ook andere me
zoals de radio, de televisie en de computer.

studio, de
studio's

De st is de plaats waar de meeste radio- en
televisieprogramma's tot stand komen.

uitzenden
zond uit,
uitgezonden

Komt die sportwedstrijd op de televisie? - Ja, die
wedstrijd wordt vanavond om half negen uitg
ook: De regering heeft hem uitg naar Sri
Lanka, om daar drie jaar te gaan werken voor
een samenwerkingsproject tussen Sri Lanka en
Nederland.

uitzending, de
uitzendingen

Zend deze radio ook 's nachts programma's uit?
- Nee, de u van deze radio stoppen 's nachts
om twaalf uur.
ook: Omdat hij een zwakke gezondheid heeft,
komt hij niet in aanmerking voor ui naar het
buitenland.

zender, de
zenders

De ze van dit radiostation zijn zo sterk dat ze
ook in het buitenland ontvangen kunnen worden.

microfoon, de
microfoons

Omdat de muziekkuitvoering op de radio werd
uitgezonden, hingen en stonden er overal mi
.....

rechtstreeks

Wordt dit programma re op de televisie
uitgezonden? - Nee, dit programma wordt
vanavond opgenomen maar zal pas volgende
week worden uitgezonden.

net, het
netten

Komt het televisienieuws van acht uur op het tweede
n ? - Nee, op het eerste (zie ook 11b, 17b, 21a)

kanaal, het
kanalen

Zitten er veel mogelijkheden op je televisie -
toestel? - Ik heb 40 ka (zie ook 11d)

presenteren
presenteerde,
gepresenteerd

Er zijn mensen die televisieprogramma's maken
en mensen die televisieprogramma's pr
De laatsten zie je op de t.v., de eersten meestal niet.

scherm, het schermen	Toen hij de televisie aanzette, verscheen er op het sch een dame die sprak over de nieuwe voorjaarsmode.
reclame, de reclames	Wat is uw beroep, vroeg de man die het televisieprogramma presenteerde? - Ik werk bij Philips, antwoordde de gast. - Wilt u geen merken noemen, er mag op deze televisie geen r gemaakt worden.
omroep, de omroepen	Mijn man en ik werken allebei bij de om, mijn man bij de radio en ik bij de televisie.
voorlezen las voor, voorgelezen	Hoe wordt bij jullie het nieuws op de televisie gepresenteerd? - Het nieuws wordt door een nieuwslezer voorg
opname, de opnamen	Er is bij de opn van dit radioprogramma iets misgegaan zodat het niet uitgezonden kan worden. (zie ook 3c)
neutraal neutraler, neutraalst	Wat is de politieke kleur van deze krant? Links of rechts? - Ik zou zeggen dat deze krant geen duidelijke politieke kleur heeft. Het is een n krant.
onderbreken onderbrak, onderbroken	De film was nog maar tien minuten aan de gang toen er een dame op het scherm kwam die zei: dames en heren we on nu deze uitzending voor een zeer belangrijke mededeling.
aflevering, de afleveringen	De televisiefilm over het leven van Tito wordt niet in één keer maar in drie af uitgezonden.
voorziening, de voorzieningen	De televisie wilde opnamen maken van een open hartoperatie, maar omdat er niet voldoende technische voorz aanwezig waren, konden de opnamen niet doorgaan.
communicatie, de communicaties	Krant, radio en televisie spelen een belangrijke rol bij contacten tussen mensen, bij com
overslaan sloeg over, overgeslagen	Ik had u ook nog iets willen vertellen over de Egri Bikaver, een mooie Hongaarse wijn, maar omdat de zendtijd bijna voorbij is, moet ik dat stukje helaas ov

aanwijzing, de aanwijzingen	Voordat de opname begon vertelde de programmaleider waar iedereen moest staan, zitten en lopen en wie zijn mond open mocht doen en wie niet, maar toen het eenmaal zover was, dacht niemand meer aan de aan van de leider.
vernieuwen vernieuwde, vernieuwd	De microfoons in deze studio zijn al dertig jaar oud. Zij beantwoorden niet meer aan de eisen van de moderne tijd en moeten nodig vern worden.
ontspannen ontspande, ontspannen	Hij werkt altijd. Hij geeft zichzelf nooit de tijd om eens wat anders te doen, om zich te ont
ontspanning, de (ontspanningen)	Vind je het leuk om in de tuin te werken? - Ja hoor, dat doe ik voor mijn plezier. Dat is voor mij echt ont (zie ook 19d)
uitvinden vond uit, uitgevonden	Algemeen wordt aangenomen dat Edison de lamp heeft uit en David Hughes de microfoon.

8b 108

Vul een woord in uit 107 dat overeenkomt met de gegeven omschrijving.

- (op de televisie te zien zijn)*
Wordt de parlamentsdiscussie over abortus op de televisie .. ?
- (direct)*
Dames en heren, u kunt nu kijken naar een .. uitzending vanuit het modehuis Pim waar de ontwerper Danny Segbers u zijn wintercollectie zal tonen.
- (door iets nieuws/iets anders vervangen)*
Als mensen op de t.v. vaak dezelfde reclame zien, zeggen ze: Dat ken ik al. Daar kijk ik niet meer naar. Daarom moet de reclame steeds worden ..
- (vergeten)*
Omdat de nieuwslezer een regel .. , werd het bericht over het tekort aan voedsel volkomen onbegrijpelijk.
- (geen standpunt innemen)*
In 2003 begon Amerika een oorlog tegen Irak. Sommige landen waren voor die oorlog, andere waren tegen. Ook waren er landen die geen standpunt innamen, die .. bleven.
- (deel van een serie)*
Van deze soap wordt iedere avond een .. uitgezonden.

7. (een programma op het scherm brengen)
In de komende veertig minuten kunt u weer kijken naar onze wekelijkse kookadviezen, met vandaag speciale aandacht voor de rol van de ui in de keuken. Dit programma werd gemaakt door Jef Scholaers en wordt .. door Janine Dekens.
8. (het radio- en televisiebedrijf)
In Nederland is de .. niet in handen van de staat maar van een aantal afzonderlijke organisaties.
9. (middel om informatie te verspreiden)
Om reclame te maken voor allerlei producten is de televisie een belangrijk ..
10. (uitdoen)
Sommige mensen ergeren zich aan een bepaald t.v.-programma. Maar als een programma je niet bevalt, verbiedt niemand je om de televisie .. te ..
11. (iets nieuws ontdekken)
Weet jij wie de televisie heeft .. ?

8b 109

Kies het juiste woord.

1. Met .. in de hand liep de journalist naar de renner die Milaan-San Remo had gewonnen om hem een paar vragen te stellen.
a het scherm b de microfoon
c de zender d de aansluiting
2. De opnamen voor het programma 'Achter het nieuws' beginnen om vier uur. Wilt u een half uur van tevoren in .. zijn?
a de omroep b de uitzending
c de studio d het pand
3. Op .. wordt die danswedstrijd uitgezonden?
a welk net b welk scherm
c welke rubriek d welk beeld
4. De nieuwslezer zei: De regering heeft besloten minder geld uit te geven voor de sociale ..
a communicatie b aanwijzingen
c kosten d voorzieningen
5. Omdat hij de televisie niet had .. was er op het scherm niets te zien.
a aangezet b opengedaan
c geopend d voorgelicht
6. Dr. Schreuder beweert dat kinderen die veel naar de televisie kijken, op school slechtere prestaties leveren dan kinderen die weinig kijken. Professor Nieuwkamp die dit bij 1500 schoolkinderen heeft onderzocht, heeft voor de mening van dr. Schreuder echter geen enkele .. gevonden.
a voorziening b aanwijzing
c belangstelling d fout

7. Dames en heren u hebt geluisterd naar de derde aflevering van onze serie over 'Sport en de media'. En daarmee zijn we aan het einde gekomen van onze .. van vandaag.
a communicatie b omroep
c oproep d uitzending
8. Omdat een van de spelers ziek is geworden, zijn de .. voor een radioprogramma over de slag bij Waterloo voorlopig gestopt.
a opnamen b uitzendingen
c zenders d publicaties
9. Dit programma over het gedrag van de Nederlander in het buitenland is gemaakt door Hans Festen en zal ook door hem op de televisie .. worden.
a voorgelezen b verspreid
c gepresenteerd d vastgelegd
10. In sommige landen wordt de uitzending van films en sportwedstrijden onderbroken voor ..
a abonnees b auto's
c drank d reclame
11. De meeste mensen kijken naar de televisie om zich te ..
a verbazen b ontspannen
c beschermen d beperken
12. Nederland 1 zendt televisieprogramma's uit op de .. 4, 5, 6 en 9.
a microfoons b schermen
c omroepen d kanalen

8b 110

Een gesprek over de televisie

- John: Hoeveel zenders kun jij ontvangen?
Dick: Ik heb op mijn toestel veertig kanalen, maar ik heb maar een stuk of tien zenders geprogrammeerd.
- John: Maar tien! Wat weinig. Ik kan naar minstens dertig zenders kijken. En natuurlijk ook teletekst en ...
Dick: Televisietoestellen hebben altijd veel te veel voorzieningen. Allerlei mogelijkheden waar niemand iets mee doet. En als je er iets mee wilt doen, moet je lange ingewikkelde aanwijzingen lezen die niemand begrijpt.
- John: Niets mee doet. Niets mee doet. Ik doe er heel veel mee. Ik kijk iedere avond t.v.
Dick: Iedere avond? Nou ik niet. Soms kijk ik op het eerste net naar het journaal en op het tweede naar ...
- John: Naar sport natuurlijk. Ik ook. Ik kijk heel veel naar sport. Alleen al voor de sport is het fantastisch dat ze de televisie hebben uitgevonden. Maar het moet wel rechtstreeks zijn. Als het geen rechtstreekse uitzending is, vind ik er niks aan, hè?
Welke omroep er uitzendt, dat maakt me niet veel uit. Als het maar beweegt.
- Dick: Voor mij is de omroeporganisatie wel belangrijk. Als ik weet: Die of die omroep zendt vanavond uit, dan zet ik de t.v. niet aan. Of juist wel. Dat hangt van de omroep af. Ik ben ook heel gevoelig voor de persoon die een programma presenteert. Bij het journaal bijvoorbeeld wordt een tekst soms zo slecht voorgelezen... daar kan ik niet tegen.
- John: Ach, het gaat toch vooral om het beeld, om de opnames die ze laten zien. Wat er wordt bij verteld, dat hoor ik eigenlijk nauwelijks.

Dick: Hoor je dat niet? Nou, ik wel. Ik luister altijd heel kritisch naar wat er wordt gezegd. Het journaal bijvoorbeeld...

John: Alweer het journaal.

Dick: Ja, het journaal, dat moet heel neutraal zijn. Alleen de feiten. Geen meningen.

John: Nee, geen meningen.

Dick: En de studio vanwaaruit het journaal wordt uitgezonden, die moet kaal zijn.

John: Kaal?

Dick: Ja, een kale ruimte, niets aan de muur, geen bloemen op de tafel van de presentator, alleen een microfoon.

John: Hè nee. Hoe kun je dat nou zeggen. Nee, het moet er een beetje vrolijk uitzien.

Dick: Ik kijk zelden naar sport. Eigenlijk nooit. Sterker nog, als er sport komt, zet ik het toestel uit. Er wordt trouwens veel te veel sport uitgezonden.

John: Te veel. Hoe kun je dat nou zeggen. Sport is het mooiste wat er is. En soap. Van een soap sla ik geen enkele aflevering over. Geen enkele. Er is nu een soap, die heet... over een vrouw, Ellis geloof ik, ja die vrouw heet Ellis. Maar die soap ... ach hoe heet die soap nou ook al weer...

Dick: Geen idee. Soaps vind ik vreselijk. En het is altijd hetzelfde. Als ik me wil ontspannen kijk ik liever naar een film.

John: Een film, dat duurt me te lang. Dat is voor mij geen echte ontspanning. Bij een film val ik in slaap. Na een film vraagt mijn vrouw altijd: Hoe vond je 'm? En dan zeg ik: Nou, wel aardig. Maar de helft heb ik niet gezien, begrijp je wel?

Dick: Een nadeel van sommige films vind ik de reclame. Een film die steeds voor reclame wordt onderbroken, dat irriteert me.

John: Zou jij zonder t.v. kunnen?

Dick: Ik denk het niet. Je moet weten wat er in de wereld gebeurt. Zonder communicatie kun je niet leven. Voor communicatie is het een belangrijk medium.

John: Communicatie, communicatie, ja ja. Maar ik bedoel eigenlijk: Kun je zonder televisie? Ik niet. Ook als hij niet aanstaat. Een kamer zonder televisiescherm is voor mij een kamer zonder planten. Maar het gaat natuurlijk vooral om de programma's. En je moet alles regelmatig vernieuwen, niet steeds hetzelfde. En voor het presenteren van de programma's een mooie meid, geen ouwe zak. Dat vind jij toch ook, of niet?

Dick: Eh eh eh.

8b III

Hieronder volgt een gedeelte van de tekst Een gesprek over de televisie. In deze tekst zijn soms woorden weggelaten. Vul, zonder naar de bovenstaande tekst te kijken, de ontbrekende woorden in. Telkens slechts één woord.

1. Het eerste televisietoestel dat ik kocht, had tien k .. . Nu heb ik een toestel met veertig k .. .
2. Omdat ik in het boekje niet alle a .. had gelezen, lukte het me niet alle z .. te installeren.
3. Mijn televisietoestel heeft allerlei voorz .. waar ik nooit gebruik van maak.
4. Het programma waar we nu naar kijken, is vorige week opgenomen en wordt vandaag uitgezonden. Het is dus geen re .. uitzending.
5. Van deze soap wordt iedere avond een a .. uitgezonden. Vanavond is het de zestigste a ..
6. .. de televisie eens aan. Ik wil naar het journaal kijken.

8c II2

7. In Nederland is de o .. (de radio en de televisie) niet in handen van de staat.
8. Als er een grote ramp is gebeurd, worden de radio - en televisieprogramma's on .. om het publiek van de ramp op de hoogte te brengen.
9. Ben jij wel eens bij de op .. van een televisieprogramma aanwezig geweest? - Ja, ik ben aanwezig geweest bij de op .. van een discussieprogramma.

redacteur, de redacteurs en redacteurs	Willem Doormans heeft jarenlang in vaste dienst artikelen geschreven voor de Volkskrant. Maar hij gaat naar een andere krant, en daarom zoekt de Volkskrant een nieuwe re
redactie, de redacties	Alle redacteurs samen vormen de re .. van een krant, tijdschrift, radio- of televisieprogramma. ook: Ik heb aan de re .. van dit artikel drie weken gewerkt.
secretaresse, de secretarissen	De meeste directeurs hebben voor het maken van afspraken, het schrijven van brieven en dergelijke een se .. in dienst.
reportage, de reportages	De koning heeft vorige maand een reis naar Finland gemaakt. Van die reis komt er morgenavond op televisie een uitvoerige re ..
interview, het interviews	De journalist Kees Drost heeft de minister heel veel vragen gesteld, maar de belangrijkste vragen zijn tijdens dit in .. niet aan de orde gekomen.
interviewen interviewde, geïnterviewd	Welke journalisten zullen aan de president vragen mogen stellen? - De president zal worden geï .. door een journalist van het Parool en van het televisieprogramma Panorama.
interviewer, de interviewers	Iemand die een interview afneemt noemt men een i ..
commentaar, het (ook de) commentaren	Na afloop van de vergadering vroegen de journalisten aan de minister-president wat de regering over de loonmaatregelen besloten had. Maar hij wilde niets zeggen. 'Geen c ..', was zijn enige antwoord.

meewerken werkte mee, meegewerkt	Heeft Jos ook een bijdrage geleverd aan dat programma? - Nee, hij heeft niet aan dat programma meeg
medewerker, de medewerkers	Hoeveel mensen werken er aan die uitzending mee? - Ik denk dat er in totaal twintig med bij dat programma betrokken zijn.
medewerking, de (geen mv.)	Heeft zij niet aan die televisieopname willen meewerken? - Inderdaad zij heeft iedere me geweigerd.
correspondent, de correspondenten	Grote kranten hebben overal in het buitenland co die aan hun krant berichten en artikelen sturen over de situatie ter plaatse.
criticus, de critici	Wat is uw beroep? - Ik bespreek in een aantal kranten toneel-, muziek- en dansuitvoeringen, films en tentoonstellingen. - Ah, u bent dus kunstr
bron, de bronnen	De plaats waar water uit de grond komt, noemt men de br Als men aan een journalist vraagt wat zijn br zijn, vraagt men hem hoe hij aan zijn gegevens komt.
bewerken bewerkte, bewerkt	Als je van een roman een film wilt maken, moet je het boek aanpassen aan de speciale eisen die de film stelt, moet je het boek bew
formule, de formules	De vorm van dat televisieprogramma bevat ons niet meer. We zoeken een nieuwe fo , zei de programmaleider. ook: H ₂ O is een chemische fo
formuleren formuleerde, geformuleerd	Heeft hij precies gezegd wat hij van dat voorstel vindt? - Nee, hij heeft zijn gedachte tamelijk onduidelijk gef
formulering, de formuleringen	Ik ben het met de inhoud van uw artikel helemaal eens, maar ik zou hier en daar de fo enigszins veranderen.

verslag, het verslagen	Heeft iemand opgeschreven wat er op de vergadering allemaal gezegd en besloten is? - Ja, Dick Barendsen heeft van die vergadering een ve geschreven.
misbruik, het misbruiken	Als je een subsidie krijgt om een fabriekje te beginnen en je gaat met dat geld vakantie houden in Dubrovnik, maak je mi van die subsidie.
opinie, de opinies	Wat is jouw mening over de vele echtscheidingen van de laatste jaren? - Ik heb daar geen speciale op over.
noteren noteerde, genoteerd	Van iedereen die aan de wedstrijd wil deelnemen, moet je op dit stuk papier de naam, de leeftijd en het adres no
intelligent intelligenter, intelligentst	Zij had bij haar studie aan de universiteit altijd zeer goede resultaten. - Wat wil je, ze werkte hard en ze was int
intelligentie, de (geen mv.)	De opmerkingen van Drosram vond ik niet erg intelligent. - Van iemand met weinig int kun je ook geen intelligente opmerkingen verwachten.
overzicht, het overzichten	Deze krant publiceert een keer per maand een lijst van alle nieuwe romans die die maand verschenen zijn. Door zo'n overz kan men goed op de hoogte blijven van de stand van zaken.
storen stoorde, gestoord	Tijdens de muziekuitsvoering zaten er achter mij een paar mensen voortdurend te praten. Dat st verschrikkelijk.

8c 113

Door welk van de drie gegeven mogelijkheden kan het schuingedrukte woord het beste vervangen worden?

1. We luisterden met rode oortjes naar het *verslag* van de wedstrijd.
- a overzicht
 - b formulering
 - c reportage

2. Het *vraaggesprek* dat de VARA had met de minister-president leverde weinig nieuws op.
a interview
b verslag
c dagblad
3. Van onze *medewerker* in New York hebben wij vernomen dat de Amerikaanse regering besloten heeft de belastingen in het komende jaar met 1,2% te verhogen.
a collega
b interviewer
c correspondent
4. Wat was zijn antwoord toen je hem vroeg of hij wilde meewerken aan een programma over de macht van de reclame? - Ik weet niet meer precies *zijn woorden*, maar het antwoord was in ieder geval: nee.
a commentaar
b formulering
c formule
5. Als je iets niet duidelijk in je hoofd hebt, kun je het ook niet duidelijk *onder woorden brengen*.
a noteren
b presenteren
c formuleren
6. Juriaan vindt de interviews van Oriana Fallaci van hoog journalistiek niveau, maar Petra heeft daar een heel andere *mening* over.
a opinie
b gevoelens
c bronnen
7. Wil je van deze roman een film maken? Dan zul je de roman flink moeten *aanpassen*.
a behandelen
b beperken
c bewerken
8. Hoe verklaart u de agressie van de moderne jeugd, meneer Tak? - Te veel vrije tijd, dat is de *oorzaak* van al dat geweld.
a bron
b bedoeling
c factor
9. De agent *schreef* mijn naam in een klein zakboekje.
a formuleerde
b noteerde
c legde
10. Je moet reclame uitzenden op tijden dat veel mensen naar de radio luisteren. Dus is reclame - nieuws - reclame een goede *vorm* voor een reclameboodschap.
a formulering
b tijd
c formule
- II. Voor dat werk is gevoel net zo belangrijk als *verstand*.
a intelligentie
b gedrag
c bewustzijn

8c 114

In deze oefening wordt een woord gevraagd dat past bij een van de nieuwe woorden uit 112. Het nieuwe woord is schuingedrukt.

- I. Jon Sevenster heeft een prachtige *reportage* gem .. over het leven op Java.
2. Het *interview* met minister De Groot zal afg .. worden door twee journalisten van NRC Handelsblad.
3. Omdat u misbruik hebt gemaakt van mijn goede naam, weiger ik nog langer aan dat programma mijn *medewerking* te verl ..
4. Hij werkt a .. *correspondent* van De Standaard in Washington.
5. Voordat ik uw vraag beantwoord, wil ik eerst even *commentaar* g .. op de opmerking die mevrouw Soeren zojuist heeft gemaakt.
6. De boeken van Harry Potter (J.K. Rowling) zijn .. de film *bewerkt*.
7. Op de vergadering van volgende week dinsdag zal Julia Verstraete *verslag* d .. van haar reis naar Tokio.
8. Kunt u mij een *overzicht* g .. van de pers in België en Nederland?
9. Deze schrijver is vele jaren als *criticus* ver .. geweest aan de krant Het Vrije Volk.
10. Geloof jij dat artikel over die minister die allerlei staatsgeheimen zou hebben doorgegeven aan buitenlandse collega's? - Ik weet het niet. Het is in ieder geval wel opvallend dat de schrijver geen enkele *bron* ver ..
- II. Zij werkt a .. *secretaresse* bij de radio.

8c 115

Maagklachten

'Is het duidelijk?' vroeg Smeele aan zijn vrouwelijke collega. Ze knikte van ja. Als correspondent, eerst in New York, later in Tel Aviv had ze geleerd situaties snel te begrijpen. 'Tot straks dan', zei Smeele en toen gingen zij samen de Emma-kliniek binnen.

Op de deur stond 'Dr. H.G. Krommelink, chirurg'. Daaronder hing een bord 'niet storen'. Even aarzelde Smeele. Toen klopte hij en ging zonder het antwoord af te wachten naar binnen. Krommelink stond voor het raam van zijn werkkamer en keek naar buiten. Hij bleef naar buiten kijken toen hij zei: 'Heb je dat bordje niet gezien, Smeele?' 'Ik heb maar weinig tijd,' zei Smeele. 'Journalisten hebben altijd haast.' 'Je begint me erg te vervelen, Smeele. Ik heb je niets nieuws te vertellen,' zei Krommelink. Hij maakte een vermoeide indruk. 'Dat is dan jammer,' antwoordde Smeele. 'Bovendien verbaast mij dat.' Hij wachtte even voordat hij daaraan toevoegde: 'Een van uw verpleegsters heeft een interview willen geven. Zij had wel nieuws.' 'O ja?' zei Krommelink terwijl hij zich plotseling omdraaide. 'Wat had zij dan wel te vertellen?' 'Dat zul je wel zien als je in *De Nieuwe Tijd* mijn reportage leest.'

Er volgde een lange stilte. Krommelink haalde een sigaret uit een pakje, speelde er even mee en legde de sigaret toen op tafel.

'Wil je vuur?' vroeg Smeele. Krommelink knikte van nee.

Weer was het stil in de kamer.

'Je zult wel begrijpen,' zei Smeele 'dat die verpleegster een belangrijkere bron is dan mijn eigen vrouw. Mijn vrouw was tenslotte maar patiënte en wat weet een patiënt nu van medische verrichtingen, hè? Bovendien zijn voor de publieke opinie de verklaringen van mijn eigen vrouw, de vrouw van de journalist, zonder veel waarde, ook al spreekt ze de waarheid. Maar het commentaar van een verpleegster, dat is natuurlijk iets anders.'

'Hoeveel heb je haar betaald voor haar medewerking aan dat interview,' vroeg Krommelink op heftige toon.

Smeele keek hem recht in de ogen maar gaf geen antwoord.

'Het is bovendien de vraag,' ging Krommelink verder, 'of de redactie je reportage zal plaatsen.'

'Waarom zou de redactie mijn stuk weigeren? Het is geschreven volgens de vaste formule van onze krant: snelle doch intelligente formuleringen, een duidelijk overzicht van alle feiten en bij dat alles blijft de interviewer zo veel mogelijk op de achtergrond: de geïnterviewde doet het woord. Misschien zal een van de redacteuren het verslag hier en daar nog wat bewerken, maar weigeren, nee.'

'Doe niet zo flauw,' zei Krommelink, 'je weet goed dat ik bedoel of de redactie overtuigd zal zijn van de waarheid van je verhaal.'

'Ik dacht dat artsen meer intelligentie hadden, Krommelink.'

Hannie Smeele, secretaresse bij een bouwmaatschappij, had klachten, vage klachten.

Ze was daarmee naar haar huisarts geweest. Die had haar onderzocht, had eigenlijk niets kunnen vinden en had toen maar wat pillen voorgeschreven. Zonder resultaat.

Daarop had hij haar doorverwezen naar de Emma-kliniek, een particuliere instelling, waar zij terecht was gekomen bij dokter Krommelink. Die constateerde al snel dat het de maag was en er werd besloten tot een operatie. Over de operatie, waarvoor het echtpaar Smeele een rekening van 4000 euro kreeg, was Krommelink tevreden, maar Hannie Smeele niet, want ze bleef zich ziek en moe voelen.

Krommelink begreep dat aanvankelijk niet, noteerde weer zorgvuldig alles wat mevrouw Smeele hem over haar lichamelijke toestand vertelde, maakte opnieuw veel foto's en zei op een goede dag: u hebt gelijk; er is een stukje blijven zitten. Dat halen we er ook nog even uit en dan bent u weer helemaal de oude. Weer ging Hannie op de operatietafel en weer werd er een rekening gepresenteerd van 4000 euro.

Na die tweede operatie zei Hannie tegen haar man: Weet je wat ik zo raar vind? Dat ik van die operaties eigenlijk helemaal niets merk. Je zou toch zeggen: je zult wel een paar dagen flink slap zijn, niets willen eten, koorts hebben op de plaats waar gesneden is, maar ik had beide keren, meteen als ik wakker werd, het idee dat er helemaal niets met me gebeurd was. Merkwaardig, had haar man gezegd, en toen was hij op onderzoek gegaan. Hij was te weten gekomen dat Krommelink zelf zijn vrouw buiten bewustzijn had gebracht, dat in de operatiekamer alleen hij en de verpleegster Ina Verploegen aanwezig waren geweest, dat tijdens de operatie Krommelink ten minste drie keer getelefoneerd had en dat er vier kopjes koffie waren gedronken.

Toen hij na dit alles zijn vrouw ook nog door een andere chirurg had laten onderzoeken, was hij tot de conclusie gekomen dat Krommelink niet echt geopereerd had, maar er wel voor had laten betalen.

Met deze conclusie was hij naar Krommelink gegaan. Die had hem eruit gegooid, schreeuwende dat Smeele volkomen gek was geworden. Maar Smeele was teruggekomen, twee keer, drie keer en hij had uiteindelijk gedreigd met een verhaal in zijn krant.

Je maakt misbruik van je positie, had Krommelink gezegd, maar je doet maar, want je kunt tenslotte niets bewijzen. En dat was waar.

'Nee, ik dacht echt dat een dokter intelligenter was,' herhaalde Smeele. 'Ik heb je immers gezegd dat Ina Verploegen alles heeft verteld en zij was, naast dokter Krommelink, de enige persoon die bij de operatie aanwezig was...'

'Ina Verploegen? Nee, dat heb je me niet gezegd. Dat hoor ik nu voor het eerst.'

Hij begon aan zijn jas te trekken alsof hij zijn zenuwen niet meer de baas was en haalde haastig zijn zakmicrofoon te voorschijn.

Hij zette het apparaatje aan en zei: 'Zuster Verploegen, kunt u even hier komen?'

'Zuster Verploegen is niet aanwezig,' zei een stem die Smeele wel maar Krommelink niet herkende, 'zij heeft een briefje achtergelaten waarin staat dat zij voor onbepaalde tijd naar het buitenland is vertrokken. De reden van haar vertrek, schrijft zij, is te vinden in een artikel dat dit weekeinde in *De Nieuwe Tijd* zal verschijnen.'

Krommelink werd lijkbleek, zakte op een stoel en bleef minutenlang bewegingloos voor zich uit staren. Toen zei hij bijna onhoorbaar: 'Je hebt gewonnen, Smeele. Ik betaal je het geld voor die operaties terug en ik betaal je 6000 euro extra als je dat interview niet laat verschijnen.'

Nauwelijks had Smeele met zijn vrouwelijke collega de Emma-kliniek verlaten of er werd bij Krommelink weer op de deur geklopt. 'Zullen we gezellig koffie gaan drinken?' vroeg zuster Verploegen.

8c II 6

Vragen bij Maagklachten. Kies tussen ja of nee.

1. Smeele is correspondent in New York geweest.	ja/nee
2. In het begin van het verhaal bezoekt Smeele de chirurg Krommelink. Dat is de eerste keer dat die twee elkaar ontmoeten.	ja/nee
3. Krommelink wist dat een van de verpleegsters aan Smeele een interview had gegeven.	ja/nee
4. Smeele vindt voor zijn doel de mening van zijn vrouw belangrijker dan de mening van deze verpleegster.	ja/nee
5. Krommelink vraagt zich af of de redactie de reportage van Smeele zal plaatsen.	ja/nee
6. De huisarts van Hannie Smeele had haar pillen voorgeschreven. Toen die niet hielpen had hij haar doorverwezen naar een kliniek.	ja/nee
7. Het echtpaar Smeele moest voor de operaties 8000 euro betalen.	ja/nee
8. Toen Smeele merkte dat zijn vrouw niet echt geopereerd was, maar wel had moeten betalen, schreef hij daarover een artikel in zijn krant.	ja/nee
9. De stem die zegt 'Zuster Verploegen is niet aanwezig' is de stem van Smeele's vrouwelijke collega.	ja/nee
10. Uit het verhaal blijkt dat Krommelink toegeeft dat hij inderdaad heeft laten betalen voor operaties die hij niet heeft verricht.	ja/nee

9 Het milieu

9a 117

klimaat , het (klimaten)	Het k in Nederland en België wordt voor een groot deel bepaald door de Noordzee. Daarom zijn de winters in die landen niet streng en de zomers niet bijzonder warm.
vochtig vochtiger, vochtigst	Als een land een vo klimaat heeft betekent dat dat er veel regen valt.
matig matiger, matigst	Gaat het morgen hard waaien? - Nee, er wordt slechts een m wind verwacht.
bliksem , de bliksems	Het was zeer slecht weer. In de donkere hemel zagen wij de bl als een streep van vuur door de lucht schieten.
donder , de (donders)	Bliksem en d gaan meestal samen. ook: Was je vader erg kwaad? - Nou! Hij heeft me flink op m'n d gegeven.
donderen donderde, gedonderd	Eerst zagen we heel even de bliksem en toen hoorden we het in de verte do
onweer , het (onweren en onweders)	Bij onw hoort men de donder en ziet men de bliksem.
mist , de (misten)	Was het slecht weer? - Het was niet koud, maar de m was zo dik dat we de huizen aan de andere kant van de straat bijna niet konden zien.
wolk , de wolken	Achter de w schijnt de zon.
bui , de buien	De radio had gezegd dat het niet zou regenen, maar we hebben vandaag toch een paar flinke b gehad.

opklaren klaarde op, opgeklaard	Het was zo donker buiten dat ik dacht dat we de hele dag geen zon zouden krijgen. Maar na een paar uur kl de lucht op.
opklaring , de opklaringen	Voor morgen wordt veel regen verwacht maar ook enkele opk
storm , de stormen	Was je niet bang toen het gisteren zo hard waaide? - Nee, voor s ben ik niet bang, wel voor onweer.
stormen stormde, gestormd	Omdat het op zee hevig st bleven de schepen in de haven.
temperatuur , de temperaturen	Zij voelde de te van het water en zei: het water is veel te koud; daarin ga ik niet zwemmen. (zie ook 3a)
graad , de graden	Het was vandaag al zeer koud, maar morgen zal het nog een paar gr kouder zijn..
koel koeler, koelst	Het was de hele dag zeer warm geweest, maar toen de zon verdween, werd het buiten lekker k
kil killer, kilst	Hoewel de zon scheen en het niet echt koud was, was het toch te k om zonder jas buiten te lopen.
fris frisser, frist	Toen we 's morgens om zes uur naar buiten gingen was het nog tamelijk fr, maar al spoedig kwam de zon op en werd het lekker warm. ook: Na een regenbui hebben bloemen vaak een fr kleur.
hitte , de (geen mv.)	Het was gisteren veertig graden Celsius. Bij zo'n h kan ik niet werken.
vriezen vroor, gevroren	Als de temperatuur onder nul daalt, zegt men dat het v
vorst , de (geen mv.)	Vorig jaar heeft het twee maanden achter elkaar gevroren. Zo'n lange periode van v komt niet vaak voor.

sneeuw, de (geen mv.)	In de winter, als er ligt, zijn de daken van de huizen wit.
duister duisterder, duisterst	Nergens in huis brandde er licht. Het was er overal even du
duisternis, de (duisternissen)	Toen de maan verdween, was de du van de nacht zo groot dat wij de weg kwijt raakten.
ster, de sterren	Als het 's nachts helder weer is, kun je aan de hemel duizenden s zien. ook: Huib was de beste speler van allemaal, hij was de s van het veld.

9a 118

Kies de juiste aanvulling.

- Door de hevige .. is het dak van het huis gewaaid.
a storm b donder c bliksem
- Voor morgen wordt er de hele dag regen verwacht bij een temperatuur van achttien graden. Pas tegen het einde van de middag bestaat er kans op ..
a sneeuw b opklaringen c vorst
- Het was zo warm dat iedereen in de schaduw van de bomen bleef zitten omdat het daar tenminste nog een beetje .. was.
a fris b vochtig c koel
- De .. was zo groot dat 's nachts veel mensen in hun tuin of op het strand gingen slapen.
a hitte b vorst c temperatuur
- We liepen zwiiggend door de gangen onder in de berg. Een draaglamp zorgde voor enig licht. Toen deze lamp plotseling uitging, was de .. totaal.
a mist b duisternis c opklaring
- Dit is een .. huis. Je ziet overal druppels op de muur.
a duister b kil c vochtig
- Ik denk dat we .. krijgen. Ik heb het al een paar keer horen donderen.
a onweer b vorst c storm
- Vanwege de .. op Zaventem is het vliegtuig doorgevlogen naar Frankfurt.
a duisternis b mist c temperatuur
- De temperatuur buiten was heel aangenaam. maar telkens als er een .. voor de zon kwam, werd het meteen vrij fris.
a bui b ster c wolk
- Heeft het vannacht licht of streng gevoren? - Geen van beide. Het heeft .. gevoren.
a matig b koel c fris

- Hebben jullie tijdens de vakantie veel regen gehad? - Nee hoor, alleen nu en dan een ..
a opklaring b wolk c bui
- Tijdens het hevige onweer van gisteravond is er een man door de .. getroffen.
a donder b bliksem c hitte

9a 119

Vul een woord in uit 117.

- Boven in de bergen is de lucht zeer droog, maar beneden in het dal is het tamelijk ..
- In Nederland en België vriest het 's winters licht tot .. , maar in landen zoals Rusland en Finland vriest het 's winters streng.
- We hoorden het wel .. , maar we zagen nergens de bliksem.
- Er is net een flinke .. gevallen, maar nu is het weer droog.
- In Rome is 's zomers de hitte bijna onverdraaglijk, maar sommige vooral oude huizen hebben zeer dikke muren zodat het daar tamelijk .. blijft.
- Het heeft vannacht hard gewaaid, maar toch niet zo hard dat je van .. kunt spreken.
- Eerst regende het, maar toen de temperatuur daalde ging de regen over in ..
- Vanmorgen waren er een aantal flinke .. , maar nu is de zon weer helemaal achter de .. verdwenen.
- Het zal deze week niet meer zo hard vriezen als vorige week, maar u moet toch nog steeds op .. rekenen.
- De temperatuur was weliswaar aangenaam, maar het was toch nog te f .. om al buiten te gaan zitten.
- Sommige dieren jagen overdag, als het licht is, maar andere jagen bij voorkeur 's nachts, in de ..
- We hoorden het wel een paar keer donderen en af en toe zagen we heel in de verte de bliksem, maar van een echt .. was geen sprake.
- De maan scheen, maar er stonden bijna geen .. aan de hemel.

9a 120

Weer in de winkel

Mevrouw Wienk	Wie is er aan de beurt?
Mevrouw Blok	Ik, geloof ik.
Meneer Sax	Was ik niet voor u?
Mevrouw Blok	Nee, ik dacht van niet. U bent na mij binnengekomen.
	Want ik dacht nog toen ik u zag binnenkomen, ik dacht nog, hé...
Meneer Sax	Nou, toe dan maar. Het zal wel zo zijn.
Mevrouw Blok	Ja, echt hoor. Maar als u haast hebt...
Meneer Sax	Nee nee. Haast, haast...ik heb helemaal geen haast, maar ik dacht...

Mevrouw Wienk Zegt u 't maar, mevrouw Blok.
Mevrouw Blok Drie ons jonge kaas.
Mevrouw Wienk Aan een stuk?
Mevrouw Blok Nee, gesneden graag.
Mevrouw Wienk Fijn. Gesneden dus. 't Is somber buiten en 't wil nog maar geen lente worden, hè? Eind maart, maar je kunt de kachel nog steeds niet missen.
Mevrouw Blok 't Is inderdaad veel te koud voor de tijd van het jaar. Hoeveel graden zal 't zijn vandaag? Tien, twaalf? Dat is...
Meneer Sax Hitte is anders ook niks.
Mevrouw Blok Hitte! Nou, meneer Sax, daar hebben we voorlopig nog geen last van. Hitte! 's Nachts vriest het nog en overdag is het niet meer dan 'n, nou wat zou het zijn, 'n graadje of tien.
Mevrouw Wienk Mag 't iets meer zijn, mevrouw Blok?
Mevrouw Blok Ja, dat is goed.
Mevrouw Wienk Fijn. Drie ons jonge.
Mevrouw Blok. En een kilo aardappels.
Mevrouw Wienk En een kilo aardappels, zeker.
Mevrouw Blok Maar het ergste zijn nog al die buien. Kou, nou goed, dan doe je een dikke trui aan...
Mevrouw Wienk en verder nog iets, mevrouw Blok?
Mevrouw Blok en als het heel koud is ook een dikke jas. Deze dikke jas...en nog drie uien...draag ik normaal in, zeg maar, december, januari. 't Is nu maart...
Meneer Sax eind maart...
Mevrouw Blok goed, eind maart...
Mevrouw Wienk Dat zijn dan drie uien.
Mevrouw Blok Maar ik zou echt niet zonder deze jas kunnen.
Meneer Sax Hitte is helemaal niks. Koel, fris weer, dat is het beste. Matige temperaturen dus. Als ik zo'n jas zie, loopt het zweet al met stromen over mijn gezicht.
Mevrouw Blok Met stromen, in maart?
Meneer Sax Eind maart.
Mevrouw Blok Nee...verder heb ik niets nodig, geloof ik.
Mevrouw Wienk Fijn. Dat is dan 6,65 euro. Hebt u 't niet kleiner? Ik ben helemaal door mijn klein geld heen. U bent al de zesde vanmorgen die met een briefje van vijftig euro betaalt. U hebt het echt niet kleiner?
Meneer Sax Nee, ik heb eigenlijk nog liever storm en onweer dan hitte.
Mevrouw Wienk Of anders vijf en zestig eurocent. Dan kom ik er ook wel.
Mevrouw Blok Vijf en zestig eurocent, eens kijken, ja dat heb ik wel.
Mevrouw Wienk Fijn. Dan krijgt u 44 euro terug, ziet u wel. Dank u wel.
Dag, mevrouw Blok, dag.
Mevrouw Blok Dag.
Mevrouw Wienk En meneer Sax?
Meneer Sax Zo'n jas, dan vraag je toch om slecht weer. Als je wilt dat het gaat donderen, met hevige bliksem erbij, dan moet je zo'n jas aandoen, 't Zijn trouwens ook ongezonde jassen. Van binnen zijn ze veel te vochtig. Een goede jas moet ademen. Dat is geen goede jas. Veel te vochtig. Veel te dik ook, veel te warm.
Mevrouw Wienk leder mens is anders, moet u maar denken. Wat kan ik voor u doen?
Meneer Sax leder mens is anders, maar een slechte jas is een slechte jas. De jas van mevrouw Blok...
Mevrouw Wienk 't Klaart al weer wat op, zie ik. Als nu ook die paar wolkjes nog verdwijnen, wordt 't toch nog een mooie dag. Misschien nog wat kil, maar toch mooi. De radio heeft 't trouwens beloofd.
Meneer Sax De radio...Geef mij maar een kilo worteltjes.
Mevrouw Wienk Een kilo worteltjes. Fijn.
Meneer Sax Zei ze daarnet niet: u moet niet overdrijven?

Mevrouw Wienk Wie?
Meneer Sax Mevrouw Blok.
Mevrouw Wienk Ik weet het niet, ik was toen net met de uien bezig.
Meneer Sax Ja, ze zei: u moet niet zo overdrijven. Maar zo'n jas, dat heeft toch alleen zin bij hevige sneeuwbuien of bij strenge vorst. Toch niet eind maart.
Mevrouw Wienk Ze is gevoelig voor kou, denk ik. Een gevoelig type, en een kilo worteltjes...
Meneer Sax en een kilo, of nee, doet u maar twee kilo appels.
Mevrouw Wienk Fijn, twee kilo appels.
Meneer Sax Een gevoelig type, zei u? Ik vind het een naar type. Ze zegt tegen mij: u moet niet overdrijven. U hebt dat niet gehoord dus, vanwege de uien. Maar ze zei het. Maar ik had daarvoor al gezegd - dat hebt u toch wel gehoord, hè? - daarvoor had ik al gezegd dat ik juist van matige temperaturen houd, niet te koud, niet te warm. Matig. Maar dan zegt zij toch... Die jas van haar, dat is trouwens ook een gevaarlijke jas. Als je daarmee in de mist of in de duisternis loopt, zien de auto's je niet. Jassen moesten eigenlijk allemaal geel zijn. Weet u waarom ik dat zeg?
Mevrouw Wienk Nee, geen idee.
Meneer Sax Weet u ook niet waarom je 's nachts, als er geen wolken zijn natuurlijk, de sterren zo goed kunt zien? Omdat ze geel zijn!
Mevrouw Wienk O, op die manier. Een kilo worteltjes, twee kilo appels...
Meneer Sax Dat is alles.
Mevrouw Wienk Dat is samen precies drie euro.
Meneer Sax Ze ging trouwens voor haar beurt. U had dat ook wel in de gaten. Dus eigenlijk spijt 't me niks dat je die jas bij mist zo slecht kunt zien. Tot ziens.
Mevrouw Wienk Tot ziens, meneer Sax. Dank u wel.

9a I21

Vragen bij Weer in de winkel.
In het bovenstaande gesprek sluiten de zinnen van Wienk, Blok en Sax niet altijd logisch op elkaar aan. Wijs in het gesprek tien plaatsen aan waar dat het geval is.

9b I22

beschaving, de beschavingen	Onder de begrippen 'cultuur' en 'be 'wordt vaak hetzelfde verstaan.
bedreigen, bedreigde, bedreigd	Omdat er steeds meer gevaarlijke stoffen in zee worden gegooid, wordt het leven van veel vissen bed
bedreiging, de bedreigingen	Voor de een vormen wapens een middel om de vrede te handhaven, voor de ander zijn wapens een be van de vrede.
schade, de (geen mv.)	Ik ben met mijn auto tegen een muurtje gereden. - Heb je veel sch ? - Nee, alleen de lampen zijn kapot.
schadelijk, schadelijker, schadelijkst	Roken is s voor de gezondheid.

aap, de apen	Van alle dieren lijkt het gedrag van een nog het meest op het gedrag van een mens.
beer, de beren	B zijn grote sterke dieren, maar mijn neefje Sjoerd gaat nooit naar bed zonder zijn b
insekt, de insekten.	Sommige vogels voeden zich met in
leeuw, de leeuwen	De wordt wel de koning der dieren genoemd.
mug, de muggen	De m is een insect die je uit je slaap kan houden door steeds om je hoofd heen te draaien en door je te steken.
nest, het nesten	Vogels maken een n en leggen daarin hun eieren.
slang, de slangen	Sl zijn dieren die zich al kruipende voortbewegen.
vleugel, de vleugels	Vogels kunnen vliegen dank zij hun vl ook: Een vliegtuig heeft vl
uil, de uilen	De u is een vogel die 's nachts op kleine dieren jaagt.
vlieg, de vliegen	Rondom de lamp vlogen tientallen muggen en vlie
vlinder, de vlinders	Waarom verzamel je vl ? - Vooral vanwege de prachtige kleuren van hun vleugels.
wild, het (geen mv.)	Gedurende de wintermaanden mag er hier niet op wi worden gejaagd. ook: In Nederland leven geen leeuwen en beren in het wi
zoogdier, het zoogdieren	Dieren die gevoed worden met de melk van de moeder noemen we

walvis, de walvissen	De w, dit zeer grote dier, leeft in het water, maar is een zoogdier.
geschikt, geschikt, geschiktst	Deze grond is niet ges voor aardappels: veel te droog.
tropisch, tropischer	In landen met een tr klimaat wordt het zelfs in de winter niet kouder dan 18 graden C.
oceaan, de oceanen	Grote zeeën noemt men meestal o
effect, het effecten	Wat is het gevolg van de vele regen van de laatste tijd? - De vele regen heeft vooral een schadelijke ef op de landbouw.
aantrekkelijk, aantrekkelijker, aantrekkelijkst	Hoewel het leven in een tropisch klimaat zeker aantr kanten heeft, woon ik toch liever in een noordelijk land.
duif, de duiven	D zijn vogels die zelfs over een grote afstand de weg naar huis kunnen vinden.
staart, de staarten	De koe probeerde met zijn st de vliegen van zijn lijf te jagen.

9b 123

beschaving, bedreiging, schadelijk, vleugel, geschikt, tropisch, effect, aantrekkelijk, schade
Plaats deze woorden in de volgende zinnen. Ieder woord moet twee keer gebruikt worden.

- Zij heeft een heel .. figuur, maar toch doet zij me niets.
- Het doel van de .. is niet de ontwikkeling van de wetenschap of van de machine, maar de ontwikkeling van de mens.
- Men verwacht dat de temperatuur op aarde in de komende eeuwen zal stijgen, maar welk .. deze ontwikkeling zal hebben, is nog tamelijk onzeker.
- In het algemeen wordt aangenomen dat het .. is voor het lichaam om de huid al te lang bloot te stellen aan de stralen van de zon.
- Had je een mooie plaats in het vliegtuig? - Nee, ik kon weinig zien omdat ik voortdurend tegen een van de .. zat aan te kijken.
- Dit terrein ligt dicht bij de haven en is daarom zeer .. voor de bouw van fabrieken.

7. Wij bieden u prettig werk, veel vakantie en een .. loon.
8. Auto's brengen veel .. toe aan het milieu.
9. Ik wou dat ik .. had, dan kon ik vliegen.
10. Bij deze .. temperaturen kan ik niet werken.
11. De zogenaamde zure regen vormt een ernstige .. van onze bossen.
12. De .. van de Azteken stond op een voor die tijd ongewoon hoog niveau.
13. Om de koorts terug te dringen, schreef de dokter mij bepaalde pillen voor, maar de maatregel had geen enkel ..
14. Kunt u mij een paar landen in .. Afrika noemen?
15. Hij mocht van zijn vrouw niet meer roken, want dat was .. voor zijn gezondheid, zei ze.
16. Kun je met Rikus Flodder goed samenwerken? - Ja hoor, dat gaat prima. Rikus is een hele .. kerel.
17. Mag een wetenschapper onderzoek doen waarbij hij gegevens kan ontdekken die een .. vormen voor het menselijk leven?
18. Er is een boom op deze auto gevallen. De .. is zeer groot.

9b 124

Geef het Nederlandse woord voor de hier onderstaande afbeeldingen (een woord uit 122).

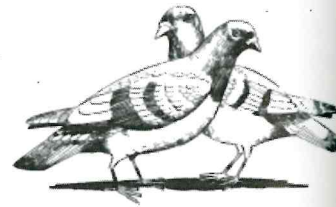
1. Op de bloem zit een ..

2. Er zit een .. op je neus.

3. Hij wandelt met zijn .. in het park.

4. Op het dak zitten twee ..

5. De .. werkt vooral 's nachts.

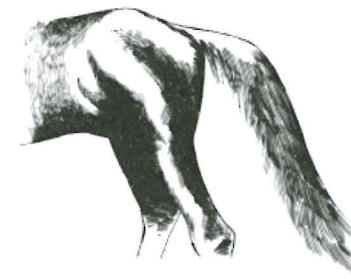
6. Deze .. heeft zin in een ijsje.

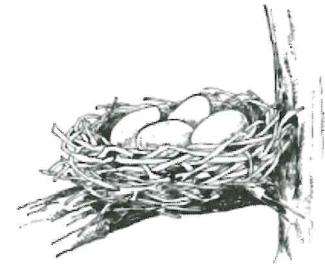
7. Er kruipt een .. over de grond.

8. Ik word niet graag gestoken door een ..

9. Dit paard heeft een lange ..

10. In het .. liggen vier eieren.

11. Daar zwemt een ..

9b 125

Waarom kunnen apen niet praten?

Wolfgang Köhler hing aan het plafond een vrucht waar apen gek op zijn. Maar die aantrekkelijke vrucht hing zo hoog dat de aap er niet bij kon. Toen gaf Köhler de aap een kistje. Het dier leek even na te denken, schoof vervolgens het kistje onder de vrucht, ging erop staan, pakte de vrucht en at hem op. Tot dan toe nam men algemeen aan dat dieren alleen iets leren door vallen en opstaan. Is er bij de aap dan toch sprake van inzicht? En alleen bij de aap?

Epstein, van de universiteit van Harvard, deed dezelfde proef met duiven. Hij nam een draad waarlangs een heel licht kistje heen en weer geschoven kon worden. Door het kistje onder de vrucht te schuiven en door vervolgens op het kistje te gaan staan, kon de duif

van de vrucht eten. Hij kon er natuurlijk ook naartoe vliegen, maar als hij dat deed, kreeg hij een klap.

De proef had géén effect. De duiven 'zagen' het niet. Toen leerde Epstein de duiven eerst om met de kistjes te schuiven en daarna om erop te klimmen. Nu lukte de proef wel, doch alleen bij duiven die zowel het schuiven als het klimmen hadden geleerd. Wie alleen had leren schuiven of alleen had leren klimmen, bleek niet in staat zelf de niet-geoefende stap te bedenken en uit te voeren. Overigens meende Epstein dat Köhler bij de aap ook eerst het schuiven had geoefend.

Een belangrijke vraag bij de proeven van Köhler en Epstein is: wat kunnen dieren leren en wat krijgen ze mee bij de geboorte, wat is erfelijk? Beren, hoewel tamelijk groot en zwaar, zijn snel en kunnen uitstekend klimmen. Uilen hebben maar heel weinig licht nodig om insecten te kunnen vangen. Leeuwen weten dat zij zich niet met vliegen en muggen kunnen voeden, terwijl deze insecten nu juist weer heel geschikt zijn voor bepaalde vogels. En de walvis, de grootste aller zoogdieren, houdt zich in leven door het eten van hele kleine diertjes. Slangen hebben een slecht gehoor - dat zij gevoelig zouden zijn voor muziek is dus onzin -, maar zij kunnen zeer scherp ruiken en als zij worden bedreigd kunnen zij zich oprollen tot een bal, zich dood houden of hun gekleurde staart heen en weer bewegen, waardoor ze de indruk wekken dat dat hun kop is en niet hun staart. Maar op een gladde oppervlakte zijn slangen hulpeloos.

Kunnen deze dieren dat allemaal omdat ze deze eigenschappen bij de geboorte hebben meegekregen of hebben ze deze eigenschappen ontwikkeld naargelang dat zij er behoefte aan hadden?

In 'De ortolaan', een korte roman van Maarten 't Hart, vraagt Alma: Denk jij dat alles 'angeboren' is? Maarten antwoordt: Dat geloof ik inderdaad. Ja, nog voordat zo'n dier geboren wordt, is alle gedrag al volledig aanwezig. Waarna Alma zegt: 'Nu, maar daar sta je dan toch alleen in.'

Alleen? Dieren bezitten - of het nu gaat om de kleinste insecten of om de grootste zoogdieren, om dieren in het wild of op de bodem van de oceaan, in onze tuin of in tropische bossen - vanaf de eerste minuut van hun bestaan bepaalde eigenschappen die ze moeten hebben omdat ze anders niet in leven zouden blijven. Ze weten, hoe jong ze nog zijn, onmiddellijk wat goed en wat schadelijk voor hen is. Maar ook op een ander niveau schijnt er sprake te zijn van erfelijke eigenschappen. Sommige kleuren en vormen worden afgewezen omdat ze een bedreiging vormen, tot andere voelt men zich juist aangetrokken. Van sommige bewegingen weet men onmiddellijk dat die niet gemaakt moeten worden omdat ze schade veroorzaken. Dieren hebben vanaf hun geboorte reeds een beeld van hun partner. Zelfs als een dier helemaal alleen opgroeit, weet het toch precies hoe en met wie het naar bed moet.

Er bestaan duizenden geluiden van vogels, maar de uil, bijvoorbeeld, onderscheidt tussen al die geluiden foutloos het geluid van een andere uil. Een mannetjesvlinder ruikt op grote afstand en te midden van allerlei andere luchtjes precies waar er ergens een vrouwtjesvlinder zit.

Toch is het probleem van de erfelijke eigenschappen ingewikkelder dan men op het eerste gezicht zou zeggen.

Duiven brengen een bepaald geluid voort. Als een duif meteen na zijn geboorte uit het nest wordt gehaald en dat geluid nooit zou horen, zal hij het ook nooit kunnen produceren. Maar als men hem het zingen van een andere vogelsoort zal laten horen, zal hij dat niet kunnen nazingen.

Er schijnt dus een bepaald grondpatroon te zijn, maar het hangt van allerlei omstandigheden af of dat grondpatroon gerealiseerd zal worden. Of men dat 'realiseren' een vorm van 'leren' wil noemen, is eigenlijk niet zo interessant. Veel interessanter is de

vraag waar de grenzen liggen. Men kan een aap leren met een kistje te schuiven. Kan men hem ook leren spreken? Tot nu toe is dat nog niet gelukt. De vraag is echter: zit dat niet in het grondpatroon of hebben wij nog steeds niet de juiste 'sleutel' gevonden?

Het zou onze beschaving in ieder geval aanzienlijk veranderen als op een goede dag ook apen het woord zouden nemen. Of als mensen vleugels zouden krijgen. Want ook de mens is nog lang niet af.

(Gegevens uit: NRC Handelsblad en de Volkskrant)

9b 126

Hieronder volgt opnieuw de tekst over **Waarom kunnen apen niet praten?** De eerste en de laatste alinea staan op de juiste plaats. De overige alinea's staan door elkaar. Zet, zonder naar de bovenstaande tekst te kijken, alle alinea's op de juiste plaats. Schrijf in de juiste volgorde de eerste drie, vier woorden van iedere alinea op.

Waarom kunnen apen niet praten?

Wolfgang Köhler hing aan het plafond een vrucht waar apen gek op zijn. Maar die aantrekkelijke vrucht hing zo hoog dat de aap er niet bij kon. Toen gaf Köhler de aap een kistje. Het dier leek even na te denken, schoof vervolgens het kistje onder de vrucht, ging erop staan, pakte de vrucht en at hem op. Tot dan toe nam men algemeen aan dat dieren alleen iets leren door vallen en opstaan. Is er bij de aap dan toch sprake van inzicht? En alleen bij de aap?

Kunnen deze dieren dat allemaal omdat ze deze eigenschappen bij de geboorte hebben meegekregen of hebben ze deze eigenschappen ontwikkeld naargelang dat zij er behoefte aan hadden?

In 'De ortolaan', een korte roman van Maarten 't Hart, vraagt Alma: Denk jij dat alles 'angeboren' is? Maarten antwoordt: Dat geloof ik inderdaad. Ja, nog voordat zo'n dier geboren wordt, is alle gedrag al volledig aanwezig. Waarna Alma zegt: 'Nu, maar daar sta je dan toch alleen in.'

De proef had geen effect. De duiven 'zagen' het niet. Toen leerde Epstein de duiven eerst om met de kistjes te schuiven en daarna erop te klimmen. Nu lukte de proef wel, doch alleen bij duiven die zowel het schuiven als het klimmen hadden geleerd. Wie alleen had leren schuiven of alleen had leren klimmen, bleek niet in staat zelf de niet-geoefende stap te bedenken en uit te voeren. Overigens meende Epstein dat Köhler bij de aap ook eerst het schuiven had geoefend.

Alleen? Dieren bezitten - of het nu gaat om de kleinste insecten of om de grootste zoogdieren, om dieren in het wild of op de bodem van de oceaan, in onze tuin of in tropische bossen - vanaf de eerste minuut van hun bestaan bepaalde eigenschappen die ze moeten hebben omdat ze anders niet in leven zouden blijven. Ze weten, hoe jong ze nog zijn, onmiddellijk wat goed en wat schadelijk voor hen is. Maar ook op een ander niveau schijnt er sprake te zijn van erfelijke eigenschappen. Sommige kleuren en vormen worden afgewezen omdat ze een bedreiging vormen, tot andere voelt men zich juist aangetrokken. Van sommige bewegingen weet men onmiddellijk dat die niet gemaakt moeten worden omdat ze schade veroorzaken. Dieren hebben vanaf hun geboorte reeds een beeld van hun partner. Zelfs als een dier helemaal alleen opgroeit, weet het toch precies hoe en met wie het naar bed moet. Er bestaan duizenden geluiden van vogels, maar de uil, bijvoorbeeld, onderscheidt tussen al die geluiden foutloos het geluid van een andere uil. Een mannetjesvlinder ruikt op grote afstand en te midden van allerlei andere luchtjes precies waar er ergens een vrouwtjesvlinder zit.

Er schijnt dus een bepaald grondpatroon te zijn, maar het hangt van allerlei omstandigheden af of dat grondpatroon gerealiseerd zal worden. Of men dat 'realiseren' een vorm van 'leren' wil noemen, is eigenlijk niet zo interessant. Veel interessanter is de vraag waar de grenzen liggen. Men kan een aap leren met een kistje te schuiven. Kan men hem ook leren spreken? Tot nu toe is dat nog niet gelukt. De vraag is echter: zit dat niet in het grondpatroon of hebben wij nog steeds niet de juiste 'sleutel' gevonden?

Toch is het probleem van de erfelijke eigenschappen ingewikkelder dan men op het eerste gezicht zou zeggen. Duiven brengen een bepaald geluid voort. Als een duif meteen na zijn geboorte uit het nest wordt gehaald en dat geluid nooit zou horen, zal hij het ook nooit kunnen produceren. Maar als men hem het zingen van een andere vogelsoort zal laten horen, zal hij dat niet kunnen nazingen.

Epstein, van de universiteit van Harvard, deed dezelfde proef met duiven. Hij nam een draad waarlangs een heel licht kistje heen en weer geschoven kon worden. Door het kistje onder de vrucht te schuiven en door vervolgens op het kistje te gaan staan, kon de duif van de vrucht eten. Hij kon er natuurlijk ook naartoe vliegen, maar als hij dat deed, kreeg hij een klap.

Een belangrijke vraag bij de proeven van Köhler en Epstein is: wat kunnen dieren leren en wat krijgen ze mee bij de geboorte, wat is erfelijk? Beren, hoewel tamelijk groot en zwaar, zijn snel en kunnen uitstekend klimmen. Uilen hebben maar heel weinig licht nodig om insecten te kunnen vangen. Leeuwen weten dat zij zich niet met vliegen en muggen kunnen voeden, terwijl deze insecten nu juist weer heel geschikt zijn voor bepaalde vogels. En de walvis, de grootste aller zoogdieren, houdt zich in leven door het eten van hele kleine diertjes. Slangen hebben een slecht gehoor - dat zij gevoelig zouden zijn voor muziek is dus onzin - maar zij kunnen zeer scherp ruiken en als zij worden bedreigd kunnen zij zich oprollen tot een bal, zich dood houden of hun gekleurde staart heen en weer bewegen, waardoor ze de indruk wekken dat dat hun kop is en niet hun staart. Maar op een gladde oppervlakte zijn slangen hulpeloos.

Het zou onze beschaving in ieder geval aanzienlijk veranderen als op een goede dag ook apen het woord zouden nemen. Of als mensen vleugels zouden krijgen. Want ook de mens is nog lang niet af.

9C 127

knop, de knoppen

Ik denk dat deze plant spoedig zal bloeien. Hij zit al helemaal vol k
ook: Als je deze machine wilt stilzetten, moet je op die rode k drukken.

kruid, het kruiden

Om aan het eten een speciale smaak te geven gebruikt zij verschillende soorten kr

pad, het paden

Wij volgden een smal p door het bos en kwamen na een half uur lopen bij een kleine rivier in het noorden van Vietnam.

palm, de palmen

De pa is een boom die vooral in tropische gebieden groeit.

park, het parken

De meeste steden hebben wel een of meer pa waar men kan wandelen en spelen.

roos, de rozen

Ook als we de r een andere naam zouden geven, zou deze bloem toch nog lekker blijven ruiken, zegt Shakespeare.

zand, het (zanden)

De Belgische en Nederlandse stranden zijn bedekt met fijn z

klei, de (geen mv.)

Langs de rivieren bestaat de grond vaak uit kl

stinken stonk, gestonken

Wat ruikt het hier vies. - Ja, het st hier inderdaad verschrikkelijk.

afval, de en het (geen mv.)

Zou jij deze vissen schoon willen maken? - Dat is goed, maar dan moet je me wel een emmer of een bak geven waarin ik de af kan doen.

vervuilen vervuilde, vervuild

Het water van deze rivier is sterk verv door al het afval dat erin wordt gegooid.

vervuiling, de (geen mv.)

De verv van de bodem was in deze buurt zo erg dat de gemeente zeker tachtig huizen heeft moeten afbreken.

milieu, het milieus

Bomen, planten, dieren, schoon water, schone lucht, geen schadelijke stoffen in de bodem: dat zijn allemaal factoren die van invloed zijn op het menselijk geluk. Daarom wordt er terecht veel aandacht besteed aan het m
ook: Hij is opgegroeid in een streng protestants m

biologie, de (geen mv.)

De wetenschap die de levende wezens bestudeert heet de bi

biologisch (geen mv.)

Een onderzoek dat verband houdt met de biologie is een b onderzoek.

bioloog, de biologen

Een bi is iemand die zich bezighoudt met de biologie.

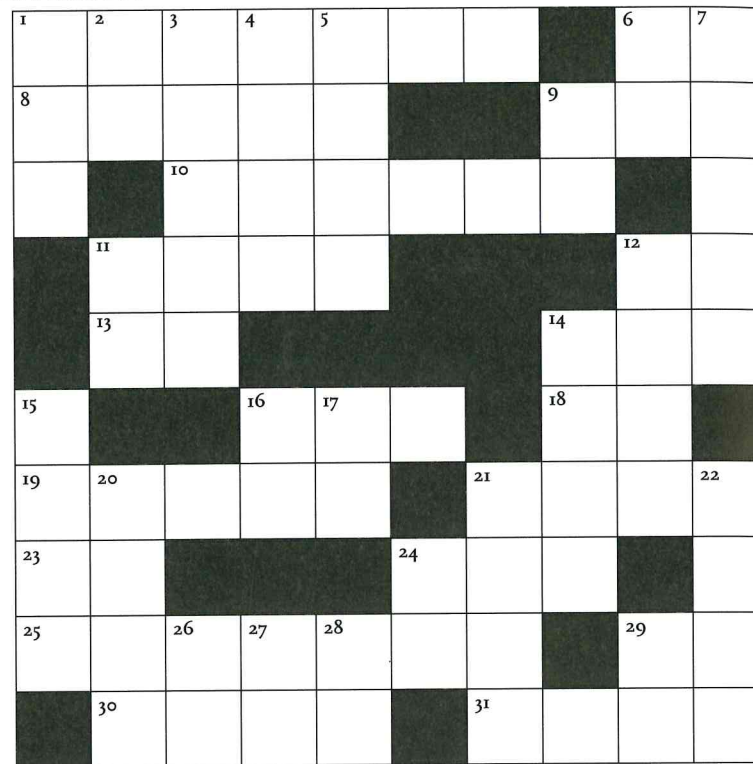
bloeien bloaide, gebloeid	Wanneer bl deze bloemen? - Deze bloemen bl in het voorjaar.
cel, de cellen	Het menselijk lichaam bestaat uit vele delen. De kleinste eenheid noemt men een c (zie ook 12b)
oppervlakte, de oppervlakten en oppervlaktes	België heeft een op van 30.507 km ² .
zuurstof, de (geen mv.)	Voor de ademhaling is zu onmisbaar.
ramp, de rampen	In 1979 reden er bij Tenerife twee vliegtuigen tegen elkaar. Deze r kostte aan 612 mensen het leven.
onverwacht(s)	Wist je dat Alexandra zou komen? - Nee, zij kwam geheel onv
plek, de plekken	Toen ik na twintig jaar in mijn geboortehuis terugkeerde, zag ik dat er niets veranderd was. De stoelen, de tafels, mijn bed, de kasten: alles stond nog op dezelfde ple ook: Hij was gevallen en had een paar grote blauwe ple op zijn been.

9c 128

Hieronder volgen telkens twee woorden. Zeg of in de daarbij behorende zin beide woorden geplaatst kunnen worden of dat slechts één woord mogelijk is. Indien er maar één woord mogelijk is, geef dan aan welk woord mogelijk is.

- de plaats - de plek*
Dit huis is gebouwd op een .. waar vroeger een café stond.
- onverwacht - plotseling*
Er was de hele dag geen wolkje aan de lucht geweest, maar net toen wij in de tuin wilden gaan eten, begon het .. te regenen.
- de ramp - het ongeluk*
Evelien heeft een .. gehad. Zij is door een beer in haar hals gebeten.
- de oppervlakte - de afstand*
De .. van de gemeente Wijchen is groter geworden omdat er door de regering aan deze gemeente twee kleine gemeentes zijn toegevoegd.

- het milieu - het gebied*
In dat deftige .. voelde hij zich als een vis in het water.
- bloeien - groeien*
Rozen .. eind augustus, begin september.
- het zand - de klei*
Het is moeilijk om alleen van .. poppetjes te maken.
- het pad - de weg*
Als u dit .. /deze .. volgt, komt u vanzelf bij de rivier.
- het park - de tuin*
Hoe groot is jullie .. ? - Ik denk vier bij zes meter.
- de afval - de vervuiling*
Door de grote hoeveelheid .. die in de Rijn wordt gegooid, is de kwaliteit van het Rijnwater slecht.
- het zand - de klei*
Hebben jullie lekker op het strand gewandeld? - Nee, het waaide zo hard dat er voortdurend .. in onze ogen kwam.
- de knop - de bloem*
Deze plant zit vol .. ; ik denk dat hij binnenkort prachtig zal bloeien.
- stinken - ruiken*
Wat .. die bloemen lekker.
- het milieu - het klimaat*
Als wij niets doen tegen de bedreiging van het .. zullen er over vijftig jaar nog maar een paar diersoorten over zijn.

Horizontaal

1. zij verspreidden een vieze lucht	6. prepositie
8. boek	9. een korte juffrouw
10. bewoners van Nieuw-Zeeland	11. gooi
12. niet voor	13. voegwoord
14. kleine ruimte	16. zoogdier
18. ..was eens	19. maand
21. deel van een bloem	23. prepositie
24. ligt vaak voor de deur	25. ligt vaak onder de deur
29. persoonlijk voornaamwoord	30. grondsoort
31. .. is goed voor elk	

Verticaal

1. ..Lanka	2. meisjesnaam
3. plaats in Nederland	4. vervelend
5. om op te drukken	6. op dit ogenblik
7. wat weggegooid wordt	9. schrijver van 'Het leven op aarde' (initialen)
11. persoonlijk voornaamwoord	12. heerste van 54 tot 68 over Rome
14. geldstuk	15. grondsoort
16. interjectie	17. reeds
20. ruimte met gras, paden en bomen	21. zonder zenuwen
22. plaats	24. persoonlijk voornaamwoord
26. Ik vlieg met .. Al.	27. persoonlijk voornaamwoord
28. in het Grieks de zestiende letter	29. bekend 'protestant' (initialen)

De kleine zonen van de zon (deel 1)

De meeste bloemen zaten nog kleintjes in de knop, maar de vogels zongen alsof het al zomer was. Dat kwam door de zon, die mensen en dieren zo vaak de verkeerde kant opstuurt en die ook vandaag weer de lucht en de wolken en de gedachten een gouden glans verleende. Luchten moeten grijs zijn, zei Bens, en de gedachten ook. We liepen over een smal pad dat naar de zee leidde. Bens droeg een oude jas. Hij droeg die in alle seizoenen, want hij wilde onafhankelijk zijn van kou en hitte, van zon en regen. Dat zei hij, en als wij hem vroegen waarom hij dat wilde, zei hij dat hij niet God de baas wilde laten spelen. En als een van ons, Frolink bijvoorbeeld, vroeg wat daartegen was, zei hij dat 't dan altijd verkeerd afliep. Wij dachten dat de vervuiling van het milieu echt mensenwerk was en dat niet Gods afval de rivieren zo deed stinken en de cellen doodde die leven moesten brengen, maar wij zwegen want wij wisten dat er tussen God en Bens moeilijkheden waren.

We liepen lang en in stilte voort en omdat er nog geen vlinders over het pad of muggen rond mijn hoofd dansten, omdat ik nog nergens kruiden rook, dacht ik aan de liefde en aan wat dat voor mij was en aan wat dat voor haar was en aan wat Bens had gezegd over als God er zich mee bemoeit en over mensen die de natuur vervuilen, en ik wist niet wie ik er de schuld van moest geven dat de rozen wel maar mijn liefdes niet hadden gebloeid.

Een strand met palmen vind ik helemaal niks, zei Frolink. Wij waren het met hem eens, want wij waren allemaal geboren op die smalle streep klei en zand langs de Noordzee en hadden daarom geen enkel vertrouwen in felle kleuren en in gemakkelijke schoonheid.

En ook niet in parken waar alles, zelfs de bomen, precies op z'n plaats stond. We gingen in het zand zitten, Bens met z'n rug naar de zee en Frolink op een plekje dat hij eerst zorgvuldig had schoongemaakt, want hij had opvoeding genoten. Ik trok als enige mijn schoenen en sokken uit. Frolink zei dat het een mooie dag was en dat het nog mooier zou worden als er iets bij gedronken kon worden. Ik haalde een flesje met sterke drank uit mijn zak en liet het rondgaan totdat het leeg was. Frolink keek naar de eindeloze wateroppervlakte en zei dat na al die milieurampen de zee voor schrijvers als verloren moest worden beschouwd. Alleen biologen hadden daar nog iets te zoeken. Dooie vissen, zei Bens, dooie vissen en gebrek aan zuurstof. Precies, had Frolink geantwoord. Maar ik zag de zon zo'n onvoorstelbare hoeveelheid goud over dat grijsblauwe water strooien dat ik onverwacht ging staan, naar de zee rende en mij met kleren en al in het kille water wierp.

(wordt vervolgd)

Welke van de twee zinnen sluit aan bij de tekst over De kleine zonen van de zon (deel 1)?

C1. a Aan het begin van het verhaal is het zomer.	b Aan het begin van het verhaal is het waarschijnlijk lente.
C2. a Bens droeg ieder seizoen een andere jas.	b Bens droeg ieder seizoen dezelfde jas.
C3. a Bens heeft niet veel vertrouwen in God.	b Bens laat zich in alles door God leiden.
C4. a Wij zeiden tegen Bens dat de mensen de natuur zo vuil maakten.	b Wij dachten dat de mensen de natuur zo vuil maakten.
C5. a Alleen Frolink hield niet van een strand met palmen.	b Geen van ons hield van een strand met palmen.

C6.a Frolink vindt dat er door schrijvers niet meer over de zee geschreven kan worden.
 b Frolink vindt dat de zee voor biologen geen interessant studiemateriaal meer is.

9d 132

landschap , het (landschappen)	Terwijl ik naar buiten keek om van het prachtige heuvelachtige l te genieten, zat mijn vrouw met een andere dame over ziektes te praten.
uitrusten rustte uit, uitgerust	Nadat zij vier uur gewandeld hadden en moe waren geworden, besloten zij op een mooi plekje in het bos wat u te r
platteland , het (geen mv.)	Veel mensen trekken van het pl naar de stad in de hoop dat ze daar werk kunnen vinden.
dijk , de dijken	De storm was zo hevig dat de d gebroken zijn en het water van de zee over het land is gestroomd.
graven groef, gegraven	Wat moet ik met dit afval doen? - Gr maar een gat en gooi het daar maar in.
sloot , de sloten	Om de stand van het water te regelen heeft men in dit vlakke land heel veel sl gegraven.
polder , de polders	Rechte stukken land, gescheiden door rechte sloten, zo ongeveer zien po eruit.
struik , de struiken	In zijn tuin stonden bomen en bloemen en ook een aantal prachtige st
afzonderlijk	Je moet niet zo maar wat water rondgooien; je moet iedere struik afz flink veel water geven.
stam , de stammen	Hij ging met zijn rug tegen de st van een boom zitten om wat uit te rusten. ook: In Nigeria spelen de verschillende st (Haoussas, Yoroubas, Ibo's enz.) een belangrijke rol in het politieke en sociale leven.
oever , de oevers	Wij zaten aan de oe van de rivier de Suriname en keken naar de bootjes die voorbijvoeren.
kei , de keien	Om wegen te maken gebruikte men vroeger vaak ke

kuil , de kuilen	Ze groeven in de tuin een k en legden daar de dode hond in.
meer , het meren	De Zuiderzee was vroeger zee, maar sinds men tussen Noord-Holland en Friesland een dijk heeft gebouwd is de Zuiderzee een m
riet , het (rieten)	Langs de oever van het meer stond veel r waarin sommige vogels hun nesten bouwden.
aanwakkeren wakkerde aan, aangewakkerd	Aanvankelijk was de brand nog gering, maar door de felle wind werd het vuur aangew zodat in korte tijd het hele huis in brand stond.
afsluiten sloot af, afgesloten	Om het park af te s voor het publiek werd er een grote muur omheen gebouwd. ook: Omdat hij zijn telefoonrekening niet heeft betaald, hebben ze bij hem de telefoon af
vasteland , het (geen mv.)	We verlieten Engeland om acht uur in de morgen en na twee uur varen bereikten we het va van Europa.
vlakte , de vlakten en vlaktes	Na een lange tocht door het bos bereikten wij een grote kale vl , zonder bomen, zonder struiken, zonder schaduw.
kust , de kusten	De Belgische en Nederlandse k bestaat voor een groot gedeelte uit zandstranden.
dwars	Van de ene kant van de straat tot de andere, dus dw over de hele straat stond een rij politieagenten om het publiek tegen te houden.
onzin , de (geen mv.)	Hij heeft twee uur gepraat en niet één verstandig woord gezegd. Het was allemaal on
ontzaggelijk	Er is de laatste tijd zo ontz veel regen gevallen dat in verschillende steden de straten en de huizen onder water staan.
molen , de molens	M, deze typische gebouwen in het Hollandse landschap, dienden onder andere om in de polders de stand van het water te regelen.

9d 133

Vul een woord in uit 132 dat beantwoordt aan de gegeven omschrijving.

1. *een stuk van de natuur*
We reden door een vlak .. met veel gras en slechts hier en daar een boom.
2. *een 'muur' van aarde, bedoeld om het water van rivieren, meren en zeeën tegen te houden*
In 't late najaar van het volgende jaar huurden Bavink en Hoyer een huisje in Schellingwou aan de .. van het Buiten-IJ. (Nescio).
3. *stuk vlak land waar sloten doorheen lopen en waarvan de stand van het water geregeld kan worden (bijvoorbeeld met behulp van molens)*
.. zijn typisch voor het Hollandse landschap.
4. *stuk land langs een rivier*
Omdat de rivier aan de kanten niet diep genoeg was, konden we met onze boot de .. niet bereiken en moesten we het laatste stukje door het water lopen.
5. *soort steen*
Op de bodem van de rivier lagen scherpe .. ; liep je daarop dan was er een grote kans dat je je voet pijn deed.
6. *gat*
Iedere keer als we door een van de vele .. in de weg reden, vloog ik met mijn hoofd tegen het dak van de auto.
7. *deel van een boom, tussen de grond en de takken*
Hij sneed een hart in de .. van de boom en zette daar twee namen onder Robert + Marijke.
8. *plantensoort die vooral langs sloten groeit*
Omdat Appie verkeerd stuurde, kwamen we met onze boot in het .. vast te zitten.
9. *grens tussen land en zee*
Als het heel helder weer is, kun je vanuit Frankrijk de .. van Engeland zien.
10. *plant waarvan de takken al op de grond beginnen*
Tussen onze tuin en de tuin van onze burens staat een rij ..

9d 134

Kies het juiste woord.

1. *de dijk - de polder*
Wij liepen over ..
2. *een kuil - de oever*
Wij zaten in ..
3. *het meer - de oever*
Jelle deed zijn kleren uit en sprong in ..
4. *dijken - molens*
In de polder staan verschillende ..

5. *landschap - kust*
We reden door een prachtig(e) ..
6. *het meer - de kust*
De boot voer over ..
7. *de sloot - de stam*
Zij leunde tegen ..
8. *de dijk - het riet*
Zij verborgen zich in ..
9. *kuil - kei*
Iedereen ging op de grond zitten, maar Aleida ging op een grote .. zitten.
10. *dwaars - afzonderlijk*
De wind stond .. op de kust.

9d 135

Zeg of het gegeven woord past in de daarbij gegeven zinnen. Als het woord niet past, geef dan een woord dat wel past. Kies daarbij uit een van de volgende woorden: het platteland, de grond, de oppervlakte, het vasteland.

1. *het landschap*
a Ik hou van dit ..
b Zij wonen niet in de stad maar op het ..
c Houden jullie van een bergachtig .. ?
d Wij wonen op het eiland Malta, maar een keer per maand gaan we naar het ..
e De zon gaf aan het .. een hele bijzondere kleur.
2. *het platteland*
a Al mijn familie woont op ..
b Hou jij van .. ? - Nee, ik vind het daar te stil.
c Boer Windjes heeft een groot stuk .. gekocht.
d Hier eindigt de zee en begint het .. van Nederland.
3. *de vlakte*
a We reden urenlang door een verlaten ..
b De totale .. van Nederland bedraagt 34.000 km².
c In ons dorp heeft bijna iedereen een klein stukje ..
d De zee strekte zich voor ons uit als een eindeloze ..
4. *het vasteland*
a De grens tussen de zee en het .. noemen we de kust.
b Deze .. is vooral geschikt voor aardappels.
c Vroeger was Urk een eiland, maar nu is het een deel van het ..
d Wonen jullie het liefste in de stad of op het .. ?

Ik ging naast Frolink en Bens liggen om mijn kleren te laten drogen. Bens zei dat ik ze beter uit kon doen. Ik zou kou vatten. Ik legde ze op een kei. Bens gaf me zijn oude jas en ik dacht: hij geeft me zijn eigen huid.

Vrienden waren we eigenlijk niet, daarvoor leefden we te veel afzonderlijk van elkaar, maar we hadden een gemeenschappelijke vijand: het leven. Bens bestreed deze vijand door erover te schrijven, Frolink door hem te schilderen en ik zat achter mijn bureau en mat de afstand tussen hemel en aarde en vulde die ontzaggelijke ruimte met zoveel prachtige vrouwen dat er zelfs voor God geen plaats meer was.

Maar als de kantooruren voorbij waren, had iedereen haast om de trein of de tram te halen en om de aardappels gaar en op tijd op tafel te krijgen en om te gaan uitrusten, want men had de hele dag hard gewerkt. Wij hoefden niet uit te rusten. Daar zorgden we wel voor. Wij gingen naar het strand. Of verlieten de stad en zochten de stilte van het platteland. Wij liepen over de dijk naar Stompwijk, zagen rechts de drie molens van Leidschendam, zagen de groene polders, zagen de sloten die daar, recht en zilverkleurig, dwars doorheen liepen, zagen het riet langs de oevers. Bens zei dat dit het eerlijkste landschap ter wereld was en dat daarvoor niet eens de zon hoefde te schijnen.

Van bergen moest hij niets hebben, zei hij, want je wist nooit wat erachter zat. Hier en daar een boom met een niet al te dikke stam of een mooie struik, dat kon, dat was in orde, maar veel meer moest het niet zijn. En toen Frolink vroeg waarom hij dan altijd met zijn rug naar de zee ging zitten, de zee die toch ook zeer recht en duidelijk was, zei Bens: de zee beweegt.

De zon zakte als een bal van rood lood in het water. Het werd kil, vooral toen boven de watervlakte een frisse wind begon aan te wakkeren en over de kust in de richting van het vasteland trok.

Maar we gingen niet naar huis. We kropen dicht tegen elkaar in een van de vele kuilen die kinderen in het zand hadden gegraven en we zeiden dat de politiek onzin was en dat de dominee onzin was en de pastoor ook en we keken naar de zon die in het westen langzaam in het water verdween en Frolink en ik zeiden tegen elkaar dat de zon en alles wat zij geboren deed worden behoorden tot het beste op deze aarde.

Maar toen er van de zon niets meer te zien was en wij door de duisternis werden afgesloten van de zee, van het vasteland en van elkaar, stonden Frolink en ik op en we zeiden: kom, we gaan naar huis. Want we wilden niet dat Bens zou zeggen: en het leven is ook onzin.

- D1. a De drie personen uit het verhaal hebben niets gemeenschappelijks.
b De drie personen uit het verhaal proberen ieder op z'n eigen manier van het leven het beste te maken.
- D2. a De drie personen uit het verhaal gaan niet naar het strand om uit te rusten.
b Als de drie personen uit het verhaal samen op stap gaan, gaan ze altijd naar het strand.
- D3. a Bens hield van bergen.
b Bens keek niet graag naar de zee.
- D4. a Toen de zon in de zee zakte, gingen de drie nog niet naar huis.
b Toen het kil werd groeven de drie een kuil en gingen daarin zitten.
- D5. a Bens zegt dat het leven onzin is.
b Bens, Frolink en ik zeggen dat de godsdienst onzin is.

10 De godsdienst

godsdienst, de
godsdiensten

Wat is uw go ? - Ik ben katholiek.

godsdienstig
godsdienstiger,
godsdienstigst

Hoewel hij geen lid is van een of andere kerk heeft hij een grote go belangstelling.

aanhanger, de
aanhangers

De aanh van de christelijke godsdiensten geloven in een leven na de dood.

bijgeloof, het
(geen mv.)

Ik heb vandaag een zwarte kat gezien. - Nou en? - Dat betekent dat er een ongeluk zal gebeuren. - Geloof je dat? Dat is zuiver bij

hechten
hechttte,
gehecht

Als je sokken koopt zijn ze dikwijls met een draadje aan elkaar gehe zodat ze bij elkaar blijven.
ook: Ik he geen enkel(e) waarde/belang/ betekenis/geloof aan zijn woorden.

gelovig
geloviger,
gelovigst

Hij heeft zijn hele leven op God vertrouwd. Hij was een zeer gel man.
(ook als zn.: de gelovige)

kerkelijk

Vroeger mochten de katholieken op vrijdag geen vlees eten. Dat was een ker bepaling.

islam, de
(geen mv.)

De i is de leer van Mohammed.

mohammedaan, de
mohammedanen

Een aanhanger van de leer van Mohammed noemt men een mo

moslim, de
moslims

Een ander woord voor mohammedaan is

moskee, de
moskeeën

De mohammedanen komen voor hun godsdienstige oefeningen bijeen in een m

jood, de joden	Aan een Duitse schrijver danken wij het verhaal van een persoon die tot het einde van de wereld zou moeten rondlopen. De naam van deze persoon is Ahasverus; zijn bijnaam is de wandelende j
boeddhist, de boeddhisten	Een aanhanger van de leer van boeddha is een bo
christendom, het (geen mv.)	Het Romeinse leger heeft een belangrijke rol gespeeld in de verspreiding van de leer van Christus, het chr
kruis, het kruisen	Bovenop de toren van katholieke kerken staat bijna altijd een k
goddelijk goddelijker, goddelijkst	Christenen beschouwen Jezus als een go
profeet, de profeten	Allah is groot en Mohammed is zijn p
apostel, de apostelen	De eerste twaalf leerlingen van Christus noemt men de twaalf ap
bijbel, de bijbels	De boeken die de basis vormen van de christelijke godsdienst noemt men de bij
koran, de (geen mv.)	De is het heilige boek dat in de 7 ^e eeuw aan de profeet Mohamed werd geopenbaard.
evangelie, het evangeliën en evangeliën	In de boeken van het ev wordt het leven en de leer van Christus beschreven.
stromen stroomde, gestroomd	De rivier de Rijn str door Zwitserland, Frankrijk, Duitsland en Nederland.
stroming, de stromingen	Er bestaan binnen de christelijke godsdienst een groot aantal verschillende str
confessioneel	Een c politieke partij is een partij die steunt op godsdienstige principes.

gereformeerd	In de protestantse godsdienst kent men verschillende richtingen. Een daarvan is de ger kerk. (ook als zn.: de gereformeerde) ¹
hervormd	De he kerk is een van de kerken binnen de protestantse godsdienst. (ook als zn.: de hervormde) ¹
theologie, de (geen mv.)	De wetenschap die God en de leer over God bestudeert noemt men de th
theologisch	Het onderzoek dat door de theologie wordt verricht is het th onderzoek.
theoloog, de theologen	De theologie is de naam van de wetenschap. De persoon die deze wetenschap beoefent is de th
Kerstmis, de (geen mv.)	Op 25 december vieren de christenen het feest van
Pasen, de (geen mv.)	Het feest van P wordt niet op een vaste dag gevierd maar op een zondag tussen eind maart en eind april.
Pinksteren, de (geen mv.)	Vijftig dagen na Pasen wordt in christelijke landen het feest van P gevierd.

¹ In 2004 is er een fusie tot stand gekomen tussen de Nederlands Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch Lutherse Kerk. Na de fusie is de naam van de kerken: Protestantse Kerk in Nederland.

10a 139

Plaats de onderstaande woorden twee aan twee bij elkaar.

1. Pasen	2. de mohammedaan
3. gelovig	4. gereformeerd
5. bijbel	6. de moskee
7. het evangelie	8. godsdienstig
9. hervormd	10. Pinksteren
11. de kerk	12. de apostel
13. de profeet	14. de moslim

1. Met .. vieren de christenen het feest van de geboorte van Christus.
2. Mahatma Gandhi heeft gezegd dat als de mens doordringt tot het wezen van zijn eigen .. hij tevens doordringt tot het wezen van de andere ..
3. In de tweede wereldoorlog werden de .. verplicht een ster te dragen.
4. Jesaja, Jeremia en Ezechiël zijn ..
5. .. van de leer van Mohammed noemt men Mohammedanen.
6. Volgens de christelijke leer stierf Christus aan een ..
7. Men kan de gereformeerde en de hervormde kerk beschouwen als verschillende .. binnen dezelfde godsdienst: het christendom.
8. Petrus en Paulus zijn ..
9. Van 1568 tot 1648 vochten de noordelijke Nederlanden tegen de koning van Spanje. Deze strijd, de tachtigjarige oorlog genaamd, had zowel .. als politieke aspecten.
10. Het CDA (Christen Democratisch Appèl) in Nederland en de CVP (Christelijke Volkspartij) in België zijn .. politieke partijen.
11. Mekka is het centrum van de Mohammedaanse godsdienst, de ..
12. Spanje heeft zowel van het christendom als van de islam invloed ondergaan. Een mooi voorbeeld van de aanwezigheid van deze twee godsdiensten vindt men in Córdoba waar de kerk ervan buiten uitziet als een katholieke kerk maar van binnen heel sterk doet denken aan een ..
13. De meeste .. vindt men in India, Nepal, Sri Lanka, Laos, Cambodja, Thailand, China en Japan.
14. De katholieken geloven dat in Christus zowel de menselijke als de .. natuur aanwezig zijn.
15. De vier evangeliën, maar ook de boeken van bij voorbeeld de profeten Jesaja en Jeremia maken deel uit van de ..
16. Sommige mensen vinden dat .. geen echte wetenschap is omdat in de .. niet alleen het menselijk verstand maar ook het geloof een rol speelt.
17. De rivier de Wolga .. in de buurt van Astrakan in de Kaspische Zee.
18. Het heilige boek van de islam heet de ..

God weet alles, behalve hoeveel godsdiensten er zijn.

Luther en Erasmus, zegt dr. G. Knuvelde, hadden beiden veel kritiek op het christendom van hun tijd, op het gedrag van de geestelijken, op de vele vormen van bijgeloof die zich in de katholieke godsdienst hadden binnengedrongen. Beiden stelden de persoon van Christus centraal, maar Luther legde daarbij veel meer nadruk op zijn goddelijke en Erasmus op zijn menselijke eigenschappen. Als mens en als theoloog hechtten beiden een grote waarde aan de bijbel en aan het evangelie, maar de heilige boeken bevatten voor Luther wel, maar voor Erasmus, die ook nog andere boeken had gelezen, met name de grote Griekse en Romeinse schrijvers, niet het laatste woord.

Luther scheurde zich los van de kerk van Rome, hetgeen leidde tot een nieuwe kerk, de protestantse, die zich in de loop der tijden, met name na Calvijn en Zwingli zou vertakken in vele stromingen, onder andere de hervormde en de gereformeerde. Erasmus weigerde Luther te volgen en bleef zowel de katholieke kerk als de mens trouw.

Luther: Eisleben, Maagdenburg, Erfurt, Wittenberg, Wartburg, Eisleben. Erasmus: Rotterdam, Leuven, Parijs, Cambridge, Bologna, Venetië, Basel. Het is jammer dat Luther zo weinig gereisd heeft. Theologen moeten veel reizen.

Mohammed, zegt dr. A van Leeuwen, beschouwde zijn optreden als de voortzetting van de joods-christelijke traditie der profeten. Het verschil tussen hem en de apostelen was dat Mohammed zijn boodschap bracht in een gebied waar het christendom tot dan toe nog nauwelijks van zich had doen horen: Arabië.

Dat de aanhangers van de islam op de eerste plaats in dat gebied gevonden worden, heeft dus niets te maken met het karakter van de islam of van de Arabier of van Mohammed, maar met het godsdienstige 'gat' dat daar aanwezig was. Theologie en theologische gedachten zijn als water: ze stromen naar gebieden die gemakkelijk bereikbaar zijn.

Belangrijk zowel voor de verspreiding van het christendom als van de islam zijn de joden. De apostel Paulus bracht het evangelie, dat is - ook al stond daarin het kruis centraal - de blijde boodschap, aan de Grieks-Romeinse wereld. In deze wereld waren de joden en was de joodse godsdienst reeds aanwezig. Ook Mohammed bouwde zowel te Mekka als te Medina aanvankelijk voort op een daar reeds bestaande joodse traditie. Uiteindelijk zullen de aanhangers van de leer van Paulus (de christenen), van Mohammed (de mohammedanen) en de joden ieder hun eigen weg gaan.

Deze wegen voerden voor Mohammed veel verder dan voor Paulus. Paulus richtte zijn aandacht op Griekenland, Rome en Spanje en liet aldus de grenzen van het christendom bepalen door de grenzen van de Grieks-Romeinse cultuur. Mohammed wilde met zijn leer de hele wereld bereiken. Paulus (het christendom) kreeg meer, Mohammed (de islam) kreeg minder. Het merkwaardigste echter is dat de joodse godsdienst, de basis toch van beide, zo klein bleef.

Kerstmis, Pasen en Pinksteren zouden door de gelovige West-Europeaan heel anders beleefd worden als deze kerkelijke feesten niet op een dag in de winter (Kerstmis) of op een dag in de lente (Pasen en Pinksteren) zouden vallen.

Buitenlanders, die vanuit niet-christelijke landen naar West-Europa komen, hebben invloed op het confessionele karakter van deze West-Europese landen. Naast de kerk verschijnt de moskee, naast katholieken en protestanten ziet men mohammedanen en boedhisten.

Iedere godsdienst is mensenwerk.

1. Geef aan de hand van bovenstaande Gedachten in de kerk aan wat de overeenkomsten en de verschillen zijn tussen Luther en Erasmus.

2. Geef aan wat de overeenkomst en het verschil is tussen Paulus en Mohammed.

paus, de pausen	De p in Rome staat aan het hoofd van de katholieke kerk.
concilie, het concilies (conciliën)	Wanneer paus en bisschoppen in een algemene vergadering bijeenkomen om te praten over geloofszaken noemt men zo'n vergadering een c
aartsbisschop, de aartsbisschoppen	De katholieke kerk is verdeeld in een groot aantal kerkprovincies. Aan het hoofd van een kerkprovincie staat een aar
kardinaal, de kardinalen	De paus wordt gekozen door het college van k dat ongeveer 190 leden telt.
priester, de priesters	Pr zijn personen die in de officiële diensten voor hogere wezens (goden) een bijzondere functie hebben.
wijden wijdde, gewijd	In de katholieke kerk wordt iemand priester doordat hij door een bisschop tot priester wordt gew ook: Zij heeft zich heel haar leven aan die taak/aan de wetenschap gew
pater, de paters	Een pa is iemand die priester is en tevens lid van een geestelijke orde.
zuster, de zusters	Een z is een vrouw die lid is van een katholieke geestelijke orde.
non, de nonnen	Een ander woord voor 'zuster' (in de godsdienstige betekenis) is n
imam, de imams	In een moskee gaat de i..... voor in het gebed.
prijzen prees, geprezen	Laten wij God prij om zijn grote goedheid.
celibaat, het (geen mv.)	De ongehuwde staat van priesters en zusters wordt aangeduid met het woord c

klooster, het kloosters	Het kl is een gebouw waarin mannelijke of vrouwelijke geestelijken samenwonen.
bijwonen woonde bij, bijgewoond	Was Jollis bij de vergadering aanwezig? - Nee, hij heeft de vergadering niet bij
mis (zn.), de missen	Zij gaat iedere zondag naar de kerk om de m bij te wonen.
gebed, het gebeden	Waarom bidden jullie niet mee? - Wij kennen dat ge niet.
zegenen zegende, gezegend	Hij bad tot God: ze mijn vrouw en mijn kinderen en schenk hun een lang en gelukkig leven.
zegen, de (geen mv.)	Isaak zegende Jakob. Toen kwam Esau. Deze zei: vader geef me uw z Maar Isaak zei: ik heb mijn z al aan Jakob gegeven.
preken preekte, gepreekt	De dominee heeft tijdens de dienst gep over de liefde tot God en tot de medemens.
preek, de preeken	Heeft de dominee mooi gepreekt? - Ik weet het niet. Ik heb tijdens de p zitten slapen.
dopen doopte, gedoopt	Hij heeft zich pas op latere leeftijd laten do betekent: hij is pas op latere leeftijd lid geworden van een kerk.
tempel, de tempels	Een te is een gebouw dat bedoeld is voor godsdienstige bijeenkomsten.
paradijs, het paradijzen	De eerste mensen, Adam en Eva, woonden in het p
geweten, het gewetens	Ik wil niet in militaire dienst. Daar verzet mijn gew zich tegen.
zonde, de zonden	Als men iets doet dat God verboden heeft, noemt men dat in de katholieke leer een z

duivel, de (duivelen) en duivels	De du is het kwaad in de vorm van een persoon.
engel, de engelen	In de bijbel staat dat God een naar Maria zond om haar te vertellen dat zij de moeder van zijn Zoon zou worden.
beseffen beseft, beseft	Be je niet dat je iets verkeerd hebt gedaan? - Nee, ik ben mij van geen kwaad bewust.
besef, het (geen mv.)	Het geweten zou je kunnen omschrijven als het be van goed of kwaad.
tolerantie, de (geen mv.)	In dit land is geen enkele vorm van godsdienst verboden. Er heerst hier een grote to
hel, de (geen mv.)	Als je goed leeft ga je naar de hemel, als je slecht leeft ga je naar de h Als er tenminste een hemel en een h bestaan.
ketter, de ketter	Wat jij vertelt is in strijd met de officiële leer van de kerk. - Dan ben ik dus een k
kostbaar kostbaarder, kostbaarst	Van dit boek bestaat er in de hele wereld slechts één exemplaar. Het is daarom een zeer ko boek.

Job 144

Vul een passend werkwoord in. Zet het werkwoord in de vereiste vorm. Kies uit: *vervolgen - houden - geven - lezen - gaan - worden - wijden - kiezen*

- Nadat Mariken van Nimwegen zeven jaar met de duivel op stap was geweest, besloot ze aan dit vrolijke leven een einde te maken en non te ..
- In het boek *De kaas en de wormen* (II Formaggio e i Vermi) beschrijft Carlo Ginzburg het leven van Domenico Scandella, Menocchio genaamd, die als ketter door de katholieke kerk werd .. en uiteindelijk ter dood werd gebracht.
- Vroeger moest een katholiek priester iedere dag de mis ..
- In 1885 .. de schrijver-dominee François Haverschmidt een preek over de bijbeltekst: Er is maar één stap tussen mij en de dood (Samuel 20, vers 3). In 1894 maakte hij een eind aan zijn leven.
- In 1854 werd de Vlaamse schrijver Guido Gezelle tot priester ..

- Boven de ingang van de kerk van Saint-Pierre te Bourges (Frankrijk) staat een beeldengroep. Links ziet men mensen die op weg zijn naar de hemel, rechts degenen die naar de hel .. . Het aantal aan de rechterkant is groter dan dat aan de linkerkant.
- In 1979 werd Karol Wojtyła tot paus ..
- De Heer .. u zijn zegen en bescherm u.

Job 145

Vul het passende woord in. Kies een woord uit 143.

- Pius XII (Eugenio Pacelli) was .. van 1939 tot 1958.
- De Borobudur op Java is een ..
- Nicea, Ephese, Trente, Vaticaan zijn plaatsen waar door de katholieke kerk een .. is gehouden.
- Arius (280-336), Pelagus (360-422), de Katharen (zesde tot achtste eeuw), John Wycliff (1320-1384), Jeanne d'Arc (1412-1431), Jan Hus (1369-1415), Jansenius (1585-1638) waren in de ogen van de katholieke kerk ..
- In de bijbel vindt men de namen Gabriël, Rafaël, Michaël. Dit zijn ..
- Satan was eerst een engel maar werd een ..
- Iemand doden, met de vrouw van een andere man naar bed gaan, mensen die in gevaar zijn niet helpen, iets pakken wat niet van jou is: dat mag niet, dan doe je volgens de christelijke leer een ..
- Theresia van Avila (1515-1582) was een bekende .. die, samen met Johannes van het Kruis, de orde van de Carmel hervormde.
- Eden of de tuin van Eden is een andere naam voor het ..
- In de moskee wordt op vrijdag gepreekt door de ..

Job 146

Zeg van de schuingedrukte woorden of ze in de oorspronkelijke of in een afgeleide betekenis worden gebruikt.

- De eerste mensen, Adam en Eva, leefden in het *paradijs*.
- We waren vanmorgen te laat op school. We kregen van de directeur een hele *preek* te horen, maar gelukkig bleef het daarbij.
- De *tempels* op de Akropolis hebben veel te lijden van de luchtvervuiling.
- Ga toch wat wandelen of fietsen, zei mijn moeder. Het is *zonde* om met dit mooie weer binnen te zitten.

5. Giordano Bruno (1548-1600) werd in zijn tijd beschouwd als een *ketter* en om die reden levend verbrand. Later zouden Herder en Hegel erop wijzen hoe opvallend modern zijn gedachten waren geweest.
6. De koningin gooide een fles champagne tegen het schip en zei: ik *doop* u 'De zeven zeeën', en wens u een goede reis over alle wateren van de wereld.
7. Ach, waren alle mensen wijs en wilden daarbij wel, de aard' waar haar een paradijs, nu is ze meest een *hel*. (Camphuysen)
8. Ik vind Jessica heel lief. - Het is inderdaad een *engel* van een meid.
9. Jij kunt over de koninklijke familie denken wat je wilt en jij kunt beweren dat koningen en prinsen en prinsessen helemaal uit de tijd zijn, maar ik vind het koningshuis een *zegen* voor het land.
10. Op sommige scholen begint de les met een *gebed*.
11. België speelde tegen Frankrijk. De rode *Duivels* wonnen de wedstrijd met 2-1.
12. 'Ze had geen vrienden waar ik kon slapen en bij haar thuis kon het ook niet en ze had geen geld voor een hotel. Maar er was een *klooster*. Een eind verder langs de grote weg. Daar kon ik zeker slapen als ik zei dat ik katholiek was en mijn moeilijkheden uitlegde. Ze wees me de weg naar het *klooster*. Ik bedankte haar en vond het jammer dat ik niet een tijdje in dit stadje moest blijven; dan was ik 'n verhouding met haar begonnen. Het *klooster* stond er inderdaad! Een groot kil gebouw met twee grote torens. Het was tien uur. Als ze nog maar niet plat waren?' (Jan Cremer, Ik Jan Cremer).

Job 147

Te Deum

Op een zondag in mei 1580 meldde zich aan de ingang van het klooster Onze-Lieve-Vrouw te Orval een man van een jaar of dertig.

Hij was, zo zei hij, katholiek gedoopt en hij wilde priester worden in de orde van de paters Trappisten. Hij beseftte dat hij een belangrijke beslissing nam en dat het celibaat en de gehoorzaamheid hem zwaar zouden vallen. Maar het leven dat hij tot nu toe geleid had was een leven geweest in zonde, dat jammerlijk zou eindigen in het vuur van de hel, waar de duivels hem met vreugde zouden begroeten en hem eeuwig zouden laten branden. Zijn geweten had hem daarom doen kiezen voor de eeuwige vreugde van het leven na dit leven, bij God en zijn engelen. Voor dit nieuwe paradijs wilde hij gaarne de kortdurende aardse genoegens opgeven en de last van het kloosterleven op zijn schouders nemen. Hij werd aangenomen.

Met aandacht volgde hij de lessen en hij toonde zich een goede leerling die van theologie reeds opvallend veel wist en die zeer vertrouwd leek met de bijbel. Hij werd daarom bewonderd en geprezen. Dagelijks woonde hij de mis en de andere gemeenschappelijke gebedsdiensten bij en ook hier trof het zijn medebroeders dat hij alle gebeden al zo goed kende. Toen zijn geestelijke leider hem daarop wees, vertelde hij dat hij een zus had die non was in het klooster van Sint-Godelieve-ten-Putte en dat hij via contacten met haar en met andere zusters uit dat klooster reeds vaak over het kloosterleven had gehoord.

In 1586, op het feest van Pasen, werd hij door de aartsbisschop van Kamerrijk tot priester gewijd. De aartsbisschop besloot zijn preek met de woorden: de Heer zegene u. Hij beware uw lichaam als een vlekkeloze tempel waarin Hij steeds zal willen wonen en Hij vervulle uw geest met eerlijkheid en trouw. De Heer schenke u Zijn zegen.

Vanwege zijn rustig en vertrouwenwekkend karakter werd hem na zijn priesterwijding een zeer verantwoordelijke taak gegeven. Hij moest ervoor zorg dragen dat er niets verkeers gebeurde met het kostbaarste voorwerp dat het klooster bezat: een stukje hout van het kruis waaraan Christus was gestorven. In verband met deze taak kreeg hij als enige van alle bewoners de sleutel van het vertrek waarin deze kostbaarheid bewaard werd.

De echtheid van dit stukje hout was lange tijd door vele andere kloosters in de wijde omgeving in twijfel getrokken. Toen echter paus Pius IV in 1563, op het concilie van Trente, officieel verklaarde dat hier wel degelijk sprake was van een deeltje van het kruis, moest niet alleen iedereen zich gewonnen geven - deed hij dat niet dan was hij een *ketter* -, maar steeg daardoor het klooster enorm in aanzien en stroomden vanuit heel West-Europa gelovigen, nonnen, priesters, bisschoppen ja zelfs kardinalen naar het klooster van Onze-Lieve-Vrouw van Orval om daar te bidden en om genezing te vragen voor zieken.

Twee weken na Pasen stond de pas gewijde priester midden in de nacht op. Hij liep onhoorbaar naar het vertrek waarvan hij als enige de sleutel had, opende de deur, stak het kostbare stukje hout in zijn zak en verliet het klooster waar hij zes jaar lang een voorbeeldig leven had geleid.

Na een tocht van drie dagen bereikte hij het klooster van Maredsous waar de paters Benedictijnen juist bijeen waren voor de mis. In drie olopende rijen stonden zij links en rechts tegen de muur van de kerk, het gezicht naar elkaar gekeerd. Op de eerste rij links was één plaats leeg.

Toen hij deze lege plaats had ingenomen, knikte hij bijna onzichtbaar naar iemand in de rijen tegenover hem. Drie seconden later klonk er uit tweehonderd kelen een ongewoon krachtig Te Deum, het lied dat gezongen werd als zij God wilden danken voor Zijn grote goedheid.

Job 148

Hieronder volgt een aantal woorden die als 'kopjes', als titels geplaatst zouden kunnen worden boven de verschillende alinea's van het verhaal Te Deum. Schrijf achter ieder kopje de eerste drie, vier woorden van de alinea waar het kopje boven moet komen. Zie het voorbeeld bij het eerste kopje.
N.B.: Boven de eerste alinea (Op een zondag in mei) komt geen titel.

- een zware functie : *Vanwege zijn rustig en vertrouwenwekkend*
- het vertrek
- U God danken wij
- het verzoek
- de opleiding
- kruis en aanzien
- priester

II Verkeer en vervoer

IIa 149

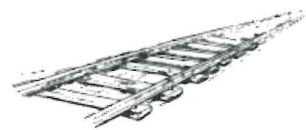
vervoer , het (geen mv.)	Trams, treinen en bussen behoren tot het openbaar v
vervoeren vervoerde, vervoerd	Karel, kun jij die meubels naar mijn flat brengen? - Nee, ik kan met mijn autootje onmogelijk meubels ve
vervoermiddel , het vervoermiddelen	De fiets is een goedkoop ver dat geen het lawaai maakt. Maar de auto is natuurlijk een veel sneller ver
route , de routes en routen	Zal ik langs de kust rijden? - Ik zou de ro door de bergen nemen. Dat duurt wel langer, maar het is een veel mooiere ro
rit , de ritten	We vertrokken om acht uur en na een lange ri in een oude auto bereikten we tegen de avond Salamanca.
vlucht , de vluchten	Kun je van Amsterdam rechtstreeks naar Jakarta vliegen? - Ja, er is dagelijks een vl naar Jakarta. (zie ook 19e)
vermoeien vermoeide, vermoeid	Ben je moe geworden van de lange treinreis? - Eigenlijk niet van de reis. Wat mij het meest heeft ver was het eindeloos gepraat van mijn medereizigers.
plattegrond , de plattegronden	Ik ben nog nooit in Praag geweest, maar ik heb een goede pl van die stad, dus ik denk dat ik de Národní-sstraat - daar moet ik zijn - gemakkelijk zal vinden.
kruispunt , het kruispunten	Op dit drukke gebeuren vaak ongelukken.
besturen bestuurde, bestuurd	Een vliegtuig bes is moeilijker dan een auto bes ook: Dit land heeft een zwakke regering. - Inderdaad, dit land wordt slecht bes

bestuurder , de bestuurders	Tijdens de rit in de tram mag men niet met de be spreken. ook: Heeft jullie vereniging een goede voorzitter? - Ja, meneer Potter is een goed be
tunnel , de tunnels	In Rotterdam kun je de Maas oversteken via een paar bruggen, maar je kunt er ook onderdoor rijden dankzij een paar t
trottoir , het trottoirs	Je moet niet op de weg lopen, dat is veel te gevaarlijk. Je moet op het tr blijven.
afleggen legde af, afgelegd	Een goede auto kan in een uur gemakkelijk honderd kilometer af (zie ook 13a)
tank , de tanks	In de t van mijn auto gaat veertig liter benzine.
tanken tankte, getankt	Mijn benzine is bijna op. Bij het volgende benzinestation moet ik t
starten startte, gestart	Ik wilde vanmorgen met mijn auto naar mijn werk rijden, maar wat ik ook probeerde, hij wilde niet st (zie ook 21b)
signaal , het signalen	Als alles veilig was, zou hij met een lamp zwaaien. Pas na dat si mochten we de rivier oversteken.
spoorlijn , de spoorlijnen	Omdat er een koe op de sp stond, moest de trein stoppen.
perron , het perrons	Hij sprong uit de trein en liep snel naar zijn meisje dat op het pe op hem stond te wachten.
overstappen stapte over, overgestapt	Meneer, kan ik tot Groningen in deze trein blijven zitten? - Nee, mevrouw, u moet in Utrecht o
loket , het loketten	Kaartjes voor de trein zijn verkrijgbaar aan het l

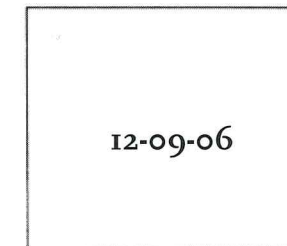
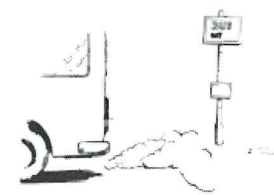
aankomst, de (geen mv.)	Bij het vertrek in Roosendaal was de trein bijna leeg, maar bij aa in Amsterdam waren bijna alle plaatsen bezet.
aansluiting, de aansluitingen	Als ik in Utrecht aankom, heb ik dan onmiddellijk een trein naar Leeuwarden? - U zult tien minuten op aa moeten wachten. (zie ook 7a)
datum, de datums en data	Boven een brief schrijft men gewoonlijk de plaats en de, bijvoorbeeld: Delft, 14 oktober 200 ..
arriveren arriveerde, gearriveerd	Na een mooie maar vermoeiende reis zijn we zo juist in Tanger gea
bestemming, de bestemmingen	Waar gaat dat vliegtuig heen? - Ik ken de be van dat vliegtuig niet.
verbinding, de verbindingen	Kun je van Amsterdam naar La Paz vliegen? Ja, maar je moet wel in Lima overstappen want er is geen rechtstreekse ve
halte, de halten en haltes	Deze tram stopt bij de volgende ha: Korte Voorhout, Tournooiveld, Kneuterdijk, Buitenhof en Grote Marktstraat.
metro, de metro's	De m is een ondergrondse spoorlijn.
vertragen vertraagde, vertraagd	Na twee uur rijden ontdekte Joris dat hij zijn paspoort had vergeten zodat we weer terug moesten. Deze gebeurtenis heeft onze reis flink vert

IIa 150

Vul in de onderstaande zinnen het woord in dat hoort bij de tekeningen (een woord uit 149)

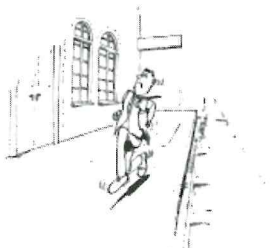
- In Rusland is in 1984 de Transsiberische .. gereed gekomen.
- Voor het .. stond een lange rij mensen die allemaal een kaartje wilden kopen.

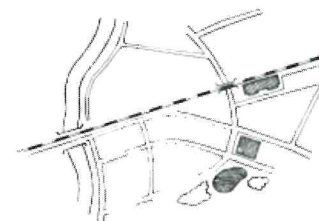
- Omdat er niemand bij de .. stond, reed de bus verder zonder te stoppen.
- Dit kaartje is geldig vanaf de .. die op het kaartje staat vermeld.

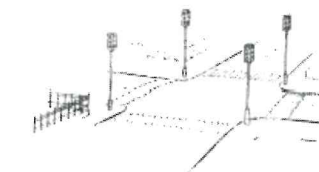
- Deze dame loopt op het ..
- In de .. moeten de auto's hun lampen aandoen.

- Hij rende het .. op, maar de trein was net vertrokken.
- In sommige trams en bussen worden de kaartjes verkocht door de .. van die vervoermiddelen.

- Op deze .. kun je zien dat het station dicht bij het winkelcentrum ligt
- Mijn .. is leeg. Wilt u hem volgooien, alstublieft?

- Op dit .. is het niet druk.

Hieronder volgt een aantal zinnen. Bedenk bij ieder van deze zinnen een nieuwe zin met dezelfde inhoud. Gebruik daarbij het woord tussen ().

Voorbeeld:

Door een ongeluk heeft onze reis langer geduurd.

(*vertragen*)

Een ongeluk heeft onze reis vertraagd.

1. Als je met je auto wilt gaan rijden, moet je de motor in beweging brengen.
(*starten*)
2. Wat is het einddoel van deze reis?
(*bestemming*)
3. Omdat onze auto kapot ging, hebben we het laatste stuk van de reis te voet gedaan.
(*afleggen*)
4. Je kunt met het openbaar vervoer gemakkelijk van het station in het centrum van de stad komen en omgekeerd.
(*verbinding*)
5. Als je met de bus van Schiphol naar het Rembrandtplein wilt, kun je niet steeds in dezelfde bus blijven zitten.
(*overstappen*)
6. Als je niet met je eigen auto komt, kun je gebruik maken van de trein, de tram of de bus.
(*vervoer*)
7. Wilt u op dit briefje schrijven wanneer u precies vertrekt?
(*datum*)
8. Op deze kaart staat hoe we moeten rijden.
(*route*)
9. Ik heb vergeten mijn benzinetank te vullen.
(*tanken*)
10. Als je op Heathrow aankomt, is er dan een auto van een vriend, een taxi of bus om je naar je hotel te brengen?
(*vervoer*)
11. Ik ben vandaag twaalf keer van het station naar het ziekenhuis gereden, zei de taxichauffeur.
(*ritje*)
12. Deze boot brengt bomen van Noorwegen naar Antwerpen.
(*vervoeren*)
13. Wie zat er achter het stuur van de Rolls Royce toen dat ongeluk gebeurde?
(*besturen*)
14. In Heerlen hebt u onmiddellijk een trein die naar Maastricht gaat.
(*aansluiting*)

15. Als de trein kan vertrekken, wordt aan de bestuurder een bepaald teken gegeven.
(*signaal*)
16. Hoe laat vertrekt het volgende KLM-vliegtuig naar Londen?
(*vlucht*)
17. Het aantal fietsen, auto's, trams, bussen en dergelijke is tegenwoordig veel groter dan in de vorige eeuw.
(*vervoermiddel*)
18. De boot uit Oostende is drie kwartier te laat in Dover aangekomen.
(*arriveren*)
19. Van reizen word je moe.
(*vermoeien*)

Lieve Jolanda,

Zojuist terug van onze vakantie. Een paar eerste indrukken. Later meer, veel meer. Toen we wilden vertrekken, bestemming Rome, alles ingepakt, alles in de auto, wilde de auto niet starten. 'Zit er wel benzine in de tank?' vroeg ik aan Arnold. Tot dan toe had hij steeds vragen gesteld, of eigenlijk maar één vraag: moet dat ook mee? Hij zei: 'Ik heb net getankt.' En hij voegde er zonder aarzelen aan toe: 'Dat wordt dus een ander vervoermiddel.' En dat werd het ook: de bus. Er zijn snellere verbindingen, dat weet ik, en Arnold en ik hadden natuurlijk liever het vliegtuig genomen. Maar eigenaars van een oud autootje dat bovendien niet meer rijdt, kunnen een vlucht naar Rome niet betalen. De bus dus.

Ben je wel eens met de bus van Amsterdam naar Rome gereden, Jo? Er zijn mensen die die afstand te voet afleggen en dat is heel verstandig. Je mag namelijk in de bus niet met de bestuurder praten maar het omgekeerde mag wel. 1800 kilometer grappen. Nee, meer niet, want terug zijn we met de trein gegaan. Hadden we heen ook moeten doen. Dat is niet alleen een beter vervoermiddel, dat is ook minder vermoeiend. In Maastricht begon ik al te vragen: zijn we er bijna? In Maastricht? Lag dat eigenlijk wel op onze route? Ik weet het niet meer. Wat ik wel nog heel precies weet is de datum van onze aankomst. Wat was ik blij dat we er waren. Blij vanwege Rome en blij vanwege onze busbestuurder ('Ik heet Arie, oké?!'). Het verschil tussen Arie ('Komt er een vrouw bij de dokter. Zegt die dokter: zo mevrouwje ... enz.... enz.') en de personen die door Arie vervoerd werden ('En van je hela hola houdt er de moed maar in') aan de ene kant en Rome aan de andere, is vrij groot. Wat een stad, Rome. Mooi, mooi!

Het duurde wel lang voordat de bus ons hotel gevonden had. Bij ieder kruispunt moest Arie 't 'effe' vragen (hij reed dan de bus gewoon het trottoir op). Effe. Dat vertraagde de rit door de stad natuurlijk aanzienlijk. Arie gaf daarvan overigens de schuld aan de Italianen. Praten teveel, zei hij. Arnold zei: Waarom koopt die platte pet geen goeie plattegrond. Over Rome vertel ik je later. Neem maar een paar extra dagen vrij!

Terug dus met de trein. Lekker makkelijk. Wel veel tunnels. Ik had liever gezien dat de Italianen en de Zwitsers de spoorlijnen niet door maar over de bergen hadden laten lopen. Dan zie je meer. Maar voor de rest een prettige reis. Nergens overstappen, nergens aansluitingen missen, weinig haltes en niets te dragen, want in Rome had ik mijn bagage op het perron laten staan. Arnold zei: net goed.

Op het Centraal Station in Amsterdam vertel ik van die bagage aan zo'n vergeelde man achter een loket. Zegt die man: ziet u dit pak papier? Dat ken u natuurlijk helemaal gaan volschrijven met acht keer uw naam en adres, veertien keer de inhoud van uw koffer en negentien keer de beschrijving van de gevolgde route, alles duidelijk leesbaar in het Hollands én het Italiaans. Dat ken u doen. Maar u ken ook meteen de metro pakken en naar huis gaan.

Tot gauw. Liefs.

Emma

IIa 153

Beantwoord de volgende vragen over Lieve Jolanda.

1. Waarom gaan Emma en Arnold niet met de auto naar Rome?
2. Waarom gaan Emma en Arnold niet met het vliegtuig naar Rome?
3. Waarom vindt Emma het beter te voet dan met de bus naar Rome te gaan?
4. Waarom duurde het zo lang voordat Arie het hotel in Rome had gevonden?
5. Arnold vraagt: Waarom koopt die platte pet geen goeie plattegrond? Wie bedoelt Arnold met 'die platte pet'?
6. Hoe dikwijls moesten Emma en Arnold overstappen toen ze van Rome terugreisden naar Amsterdam?
7. Wat is, volgens Emma, het bezwaar van tunnels?
8. Waarom zei Arnold 'net goed' toen bleek dat Emma haar bagage op het perron had laten staan?
9. Als Emma in Amsterdam aan de man achter het loket vertelt dat zij haar koffer heeft laten staan, zegt deze man dat zij twee dingen kan doen. Welke twee dingen?

IIb 154

tweedehands	Heb je een nieuwe auto gekocht? - Nee, dat was te duur. Ik heb een tw auto gekocht.
automobilist, de automobilisten	Iemand die een auto bestuurt noemt men ook wel een au
rijbewijs, het rijbewijzen	Om een auto te mogen besturen, heb je een bepaald papiertje nodig. Zo'n papiertje heet een rij
net, het netten	Dankzij een dicht n van wegen zijn bijna alle plaatsen per auto bereikbaar. (zie ook 8b, 17b, 21a)

autoweg, de autowegen	Een weg waarop alleen auto's, vrachtwagens, bussen en dergelijke mogen rijden heet een au
aanduiden duidde aan, aangeduid	Ik vroeg hem hoe ik naar Luik moest rijden. Hij zei: ik zal proberen u de weg aan te du maar het is nogal ingewikkeld.
pijl, de pijlen	Een p (→) geeft een richting aan.
bocht, de bochten	Daar waar de weg naar links buigt, in die b dus, daar ligt hotel Veronica.
liften lifte, gelift	Langs de weg stonden twee jongens te Zal ik ze meenemen, vroeg mijn man. Ik zei: ja, doe dat maar.
voorrang, de (geen mv.)	De ene automobilist zei tegen de andere: u had voor mij moeten stoppen. Ik heb op deze weg vo
voorsorteren sorteerde voor, voorgesorteerd	Als je op dit kruispunt linksaf wilt, moet je al van tevoren aan de linker kant van de weg gaan rijden. Je moet hier dus voors
inhalen haalde in, ingehaald	Waarom rijd je die auto niet voorbij? - Je mag op deze weg niet inh
passeren passeerde, gepasseerd	Toe, rijd die vrachtwagen nou voorbij. - Nee, ik vind het te gevaarlijk om op zo'n smalle weg zo'n grote vrachtwagen te pa
inrijden reed in, ingereden	Zal ik de auto binnen zetten? - Ja, r hem maar even de garage i ook: Je moet met deze nieuwe auto nog niet te hard rijden. Hij moet nog i worden.
inslaan sloeg in, ingeslagen	Moet ik deze straat nemen? - Nee, deze niet. Je moet de volgende straat ins
onderdeel, het onderdelen	Ik heb een oude radio. Als er iets kapot gaat, is het moeilijk om aan nieuwe on te komen.

motor , de motoren en motors	Waar zit in jouw auto de mo, achterin of voorin? ook: Heb je een auto? - Nee, ik heb een mo - Is dat niet koud, zo'n mo ?
afzetten zette af, afgezet	Als je ergens lang moet wachten, moet je de motor niet laten draaien. Je moet hem afz ook: Waar wilt u eruit, vroeg de chauffeur. - Ik zei: z me maar a bij het station. Waarom houdt je binnen je hoed op? - Ik beslis zelf wanneer ik mijn hoed afz
afslaan sloeg af, afgeslagen	Hij startte de motor. Deze liep een paar seconden, maar slo toen ook: Om bij de Nationale Bank te komen? -Dan moet u bij de eerstvolgende straat rechts afs Hoe kun je nou zo'n fantastisch aanbod weigeren? Ik zou het nooit hebben afg De storm heeft een grote tak van de boom afg
kabel , de kabels	De kapotte auto werd met een ka aan een andere auto vastgemaakt en zo naar de garage gesleept.
olie , de oliën en (olies)	Er zit te weinig o in de motor. Ik moet er wat bij laten doen. ook: In sommige landen wordt in de maaltijden veel o gebruikt.
accu , de accu's	Mijn motor wil niet starten. - Misschien is de ac leeg?
wiel , het wielen	Een fiets en een motor hebben twee w, een auto meestal vier.
stuur , het sturen	Als je naar links wilt, moet je het st van je auto of fiets naar links draaien en als je naar rechts wilt, draai je het st naar rechts.
reserve , de reserves	Voor het geval een autoband kapot gaat, heeft iedere auto een r band. ook: Hij had in zijn kelder een grote hoeveelheid voedsel staan waar hij nooit aankwam maar die hij gebruikte als r voor tijden van oorlog en andere rampen.

versnelling , de versnellingen	Als je met je auto harder gaat rijden, moet je een hogere vers gebruiken.
schakelen schakelde, geschakeld	Om de bocht goed te kunnen nemen, sch hij van de vierde versnelling terug naar de derde.
vloeken vloekte, gevloekt	Godverju, zei Willem, toen een auto die van links kwam hem geen voorrang verleende. - Je moet niet vl zei zijn vader. - Godverju, herhaalde Willem.

11b 155

Beantwoord de volgende vragen. Gebruik in het antwoord een woord uit 154.

- De linker voorband is kapot. Wat doen we nu?
Dat is heel eenvoudig. We vervangen de kapotte band door de .. band.
- Is dat een nieuwe auto? Hij ziet er zo mooi uit?
Nee, het is een .. auto, maar je hebt gelijk, hij ziet eruit als nieuw.
- Waarom stop je voor die auto?
Omdat ik aan die auto .. moet verlenen.
- Reed jij toen dat ongeluk gebeurde of je vrouw?
Toen dat ongeluk gebeurde zat ik achter het .. , mijn vrouw zat naast me.
- Schakelen Kees, je moet schakelen. Waarom schakel je niet?
Dat probeer ik toch, al de hele tijd, maar de .. is kapot.
- Waarom laat je de motor draaien?
Als ik de motor .. , ben ik bang dat ik hem niet meer aan de gang kan krijgen.
Ik heb daar net ook al een hoop problemen met het starten gehad.
- Weet je welke route je moet volgen?
Ze hebben mij gezegd dat ze de route met gele .. hebben aangeduid.
- Waarom ga je langzamer rijden?
Als ik met deze snelheid de .. neem, gebeuren er ongelukken.
- Wat betekent dat, een pijl die naar rechts wijst met een streep erdoor?
Dat betekent dat je niet rechts mag a ..
- Kan de motor niet meer gemaakt worden?
Nee. Er zijn een paar .. kapot die nergens meer te krijgen zijn.

11b 156

Kies van de twee schuingedrukte woorden het woord dat het beste in de zin past.

- afzetten - afslaan*
Omdat de chauffeur zag dat hij helemaal vastzat in het verkeer en het nog lang zou duren voordat hij verder zou kunnen rijden, .. hij de motor ..

2. *inhalen - passeren*
Alle verkeer in de Jorisstraat werd stopgezet om een ziekenauto te laten ..
3. *voorsorteren - schakelen*
Op de weg was met witte pijlen aangeduid hoe je moest ..
4. *de reserve - het onderdeel*
Ik kan u geen nieuwe accu leveren. De accu's die ik in de winkel had heb ik allemaal verkocht en ik heb er geen meer in ..
5. *het stuur - het wiel*
Heeft Jols veel ervaring als chauffeur? - O ja, die zit al jaren achter het ..
6. *inrijden - inslaan*
Om de politie kwijt te raken, .. de zwarte Mercedes plotseling een garage ..
7. *de motor - de versnelling*
Omdat de .. kapot was, kon de auto niet harder dan twintig kilometer per uur rijden.
8. *het vervoermiddel - het rijbewijs*
Mag jij een auto besturen? - Ja, ik heb een ..
9. *de voorrang - de bocht*
Omdat de auto te hard reed, is hij uit de .. gevlogen.
10. *liften - voorsorteren*
Als je met je auto in een stad rijdt die je helemaal niet kent, is het moeilijk om te weten hoe en waar je moet ..
11. *de automobilist - de bestuurder*
Ik heb alleen maar een fiets. Daarom luister ik nooit naar radioprogramma's voor ..

11b 157

Maak de volgende zinnen af.

1. Een tweedehands auto is meestal goedkoper ..
2. Bij het kruispunt stond een bord met een pijl erop die naar rechts wees. Door die pijl was een streep getrokken zodat het duidelijk was ..
3. Als een auto veel olie verliest is het verstandig ..
4. Omdat de accu van mijn auto leeg was ..
5. Als ik met mijn auto een lange reis ga maken neem ik altijd een paar onderdelen mee want ..
6. Ik zag in de bagageruimte van zijn auto ook een kabel liggen. Toen ik hem vroeg waarvoor hij die gebruikte zei hij ..
7. Waar zit in jouw auto het reservewiel? Dat zit ..
8. Het wegennet wordt steeds groter. Het gevolg daarvan is dat ..

11b 158

Blij dat ik rij

Blij dat ik rij. Hoe blij? Geldt ook in het verkeer: hoe meer zielen hoe meer vreugd? Of wordt daar toch meer gevloekt dan gezongen? Het antwoord is: ja. Ja wat? Ja, meer gevloekt.

Het begint bij het examen voor het rijbewijs. De automobilist zakt, zakt één, twee soms zelfs tien keer en vloekt. Op zichzelf, omdat hij de motor liet afslaan, een verkeerde versnelling koos, geen voorrang verleende, te laat voorsorteerde. Op de man die het examen afnam, een Pietje precies die de kleinste fout - een bochtje dat wat ruim werd genomen, een wiel dat even het trottoir raakte - zwaar liet meetellen in de beoordeling.

Maar als het kostbare papiertje eenmaal binnen is, dan ligt de weg naar het grote genoegen en de onbewolkte blijheid helemaal open. Als het even kan een autoweg, een dicht net van autowegen, want: hoe harder hoe blijer. Op die weg bevinden zich echter nog een paar andere automobilisten.

Meer dan driekwart van de Nederlandse gezinnen heeft een auto. Een op de vijf gezinnen beschikt zelfs over twee of meer auto's. Dit betekent dat er per drie Nederlanders een auto klaar staat. In Frankrijk, Italië en Duitsland is het nog 'beter': daar hebben ze per twee inwoners één auto. Samen leggen in Nederland al die autobezitters ongeveer 152 miljard kilometer per jaar af. Dat geeft niet zozeer veel blijheid als wel veel moeilijkheden.

Wie op kruispunten voorrang heeft, is geregeld. Wie op kruispunten voorrang krijgt, is een andere zaak. Daarom hoor je daar veel boingggg en veel gevloek.

Gevloek ook bij hem of haar die op dezelfde weghelft een auto op zich af ziet komen die gaat passeren. Ja, zei de man tegen de politie, ik dacht dat ik die wagen voor me nog gemakkelijk kon inhalen. Dat kon dus niet.

Je moet de motor afzetten Kees, je moet eerder schakelen Kees, je mag die straat niet inrijden Kees, je moet hier links, links, dat is rechts, ik zeg LINKS afslaan ... en Kees die boven het lawaai van de motor uitschreeuwt: hou je kop, verdomme. Rij jij of rij ik?

Hoe meer zielen hoe meer vreugd. Hoe meer auto's hoe meer ... van alles, maar vooral parkeerproblemen. Want rijden gaat nog wel, maar die meer dan 6,5 miljoen personenauto's, die meer dan 550.000 vrachtwagens en die 15.000 bussen ergens een poosje stil laten staan ... dat is wat anders. Gevloek dus ook en hevig bij het eeuwig zoeken naar een parkeerplaatsje, het enige echte perpetuum automobile, nu dus definitief ontdekt.

Maar daar gaat het allemaal niet om. Het gaat om het plezier van het rijden. Blij dat ik rij, dat zijn Joost en Wilma die na veel sparen eindelijk achter het stuur zitten van een tweedehands wagentje dat hun wagentje is. Met z'n tweetjes gezellig op pad, en laat die miljoenen andere automobilisten maar hun gang gaan. Geluk, zover het oog reikt. Geluk, en heel veel borden, strepen, pijlen, verkeersagenten en kwade automobilisten. Maar toch geluk. Tot in Midden-Spanje of in de Schotse Hooglanden. Daar is het over. Accu leeg (de hele nacht de lampen laten branden), band leeg (en geen reservewiel), te weinig olie in de motor(en in de wijde omgeving geen benzinstation). Wat ze wel hebben is een boekje waarin precies staat aangeduid wat ze moeten doen als ze problemen hebben en een mooie kabel om zich naar een garage te laten slepen. Langs de weg een man die staat te liften. Ik hoop dat niemand hem meeneemt, zegt Wilma, 't is in z'n eigen belang.

Vul, zonder naar de tekst Blij dat ik rij te kijken, de ontbrekende woorden in. Telkens slechts één woord.

1. Blij dat ik rij. Hoe blij? .. ook in het verkeer: hoe meer zielen hoe meer vreugd?
2. De automobilist vloekt op de man die het rijexamen .. , een Pietje precies die de kleinste fout - een bochtje dat wat ruim werd .. , een wiel dat even het trottoir .. - zwaar liet meetellen in de beoordeling.
3. In Nederland .. alle automobilisten samen 152 miljard kilometer per jaar ..
4. Wie op kruispunten voorrang .. , is geregeld. Wie op kruispunten voorrang krijgt, is een andere zaak.
5. Hoe meer auto's hoe meer parkeerproblemen. Want rijden gaat nog wel, maar die 6.500.000 personenauto's, die 550.00 vrachtwagens en die 15.000 bussen ergens een poosje .. laten staan, dat is wat anders.
6. Blij dat ik rij, dat zijn Joost en Wilma die na veel sparen eindelijk achter het .. zitten van een tweedehands wagentje.
7. Joost en Wilma hebben een boekje waarin precies staat aangeduid wat ze moeten doen als hun auto kapot is. Ze hebben ook een mooie kabel om zich naar de garage te laten ..

brommer, de brommers	Een b is een fiets met een motortje.
brommen bromde, gebromd	Je mag in dit bos niet met een brommer rijden. Je mag in dit bos niet br ook: Toen ik te laat thuiskwam was mama boos. Ze br
fietsen fietste, gefietst	Rijd jij veel op je fiets? - Ja, ik f iedere dag twintig kilometer.
lading, de ladingen	Een vrachtwagen, die aardappelen vervoerde, is tegen een boom gereden. Daarbij is de hele l op de weg terecht gekomen.
lossen loste, gelost	Dit schip zal zijn lading voorlopig wel niet kwijt raken. De havenarbeiders zijn in staking en weigeren de schepen te l
container, de containers	Treinen, vrachtwagens, schepen en vliegtuigen vervoeren tegenwoordig heel veel goederen in cont

laden
laadde, geladen

Toen het schip een lading stenen gelost had, voer het niet leeg weg maar werd gel met hout.

transport, het transporten

Hoe zullen deze auto's van de fabriek naar de verschillende steden gebracht worden? - Het tr zal per trein geschieden.

toestaan
stond toe, toegestaan

Mag je met een fiets op een autoweg rijden? - Nee, dat is niet to

bekeuren
bekeurde, bekeurd

Als de politie ziet dat je geen voorrang geeft, zal je waarschijnlijk bek worden.

bekeuring, de bekeuringen

Ik heb van de politie een bek gekregen. Ik ben door het rode licht gereden.

botsing, de botsingen

Als er twee auto's tegen elkaar rijden noemen we dat een b

frontaal

Als twee auto's met hun voorkant tegen elkaar rijden, noemen we dat een fr botsing.

doorrijden
reed door, doorgereden

Even dacht ik dat er een auto voor ons huis ging stoppen, maar hij stopte niet, hij r door.
ook: Ik ben bang dat ik te laat kom. - Nee hoor, als je flink d kom je nog op tijd.

remmen
remde, geremd

Wie zijn auto langzamer wil laten rijden of wil laten stoppen moet r

lek

Ik ben met mijn fiets door een stuk glas gereden en nu heb ik een l band.

reparatie, de reparaties

Mijn kapotte fiets is weer helemaal gemaakt. - Wat kostte de r ? - Dertig euro.

repareren
repareerde, gerepareerd

De brommer had bij de botsing zoveel schade opgelopen dat het onmogelijk was om hem nog te r

opletten lette op, opgelet	Als je een voertuig bestuurt, moet je steeds je aandacht bij het verkeer houden. Je moet steeds op
ongeval, het ongevallen	Waarom gaat Wemmels niet naar de fabriek? – Hij heeft een ongev..... gehad. Hij is met zijn hand tussen een machine gekomen.
opstopping, de opstoppen	Omdat er een vrachtwagen dwars over de weg stond, kon het verkeer niet verder. Deze ops..... heeft wel een uur geduurd.
aangeven gaf aan, aangegeven	We hebben uw adres gemakkelijk kunnen vinden. De route stond heel duidelijk aang..... ook: Kun je me even die schaar aang.....? (zie ook 12b)
stom stommer, stomst	Karel had al veel schulden en nu heeft hij ook nog een nieuw huis gekocht. Dat is niet erg verstandig van hem. - Niet verstandig, zeg maar gerust dat dat buitengewoon st..... is.
aangenaam aangenamer, aangenaamst	Ik bewaar aan mijn verblijf in Ravenna een hele prettige, aang..... herinnering.

IIC 161

Beantwoord de volgende vragen.

1. Waarmee kun je harder rijden, met een brommer of met een fiets?
2. Als een schip vol met tomaten wordt leeggemaakt, wordt het dan geladen of gelost?
3. Wanneer loopt je auto schade op, bij een botsing of bij een opstopping?
4. Als je dit bord ziet (wit met rode rand), moet je dan remmen of doorrijden?
5. Als de politie ziet dat je harder rijdt dan is toegestaan, krijg je dan van de politie een container of een bekeuring?
6. Als er op een bord staat 'Rotterdam 75', zeg je dan dat op dat bord het aantal kilometers staat aangegeven of aangeboden?
7. Als je auto kapot is, laat je hem dan repareren of lossen?
8. Welk schip ligt dieper in het water, een schip met of een schip zonder lading?
9. Waarin kun je de meeste goederen vervoeren, in een container of in een doos?

10. Als een eigenaar van een schip voor een fabriek in Essen goederen naar Rotterdam brengt, krijgt de eigenaar dan geld voor de lading of voor het transport?
11. Een rond bord, helemaal rood, met in het midden van links naar rechts een smalle witte streep, betekent dat: inrijden is toegestaan of inrijden is verboden.
12. Je bent taxichauffeur. Je ziet dat een man met een grijze hoed jou geen voorrang geeft. Kun jij dan zo'n man bekeuren? Ja of nee?
13. Twee auto's zijn frontaal tegen elkaar gereden. Beide zijn van achteren helemaal kapot. Is dat logisch? Ja of nee?
14. Als je een ongeluk veroorzaakt, ben je dan verplicht om door te rijden of om te stoppen?
15. Waar komen de meeste opstoppen voor, in de binnenstad van oude steden of op autowegen?
16. Als je een persoonlijk ongeval hebt gehad, ga je dan naar de dokter of naar de garage?
17. Wat maakt het meeste lawaai, brommen of fietsen?
18. Wat moet je zeggen: de trein vervoert containers of de container vervoert treinen?
19. Wanneer kun je een bekeuring krijgen, als je een vrachtwagen lost in een straat waar een stopverbod van kracht is of als je een autoband repareert langs een autoweg?
20. Als men dit bord ziet (wit met een rode rand), betekent dat: remmen of opletten?
21. Wanneer zal de schade aan je auto waarschijnlijk het grootst zijn, na een botsing met een fiets of met een vrachtwagen?
22. Als je auto een lekke band heeft, is het dan beter om door te rijden of om de lekke band te vervangen door de reserveband?
23. Het enige vervoermiddel dat je hebt is een fiets. Iemand geeft je een grote tafel cadeau. Zeg je dan: 'Laad hem maar op mijn fiets' of zeg je: 'Dat is heel vriendelijk, maar ik weet niet hoe ik hem moet vervoeren'?
24. Als je vergeet om op tijd benzine te tanken, zeg je dan tegen jezelf 'Wat stom!' of 'Wat raar!'?
25. Wat is aangenamer: een grote bekeuring krijgen of een groot bedrag krijgen?

IIC 162

Sprekende lading (deel 1)

De trein had nauwelijks het station van Neurenberg verlaten toen er krachtig werd geremd. Een botsing met een vrachtwagen, zei later de vrouw die de kaartjes controleerde. Niet opgelet en te laat geremd? Doorgereden hoewel het licht op rood stond? Zij wist het niet. Zij wist wel dat er geen doden waren en dat de schade gerepareerd kon worden. Zonder twijfel een dure reparatie. Zij wist ook dat het voordeel van een botsing met een trein is dat het zelden een frontale botsing is. Voordeel, dacht hij.

Door de opstopping had de trein twintig minuten vertraging opgelopen. Aan de hand van een papiertje waarop stond aangegeven hoe laat de trein in de plaatsen die op de route lagen, moest aankomen en vertrekken, kon hij constateren dat het tijdverlies langzaam werd weggewerkt en dat in Keulen de trein weer precies op tijd vertrok. Hoe groter de afstand hoe groter de kans dat de trein op tijd aankomt, zei hij tegen zichzelf.

Hij keerde terug van een reis naar Praag en vroeg zich af of treinreizen leuk zijn. Het antwoord vond hij niet in het boek dat hij voor onderweg had meegenomen:

De som van misverstanden van Maarten 't Hart. Bij alle treingesprekken die Gerard Reve ooit had gehoord zaten nog geen twee seconden die Reve de moeite van het beluisteren waard vond, schreef 't Hart. Hij schreef ook dat Walter Scott uit de mond van zijn medereizigers, zelfs de stomste, altijd wel een paar interessante ideeën hoorde.

Reve heeft natuurlijk gelijk, dacht hij: de medereiziger is een sprekend ongeval, even onaangenaam als een lekke band of dichte mist. Hij wist het uit ervaring, een lange ervaring van dagelijks twee uur in de trein, 's morgens naar zijn werk en 's avonds naar huis. En in het buitenland? Hij had gesprekken gehoord in een voor hem volkomen onbekende taal. Dat had hem nieuwsgierig gemaakt. Hij was die taal gaan bestuderen en toen hij hem kende had hij ontdekt dat die gesprekken over het weer, over ziektes en over de benzineprijs gingen. Net als in zijn eigen taal.

Reizen werd door sommigen gezien als een vorm van sociaal contact, een overdreven waardering van wat in feite niets anders was dan transport. Hoe vaak was hij niet één, twee ja zelfs drie stations eerder uitgestapt om niet meer naar medereizigers te hoeven luisteren? Hoe dikwijls had hij niet, na vijf minuten opgenomen te zijn geweest in die zo algemeen geprezen menselijke communicatie, de WC opgezocht?

Fietsend of brommend had hij van die sprekende lading geen last. Dan was de tegenwind zijn gesprekspartner en die zweeg. De enige die hem op deze eenzame tochten soms aansprak was een agent die hem bekeurde omdat hij midden in een verlaten bos met losse handen reed 'hetgeen absoluut niet is toegestaan, meneer!'. Hij ging over zo'n bekeuring nooit in discussie door bijvoorbeeld te vragen wie daar in de stilte van de natuur last van had. Nee, hij reed snel door want hij wist dat op iedere vraag van zijn kant een stroom zinnen zou volgen even stom en inhoudsloos als de zinnen die te beluisteren waren tijdens een retourreis Hoek van Holland-Moskou.

Is reizen leuk, aangenaam, leerrijk? De trein had Aken bereikt. Hij keek uit het raam naar buiten en zag dat een paar sporen verder grote containers op een trein werden geladen. Was het dat, reizen als een container, geladen en gelost worden en verder niets? Ja, dat was het.

Toch kende hij in de trein soms momenten waarop reizen meer was dan verandering van plaats. Zo'n moment beleefde hij als de trein met grote, trotse snelheid langs een station schoot en glazig nagestaard werd door onbelangrijke, kleine reizigers op een winderig perron. Dat was een heerlijk gevoel, een gevoel dat nog meer diepte kreeg wanneer de trein, juist voordat hij het onbekende station naderde, begon te remmen om vervolgens op topsnelheid verder te rijden, daarbij een krachtige windstoot door de haren van de wachtenden jagend.

(wordt vervolgd)

- C1. De vrouw die de kaartjes controleerde
a wist niet precies wat de oorzaak van het treinongeluk was.
b wist niet of er doden waren.
c wist niet wat voor soort vervoermiddel tegen de trein was gereden.
d wist niet of de schade hersteld kon worden.
- C2. a Hij kreeg een papiertje waarop stond hoeveel vertraging de trein had opgelopen.
b In Keulen vertrok de trein zonder vertraging.
c Hij kon niet controleren of de trein vertraging had.
d Toen de trein na het ongeluk weer verder kon rijden, had de trein al spoedig de opgelopen vertraging weggewerkt.
- C3. Over treingesprekken
a had hij dezelfde mening als Gerard Reve.
b had hij dezelfde mening als Maarten 't Hart.
c had hij dezelfde mening als Walter Scott.
d had hij geen mening.
- C4. a Hij reist dagelijks naar het buitenland.
b Hij had geconstateerd dat in zijn eigen land en in het buitenland de treingesprekken over dezelfde onderwerpen gingen.
c Hij was soms eerder uitgestapt om niet met andere reizigers te hoeven praten.
d Een keer was hij, om niet aan een gesprek in de trein te hoeven deelnemen, naar de WC gegaan.
- C5. a Als een agent hem in een verlaten bos een bekeuring gaf, protesteerde hij daar niet tegen.
b Als hij ging fietsen of brommen deed hij dat uitsluitend met iemand die tijdens hun tochten zijn mond hield.
c Hij vroeg aan de agent wie er last van had dat hij met losse handen reed.
d Als hij alleen ging fietsen of brommen, werd hij heel vaak aangesproken door een agent.
- C6. a Reizen was voor hem uitsluitend : van de ene plaats naar de andere gaan.
b Hij vond het heerlijk als hij op het perron stond en dan een trein met grote snelheid zag passeren.
c Hij vond het heerlijk als hij op het perron stond en de wind door zijn haren voelde waaien.
d Soms beleefde hij in de trein fijne momenten.

schipper, de schippers

Wat is het beroep van jouw vader? - Mijn vader is s Hij heeft een schip waarmee hij tussen Rotterdam en Basel vaart.

slepen sleepte, gesleept

Het schip kon niet meer op eigen kracht naar de haven varen. Het werd daarom door een ander schip naar de haven ges (zie ook 2a)

zinken zonk, gezonken	In de nacht van 14 op 15 april 1912 liep de Titanic op een ijsberg en z 1513 personen kwamen daarbij om het leven.
sluis, de sluizen	Als het niveau van het water in rivier A anders is dan in rivier B, bouwt men tussen A en B een sl anders zouden schepen niet van rivier A naar rivier B kunnen varen en omgekeerd.
kanaal, het kanalen	Is dit een rivier? - Nee, deze waterweg is gegraven. Het is dus een k (zie ook 8b)
riem, de riemen	Er lag een klein, houten bootje in het water. Ik wilde ermee gaan varen, maar omdat er geen ri in het bootje lagen, ging dat leuke plan niet door. (zie ook 4c)
roeien roeide, geroeid	R is een boot voortbewegen met behulp van riemen.
roeiboot, de roeiboten	Een boot die men kan roeien is een r
vloot de vloten	Een aantal schepen of vliegtuigen die bij elkaar horen noemt men een vl
scheepvaart, de (geen mv.)	Nederland heeft veel water en wat nog belangrijker is: veel bevaarbaar water. Het ligt dan ook voor de hand dat de sc een belangrijke plaats inneemt in de Nederlandse economie.
vliegveld, het vliegvelden	Het v was gesloten vanwege een dikke mist. Daarom moest het vliegtuig doorvliegen naar een ander v
luchtvaart, de (geen mv.)	Bij 'schip' hoort de 'scheepvaart'. Bij vliegtuig hoort niet de 'vliegvaart' maar de 'l
passagier, de passagiers	Mensen die meerijden met een auto, trein, tram of bus, die meevaren met een schip of meevliegen met een vliegtuig noemt men de p

gemiddeld	Hoe lang duurt een vliegreis van Amsterdam naar Jakarta? - De ene keer duurt het wat langer dan de andere, maar de gem duur is twintig uur. (ook als zn.: het gemiddelde)
haten haatte, gehaat	Hij had altijd veel van Sandra gehouden totdat zich dat geval met Roel had voorgedaan. Vanaf dat moment was zijn liefde helemaal verdwenen. Sterker nog: hij was Sandra gaan h
bemanning, de (bemanningen)	Er is een schip gezonken. De passagiers en de leden van de b zijn in veiligheid.
opstijgen steeg op, opgestegen	Vanwege het slechte weer moesten alle vliegtuigen aan de grond blijven. Geen enkel vliegtuig mocht op
landen (ww.) landde, geland	Het vliegtuig naderde het vliegveld. We gaan l , zei de kapitein, wilt u de riemen vastmaken.
raket, de raketten	De bemanning van het ruimteschip werd met een r in een baan om de aarde gebracht.
piloot, de piloten	De bestuurder van een vliegtuig noemt men de p
boeken boekte, geboekt	Als u zeker wilt zijn van een plaats in het vliegtuig dat zondag naar Paramaribo vertrekt, moet u minstens twee weken van tevoren bo , zei de man van de informatiedienst. ook: 'Hij heeft veel succes behaald' of 'hij heeft veel succes geb' is hetzelfde.
afzeggen zei af, afgezegd	Ik had geboekt voor een vliegreis naar Australië, maar omdat mijn moeder plotseling ziek werd, heb ik deze reis moeten af.....
inlichten lichtte in, ingelicht	Als u informatie wilt hebben over Turkije moet u naar de Turkse ambassade schrijven. Die kan u wel in
inlichting, de inlichtingen	Ik heb aan het informatiekantoor gevraagd hoe laat het vliegtuig uit Milaan zou landen, maar ze konden me daarover geen inl..... geven.

ontkennen
ontkende, ontkend

De agent zei tegen mij: ik heb u gisteren in de Cupido-bar gezien. Ik ont Ik ben nog nooit in de Cupido-bar geweest, zei ik.

11d 165

Kies de beste aanvulling.

Voorbeeld:

- o. Het schip zal zeker zinken a tenzij het gat in de bodem snel gerepareerd wordt.
 b tenzij iemand het wil kopen.
1. Als schipper a zat hij veel op het water.
 b zat hij veel op de weg.
2. Wij hebben onze reis naar Letland moeten afzeggen a omdat mijn man in de maand dat we naar dat land zouden gaan geen vrij kon krijgen.
 b omdat wij vroeger al een keer in dat land zijn geweest.
3. Ik haat vliegtuigen a maar varen vind ik heerlijk.
 b maar vliegen vind ik heerlijk.
4. De passagiers a werden door de bemanning gevoerd.
 b werden door de bemanning van voedsel voorzien.
5. Op het vliegveld a stonden twee vliegtuigen gereed om te landen.
 b stonden twee vliegtuigen gereed om op te stijgen.
6. De vloot a bestond uit twintig auto's en vier vrachtwagens.
 b bestond uit dertig schepen.
7. We hebben wel geboekt a maar of we inderdaad zullen vertrekken is nog onzeker.
 b maar of we het op tijd zullen ontvangen is onzeker.
8. De piloot deelde mee a dat de trein binnen enkele minuten zou aankomen in Parijs.
 b dat het vliegtuig binnen enkele minuten zou landen in Parijs.
9. Hoeveel keer per maand neem jij de trein, gemiddeld? a In maart twaalf keer.
 b Tien keer per maand.
10. In dit boekje staan alle inlichtingen a die u in het donker nodig hebt.
 b die u voor uw reis nodig hebt.
11. Roeien a kost veel benzine.
 b is vermoeiend.
12. Voor de gesloten sluis a lagen wel 20 schepen te wachten.
 b stonden wel 20 auto's te wachten.

13. We konden niet roeien a want er hing veel mist.
 b want we hadden geen riemen.
14. Het schip werd gesleept a omdat het kapot was.
 b omdat het te duur was.
15. Ik kan u daarover niet inlichten. a U kunt dat beter aan mijn collega vragen.
 b U kunt beter de lamp aandoen.

11d 166

Zet de volgende zinnen in een logische volgorde. De zinnen 1, 10, 15 en 18 staan op de juiste plaats.

1. Ik wilde een vliegreis maken.
2. De piloot begroette de passagiers.
3. Om acht uur steeg het vliegtuig op.
4. Daarom gingen we roeien.
5. Leden van de bemanning vertelden wat we moesten doen als er een ongeluk zou gebeuren.
6. Daarom vroeg ik inlichtingen bij de luchtvaartmaatschappij.
7. Ze had gedacht: ik zal die buitenlander meteen kennis laten maken met iets typisch Nederlands: het water.
8. Om elf uur landde het vliegtuig op Schiphol, het vliegveld bij Amsterdam.
9. Ik raakte flink hard de kant van de sluis.
10. Op Schiphol stond Marja op mij te wachten.
11. Er kwam een gat in de roeiboot zodat we spoedig zonken.
12. Daarna boekte ik.
13. Om zeven uur was ik op het vliegveld.
14. Ik haat water, zeker als ik het water op moet in een roeiboot.
15. Omdat ik nog nooit met een roeiboot door een sluis was gevaren, maakte ik een fout.
16. Met die roeiboot voeren we eerst door een kanaal en toen kwamen we bij een sluis.
17. Daarna gingen ze rond met kranten en drank.
18. Ik was daar heel tevreden over want zoals gezegd, haat ik water en haat ik roeiboten.

In de trein dacht hij terug aan zijn verblijf in Praag. Een schitterende stad. Maar er ontbrak iets aan. Hij vroeg zich af wat het was en ineens wist hij het. De Vltava, dat was niet in orde. Deze rivier die breed door de stad stroomt, vormt daarvan geen wezenlijk en levend onderdeel omdat scheepvaart er nauwelijks mogelijk is. Zijn Praagse vriendin had dat ontkend, dat van die scheepvaart, en hem bij een van hun wandelingen door de stad gewezen op een sluis. Maar in al die dagen die hij in Praag had doorgebracht door de stad nauwelijks één schipper van die sluis gebruik zien maken, had hij geen enkele boot op eigen kracht of door een andere gesleept over de rivier zien gaan. Op het water kwam de enige scheepvaartactiviteit van Pragers die in hun vrije tijd wat gingen roeien. Maar met wat riemen en een paar toevallige roeiboten bracht je een rivier niet tot leven. En dat was het: de Vltava leefde niet, zij was niet bepalend voor het gezicht van de stad, gaf aan begrippen als linker- en rechteroever geen speciale inhoud.

In Arnhem stapte een groepje jonge mensen de trein in. Ze hadden een treinkaart waarmee ze goedkoop door Europa konden reizen. Dat scheen hen vrolijk te maken want ze zongen luid en onzuiver een groot aantal Engelse liederen. Medereizigers, dacht hij, die hij verlangde plotseling sterk terug naar Praag, waar hij gisteren nog in de late zomerzon door Mala Strana had gewandeld. Was dat het geheim van reizen, weg zijn, weggaan, wegvluchten; opstijgen van de aarde om alles wat te hard zingt, te hard praat, te dicht tegen je aanleunt, stinkt, achter je te kunnen laten?

Hoe vrij is de grote wereld, zo vroeg hij zich af, voor degene die van de ene dag op de andere alle vergaderingen, afspraken, lessen en ontmoetingen afzegt, zijn verplichtingen samen met zijn verzekerings- en belastingspapieren in de WC laat verdwijnen, boekt voor een reis naar Vuurland of Tristan da Cunha en in een vliegtuig stapt? Was vliegen een betere manier van reizen dan met de trein. Kwam men op die manier echt los van de aarde en haar bewoners?

Hij had gevlogen. Hij had het allemaal meegemaakt: het langdurige wachten op het vliegveld, het lawaai van vliegtuigen en, toen het zijn beurt was, de passagiers die samen met hem in een veel te kleine ruimte werden gezet. Toen was het vliegtuig opgestegen. De piloot had al spoedig het woord genomen om de passagiers over het een en ander in te lichten, maar hij had gedacht: of die man Rozestraten of Dekkers heet, of het buiten twaalf of dertig graden is, of de gemiddelde snelheid vijf- of zeventienhonderd kilometer per uur bedraagt, dat soort inlichtingen hoor ik thuis en op mijn werk iedere dag.

Hij had een boek genomen en was gaan lezen. Maar hij had er zijn gedachten niet bij kunnen houden, want na de piloot was een ander lid van de bemanning gaan praten. Zij had ook weer de passagiers begroet en was daarna gaan vertellen wat men moest doen als het vliegtuig in zee zou vallen. Dat was voor hem een geheel nieuwe gedachte geweest, maar erger had hij het gevonden dat aan die gedachte zoveel woorden werden besteed. Daarna hadden leden van de bemanning glimlachend met wagentjes rondgereden, kranten uitgedeeld, gevraagd of hij drank wilde kopen, of hij iets wilde eten, of hij koffie verlangde, of hij nog bepaalde wensen had. Zijn antwoord op die laatste vraag was geweest: kunnen we hier ergens landen?

Dat was in het vliegtuig. Nu zat hij in de trein, terugkerend van een reis naar Praag.

Reizen. Hoe dikwijls had hij niet rondgelopen in vreemde steden, langs bochtige rivieren, rechte kanalen en over stoffige wegen, zich voortduwend door de grote hitte van de middag of de scherpe kou van de nacht en had hij zich de vraag gesteld: wat doe ik hier? Doch weer thuis was altijd weer zijn eerste gedachte geweest: weg, terug - zoals nu de

schreeuwerig zingende jongens en meisjes tegenover hem in de trein, hem naar Praag deden terugverlangen.

Weggaan, aankomen, terugkeren en al de tijd die daartussen ligt, dat wil zeggen: reizen, het vormde een aaneengesloten proces waarvan geen enkel element afzonderlijk beleefd kon worden en waarin op ieder moment en op iedere plaats mensen een rol zouden spelen, of men dat wilde of niet, of het ging over de luchtvaart, de scheepvaart, het treinverkeer of over welke vorm van openbaar vervoer dan ook.

De trein naderde het station van Utrecht. Op het perron zag hij weer een nieuwe mensenmassa klaarstaan om zich als een levende lading naar hun bestemming te laten vervoeren.

Even sloot hij zijn ogen, haatte alles en iedereen die geluid maakte en zag zichzelf, helemaal alleen, in een raket opstijgen naar de wolkeloze lucht waar hij eenzaam wegzonk in de eindeloze stilte van een eindeloze ruimte.

Toen kwam er een man naast hem zitten die vroeg of dit de trein naar Amsterdam was en die daarna begon te vertellen over zijn familie.

Vragen bij Sprekende lading (deel 2 en slot).

Kies het juiste antwoord. Slechts één antwoord is juist.

- D1. Tijdens zijn verblijf in Praag
- had hij verschillende schippers door de sluis in de rivier de Vltava zien varen.
 - had hij niemand op de Vltava zien roeien.
 - had hij zich afgevraagd wat er aan Praag ontbrak.
 - had zijn vriendin gezegd dat er op de Vltava scheepvaart mogelijk was.
- D2. a Hij vond het vliegtuig een beter vervoermiddel dan de trein.
 b Hij vond het niet interessant om te horen wat de naam van de piloot was.
 c Hij had in het vliegtuig lekker kunnen lezen.
 d Hij vond dat de passagiers te kort werden voorgelicht over wat ze moesten doen als er een ongeluk zou gebeuren.
- D3. a Vaak wist hij niet wat hij in vreemde steden zocht.
 b Als hij na een reis weer thuis was, had hij voorlopig geen behoefte meer aan reizen.
 c Als men wilde kon men zo reizen dat men niets met mensen te maken had.
 d De zingende jongens en meisjes namen een trein richting Praag.
- D4. a In Utrecht kwam er een man naast hem zitten met wie hij over diens familie begon te praten.
 b Op het perron in Utrecht was het niet druk.
 c De man die naast hem kwam zitten moest waarschijnlijk naar Amsterdam.
 d In Utrecht vloog hij met een raket de lucht in.

I2 Gemeenschappelijke voorzieningen

12a 169

postzegel, de postzegels	Een p van zeventig op een brief naar Marokko, weet jij of dat genoeg is?
postkantoor, het postkantoren	Er zijn geen postzegels meer in huis. Wil jij even naar het p gaan om er wat te kopen?
telefoon, mobiele de	De m telefoon maakt het mogelijk ook op straat, in de trein, in het bos enzovoort te telefoneren.
telefoonnummer, het telefoonnummers	Hebt u telefoon? - Ja. - En wat is uw t ? - Mijn t is 234744.
telefonisch	Hebt u Wortelbroek proberen op te bellen? - Ja, maar het telefoonpersoneel is in staking zodat te contact onmogelijk is
giro, de giro's	Zal ik het geld storten op uw bankrekening? - Ik heb geen bankrekening, ik heb wel een rekening bij de g
storten stortte, gestort	Hoe moet ik betalen? - Ik heb het liefste dat u het geld st op mijn rekening bij de Atlantabank. (zie ook 2a)
ambt, het ambten	Voor sommige beroepen gebruikt men niet het woord 'beroep' maar het woord am Zo spreekt men van het am van burgemeester.
aantekenen tekende aan, aangetekend	Als je een belangrijke brief verzendt waarvan je wilt bewijzen dat je hem inderdaad verzonden hebt, moet je hem laten aa (zie ook 13c)
ambtelijk ambtelijker	De contacten die iemand heeft vanwege zijn ambt zijn am contacten.

ambtenaar, de ambtenaren	Een am is iemand die werkt in dienst van de overheid (rijk, provincie, gemeente).
administratie, de administraties	Je hebt tegenwoordig voor van alles en nog wat allerlei papieren nodig. - Dat is zo. De ad is een belangrijk onderdeel van onze maatschappij.
administratief	Werkt hij bij de administratie? - Ja, hij heeft een ad functie.
aanvraag, de aanvragen	Als je een stuk aan je huis wilt bouwen, kun je dat niet zo maar doen. Je moet eerst een aanv sturen naar het gemeentebestuur.
indienen diende in, ingediend	Ik heb vorige maand bij mijn directeur een verzoek in voor hoger loon, maar ik heb nog geen antwoord gehad.
invullen vulde in, ingevuld	Wilt u op dit papier in waar en wanneer u bent geboren?
formulier, het formulieren	Wilt u in verband met uw aanvraag om een studiebeurs dit f volledig invullen en aan ons terugsturen?
vergunning, de vergunningen	Meneer, u mag op dit terrein niet jagen, zei de agent - Jawel, antwoordde de man, en hij liet de agent zijn ve zien.
afhalen haalde af, afgehaald	Bij mijn post zat een briefje waarin stond dat ik een aangetekend pakje op het postkantoor kon komen afh ook: Juriaan had beloofd me van de trein te zullen afh, maar toen ik aankwam was hij er niet. De jongen was op het dak geklommen, maar durfde niet meer naar beneden. De politie heeft hem van het dak moeten afh
sluiting, de sluitingen	Schiet op Ingrid, dan kun je nog net voor sl een paar postzegels kopen en een brief laten aantekenen. ook: Helma, je jurk hangt open. - Ja, dat weet ik. De sl is kapot.

postbode, de postboden en postbodes	De p is de man die de brieven en pakjes rondbrengt.
brievenbus, de brievenbussen	De postbode stopt brieven en dergelijke in de br, maar als hij grote stukken heeft moet hij bij de mensen aanbellen.
drukwerk, het drukwerken	Op gedrukte stukken, op dr dus hoeft je niet zoveel postzegels te doen als op brieven.
uitbreken brak uit, uitgebroken	De brand br u op de tweede verdieping en verspreidde zich van daaruit over de andere verdiepingen.
blussen bluste, geblust	Ze hebben geprobeerd het huis dat in brand staat te b maar het brandt nog steeds.
brandweer, de (geen mv.)	Als er brand is, moet u onmiddellijk de br waarschuwen.
ladder, de ladders	Om het katje van het dak te halen zette hij een l tegen de muur en klom naar boven.
affiche, het en de affiches	Hij had voor zijn raam een af gehangen waarop stond: Stem lijst 4.
plakken plakte, geplakt	Meneer, ziet u niet dat het verboden is om op deze muur affiches te pl ?

12a 170

Vul een woord in uit 169.
Soms moet in dezelfde zin hetzelfde woord meer dan een keer ingevuld worden.

- Ik ga even deze brief op de post doen. Het is een belangrijke brief want daarin heb ik de huur van mijn flat opgezegd. - Nou, dan zou ik hem niet zo maar in de bus stoppen, dan zou ik hem laten ..
- Mama, ik heb net de postbode voorbij zien komen. - O ja? Ga dan maar even kijken of er post in de .. zit.
- Help, de keuken staat in brand. Wat moet ik in godsnaam doen? - Wat je moet doen? Je moet de .. bellen.
- Zal ik deze geboortekaartjes als brief of als .. versturen? - Als .. natuurlijk. - Waarom natuurlijk? - Omdat dat goedkoper is.

12a 171

Vul een woord in uit 169.

- Heeft Zoetmulder dat verzoek per brief gedaan? Nee, hij heeft opgebeld. Het was een .. verzoek.
- Hier heb je die tweehonderd euro die ik je nog moest betalen. Ik heb liever dat je dat geld op mijn g .. rekening stort.
- Was de brief die je kreeg van het ministerie van Sociale Zaken geschreven in een lichte, elegante stijl? - Dat kun je net denken. Het was een brief geschreven door ambtenaren en die gebruiken meestal een .. stijl.
- Heb je meneer Sluis al teruggebeld? - Nee, want ik ken zijn .. niet.
- Hoelang is Besterhuis dominee geweest? - Hij heeft wel theologie gestudeerd, maar hij heeft het .. van dominee nooit uitgeoefend.
- Zit er al een postzegel op die brief naar Turkije? - Nee, ik heb er nog geen postzegel opgep ..
- Waar is de brand begonnen, op zolder? - Ik weet niet waar de brand is u ..
- Wordt dat pak thuisgebracht? - Nee, je moet het zelf a ..

- Er is hier volgende week een congres over erfelijke ziekten. - Interessant. Hoe weet je trouwens, dat er een congres is? - Het stond op een .. . - Waar hing dat.. ? - Ergens tegen een muur.
- Weet je wat ik een leuk beroep vind? - Nee. - .. . - Wat vind je daar zo leuk aan? - Als mensen post krijgen zijn ze altijd blij. Je hebt dus altijd te maken met tevreden mensen. - O ja? Ik heb anders nog nooit iemand zien lachen die z'n belastingformulieren in de bus kreeg. Bovendien is er geen enkele beroepsgroep die zo vaak in zijn bil wordt gebeten als .. , wist je dat?
- Heb je op de televisie dat interview gezien met de minister van Onderwijs? - Nee, ik kijk nooit naar interviews. Maar was het leuk? - Leuk, dat is het woord niet. Ik vond het knap. Wat die man allemaal weet, over al die onderwerpen die met onderwijs te maken hebben, ongelooflijk. - Ach, dat stelt toch niks voor. Zo'n man heeft een heel ministerie om zich heen en daar werken honderden .. die hem advies geven.
- Waarom heb je geen postzegels meegebracht? - Ik kwam pas na .. bij het postkantoor aan. - Jij komt ook overal te laat.
- Ik ga een winkel beginnen, een winkel voor dierenkleding. - Daar moet je een .. voor hebben. - O, nou, dan ga ik met bloemen op de markt staan. - Daar moet je ook een .. voor hebben. - Ook al. Een kapperszaak. Ik heb altijd al kapper willen worden. Wat? Moet je daar ook een .. voor hebben? Dan ga ik in het buitenland werken. - Voor werken in het buitenland moet je al helemaal een .. hebben.
- Ik moet zo snel mogelijk aan mijn ouders laten weten dat ik geld nodig heb. - Dan schrijf je toch een brief! - Dat duurt te lang. - Nou, dan bel je ze op. - Ze zijn niet thuis. Ze maken een fietstocht. - Dan gebruik je je .. telefoon.

9. Als ik een werkvergunning wil aanvragen, kan ik dat doen in een gewone brief?
- Nee, daarvoor bestaan officiële formulieren.
10. Heeft Simon een technisch beroep? - Nee, hij zit op een kantoor waar hij administratieve werkzaamheden verricht.
11. Kan ik die bouwvergunning telefonisch aanvragen? - Nee, daarvoor moet u een aantal formulieren invullen.
12. Mevrouw, kunt u mij even een nieuw paspoort geven? - Nee, dat gaat zo maar niet. Daarvoor moet u een aanvraag indienen, samen met twee pasfoto's.
13. Mag ik van u tien postzegels van zeventig?
Mevrouw, dit is een station. Voor postzegels moet u op het postkantoor zijn.
14. Hebt u het geld al ontvangen?
Nee, nog niet. - Merkwaardig. Ik heb het vorige week al op uw rekening laten storten.

12a 172

Welke postbode loopt de marathon in 2.10.08?

De telefoon is typisch een ding waarbij men gemakkelijk de vraag stelt: Wie heeft hem uitgevonden?

Bij een postbode of een brievenbus stelt men die vraag minder gauw en wie de eerste man of vrouw was die op de gedachte kwam om vuur met water te blussen schijnt ook niemand te interesseren, hoewel dat toch de basis voor onze brandweer is.

De vraag: 'Wie vond ... uit?' is eigenlijk maar zelden te beantwoorden. Het gevolg daarvan is niet dat er dus geen namen worden genoemd, het gevolg is dat er verschillende namen worden genoemd.

Dat heeft natuurlijk in de eerste plaats te maken met nationale trots. In Nederland twijfelt niemand eraan dat de boekdrukkunst werd uitgevonden door Laurens Janszoon Coster, maar in Duitsland lacht men daarom, want daar weten ze, met hun Gutenberg, wel beter.

Voor die verschillende namen is echter nog een andere verklaring. Uitvinden is bijna altijd een langdurig proces. Van dat proces ontdekt A element x, B element y en C element z. Zelden ontdekt één persoon in een keer alles.

Neem de telefoon. Waarschijnlijk kwam het idee van praten-op-afstand van de Fransman Charles Bourseul (1854). Maar met ideeën heb je nog geen telefonische verbinding. Die werd voor het eerst tot stand gebracht door de Duitser Philipp Reis (1861). Doch ook Reis, die voor de bouw van dit nieuwe instrument uitging van de werking van het menselijk oor, kon niet zonder de hulp van weer een andere knappe kop, de Engelsman Page, wiens zogenaamde 'zingende naald' een belangrijk onderdeel vormde van de telefoon van Reis. Deze telefoon functioneerde goed, maar het was toch nog steeds niet een toestel dat op grote schaal op de markt gebracht kon worden. Dat werd het pas in 1876 toen de Amerikaan Graham Bell zich ermee had bemoeid. Het verhaal gaat dat zijn aanvraag voor het alleenverkooprecht van zijn telefoon nog geen twee uur later gevolgd werd door hetzelfde verzoek van een andere Amerikaan, Elisha Gray.

Toen de telefoon er eenmaal was, volgde natuurlijk al spoedig het telefoonnummer, want op een dorp kon je nog wel zeggen: 'Nee, ik bedoel die De Vries die vorige week getrouwd

is met de dochter van bakker Straten', maar op nationaal niveau plaatste men de ambtenaar van post en telefoon met dergelijke mededelingen toch voor te grote problemen.

Men zou denken dat de ontwikkeling van technische voorzieningen de maatschappelijke behoeften op de voet volgt. Dat dit niet zo is, bewijst de geschiedenis van de brandweer en de post.

Ongeveer 500 jaar voor Christus hadden de Perzische koningen al een uitstekende postorganisatie. In ongeveer een week tijd werden berichten overgebracht van plaatsen aan de Egeïsche Zee naar steden aan de Perzische Golf, een afstand van 2500 kilometer. In het oude Egypte bestond een dicht net van postdiensten en de Romeinse staatspost, de *cursus publicus*, was een modelorganisatie.

Bekijkt men daarnaast de brandweer, dan ziet men dat tot diep in de zeventiende eeuw men voor het blussen van branden over niets anders beschikte dan een emmer en een ladder, en daarmee moest men dan de enorme branden te lijf die in houten, dicht op elkaar staande huizen met overal open vuur zo gemakkelijk en zo vaak uitbraken. Snel een brand blussen of snel een bericht overbrengen: het lijkt niet moeilijk om vast te stellen dat het eerste maatschappelijk belangrijker is dan het tweede. Toch is de aandacht uitgegaan naar de post en niet naar de brand - zoals men in onze tijd wel weet hoe men op de maan moet komen, maar niet hoe men een verkoudheid moet genezen.

De telefoon, de mobiele telefoon, de brandweer, de post, de betaling per giro: al deze voorzieningen hebben zich, nadat ze eenmaal waren bedacht, verder ontwikkeld. Het is echter een vergissing te denken dat daarom tegenwoordig alles sneller en beter gaat dan vroeger.

De abonnee die in 1912 telefoonnummer 17 had, heeft nu 08894-12894, geen 'sneller' nummer. En wie geld wil storten op iemands rekening moet een getal opschrijven van minstens acht cijfers. Dat kost tijd en dat brengt het gevaar met zich mee dat men zich vergist.

Met uitzondering van de luchtpost gaat de verzending van brieven in onze eeuw eigenlijk nauwelijks vlugger dan in de tijd van bijvoorbeeld Miltiades (± 550 voor Christus). Het bericht van zijn overwinning op Darius werd in iets meer dan twee uur van Marathon overgebracht naar Athene, 42 heuvelachtige kilometers. Welke moderne postbode doet dat?

Natuurlijk, de gemeenschappelijke voorzieningen zijn in de loop der tijden beter geworden, en het is al helemaal duidelijk dat het aantal mensen dat er gebruik van maakt nu veel groter is.

Maar precies die enorme toename van gebruikers is er de oorzaak van dat het vaak minder snel gaat. Tussen de telefoon van Bell en tante Leen die even wil bellen staat een administratieve muur van ambtenaren en ambtelijke voorschriften, van formulieren die ingevuld, aanvragen die ingediend en vergunningen die, vóór sluitingstijd, afgehaald moeten worden op het postkantoor (want het was een aangetekend stuk en u was net even weg toen de postbode langs kwam).

Er is één gemeenschappelijke voorziening die zich van al dat technische en moderne geweld niets aantrekt: de postzegel. Die bestaat nog steeds, die moet nog steeds op brief, drukwerk, of pakje geplakt worden en daarvoor betaalt niet degene die iets krijgt maar degene die iets geeft. Een heel raar ding, die postzegel.

(Gegevens uit: Grote Winkler Prins)

Hieronder volgt opnieuw de tekst over Welke postbode loopt de marathon in 2.10.08? De meeste stukken van deze tekst staan echter in een verkeerde volgorde. Plaats zonder naar de tekst hierboven te kijken, alle stukken in de juiste volgorde. N.B.: De eerste zin (O) staat op de juiste plaats.

Welke postbode loopt de marathon in 2.10.08?

- o. De telefoon is typisch een ding waarbij men gemakkelijk de vraag stelt: Wie heeft hem uitgevonden?
- 1. Neem de telefoon. Waarschijnlijk kwam het idee van praten-op-afstand van de Fransman Chartes Bourseul (1854). Maar met ideeën heb je nog geen telefonische verbinding. Die werd voor het eerst tot stand gebracht door de Duitser Philipp Reis (1861). Doch ook Reis, die voor de bouw van dit nieuwe instrument uitging van de werking van het menselijk oor, kon niet zonder de hulp van weer een andere knappe kop, de Engelsman Page, wiens zogenaamde 'zingende naald' een belangrijk onderdeel vormde van de telefoon van Reis. Deze telefoon functioneerde goed, maar het was toch nog steeds niet een toestel dat op grote schaal op de markt gebracht kon worden. Dat werd het pas in 1876 toen de Amerikaan Graham Bell zich ermee had bemoeid. Het verhaal gaat dat zijn aanvraag voor het alleenverkooprecht van zijn telefoon nog geen twee uur later gevolgd werd door hetzelfde verzoek van een andere Amerikaan, Elisha Gray.
- 2. Ongeveer 500 jaar voor Christus hadden de Perzische koningen al een uitstekende postorganisatie. In ongeveer een week tijds werden berichten overgebracht van plaatsen aan de Egeïsche Zee naar steden aan de Perzische Golf, een afstand van 2500 kilometer. In het oude Egypte bestond een dicht net van postdiensten en de Romeinse staatspost, de *cursus publicus*, was een modelorganisatie.
- 3. De telefoon, de mobiele telefoon, de brandweer, de post, de betaling per giro: al deze voorzieningen hebben zich, nadat ze eenmaal waren bedacht, verder ontwikkeld. Het is echter een vergissing te denken dat daarom tegenwoordig alles sneller en beter gaat dan vroeger.
De abonnee die in 1912 telefoonnummer 17 had, heeft nu 08894-12984, geen 'sneller' nummer. En wie geld wil storten op iemands rekening moet een getal opschrijven van minstens acht cijfers. Dat kost tijd en dat brengt het gevaar met zich mee dat men zich vergist.
Met uitzondering van de luchtpost gaat de verzending van brieven in onze eeuw eigenlijk nauwelijks vlugger dan in de tijd van bijvoorbeeld Miltiades (± 500 voor Christus). Het bericht van zijn overwinning op Darius werd in iets meer dan twee uur van Marathon overgebracht naar Athene, 42 heuvelachtige kilometers. Welke moderne postbode doet dat?
- 4. Bij een postbode of een brievenbus stelt men die vraag minder gauw en wie de eerste man of vrouw was die op de gedachte kwam om vuur met water te blussen schijnt ook niemand te interesseren, hoewel dat toch de basis voor onze brandweer is.
- 5. Maar precies die enorme toename van gebruikers is er de oorzaak van dat het vaak minder snel gaat. Tussen de telefoon van Bell en tante Leen die even wil bellen staat een administratieve muur van ambtenaren en ambtelijke voorschriften, van formulieren die ingevuld, aanvragen die ingediend en vergunningen die, vóór sluitingstijd, afgehaald moeten worden op het postkantoor (want het was een aangetekend stuk en u was net even weg toen de postbode langs kwam). Er is één gemeenschappelijke voorziening die zich van al dat technisch en modern

geweld niets aantrekt: de postzegel. Die bestaat nog steeds, die moet nog steeds op brief, drukwerk of pakje geplakt worden en daarvoor betaalt niet degene die iets krijgt maar degene die iets geeft. Een heel raar ding, die postzegel.

- 6. De vraag: 'Wie vond uit?' is eigenlijk maar zelden te beantwoorden. Het gevolg daarvan is niet dat er dus geen namen worden genoemd, het gevolg is dat er verschillende namen worden genoemd.
- 7. Toen de telefoon er eenmaal was, volgde natuurlijk al spoedig het telefoonnummer, want op een dorp kon je nog wel zeggen: 'Nee, ik bedoel die de Vries die vorige week getrouwd is met de dochter van bakker Straten', maar op nationaal niveau plaatste men de ambtenaar van post en telefoon met dergelijke mededelingen toch voor te grote problemen.
Men zou denken dat de ontwikkeling van technische voorzieningen de maatschappelijke behoeften op de voet volgt. Dat dit niet zo is, bewijst de geschiedenis van de brandweer en van de post.
- 8. Bekijkt men daarnaast de brandweer, dan ziet men dat tot diep in de zeventiende eeuw men voor het blussen van branden over niets anders beschikte dan een emmer en een ladder, en daarmee moest men dan de enorme branden te lijf die in de houten, dicht op elkaar staande huizen met overal open vuur zo gemakkelijk en zo vaak uitbraken. Snel een brand blussen of snel een bericht overbrengen: het lijkt niet moeilijk om vast te stellen dat het eerste maatschappelijk belangrijker is dan het tweede. Toch is de aandacht uitgegaan naar de post en niet naar de brand - zoals men in onze tijd wel weet hoe men op de maan moet komen, maar niet hoe men een verkoudheid moet genezen.
- 9. Natuurlijk, de gemeenschappelijke voorzieningen zijn in de loop der tijden beter geworden, en het is al helemaal duidelijk dat het aantal mensen dat er gebruik van maakt nu veel groter is.
- 10. Voor die verschillende namen is echter nog een andere verklaring. Uitvinden is bijna altijd een langdurig proces. Van dat proces ontdekt A element x, B element y en C element z. Zelden ontdekt één persoon in een keer alles.
- 11. Dat heeft natuurlijk in de eerste plaats te maken met nationale trots. In Nederland twijfelt niemand eraan dat de boekdrukkunst werd uitgevonden door Laurens Janszoon Coster, maar in Duitsland lacht men daarom, want daar weten ze, met hun Gutenberg, veel beter.

<p>misdaad, de misdaden</p>	<p>Hij had maandenlang nagedacht over de manier waarop hij een perfecte m kon plegen, een m dus, bijvoorbeeld een moord, waarbij hij geen enkel spoor zou achterlaten.</p>
<p>misdadiger, de misdadigers</p>	<p>Iemand die een misdaad pleegt is een</p>
<p>crimineel crimineel, crimineelst</p>	<p>Dat gedeelte van de sociologie dat zich bezighoudt met het gedrag van misdadigers heet c sociologie.</p>

dronken	Van iemand die teveel gedronken heeft zeggen we: Hij is d
cel, de cellen	De politie heeft de man die teveel gedronken had een paar uur in een c gezet. (zie ook 9c)
stelen stal, gestolen	Toen mijn oom en tante met vakantie waren, zijn er mensen hun huis binnengedrongen die al hun kostbare voorwerpen ge hebben.
aangeven gaf aan, aangegeven	Ze hebben mijn auto gestolen. - Heb je 't al aan de politie verteld? - Nee, ik heb 't nog niet aang (zie ook 11c)
diefstal, de diefstallen	In de grote steden worden er ieder jaar duizenden fietsen gestolen, maar over deze vorm van d maakt de politie zich nog nauwelijks druk.
dief, de dieven	Iemand die steelt is een
rel, de rellen	Toen de politie de jongeren die een huis hadden gekraakt op straat wilde zetten, braken er overal in de straat r uit. Er werd met stenen gegooid, winkelruiten vlogen aan stukken en hier en daar werden auto's in brand gestoken.
gijzelen gijzelde, gegijzeld	Een groep mannen heeft de president van de Nederlandse Bank geg Zij eisen een bedrag van 2 miljoen euro. Zolang aan deze eis niet wordt voldaan, zullen zij de president vasthouden.
gijzelaar, de gijzelaars	De g is zowel de persoon die gegijzeld wordt als de persoon die iemand gijzelt. Voor de persoon die iemand gijzelt, wordt ook de gijzelnemer of gijzelhouder gebruikt.
inbreken brak in, ingebroken	Bij diefstal wordt vaak ing d.w.z. dat men met geweld ergens naar binnendringt.
inbraak, de inbraken	Er is sprake van in, zei de politie na onderzoek van het huis waaruit een kostbaar schilderij (een Rubens van 3 miljoen euro) was gestolen. Er zijn twee ramen met een hard voorwerp kapotgeslagen.

inbreker, de inbrekers	Een persoon die inbreekt is een
kapen kaapte, gekaapt	Er is een vliegtuig gek De misdadigers hebben de piloot, die met een Boeing 747 van New York op weg was naar Wenen, gedwongen koers te zetten naar Libië.
kaping, de kapingen	Er is een einde gekomen aan de k..... van de Amerikaanse Boeing 747. Nadat vier mannen de piloot van dit vliegtuig gedwongen hadden te landen op het vliegveld van Cairo hebben zij zich daar na lange onderhandelingen aan de politie overgegeven.
kaper, de kapers	Waarom is dit vliegtuig gekaapt? - Dat weet ik niet. De k hebben nog geen reden voor hun daad gegeven.
overbodig overbodiger	Drie agenten volgden de dief, een jongen van een jaar of tien. 'We komen jullie helpen,' meldde een andere politiewagen. 'Nee,' riep agent Vorsters, 'we zijn al met zijn drieën. Dat is meer dan genoeg. Jullie zijn volkomen o
vermoorden vermoordde, vermoord	Hoe denkt u dat de vrouw om het leven is gekomen, vroeg de agent aan de arts. - Zij is geen natuurlijke dood gestorven, zei de arts, zij is v
moordenaar, de moordenaars	Er is vannacht iemand op straat vermoord. De politie zegt te weten wie de mo is.
lijk, het lijken	Er is een vrouw vermoord. De politie heeft het l van het slachtoffer in een kanaal gevonden.
overtreden overtrad, overtreden	U hebt u niet aan de wet gehouden, u hebt de wet ov en daarom krijgt u een bekeuring, zei de agent.
overtreding, de overtredingen	Dit is de tweede keer dat u dronken achter het stuur zit. Nog een keer zo'n ov, zei de rechter, en dan wordt uw rijbewijs afgenomen.

overvallen overviel, overvallen	Op een moment dat niemand erop rekende werd de bank overv en werd een gedeelte van het personeel gegijzeld.
overval, de overvallen	Bij een o op een postkantoor hebben drie onbekende mannen een bedrag van twee ton gestolen.
aanslag, de aanslagen	In 1945 werd door von Stauffenberg een a gepleegd op het leven van Hitler.
pistool, het pistolen	Het p is een wapen dat met één hand wordt bediend.
ontvoeren ontvoerde, ontvoerd	Elsje P. is gisteren niet uit school thuisgekomen. Vanmorgen hebben haar ouders de politie gewaarschuwd. Zij vrezen dat het kind on is.
ontvoering, de ontvoeringen	Er is vannacht een kind ontvoerd. Gisteren stond er ook al een bericht over een on in de krant.
ontvoerder, de ontvoerders	Weet de politie wie het zoontje van de president hebben ontvoerd? - Ze zegt dat ze de o op het spoor is.
vals valser, valst	Dit geld is niet echt. Het is
dader, de daders	Het is nog steeds niet helemaal zeker wie de d was van de moord op president Kennedy.

12b 175

Is a of b correct? Of zijn a en b allebei mogelijk?

- Toen er bij de familie Hazelhof niemand thuis was, hebben twee of drie mannen .. gestolen.
a een meisje van acht
b een televisietoestel
- Er is vannacht... vermoord.
a een kostbaar schilderij
b een oude man
- Mannen met een kous over het hoofd hebben midden op de dag .. overvallen.
a het postkantoor
b de directeur van het postkantoor

- Het is nog steeds niet met zekerheid bekend door wie .. is gekaapt.
a het Franse vliegtuig
b de premier van Frankrijk
- De soldaten werden gestraft omdat zij .. hadden overtreden.
a de regels
b de kapitein
- Zojuist wordt ons uit Israël meegedeeld dat .. is ontvoerd.
a een vliegtuig van El Al
b een lid van de Knesset
- Japie, weet jij niet een gemakkelijke manier om aan geld te komen? - Jawel, ..
a inbreken bij de Nederlandse Bank
b inbreken bij de president van de Nederlandse Bank
- Op 1 juli 1944 werd er - overigens zonder succes - een aanslag gepleegd op Hitler. .. , Claus von Stauffenberg, werd gepakt en ter dood gebracht.
a De moordenaar
b De dader
- De Fransman Landru, geboren in 1869, vermoordde tien vrouwen en één jongen en verbrandde hun lijken in een kachel. Voor deze .. werd hij in 1922 ter dood gebracht.
a misdaden
b rellen
- Ik had mijn auto geparkeerd in een straat waar dat verboden was. Voor deze .. werd ik gestraft.
a misdaad
b overtreding
- Toen de dieven probeerden te vluchten schoot de politieagent met ..
a een kaping
b een pistool
- In verband met zijn Algerije-politiek werden er verschillende .. gepleegd op het leven van generaal De Gaulle.
a aanslagen
b overvallen
- Toen hij van zijn vakantie op Aruba terugkeerde, constateerde hij dat zijn kostbare verzameling postzegels was verdwenen. Dat is nu al de vierde keer dat er bij mij wordt .. , zei hij tegen de politie. Wat doen jullie eigenlijk de hele dag?
a ingebroken
b gekaapt
- Wat komt u doen, vroeg de agent? - Ik kom een geval van diefstal ..
a aangeven
b indienen
- De politie zette de misdadiger in ..
a een cel
b een rel

1. Men gijzelt iemand om hem te vermoorden.
2. Dronken over straat lopen wordt in Nederland beschouwd als een misdaad.
3. Als iemand uit het stadspark een bank meeneemt en die in zijn eigen tuin zet, is er sprake van inbraak.
4. Bij een aanslag vallen er eerder doden dan bij een rel.
5. Als men een fiets steelt, doet men dat omdat men die fiets wil hebben. Als men een vliegtuig kaapt doet men dat niet omdat men dat vliegtuig wil hebben.
6. Iemand die ontvoerd wordt is een ontvoerder.
7. Bij een aanslag gaat het erom iemand te vermoorden, bij een overval is dat niet het doel.
8. Iemand die gegijzeld wordt gedraagt zich crimineel.
9. Ontvoerders proberen altijd hun daad voor iedereen verborgen te houden.
10. Bij diefstal is er altijd sprake van inbraak.
11. Bij een ontvoering is er altijd sprake van een lijk.
12. Vals geld heeft geen officiële waarde.
13. Als iemand vermoord is, moet hij dat bij de politie aangeven.
14. Wie steelt is een dief.
15. Bij kleine overtredingen hoeft de politie geen pistool te gebruiken.
16. Kapers zijn dieven.

Kunt u mij zeggen waar de afdeling bouwkunde is, vroeg Gerda Boeke. O, dan bent u helemaal verkeerd, zei de dame van de informatiedienst. Dit is de Centrale Administratie, voor bouwkunde - waar precies moet u zijn bij bouwkunde? Dat weet ik niet. Ik kom voor een tentoonstelling die daar georganiseerd wordt over Kunst en Techniek.
Een tentoonstelling?
Ja, kijkt u maar.
Gerda liet een papiertje zien waarop stond 'Afdeling bouwkunde organiseert tentoonstelling Kunst en Techniek. Dagelijks open van 's morgens 8 tot 's avonds 10'. De dame dacht even na en nam toen de telefoon. Ze was een jaar of dertig, had een fors figuur, de bleke gelaatskleur van iemand die weinig buiten komt en zwart haar dat nodig gewassen moest worden. De telefoon werd niet beantwoord.
Er moet toch iemand zijn, neem ik aan. De tentoonstelling is open tot 10 uur lees ik hier, en het is pas half negen. Nou ja goed. Wilt u tegen de mensen van de tentoonstelling

zeggen dat ze met pijlen duidelijk moeten aangeven waar die tentoonstelling is. We hebben hier wel wat anders te doen en u zult wel niet de enige zijn die hier naar die tentoonstelling komt informeren.

Ze zei het vriendelijk, pakte vervolgens een plattegrondje van de universiteit en wees toen uitvoerig hoe Gerda moest lopen: trap op, gang door, personeelsuitgang nemen, rechtsaf parkeerplaats oversteken, andere gebouw ingaan, drie trappen op, bij collegezaal A 457 rechts, dan... Dat vind ik nooit dacht Gerda. Ze bedankte de dame en ging de trap op.

Het was een moderne, nieuwe universiteit. De bouw, indeling en inrichting ervan weken sterk af van wat bij scholen en universiteiten gebruikelijk is. Dat interesseerde haar en omdat ze, zoals ze al had verwacht, toch geen wijs kon worden uit de aanduidingen die ze van de informatiedienst had gekregen, begon ze wat rond te lopen.

In sommige gangen liepen nog studenten, gewapend met boeken en instrumenten, en hier en daar passeerde zij een professor die door zijn haastige passen de indruk wilde wekken dat hij het buitengewoon druk had. Maar op de meeste plaatsen in het enorme gebouw heerste een rust die eerder aan een klooster dan aan een universiteit deed denken.

Op een van die plaatsen ontmoette ze een man van een jaar of veertig. Omdat ze het gevoel had dat ze ergens liep waar ze niet mocht lopen zei ze: Ik zoek de afdeling bouwkunde, in verband met een tentoonstelling.

De afdeling bouwkunde, herhaalde hij... Weet u wat, loopt u maar een stukje met mij mee, ik moet toch die kant op.

* * *

Ik wil in ieder geval voorlopig even niets te maken hebben met mensen die vliegtuigen kapen, baby's ontvoeren en presidenten gijzelen, zei agent Herfkens. Daarbij moet je altijd heel voorzichtig optreden, 'onderhandelen' heet dat. Dat vind ik best hoor, maar zo af en toe moet je een paar klappen kunnen uitdelen.

Ik heb toch liever met een kaping te doen dan met een rel, zei zijn collega Pijlman.

Bij een kaping weet je tenminste in welke richting je moet kijken. Bij een rel vliegen je aan alle kanten de straatstenen om de oren. Heb je vóór je de mensen uit elkaar gejaagd dan begint het gedonder achter je.

Dat probleem heb je ook met dronken mensen, zei Herfkens.

Welk probleem?

Dat je niet weet welke kant ze op gaan.

Het was tamelijk koud op deze vrijdag in november en het zou zeker nog wel een uur duren voordat het licht zou gaan worden.

Politiewagen 203, een zwarte Mercedes, met aan het stuur Herfkens en naast hem Pijlman, reed met matige snelheid in oostelijke richting. Dat was een opdracht van het hoofdkantoor. Waarom ze naar het oosten reden, wisten ze niet.

Waarom zeggen ze dat er nou niet bij, zei Pijlman.

Omdat mensen die op het bureau iets komen aangeven, dikwijls erg onvolledig zijn, antwoordde Herfkens.

Onzin, zei Pijlman. Ze weten op het bureau altijd veel meer dan ze aan ons vertellen. Ik kan me daar kapot aan ergeren. Altijd van die vage opdrachten. Het maakt toch zeker een groot verschil of je te maken gaat krijgen met diefstal van een partij ondergoed of met zes zware jongens die een bank hebben overvallen of een aanslag hebben gepleegd op de koninklijke familie.

Misdaad is misdaad, zei Herfkens. Je moet steeds voorbereid zijn op het ergste, op moordenaars, op zware misdadigers. Niet te gauw denken: Het zullen wel weer dieven of inbrekers zijn die een paar kippen hebben gestolen. Er niet te gauw van uitgaan dat het pistool overbodig is. Altijd handje op het pistool. Blijkt dan dat oma niet is vermoord, dat oma geen lijk onder het vloerkleed heeft geveegd, dat er bij oma niet is ingebroken maar dat oma slechts haar valse tanden kwijt is, dan is het nog vroeg genoeg om te denken:

Hier is sprake van een lichte overtreding, dit wordt koffie drinken met de dader.

Praat niet zo stom. Ieder soort dader, iedere criminele handeling...
 Wat zeg je dat mooi: Criminele handeling...
 Iedere criminele handeling vereist een ander optreden, een andere instelling, en daarom is het verdomd belangrijk dat je van tevoren weet of het om een ontvoering, een inbraak, een overval of...
 Wagen 302, wagen 302, melden, over.
 Hier wagen 302, hier wagen 302, over.
 Wilt u zich naar de Archimedes-universiteit begeven, over.
 Begrepen, over.
 De universiteit! Nou Pijl, dan krijg je toch nog je zin, en dan weet je meteen waarop je je moet voorbereiden, op studentenrellen. Zijn er nog voldoende cellen vrij voor één nacht? Nee? Dan zal de politie met de 'grootst mogelijke zorgvuldigheid optreden'. Ha ha ha.
 (wordt vervolgd)

12b 178

Voor de vragen over Herbarium Trevense (deel 1) zie 188, blz. 232.

12c 179

justitie, de (geen mv.)	Welk ministerie moet ervoor zorgen dat iedereen zich aan de wet houdt? - Dat is het ministerie van J
politiebureau, het politiebureaus	De dronken man werd door de agenten meegenomen naar het p, Toen hij weer nuchter was lieten ze hem naar huis gaan.
rechercheur, de rechercheurs	Een r is een politie-agent die zich speciaal bezighoudt met misdaden.
vermijden vermeed, vermeden	Morgen begint hier de vakantie, maar ik vertrek pas een paar dagen later naar het buitenland. Op die manier probeer ik de grote drukte op de wegen te ver
verbod, het verboden	U mag in deze straat niet stoppen, zei de agent. Er geldt hier een stopv
boete, de boeten en boetes	Omdat ik mijn auto geparkeerd had in een straat waar dat verboden is, heb ik een bo van vijftig euro gekregen.
inval, de invallen	De politie deed een in in een huis waar vals geld werd gemaakt.
inspecteur, de inspecteurs	Mijn vader is bij de politie begonnen als eenvoudig agent en nu is hij i ook: De i bij het basisonderwijs moet toezicht houden op deze vorm van onderwijs.

drug, de
drugs

Als iemand d gebruikt wordt dat veel erger gevonden dan wanneer iemand veel drinkt, terwijl het nog maar de vraag is of in onze maatschappij het drankgebruik niet een veel groter probleem is dan het d gebruik.

arresteren
arresteerde,
gearresteerd

Heeft de politie de ontvoerder van de eigenaar van het Hilton-hotel te pakken gekregen?
- Ja, ze hebben hem na een wilde rit door de stad kunnen ar

toezicht, het
(geen mv.)

Als wij gaan zwemmen, let jij dan even op dat niemand onze kleren en ons geld meeneemt?
- Ja, ik houd wel even t

wijk, de
wijken

Deze stad is verdeeld in een aantal wijk

opruimen
ruimde op,
opgeruimd

Op de grond lagen overal kleren en schoenen, op bed boeken en brieven en de tafel stond vol met vuile kopjes. Ik mag de boel hier wel eens wat o, zei Koos tegen zichzelf.

spul, het
spullen

Willen jullie al de sp waarmee je hebt zitten spelen opruimen? We gaan eten. ook: Hoe vind je deze Griekse wijn? - Mmm, lekker sp

opsluiten
sloot op,
opgesloten

Gerard draaide de deur op slot. Ik heb de hond moeten o, zei hij. Hij was zo wild. Als hij weer rustig is, laat ik hem weer los.

straffen
strafte, gestraft

Vader gaf Godfried een klap om z'n oren. Hij begon te huilen. Ja, zei vader, ik had je gezegd dat je niet met je vuile schoenen in de kamer mocht komen. Je doet het toch en dan word je ges

straf, de
straffen

Omdat ik te laat op school kwam, heb ik s gehad. Ik moet morgen op onze vrije middag een uur naar school.

opleggen
legde op, opgelegd

Welke straf heeft de rechter u o? - Ik mag twee maanden geen auto besturen.

lastig lastiger, lastigst	Ik weet niet hoe ik dat probleem moet oplossen. - Het is inderdaad een la probleem, ik zou het ook niet weten.
ontsnappen ontsnapte, ontsnapt	De agenten hadden de dief op het politiebureau opgesloten, maar de man heeft kans gezien om te o
prostituee , de prostituees	Vrouwen met wie men tegen betaling naar bed mag noemt men p (Ook: prostitué, de; prostitués)
bevel , het bevelen	De agent gaf het be: Blijf staan, maar de moordenaar liep door. Toen schoot de agent.
schadevergoeding , de schadevergoedingen	Als mijn zoontje bij de bureu een ruit kapot maakt, kan ik mij dan tot mijn verzekeringsmaatschappij richten voor sch? - Dat hangt af van het soort verzekering dat je hebt afgesloten.
discriminatie , de (geen mv.)	Iemand geen kamer willen verhuren omdat hij een donkere huid heeft, dat noem ik d
discrimineren discrimineerde, gediscrimineerd	Was Fanny niet geschikt voor die baan? - Jawel, ze was daarvoor zeer geschikt, maar ze heeft die baan niet gekregen omdat ze een vrouw is. - Er zijn dus nog steeds bedrijven waar vrouwen ged worden.
ras , het rassen	De Chinezen behoren tot een ander r dan de Europeanen.
spandoek , het spandoeken	De arbeiders hadden tegen de muur van de fabriek een groot sp gespannen waarop stond 'Wij eisen werk'.
demonstreren demonstreerde, gedemonstreerd	Waarom gaan jullie met die spandoeken de straat op? - Wij willen d tegen de vervuiling van de Noordzee.
demonstratie , de demonstraties	Door de straten trokken duizenden mensen met borden en spandoeken. Het was een d tegen rassendiscriminatie.

- U moet duizend euro betalen, zei de rechter. De dief protesteerde tegen deze s ..
- U moet allemaal aan de linkerkant van de straat gaan lopen, zei de agent. Maar bijna niemand luisterde naar dat b ..
- We moeten niet hier binnen gaan zitten protesteren, we moeten de straat op, zeiden de ontevreden arbeiders. Daarom organiseerden zij een .. met veel borden en spandoeken.
- Beekman kreeg die functie niet omdat hij een jood was. Tegen deze .. protesteerde Beekman.
- U mag 's avonds na tien uur niet meer op straat komen, zei de agent. - Van wie komt dat v .., vroegen de mensen.
- Ik ben met mijn fiets tegen uw stilstaande auto aangereden. Ik zal u voor de schade vierhonderd euro betalen. - Dat is niet voldoende. Ik eis een veel hogere ..
- Op dat politiebureau ontsnappen er regelmatig mensen uit hun cel. - Dat komt omdat het .. onvoldoende is.
- Wat doet u bij de politie? Regelt u het verkeer? - Nee, ik probeer misdadigers te arresteren. - O, u bent dus ..
- Gebruikers van d .. hebben veel geld nodig want d .. zijn duur.
- Er zijn agenten die toezicht houden in een bepaald gedeelte van de stad. Zo iemand heet een .. - agent.
- Agenten zijn vannacht plotseling een huis voor prostituees binnengedrongen. Agenten doen vaak van zulke ..
- U kunt kiezen, zei de rechter, twee dagen de cel in of duizend euro betalen. - Ik kies voor de geld ..

- De rechercheur heeft de dader van de moord *gepakt*.
- De dief sloop het huis binnen en probeerde *geen* enkel geluid *te maken*.
- De politie *zette* hem *in een cel*.
- De rechter *gaf* een grote straf.
- Diefstal is in die winkel heel eenvoudig. Er is *geen* enkele *controle*.
- Toen de daders van de kaping van het politiebureau naar het paleis van justitie werden gebracht, zijn ze *weggelopen*.

7. Wilt u alle spullen *op hun plaats zetten*?
8. Er worden veel meer mensen gearresteerd dan er cellen zijn. Dat is voor justitie een *moeilijk* probleem.
9. Deze twee planten behoren niet tot dezelfde *soort*.
10. Deze *dingen* moeten naar de zolder worden gebracht.

12C 182

Herbarium Trevense (deel 2)

Werkt u hier al lang, vroeg Gerda terwijl ze naast de man, die Robbers bleek te heten, richting bouwkunde liep.

Hier niet, want dit gebouw is helemaal nieuw zoals u ziet. Maar u bedoelt natuurlijk of ik allang aan de universiteit verbonden ben. Ja, ik werk hier al meer dan veertien jaar. Zit u in het onderwijs?

Nee, ik doe iets heel anders. Ik heb hier aan de Archimedes-universiteit tot taak om toezicht te houden. Ik ben, zoals dat officieel heet, hoofd toezicht.

Toezicht, zei Gerda, daar zou ik bij een universiteit nou nooit aan gedacht hebben. Waarop moet hier toezicht worden gehouden?

Nou, dat is toch echt niet overbodig hoor. Denkt u maar aan inbraak en diefstal - er staan hier zeer dure en kostbare apparaten - en aan brand. Bovendien mag er binnen de universiteit geen handel worden gedreven, dat gaat natuurlijk vooral om drugs en dat soort spul, daar let ik ook een beetje op.

En prostituees zal hier ook wel niet de bedoeling zijn, zei Gerda.

Prostituees? Dat is nieuw voor mij. Prostituees binnen een u...

Nou, ik dacht met al die mannen.

Robbers keek haar verbaasd aan.

Aardige man, dacht Gerda.

Ze liepen een totaal verlaten gang in met, om de twee meter, links en rechts een soort halletje, helemaal van glas.

Om u de waarheid te zeggen: toen ik u ontmoette, liep ik eigenlijk meer dit gebouw te bekijken dan dat ik op zoek was naar die tentoonstelling.

O ja? Nou, als ik er u een plezier mee kan doen, wil ik u wel het een en ander laten zien. Mijn nachtdienst is zojuist begonnen dus ik moet hier van donderdagavond 8 tot vrijdagmorgen 4 uur toch rondlopen.

Graag, zei Gerda. Mijn vak is wel ongeveer het tegenovergestelde, dat heeft te maken met oude dingen, maar iets moderns vind ik ook heel interessant.

O, maar wacht eens even. Ik weet niet precies wat u onder 'oude dingen' verstaat, maar er is hier binnen deze moderne universiteit iets heel ouds. U kijkt verbaasd, zie ik, maar komt u maar eens mee.

Ze liepen links af, gingen een kleine, smalle trap op en kwamen bij een gesloten deur die door het hoofd toezicht werd geopend. De kamer die zij binnengingen was tamelijk lang en breed maar vrij laag en helemaal van hout. Tegen de wand zat een grote hoeveelheid vakjes. Op ieder vakje stond een Latijnse naam, zo te zien de namen van verschillende plantenrassen. In het midden bevonden zich houten tafels waarop verschillende soorten mesjes, en allerlei andere spullen en instrumenten lagen. In het vertrek hing een merkwaardige geur.

Dit is de oorspronkelijke plantenkamer uit de oude universiteit. Toen er een nieuwe universiteit moest komen omdat de oude te klein was geworden en niet meer aan de eisen van onze tijd beantwoordde, heeft men deze schitterende oude kamer willen bewaren en daarom is hij in zijn geheel binnen de nieuwe universiteit opnieuw

opgebouwd. Een lastig werk natuurlijk, maar het is goed gelukt. Wat vindt u? Ongelooflijk, zei Gerda, werkelijk buitengewoon indrukwekkend. Dat zou je hier nooit verwacht hebben.

Maar nu moet u even hier kijken.

Robbers opende met een van zijn sleutels een kast die helemaal in de houten wand was weggewerkt, en wees Gerda op een klein zo te zien zeer oud boek.

Dat is een *herbarium*, het zogenaamde *Herbarium Trevense*, een boek met gedroogde planten, misschien wel het oudste van Europa. In ieder geval het kostbaarste voorwerp dat deze universiteit bezit. Ik zou geen bedrag kunnen noemen, maar...nou ja, onbetaalbaar natuurlijk. Gerda strekte haar hand uit om het boek te pakken.

Nee nee, riep Robbers verschrikt, u mag er absoluut niet aankomen, wat denkt u wel.

Ik wilde het alleen maar even inkijken, zei Gerda verontschuldigend.

Nee nee, zei hij. Hij sloot haastig de deur van de kast en maakte ook plotseling een eind aan het bezoek aan de plantenkamer. Het leek of hij iets gedaan had dat verboden was.

Ze verlieten de plantenkamer en liepen zwijgend een poosje naast elkaar.

Wacht, zei Robbers als wilde hij de ongemakkelijke stilte verbreken, dit is misschien ook wel interessant, juist omdat het zo volkomen anders is. Het is een cel voor geluidsproeven, een ruimte zonder enig raam, met ronde wanden en volkomen van de buitenwereld afgesloten.

Hij opende een deur, legde zijn sleutels op een tafel, zei: Ze hadden hier de boel wel eens beter mogen opruimen, liep wat verder het vertrek in en toen hij zich omkeerde zag hij dat zijn sleutels verdwenen waren en dat hij opgesloten zat.

Hebt u de tentoonstelling kunnen vinden, vroeg de dame van de inlichtingendienst toen ze rond negen uur Gerda het gebouw zag verlaten.

Nee, zei Gerda, maar dat is niet erg. Ik kom morgen wel terug, ik heb nu geen tijd om nog langer te zoeken. In ieder geval bedankt voor uw hulp.

Toen Herfkens en Pijlman 's morgens rond kwart over acht bij de universiteit arriveerden, zagen ze daar geen spandoeken, geen vechtende studenten en geen demonstraties tegen te hoge collegegelden, tegen discriminaties of regeringen. Alles leek normaal en rustig.

Een boete geven voor verkeerd parkeren: grootsere daden vallen hier, zo te zien, niet te verrichten, zei Pijlman.

Ze namen contact op met het politiebureau om nadere bevelen te krijgen. Aan de andere kant hoorden ze inspecteur Bastiaans.

Mag ik even jullie positie en overige gegevens, vroeg Bastiaans.

De zak, zei Herfkens zachtjes tegen zijn collega, niemand vraagt dat, alleen hij.

Onze positie is plein Archimedes-universiteit in zuid, vrijdag 12 november, 8 uur 25, wagen 302. Juist, zei Bastiaans. Je gaat nu kalm, ik zeg kalm dus niet alsof je ergens een inval moet doen het gebouw binnen. Je vraagt naar ene Robbers. Probeer kost wat het kost te vermijden dat de halve universiteit er zich mee gaat bemoeien: met intelligente mensen duurt alles tien keer zo lang. Als er gearresteerd moet worden, eerst de officier van justitie bellen anders krijgen we daar weer gedonder mee. Bij moeilijkheden meteen hulp vragen. Ik stuur je dan een paar agenten uit de wijk waar jullie nu...

Alsjeblieft geen politie uit de wijk, laat die maar kijken wie er schadevergoeding moet betalen als er een bal door een ruit gaat!

...uit de wijk dus en desnoods een rechercheur. Als het moet, krachtig ingrijpen, maar je weet het: straffen opleggen is niet onze taak, dat doet de...

Is er verder nog iets, riep Herfkens die zich flink kwaad begon te maken.

Nee, dat is het geloof ik, zei Bastiaans. O, alleen nog dit: Parkeer je auto niet op een plaats

waar een parkeerverbod geldt, dat maakt zo'n rare indruk.
 Sluiten, schreeuwde Herfkens, reed de wagen met de neus tegen een bord waarop
 'verboden te parkeren' stond, stapte uit en liep met zijn collega naar de ingang van de
 universiteit.
 Mooi gebouw om uit te ontsnappen, zei Pijlman.

(wordt vervolgd)

12c 183

Voor de vragen over Herbarium Trevese (deel 2) zie 188, blz. 232.

12d 184

pleidooi, het
pleidooien

Ik heb erg mijn best gedaan om je aan die
 nieuwe baan te helpen, ik heb persoonlijk een
 pl gehouden bij de directeur, maar jammer
 genoeg zonder resultaat.

pleiten
pleitte, gepleit

Iedereen in onze wijk is voorstander van
 een betere busverbinding met het centrum.
 Wij hebben daarvoor dan ook gep bij het
 gemeentebestuur.

ondervragen
ondervroeg,
ondervraagd

Heeft de rechter je veel vragen gesteld?
 - Ja, hij heeft mij langdurig on

verhoor, het
verhoren

De rechter stelde aan de verdachte veel vragen,
 maar deze gaf tijdens het hele ve geen enkel
 antwoord.

beschuldigen
beschuldigde,
beschuldigd

Zij werd van moord b , maar niemand kon
 overtuigend bewijzen dat ze de moord ook
 werkelijk gepleegd had.

beschuldiging, de
beschuldigingen

U wordt beschuldigd van diefstal. - Ik protesteer
 tegen deze b Ik heb niet gestolen.

schuldig
schuldiger,
schuldigst

De rechter zei: Ik ben ervan overtuigd dat u die
 vrouw hebt vermoord en dat u dus s bent aan
 moord.

onschuld, de
(geen mv.)

Kunt u bewijzen dat u het niet gedaan hebt?
 - Ja, ik kan mijn o bewijzen.

onschuldig
onschuldiger,
onschuldigst

Nadat de rechter haar ondervraagd had, stelde
 hij vast dat zij niets had gestolen en dat ze dus
 o was aan diefstal.

opdragen
droeg op,
opgedragen

Van wie komt de opdracht om overal in de
 stad affiches te gaan plakken? - Dat heeft
 het bestuur van onze partij ons op

gerecht, het
(gerechten)

Omdat hij een moord heeft gepleegd, moet hij
 voor het ge verschijnen. (zie ook 5c)

rechtbank, de
rechtbanken

Omdat wij het niet eens konden worden over de
 vraag wie van ons de schadevergoeding moest
 betalen, hebben wij hierover een uitspraak
 gevraagd van de rechtb te Arnhem.

rechtspraak, de
(geen mv.)

In ons land is de recht de taak van de
 rechter.

advocaat, de
advocaten

De ad is degene die iemand die voor de
 rechter moet verschijnen, helpt en verdedigt.

verdenken
verdacht,
verdacht

Het is nog niet zeker of J.B. de inbraak gepleegd
 heeft, maar hij wordt er wel van v

belasten
belaste, belast

Wat is uw taak in dit bedrijf? - Ik ben b
 met de controle van alle elektrische apparaten.

geding, het
(gedingen)

De behandeling van een zaak door een
 rechtbank wordt een ged genoemd.

aanhouden
hield aan,
aangehouden

Heeft de politie de postbode die een jaar lang alle
 brieven in een kanaal heeft gegooid al
 gearresteerd? - Ja, hij is vanmorgen a
 ook: Hebben jullie die kwestie van meer
 brievenbussen in de wijk al besproken? - Nee, die
 zaak hebben we a, die behandelen we later.
 U moet het slot van dit lied niet te kort
 zingen, dus het slot even wat langer a

getuigen
getuigde, getuigd

Mevrouw Jelgers, u was in de winkel toen de
 verdachte daar binnenkwam. Kunt u get
 dat u de man ook werkelijk hebt zien schieten?

getuige, de
getuigen

De ene g zei dat de moordenaar zwart
 haar had en de andere g meende dat hij
 blond haar had.

gevangenis, de gevangnissen	Wie in de ge zit is zijn persoonlijke vrijheid kwijt.
gevangene, de gevangenen	In de gevangenis van L. weigeren acht ge al twee weken te eten. Zij willen hiermee protesteren tegen de slechte behandeling die zij, volgens hun zeggen, in de gevangenis krijgen.
inrichting, de inrichtingen	Er zijn vannacht twee gevangenen ontsnapt uit de gevangenis van B. Dat is al de tweede keer in een maand tijds dat er uit deze in mensen weglopen. (zie ook 7a)
bijstaan stond bij, bijgestaan	Hij heeft mij in die moeilijke omstandigheden altijd geholpen en ik denk dat hij mij ook in de toekomst wel zal bijs
bijstand, de (geen mv.)	De troepen werden naar het oosten gestuurd om aan de militairen die daar in grote moeilijkheden waren, bij te verlenen. ook: Omdat hij niet voldoende geld verdient om daarvan te kunnen leven, krijgt hij ook geld van de bij
zitting, de zittingen	De vergadering zou om acht uur beginnen, maar pas om half negen kon de voorzitter de z openen.
vonnis, het vonnissen	De rechter zei: Ik acht uw schuld bewezen en daarom luidt mijn vo : vier jaar gevangenisstraf.
veroordelen veroordeelde, veroordeeld	Hoeveel jaar heeft die inbreker gekregen? - De rechter heeft hem ve tot twee jaar gevangenisstraf.
veroordeling, de veroordelingen	Hij is veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf. - Die v valt me mee. Ik had gedacht dat hij meer zou krijgen.
subjectief subjectiever, subjectiefst	Ik wil wel zeggen wat ik van deze rechter vind, maar het is een persoonlijke, een su mening.

objectief objectiever, objectiefst	Het artikel dat W. over het boek van Hermans heeft geschreven vind ik wel heel erg subjectief. Dat is natuurlijk zijn goed recht, maar als krantenlezer krijg ik toch liever zoveel mogelijk o informatie.
opheffen hief op, opgeheven	Je mag in deze straat niet fietsen. - Jawel, dat verbod is vorige week op
opheffing, de opheffingen	Wat doet je oom nu zijn fabriek definitief gesloten is? - Sinds de op van zijn fabriek werkt hij als ambtenaar op het ministerie van Economische Zaken.

12d 185

Beantwoord de volgende vragen. Gebruik in het antwoord een van de woorden van 184.

1. Heeft de rechter u langdurig ondervraagd? - Ja, het .. heeft de hele dag geduurd.
2. Zijn er mensen die met eigen ogen hebben gezien dat de inbreker een ruit kapotsloeg en het huis binnendrong? - Ja, er zijn twee ..
3. Vroeger mocht je op deze muur geen affiches plakken, maar ik heb de indruk dat dat verbod niet meer van kracht is. - Inderdaad, dat verbod is ..
4. Een Renault 30 rijdt 's nachts met een snelheid van 160 kilometer per uur over een autoweg. De toegestane snelheid is 100. Twee agenten in een politieauto dwingen de wagen om te stoppen. Als de agenten naar de Renault lopen zien ze uit de rechterdeur een mannenbeen steken. Let op, zegt de ene agent tegen de andere, die twee hebben van plaats geruild.
Die twee blijken een vader met zijn dochter te zijn. De dochter verklaart dat zij achter het stuur zat, maar de agenten zeggen dat zij gezien hebben dat haar vader reed. Als tijdens het verhoor de rechter aan de vader vraagt: Zijn er mensen die gezien hebben dat u niet achter het stuur zat, antwoordt hij: Ja, mijn dochter kan .. dat ik niet reed.
De dochter doet dat en wordt ter plaatse gearresteerd wegens het afleggen van een valse verklaring. (Naar NRC Handelsblad).
5. Kunt u uw onschuld bewijzen, vroeg de rechter. - Nee, zei de verdachte, maar dat betekent nog niet dat ik .. ben.
6. Weet u hoe het komt dat mensen, nadat ze door de rechter veroordeeld zijn, toch vrij blijven rondlopen? - Dat komt omdat er in de .. veel te weinig cellen zijn.
7. Welke advocaat heeft haar verdedigd? - Meester Wullems heeft voor haar ..
8. Je vindt dat je door een krant vals beschuldigd bent van discriminatie en je gaat naar de rechter. Wie moet de kosten daarvan betalen? - De kosten van het ged .. moeten betaald worden door de verliezende partij.
9. Waarom hebben ze die man gearresteerd? - Ze hebben die man a .. omdat hij volkomen dronken achter het stuur zat.

10. Denkt u dat getuigen altijd objectieve informatie geven? - Nee, 30% van hun informatie is niet objectief maar ..
11. Waarom moest Violette Nozières voor de rechter verschijnen? - Zij werd ervan .. haar ouders te hebben vermoord.
12. Wat is de taak van een advocaat? - Een advocaat helpt de verdachte en houdt tijdens de zitting van de rechtbank een .. waarin hij de verdachte verdedigt.
13. Aan welke rechercheur hebt u opdracht gegeven om te onderzoeken wie deze moord heeft gepleegd? - Daarmee heb ik rechercheur Noord ..
14. Worden er bij de rechtbank alleen vragen gesteld door de rechter? - Nee, de verdachte kan ook .. worden door de officier van justitie en door zijn eigen advocaat.
15. Hoe luidde het vonnis in de zaak Dreyfus? - Er zijn verschillende processen tegen hem geweest. Eerst werd hij naar een verlaten eiland gestuurd, later werd hij .. tot tien jaar gevangenisstraf. Tenslotte is gebleken dat hij onschuldig was.
16. Een rechtspraak duurt gewoonlijk erg lang. Bestaat er een mogelijkheid om van een rechtbank snel een uitspraak te krijgen over een bepaalde zaak? - Ja, de rechter kan over bepaalde zaken snel een oordeel geven en een voorlopig verbod opleggen. Zo gebeurt het wel dat arbeiders in een fabriek staken, dat de directeur naar de rechter stapt en dat de rechter die arbeiders verplicht voorlopig weer aan het werk te gaan. Zo'n snelle rechtspraak heet een kort ..
17. Wat verstaat men onder een open gevangenis? - Dat is een gevangenis waarvan de deuren niet op slot zijn en waarin aan de .. een grote mate van vrijheid wordt gegeven.
18. Mag er publiek aanwezig zijn bij een rechtszaak? - Ja, de .. van de rechtbank zijn openbaar, maar soms, bijvoorbeeld bij de behandeling van seksuele misdaden, zijn er .. met gesloten deuren.
19. Kun je in Nederland straf krijgen als je nog geen twaalf jaar bent? - Nee, personen die jonger dan twaalf jaar zijn kunnen niet tot enige straf .. worden.
20. Wat voor straf heeft zij gekregen? - De rechter heeft haar .. om drie weken in een ziekenhuis te gaan werken.

12d 186

Hieronder volgt een aantal zinnen. Zeg of de cursief gedrukte woorden die daarin voorkomen iets met justitie te maken hebben (ja of nee).

1. Het *vonnis* van de rechter was zwaarder dan men had verwacht.
2. Dit boek is een *pleidooi* voor korter werken.
3. De man die verdacht werd is *aangehouden*.
4. Dat ik die baan toch nog gekregen heb, heb ik aan mijn oom te danken. Hij is voor mij in die zaak een uitstekende *advocaat* geweest.
5. Omdat hij al twee *veroordelingen* voor te hard rijden achter de rug had, werd hem zijn rijbewijs afgenomen.

6. De *rechtbank* heeft over deze zaak nog geen uitspraak gedaan.
7. Uw aanwezigheid hier *getuigt* van uw belangstelling voor het werk van onze vereniging.
8. Deze zaak zal voor het *gerecht* beslist worden.
9. Hij heeft aan de afdeling sociale zaken om *bijstand* gevraagd.
10. De veroordeelde werd opgesloten in een *inrichting*.
11. Tijdens het geding weigerde zij iedere *bijstand*.
12. Dit is een *onschuldig* boek. Dat mag iedereen lezen.
13. Hij heeft altijd *gepleit* voor meer contacten met andere landen.
14. De rechter achtte zijn *onschuld* bewezen.

12d 187

Herbarium Trevense (deel 3 en slot)

Toen Gerda van de universiteit naar haar flat reed, hield zij zich maar met één ding bezig. En dat was niet een zitting van de rechtbank waarop zij, nadat ze was aangehouden, over haar daden werd ondervraagd; waarop de dame van de informatiedienst, de enige die haar wat langer en van nabij gezien had, optrad als getuige; waarop de advocaat die haar in het geding bijstond, voor haar pleitte en waarop de rechter na een verhoor van vele uren haar schuldig verklaarde aan datgene waarvan zij werd verdacht en haar veroordeelde tot vier jaar gevangenisstraf.

Aan dat alles dacht zij niet want het Herbarium Trevense betekende voor haar alleen maar: schoonheid. Begrippen als schuld, veroordeling en straf konden daarmee onmogelijk in verband worden gebracht en dat deed zij dan ook niet. Voor haar was schoonheid onschuld en onschuld schoonheid.

Thuisgekomen legde zij het boek voorzichtig op tafel en opende het. Zij keek haar ogen uit op de fijng gevormde plantjes die liefdevol maar tegelijk met zo'n grote kennis van zaken behandeld waren dat ze er nu, na eeuwen, nog steeds fris en natuurlijk uitzagen. Doch bovenal genoot ze van de tekeningen die, ter verduidelijking, aan de planten waren toegevoegd en waaraan dit herbarium zijn bijzondere waarde te danken had. Bloemen, planten en plantendeeltjes waren met behulp van schitterende kleuren bijna letterlijk tot leven gebracht, alleen was dat gebeurd op een veel kleinere schaal, hetgeen de geweldige prestatie van de maker of makers nog vergrootte. De hele nacht werkte zij door om zo goed en zo kwaad als zij dat kon deze tekeningen over te nemen. Toen het dag begon te worden was zij daarmee klaar. Moe maar zeer tevreden reed zij terug naar de universiteit, waar zij om goed acht uur arriveerde.

Bij de informatiedienst stond nu een andere dame. Gerda groette haar, maar liep zonder aarzelen verder, richting plantenkamer. Het was op dit vroege, althans voor een universiteit vroege uur nog rustig in de gangen. Slechts twee personen passeerden haar. Bij de plantenkamer gekomen opende zij deze met de sleutels van Robbers, het hoofd toezicht, maakte ook de deur van de muurkast open, legde het herbarium daarin terug, en sloot daarna alles weer zorgvuldig af. Toen liep zij naar de geluidscel.

Hij zal wel buitengewoon kwaad zijn dat ik hem zo lang heb opgesloten, zei ze tegen zichzelf. Terecht, maar deze kans moest ik grijpen. Echte kunst heft bepaalde voorschriften op. Ik hoop dat hij dat zal snappen. Dat lijkt me haast wel, want ook hij had grote belangstelling voor oude dingen.

Ze opende de deur van de geluidscel en bleef stijf van schrik op de drempel staan. Tegen de muur gezakt, met lijkbalek gezicht, halfopen mond en uitdrukingsloze ogen lag daar Robbers.

Dood, schoot het door haar heen, dood. Te weinig lucht. Mijn God, wat stom, wat vreselijk. Dit niet, nee dit wilde ik niet. Hieraan ben ik onschuldig.

Ze stond daar, onbeweeglijk en tot niets in staat. Langzaam echter drong het besef tot haar door dat ze moest handelen. Ze liep haastig de gang op en ging op zoek naar de kamer van Robbers.

Na enige tijd had ze dat gevonden. Ze deed de kamerdeur aan de binnenkant op slot en zocht naar de personeelslijst van de universiteit. De lijst lag naast de telefoon. Administratie...Bouwkunde...Chemische...Toezicht! Hoofd: Hilbert Robbers. Medewerkers: Peter Opdenoord, Willem Berns... Verdomme, allemaal mannen... Goddank, ook een vrouw. Secretariaresse: Ineke Lemmerink. Ze belde het politiebureau.

U.. u spreekt met Ineke Lemmerink, secretaresse van meneer Robbers, hoofd toezicht Archimedes-universiteit. Er is...ik kom net op mijn werk...meneer Robbers, er is iets vreselijks gebeurd, ik... ik.

Mevrouw, probeert u kalm te blijven en vertelt u mij rustig wat er aan de hand is, zei de stem van inspecteur Bastiaans.

Ik kom binnen, ik kom, ik kom langs de geluidscel...

Waarlangs, zegt u?

Maar meneer, komt u toch, komt u nou toch, het is zeer ernstig, het is...

Mevrouw Lemmerink, luister. U blijft waar u bent. U raakt niets aan, verstaat u, niets aanraken. Ik zal twee van onze mensen naar de kamer van meneer Robbers sturen, ja onmiddellijk.

Wat moet ik nou toch met zulke informatie, dacht Bastiaans. Onduidelijke zaak. Afijn, toch maar iemand langs laten rijden, je kunt nooit weten. Wagen 302, wagen 302, melden.

Gerda legde de sleutels van Robbers op zijn bureau en verliet zo kalm mogelijk de universiteit.

* * *

Politie. Kunt u ons de kamer van de heer Robbers wijzen, vroeg Pijlman.

Ja zeker, zei de dame van de inlichtingendienst. Ik zal even met u meelopen. Kijk, de kamer recht voor u, met die lichtblauwe deur, dat is de kamer van de heer Robbers. Als u het mij niet kwalijk neemt ga ik weer terug naar inlichtingen. Ik ben daar op het ogenblik maar alleen. Natuurlijk, ga rustig uw gang. We vinden het wel.

Pijlman en Herfkens liepen voorzichtig in de aangegeven richting. Herfkens klopte op de deur van Robbers' kamer, terwijl Pijlman, handje op het pistool, zich tegen de muur drukte. Ja, zei een zwakke stem.

Herfkens gooide de deur open. Achter een bureau zat een man van een jaar of veertig die juist wakker scheen te worden uit een diepe slaap. Hij zag er bleek en krachteloos uit en Pijlman begreep dat een pistool hier wat overdreven was. Toen de man de agenten zag, leek hij zich plotseling iets te herinneren.

Het herbarium, riep hij met al de energie die nog in hem was, het herbarium.

Wij komen voor ene Robbers, zei Herfkens.

Dat ben ik,...maar het herbarium.

* * *

Ja, het is toch een merkwaardig verhaal dat u ons verteld hebt, meneer Robbers, zei Pijlman. U zegt dat u een onbekend meisje hier een beetje hebt rondgeleid. Tussen haakjes: Ik vind dat wel onvoorzichtig hoor, juist van iemand die belast is met het toezicht, die nog wel hoofd is van die dienst. Maar goed, u hebt haar ook de plantenkamer laten zien en in de plantenkamer dat her...wat was het ook al weer...juist, herbarium. Daarna, althans dat zijn uw woorden, heeft dat meisje u opgesloten in de geluidscel. Daar hebt u het bewustzijn verloren, maar op een gegeven moment, u zegt rond een uur of acht vanmorgen, bent u weer bij kennis gekomen. U hebt u toen naar uw kamer gesleept om de politie te bellen, en juist toen u dat wilde doen stonden wij voor de deur. Zo was het toch, nietwaar? Het spijt me meneer Robbers, maar ik heb sterk de indruk dat u objectieve gegevens en subjectieve ervaringen wat door elkaar gooit.

Nee, beslist niet.

Maar dat beroemde eh herbarium, dat ligt toch keurig op z'n plaats, dat hebben we toch samen gezien, niet?

Ja ja.

Dat is dus niet gestolen.

Nee, inderdaad.

En waarom zou iemand u opsluiten die niets wil stelen?

Ja, dat weet ik ook niet.

Nee nee. En dan: U zegt dat u gevangen hebt gezeten, dat u opgesloten bent geweest, de hele nacht nog wel, terwijl 's morgens die geluidscel opeens open blijkt te zijn. Als die cel open was, waarom bent u er dan niet eerder uitgegaan en hebt u bij wijze van spreken gewacht totdat u bewusteloos raakte?

Maar ik weet absoluut zeker dat ik er niet uitkon. Ik heb dat op alle mogelijke manieren geprobeerd, ik heb geschreeuwd, zinloos in zo'n ruimte, dat weet ik wel, maar als je in doodsangst zit...

En die cel was 's morgens open.

Toen wel.

Toen wel, toen wel.

Trouwens, zei Herfkens, wie heeft er opgebeld naar het politiebureau?

Ja, ook dat, zei Pijlman.

Ik niet, zei Robbers.

Nee, u niet, maar wie...Kijk, meneer Robbers, logisch klinkt het allemaal niet, maar of uw verhaal nu waar is of niet, u zult moeten toegeven dat u als hoofd toezicht hoe dan ook een hele slechte beurt hebt gemaakt: vreemde mensen rondleiden, kostbare voorwerpen laten zien, sleutels op tafel laten liggen... Dus als u een proces of iets dergelijks begint, zal voor het gerecht in ieder geval ook duidelijk worden dat u uw plicht, hoe zal ik het zeggen, dat u uw plicht op een wat merkwaardige wijze hebt vervuld. De universiteit heeft u opgedragen om toezicht te houden, niet om u te laten opsluiten - zo zie ik het tenminste. En wie zal er voor u getuigen?

Dat hele geval zou u wel eens uw baantje kunnen kosten. Begrijp me goed, van mij mag zo'n proces er komen hoor, ik houd hier geen pleidooi om u dat uit het hoofd te praten, absoluut niet, maar als ik u was zou ik toch niet helemaal gerust zijn op het uiteindelijke vonnis van de rechter. Ik wil u natuurlijk niet beschuldigen van wat dan ook, dat is...

Dat is onze taak niet, zei Herfkens.

Precies, maar ik geloof dat het in uw eigen belang is als wij met ons drietjes hier afspreken dat u vannacht achter uw bureau in slaap bent gevallen en daar een beetje een nare droom hebt gehad. Persoonlijk geloof ik trouwens dat we daarmee dichterbij de waarheid zitten dan met uw wilde verhaal. Maar dat is persoonlijk.

Robbers dacht lang na.

Oké, zei hij toen. In slaap gevallen.

Dan praten we verder nergens meer over, zei Pijlman.

De agenten gaven hem een hand en gingen naar buiten. In een van de gangen kwam een meisje in hun richting.

Kijk daar 's een mooi stuk aankomen, zei Herfkens.
 Toen het meisje hen passeerde zei hij: Als u ons nodig hebt, belt u ons maar.
 Ineke Lemmerink, de secretaresse van Robbers draaide kwaad haar hoofd om en zei:
 Zorgen jullie maar voor jezelf.

12d 188

Die hierna volgende vragen hebben betrekking op deel 1 (blz. 216), deel 2 (blz. 222) en
 deel 3 en slot van Herbarium Trevense.
 Vul in. Waar een _____ staat hoeft niets ingevulde te worden.

1.	Beroep of vak
Herfkens	
Pijlman	
Gerda Boeke	_____
Robbers	
Bastiaans	
Ineke Lemmerink	

2.	Waar	Welke dag	Hoe laat ¹
Gerda informeert naar de tentoonstelling			
Gerda ontmoet hoofd toezicht			
Gerda sluit Robbers op			
Gerda neemt de tekeningen over			
Gerda weer in de universiteit	_____		
Gerda belt politiebureau			
Herfkens en Pijlman arriveren bij de universiteit	_____		
Herfkens en Pijlman vinden Robbers			
Herfkens en Pijlman ontmoeten Ineke Lemmerink			

¹ Of de precieze tijd. b.v. 21.00 uur; of: ± 21.00 uur; of (b.v.): na 22.00 uur en voor 24.00 uur.

De volgende twee vragen hebben alleen betrekking op deel 3.

3. Waarom belt Gerda Boeke het politiebureau?
4. Waarom geeft Robbers toe dat hij in slaap is gevallen?

13 Onderwijs

13a 189

opleiden leidde op, opgeleid	Wat kun je op deze school leren? - Hier worden meisjes voor het beroep van verpleegster.
onderwijzen onderwees, onderwezen	U bent leraar, hoor ik. Wat on u? - Ik geef Latijn.
lesgeven gaf les, lesgegeven	Mijn tante heeft jarenlang l aan een school in Amsterdam, maar nu staat zij aan een school in Groningen.
uitleg, de (geen mv.)	Heeft je leraar je niet uitgelegd waarom $E = mc^2$? - Jawel, maar ik heb niets van zijn u begrepen.
leerkracht, de leerkrachten	L is een algemene term voor iemand die lesgeeft.
docent, de docenten	Onder do verstaat men gewoonlijk iemand die lesgeeft in het middelbaar of hoger onderwijs.
hoogleraar, de hoogleraren	H is een ander woord voor professor.
geleerd geleerder, geleerdst	Niemand, zelfs een heel gel professor niet, kon deze ziekte verklaren. (ook als zn.: de geleerde)
onderzoeker, de onderzoekers	Aan deze universiteit zijn maar weinig mensen die zich volledig aan onderzoek wijden. Bijna alle o geven ook een paar colleges.
bijscholen schoolde bij, bijgeschoold	Sinds ik mijn studie heb beëindigd, heeft de wetenschap zich verder ontwikkeld. Daarom ga ik me nu een paar weken laten bij
bijscholing, de bijscholingen	Deze universiteit biedt oud-studenten de mogelijkheid zich te laten bijscholen. Van deze mogelijkheid tot bij..... wordt merkwaardigerwijze maar weinig gebruik gemaakt.

cursus, de cursussen	Studeer jij nog iets? - Op het ogenblik volg ik drie avonden per week een c Engels.
toetsen toetste, getoetst	Het examen is een middel om iemands kennis te to
examineren examineerde, geëxamineerd	Wanneer moeten we dat examen moderne geschiedenis doen, vroegen de studenten. Daarover e ik jullie in oktober, zei de hoogleraar.
afleggen legde af, afgelegd	Wanneer moet je dat examen doen? - Ik heb dat examen vorige week al afg (zie ook 11a)
mondeling	U hoeft bij dat examen niets op papier te zetten want het is een m examen.
schriftelijk	Wat heb jij het liefste, een mondeling of een s examen?
nakijken keek na, nagekeken	Ik heb gisteren jullie schriftelijk werk n , zei de leraar, en ik moet zeggen: het is me erg meegevallen. ook: Als je je steeds zo moe voelt, moet je je eens door een dokter laten n
uitslag, de uitslagen	Weet je al of je voor dat examen geslaagd bent? - Nee, ik heb nog geen u gehad. (zie ook 19b)
diploma, het diploma's	Wie voor het examen slaagt, krijgt een di
toekennen kende toe, toegekend	De prijs voor het beste wetenschappelijke artikel van dit jaar is to aan professor Sapjes.
nagaan ging na, nagegaan	Zitten er geen fouten in de examenuitslag? Ik dacht het niet, maar ik zal alles nog een keer zorgvuldig nag ook: Hij is hoogleraar, werkt gedeeltelijk als onderzoeker bij een groot bedrijf, schrijft geleerde maar vooral goedbetaalde artikelen, dus je kunt wel nag dat die man veel verdient.

creëren
creëerde,
gecreëerd

Als de minister niet spoedig duizenden nieuwe banen creëert, zullen veel leerkrachten zonder werk komen te zitten.

creatief
creatiever,
creatiefst

Deze docent kent alleen maar spelletjes die in een boek staan. Hij kan zelf geen nieuwe spelletjes bedenken. Hij is niet erg creatief.

13a 190

Kan alleen a of alleen b worden ingevuld? Of zijn a en b allebei mogelijk?

1. a *onderwijzen* b *lesgeven*
... is zoveel zwaarder dan een baan achter een bureau, dat kun je niet met elkaar vergelijken, zei hij.
2. a *uitleg* b *uitslag*
Had je verwacht dat je voor je examen zou zakken? - Nee, helemaal niet. Ik had deze werkelijk niet verwacht.
3. a *bijscholen* b *opleiden*
Wat is je beroep? - Ik ben leraar Engels. - Probeer je een beetje op de hoogte te blijven van wat er op jouw gebied allemaal aan de hand is? - Ik lees tijdschriften en ik zou me ook wel eens een paar weken willen laten bijscholen, maar ik heb er gewoon de tijd niet voor.
4. a *docent* b *leerkracht*
Wist je dat de meeste leerkrachten lang voordat ze 65 zijn het onderwijs verlaten?
5. a *toetsen* b *examineren*
Ja, je kunt natuurlijk wel heel mooi zeggen: op mijn school wordt er niet toetsen, niks en niemand, iedereen gaat over, maar dat betekent natuurlijk wel dat het diploma helemaal niks meer voorstelt.
6. a *afleggen* b *examineren*
Geachte professor, omdat ik ziek ben kan ik mijn examen niet afleggen.
7. a *onderzoeker* b *docent*
Hij had beter onderzoeker kunnen worden. Voor lesgeven is hij niet geschikt.
8. a *diploma* b *uitslag*
Die baan krijg je nooit. Daarvoor moet je een diploma hebben en dat heb jij niet.
9. a *schriftelijk* b *mondeling*
Ik ben voor het schriftelijk gedeelte van het examen geslaagd.
10. a *nakijken* b *examineren*
Ik ben doodmoe, zei professor Van Dam, ik heb vandaag tachtig studenten laten nakijken.
11. a *toetsen* b *creëren*
Deze docent weet in zijn klas altijd een hele speciale sfeer te creëren.
12. a *nagaan* b *nakijken*
Ik toets mijn leerlingen regelmatig om te kijken of ze alles begrepen hebben.

13. a *bijscholing* b *cursus*

Ik heb besloten Turks te gaan leren, maar in deze stad wordt er geen Turks gegeven.

13a 191

Zeg van de volgende zinnen of deze ja of nee onmiddellijk doen denken aan onderwijs.

1. Hij heeft de uitslag van het medisch onderzoek meegedeeld aan de ouders, die wel verwacht hadden dat hun zoon niet meer beter kon worden.
2. Volgende week wil ik eens toetsen wat jullie van deze les begrepen hebben.
3. Praat toch gewoon en gebruik niet van die geleerde woorden.
4. Ken jij een manier om een beetje op de hoogte te blijven van je eigen vak? - Bijscholing hè.
5. Lesgeven vind ik wel leuk, maar al dat huiswerk nakijken, vreselijk.
6. U moet uw aanvraag schriftelijk doen, mondelinge aanvragen worden niet behandeld.
7. Er zijn in ons land veel meer leerkrachten dan banen. En over tien jaar is er misschien weer een tekort aan leerkrachten.
8. Waarom loop je hier? - Daar hoeft ik jou geen uitleg van te geven.
9. Ik ken aan dat plan geen enkele waarde toe.
10. Met jouw voorstel los je de problemen niet op, daarmee creëer je nog meer problemen.
11. Ik vind hem niet erg creatief.

13a 192

Gedachten op school

1. Als men alle klassen van de school gehad heeft, krijgt men een diploma. Het is dan ook logisch dat diploma's een klassenmaatschappij creëren.
2. Wat docenten doen is niet wetenschappelijk, vinden de onderzoekers. Wat onderzoekers doen is niet maatschappelijk, vinden de docenten.
3. Leerkrachten, of het nu onderwijzers, docenten of hoogleraren zijn, staan voor een onmogelijke taak. Zij moeten aandacht schenken aan de wereld van nu, maar zij mogen het verleden niet uit het oog verliezen. Zij moeten de maatschappelijke veranderingen in hun lessen en cursussen laten doorklinken; maar onderwijs dat voortdurend verandert is slecht onderwijs, vindt iedereen. Zij moeten hun leerlingen zo opleiden dat deze hun plaats kunnen vinden in de harde maatschappij, maar als zij alleen vakken onderwijzen 'waar je later iets aan hebt', krijgen zij kritiek. Zij worden geacht veel waarde toe te kennen aan de cultuur, maar niemand weet wat dat is. Zij moeten creatief zijn maar zich wel aan het programma houden. Zij moeten rekening houden met leerlingen, collega's, ouders, schoolleiding, ministerie van

Onderwijs, maar zij moeten ook altijd zichzelf blijven. Zij moeten alle en niet alleen de verstandelijke aspecten van de persoonlijkheid van hun leerlingen ontwikkelen, maar zij moeten ook zorgen dat deze hun diploma halen. Vanwege de domme moet de leerkracht zijn uitleg vaak herhalen, maar de slimme mag zich niet vervelen. Zij moeten zo lesgeven dat de leerling kritisch leert denken, maar als de leerkracht zelf duidelijk zijn mening geeft over maatschappelijke problemen roept iedereen dat hij in de klas objectief moet zijn. Leerkrachten hoeven zich echter geen zorgen te maken: onderzoekers hebben aangetoond dat slechts 6% van alles wat wordt onderwezen tot de leerlingen doordringt.

4. Wie bij zichzelf nagaat wat op school de leukste momenten waren, zal tot de conclusie komen dat die zelden iets met het onderwijs te maken hadden.
5. Veel docenten maken de uitslag van examens publiekelijk bekend. Dat is merkwaardig omdat er bij bijna alle examens, of deze nu mondeling of schriftelijk zijn, sprake is van een relatie tussen slechts twee personen.
6. Was er in de tijd van Archimedes, van Spinoza, van Kant of Einstein behoefte aan bijscholing? Waarom dan wel in onze tijd?
7. Iedere leerkracht droomt van een onderwijssysteem waarin toetsen, examineren en nakijken niet meer nodig zal zijn. Iedere leerling ook.
8. De kans is groot dat u meer dan eens, al of niet stijf van de zenuwen, een bepaalde ruimte bent binnengegaan om daar geëxamineerd te worden. De kans bestaat dat u, na het afleggen van zo'n examen, een diploma hebt gekregen. U was blij met dat diploma en u dacht: Ik weet iets, ik kan iets. Maar weet u na, laten we zeggen tien jaar, nog steeds wat u toen wist, kunt u nog steeds wat u toen kon? Het is onvoorstelbaar wat we allemaal vergeten. Daarom zouden diploma's slechts voor een beperkte tijd mogen worden toegekend.
9. Niet iedereen die iets geleerd heeft is een geleerde.
10. Leren is niet creatief.

13a 193

De tien bovenstaande Gedachten op school worden hieronder opnieuw gegeven, maar nu met wat andere woorden. Hieronder staan deze gedachten echter in een andere volgorde. Zeg welke cijfers bij welke letters horen. Voorbeeld: 1. hoort bij e.

- a Wie leert maakt zich kennis van anderen eigen.
- b Docenten en leerlingen hebben een hekel aan examens.
- c Er valt in het onderwijs weinig te lachen.
- d Met de uitslag van jouw examen hebben anderen niets te maken.
- e Door diploma's ontstaan er verschillende sociale groepen.
- f Omdat we veel vergeten, zouden we voor een diploma dat we al behaald hebben, later opnieuw examens moeten doen.

- g Docenten en onderzoekers hebben weinig waardering voor elkaar.
- h De vele opdrachten die men aan leerkrachten geeft zijn vaak met elkaar in strijd.
- i Waarom was er vroeger geen bijscholing nodig en nu wel?
- j 'Geleerd' heeft meer dan een betekenis.

13b 194

instituut, het instituten	Aan dit in kun je allerlei cursussen volgen.
basisschool, de basisscholen	De school voor kinderen van vier tot twaalf jaar is de ba
inschrijven schreef in, ingeschreven	Waarom heb je dat examen niet afgelegd? - Ik had me te laat ing voor dat examen.
schoolbestuur, het schoolbesturen	Aan deze katholieke school worden de leerkrachten benoemd door het schoolb
gymnasium, het gymnasia en gymnasiums	Mijn zoon zit op de middelbare school, maar hij heeft veel moeite met Latijn en Grieks. Daarom vraag ik me af of het gy wel een geschikt schooltype voor hem is.
rector, de rectoren en rectors	Aan het hoofd van een gymnasium staat een r
doelstelling, de doelstellingen	We hebben een nieuwe krant opgericht. Wat wil je daarmee bereiken? - Onze do is: strijden voor betere verhoudingen tussen Oost en West.
gemengd	Waren er alleen ministers en zo op dat feest? - Nee, er was van alles: ministers, leerkrachten, arbeiders enz. - Het was dus een g gezelschap. ook: Dat is een ge school. - Betekent dat dat er zowel jongens als meisjes op zitten? - Dat kan het betekenen, maar het kan ook betekenen dat er leerlingen van verschillende godsdiensten op zitten.
stelsel, het stelsels	In communistische landen hebben ze een ander economisch systeem, een ander st dan in kapitalistische landen.

theorie, de theorieën	De th..... kent hij precies, maar als hij de th in praktijk moet brengen, heb je niets aan hem.
theoretisch theoretischer	Gijsbert heeft alleen maar belangstelling voor de praktische, niet voor de th aspecten van het onderzoek.
kern, de kernen	Zou u mij in een paar woorden kunnen zeggen wat het voornaamste is, wat de k is van de ideeën van Copernicus?- De k van zijn ideeën is dat de aarde om de zon draait. ook: K is een chemisch begrip dat veel wordt gebruikt in verband met moderne oorlogswapens.
studierichting, de studierichtingen	Julia heeft eerst voor arts gestudeerd, maar na twee jaar heeft ze voor een andere studier gekozen.
peil, het (peilen)	Waarom hebben je ouders je naar een andere school gestuurd? - Ze waren niet tevreden over het p van het onderwijs aan deze school. ook: Vandaag is het p van het water een halve meter lager dan gisteren.
lokaal, het lokalen	Toen de leraar het l binnenkwam waar hij les moest geven, zag hij dat de meeste leerlingen al op hun plaats zaten.
rooster, de en het roosters	Aan het begin van het schooljaar ontvingen alle leerkrachten een r..... zodat ze wisten op welke dag, hoe laat en in welk lokaal ze les moesten geven. ook: In de vakantie eten wij soms buiten. We plaatsen op een aantal stenen een r , maken het vuur aan en bakken op dat r een stukje vlees of een visje.
vervallen verviel, vervallen	De leraar Frans is ziek. Daarom verv vandaag alle lessen Frans. ook: Ik heb drie maanden niet gerookt, maar vorige week ben ik weer in mijn oude fout verv
specialisatie, de specialisaties	Na de studie voor arts kan men nog verschillende sp volgen, bijvoorbeeld voor longarts of kinderarts of voor chirurg.

13b 195

specialiseren
specialiseerde,
gespecialiseerd

Ik heb eerst de geschiedenis in het algemeen bestudeerd en daarna heb ik mij gesp in de geschiedenis van Indonesië vanaf 1949.

Vul in de groepjes van drie woorden telkens per groepje hetzelfde woord in. Kies een woord uit 194.

Voorbeeld: de avond - *cursus* (avondcursus)
de zomer - *cursus* (zomercursus)
de dag - *cursus* (dagcursus)

1. het spel -
het prijs -
het water -
2. het les -
het dienst -
het uur -
3. de naai -
de bijbel -
de kook -
4. het zenuw -
het tweepartijen -
het sterren -
5. de - leider
de - duur
het - programma
6. het club -
het kleeid -
het stem -
7. het vormings -
het blinden -
het rijks -
8. de rassen -
de kunst -
de loon -
9. het - probleem
het - punt
het - wapen

13b 196

Vul een woord uit 194 in.

1. Jan zit op een jongensschool, maar zijn ouders hadden hem ook naar een school kunnen sturen, waarop ook meisjes zitten, naar een .. school dus.

2. Zij heeft eerst algemene geschiedenis gestudeerd en daarna heeft zij zich .. in de geschiedenis van de Grieken en de Romeinen.
3. Omdat het schoolfeest nogal laat was geëindigd, zei de rector: Morgen gaan alle lessen gewoon door, behalve de lessen van het eerste uur. Die ..
4. Professor Litjens zal in oktober een serie colleges geven over 'Jeugd en seksualiteit'. Deze colleges staan open voor alle studenten. Zij hoeven daarvoor niet extra te betalen of formulieren in te vullen. Personen van buiten de universiteit kunnen deze colleges ook volgen. Ook voor hen zijn ze kosteloos, maar zij moeten zich wel bij de administratie van de universiteit laten ..
5. Uw plan zit theoretisch heel goed in elkaar, maar het geeft nogal wat .. bezwaren.
6. Ik ben onderwijzer geweest op een kleine school. We waren daar met zijn tweeën. Zaken als: wie, waar en wanneer les gaf, hoefden we niet op papier te zetten, dat spraken we gewoon met elkaar af. Maar toen de school zich uitbreidde, kon je dat niet allemaal meer mondeling regelen en moest er dus een .. komen.
7. Wie op de markt sokken koopt, zal merken dat als er veel sokken worden aangeboden de prijs laag is en als er weinig zijn de prijs gaat stijgen. Bij lage prijzen kan de koper zeggen: Ik heb maar één paar sokken nodig, maar ik koop er vier. Bij hoge prijzen: Ik koop niets, ik wacht tot de sokken weer goedkoper worden. De directeur van de sokkenfabriek kan om de marktprijs hoog te houden minder sokken op de markt brengen dan hij in feite produceert. De man die met sokken op de markt staat zal, als de prijs voor sokken te laag wordt, misschien een ander product gaan verkopen. De beslissingen van koper, directeur en verkoper staan niet los van elkaar, zij hebben invloed op elkaar, zij maken deel uit van een groter geheel dat men het prijzen .. zou kunnen noemen.
8. Wie vier jaar is, gaat niet naar een gymnasium of een universiteit maar naar een ..
9. Catrien zit op een protestantse school, maar Hilda op een school met protestantse, katholieke en mohammedaanse leerlingen, op een .. school dus.
10. Je hebt me wel allerlei dingen verteld die met de warmtetheorie te maken hebben, zei de hoogleraar, maar waar het nu precies om gaat, wat de k .. van die theorie is, dat heb ik nog steeds niet gehoord.
11. Ik ga aan de universiteit studeren. - Wat ga je daar studeren? - Dat zeg ik toch: Aan de universiteit. - Maar je moet toch iets kiezen, je moet toch een bepaalde st .. nemen. - Nee, ik ga gewoon studeren. - Willem, dat kan niet, dat is onzin.

13b 197

De ex-leerling

De ex-leerling: Toen ik me aan de universiteit ging inschrijven, moest ik op het formulier natuurlijk invullen welke studierichting ik wilde nemen. Ik was er toen zeer verbaasd over dat er tientallen jongens en meisjes waren die zich op dat moment voor het eerst de vraag stelden: Ja, wat zal ik 'ns gaan studeren?

Dat je na de basisschool nog niet weet wat je wilt... Maar jongens en meisjes die zes jaar middelbare school, zes jaar gymnasium achter de rug hebben en die naar een universiteit of hogeschool gaan... Of verbaasd. Eigenlijk ook helemaal niet. Want laten we eerlijk zijn: Je leert op de middelbare school weinig en je leert zeker niet het verband te zien tussen de lessen op school en de maatschappij.

Ja, 't stond in gouden lettertjes boven de ingang: *Non scholae sed vitae discimus*, wij leren niet voor de school maar voor het leven. Dat kon na verloop van tijd zelfs de stomste leerling vertalen. Maar wat dat inhield, in feite, in de praktijk, dat wist niemand, de leerlingen niet, de leraren niet, de rector niet en het schoolbestuur ook niet. Dus als je dan op een goeie dag voor de deur van de universiteit staat, dan is het eigenlijk haast vanzelfsprekend dat je denkt: Grote God, al die studierichtingen, al die wetenschappelijke instituten, al die specialisatiemogelijkheden, al die praktische en theoretische lessen, wat moet ik ermee?!

Overdreven, zegt u, dat 'weinig leren' op de middelbare school? Ik bedoel daarmee niet het rooster hè, niet de lessen die op het programma stonden. Er werd voldoende aangeboden: talen, geschiedenis, natuurwetenschappelijke vakken... te veel bijna. Ik heb het ook niet over het peil van de lessen, dat wil zeggen over het peil van de docenten. Ik kan natuurlijk alleen maar spreken over de docenten die ik zelf heb gehad. Nou, die hadden zich vijf, zes jaar aan een universiteit gespecialiseerd in een taal, in iets chemisch of technisch en die kenden over het algemeen hun zaakjes wel. Het type leraar dat altijd net een lesje voor kon blijven op zijn leerlingen heb ik eigenlijk niet meegemaakt.

Wat ik wel heb meegemaakt is dat een leraar er niet toe kwam onderscheid te maken tussen wat belangrijk is en wat niet. Een leraar geschiedenis bijvoorbeeld moet in staat zijn om bij de behandeling van, ik noem maar wat, de eerste wereldoorlog te zeggen: Jongens, hier gaat het uiteindelijk om, dit zit erachter, dit is de kern van de zaak. Maar wat kregen we vaak? Feiten, feitjes en afgeschoten armen en benen. Men kwam er niet toe om de afzonderlijke gegevens binnen een bepaald systeem, binnen een bepaald stelsel te plaatsen, om op grond van al die feitjes een bepaalde theorie te ontwikkelen, zodat je niet bleef steken in het bloed, zweet en tranen van al die oorlogen, maar daar bovenuit steeg. Zo'n theorie, zulke op historische feiten gebaseerde ideeën zouden je kunnen helpen om je standpunt te bepalen tegenover huidige of toekomstige ontwikkelingen. Maar die hulp ontbrak vaak. Het bleef los zand.

Dat was overigens lang niet altijd de schuld van de leraar, hoor. Die zat vast aan een bepaald programma, die moest in een beperkt aantal uren een grote hoeveelheid stof behandelen, en dan moet je een keuze maken.

Maar goed, het feit lag er, het was, zoals ik al zei, vaak los zand en het is precies om die reden dat ik daar straks sprak van 'weinig geleerd'. Er was, binnen een bepaald vak, te weinig samenhang en er was vooral te weinig samenhang tussen vakken onderling: Iedere leraar zat op zijn eigen kleine eilandje. Wiens schuld dat was? Volgens mij van degenen die de doelstellingen van het onderwijs vaststellen. Als in de doelstellingen die samenhang ontbreekt, als de doelstellingen vaag zijn, dan kun je natuurlijk niet verwachten dat de school er een mooi geheel van maakt.

Toch vind ik dat ook de school zelf dikwijls niet functioneert zoals zij zou moeten functioneren. De productiviteit van het bedrijf - want de school is tenslotte ook een bedrijf - is laag. De verhouding arbeidstijd - productie, nou, als je dat zou vergelijken met een fabriek... Akkoord, een school is geen fabriek, moet dat ook niet zijn en geen enkele leraar kan zo les geven dat de hele klas hem gedurende het hele lesuur volgt. Maar als je leest dat uit onderzoek is gebleken dat slechts 5% van de klas onafgebroken bij de les is betrokken, dan zeg ik: daar zit iets fout.

Of ik bij die 5% hoorde? Als ik terugdenk aan mijn middelbare school, zie ik voor me een groot lichtgroen lokaal met hoge wanden. Dat lokaal zit helemaal vol met jongens - misschien zou ik van een gemengde school een zonnigere indruk hebben overgehouden, maar veel verschil zou 't niet gemaakt hebben, denk ik. Een van die jongens ben ik. En wat doe ik? Ik kijk naar buiten, twee, vijf, acht keer per les, in de hoop dat de klok van de

kerktoren eindelijk zal aangeven dat het tijd is. Ik was helemaal geen bijzonder intelligente leerling, maar ik heb me daar kapot zitten vervelen, en ik niet alleen. Dat is op zichzelf al erg want je zit op een zesjarig gymnasium toch al gauw een maandje of tien bij elkaar te vervelen. Maar dat betekende ook dat er niet uit de klas gehaald werd wat erin zat. De klas was onproductief. En in zo'n situatie wordt een les die vervalt omdat een leraar ziek is, het mooiste moment van de week.

Ik denk trouwens dat dit laatste punt - de verveling - te maken heeft met wat ik daarvoor zei en wat voor mij de kern van het probleem is: Het wordt je op school onvoldoende duidelijk gemaakt wat het doel is van je studie, wat je later met al die kennis kunt doen.

13b 198

Het bovenstaande verhaal over De ex-leerling is een interview waarbij de vragen van de interviewer zijn weggelaten. Beantwoord de volgende vragen.

1. Wat vindt de geïnterviewde over
 - de school als voorbereiding op de universiteit
 - het peil van de lessen
 - de feiten die hij moest leren
 - de samenhang tussen de verschillende vakken
 - de productiviteit van de school?
2. Wat vindt u van de argumenten die de geïnterviewde naar voren brengt om zijn mening te verduidelijken? Geeft hij argumenten die niet juist zijn? Laat hij argumenten weg die wel genoemd hadden moeten worden?

13c 199

scholier, de scholieren	Iemand die een school bezoekt, noemt men een s Is die school een universiteit dan spreekt men van student.
briljant briljanter, briljantst	Wouter was een br student die altijd schitterende resultaten behaalde.
enthousiasme, het (geen mv.)	Hoe reageerde hij op het plan? - Heel koel. Hij toonde geen enkel en
enthousiast enthousiaster	Wat vond hij van het plan? - Hij vond het een uitstekend plan. Hij was er zeer en over.
onverschillig onverschilliger, onverschilligst	Ik geloof dat je weinig belangstelling hebt voor je studie. - Waarom denk je dat? - Dat denk ik omdat je zo ongeïnteresseerd, zo onv werkt.
aantekenen tekende aan, aangetekend	De leraar had een klein boekje waarin hij aa welke leerlingen ziek waren, welke les hij behandeld had, wie hij een beurt wilde geven enz. (zie ook 12a)

aantekening, de aantekeningen

Had de leraar op jouw rapport nog iets bijzonders geschreven? - Ja, er stond de volgende a op: Rob moet meer aandacht besteden aan zijn huiswerk. ook: Heb je alles opgeschreven wat hij tijdens de les gezegd heeft? - Niet alles, ik heb een aantal a gemaakt.

bestuderen
bestudeerde,
bestudeerd

Jullie moeten voor volgende week vrijdag les acht bes , zei de leraar.

bestudering, de bestuderingen

Een speciale commissie heeft de vraag bestudeerd of het mogelijk is een stuk van de Noordzee tussen Den Haag en Hoek van Holland droog te leggen. Bij de be van dit probleem ontdekten men al gauw dat dit plan grote consequenties zal hebben voor het milieu.

nauwkeurig
nauwkeuriger,
nauwkeurigst

Je moet die tekst veel preciezer, veel n..... bestuderen. Je weet wel zo ongeveer wat erin staat, maar dat is niet voldoende.

huiswerk, het
(geen mv.)

Meneer, moeten we die vragen hier in de klas beantwoorden? - Nee, dit is h..... , dat moet je thuis maken.

klad, het
(geen mv.)

Als je een belangrijke brief moet schrijven, is het verstandig eerst een k te maken en dan pas de definitieve brief te schrijven.

opschrijven
schreef op,
opgeschreven

Waarom sc je niet o wat ik zeg, vroeg de leraar. - Omdat mijn pen leeg is, zei Joost.

opstel, het opstellen

We zijn gisteren met de school naar zee geweest, de hele dag. Daarover gaan we nu allemaal een kort verhaaltje schrijven. - Hè jasses, alweer een o Toen we vorige maand naar Madurodam zijn geweest moesten we ook al een o maken.

overschrijven
schreef over,
overgeschreven

Paul, jij hebt die Spaanse tekst op precies dezelfde manier vertaald als Claudia. Het lijkt wel of jij alles van Claudia of Claudia alles van jou heeft overges (zie ook 15a)

schrift, het schriften	Eerst maak je je opstel in klad en daarna schrijf je het in een sc ook: U moet duidelijker schrijven. Uw sc is onleesbaar.
scriptie, de scripties	Studenten moeten tijdens hun studie een sc schrijven, een wetenschappelijk opstel van zo'n vijftig tot honderd bladzijden.
opgave (ook: opgaaf), de opgaven	Het examen Nederlands bestond uit twee op : een opstel en het beantwoorden van een aantal schriftelijke vragen over een bepaalde tekst. ook: De belastingdienst wil een nauwkeurige op van alles wat ik het vorig jaar verdiend heb. Getrouwd zijn, kinderen hebben en de hele dag op kantoor werken: in zo'n situatie is het een hele op..... om ook nog een studie te volgen.
tentamen, het tentamens en tentamina	Een t is een examen over een gedeelte van de stof.
promoveren promoveerd gepromoveerd	Mevrouw Tersluis pro..... vandaag aan de Universiteit van Amsterdam op een studie over de invloed van de godsdienst op het gezinsleven. (zie ook 21a)
universitair	Onderwijs aan een universiteit is u onderwijs.
tikken tikte, getikt	De directeur vroeg aan zijn secretaresse of zij een brief voor hem wilde t ook: Zoals het klokje thuis ti , ti het nergens. Omdat de bel kapot was, ti..... hij tegen de ruit om te zien of er iemand thuis was.
fotokopie, de fotokopieën	Hoeveel exemplaren heb je van deze brief? - Drie. - O, ik heb er tien nodig. Zou je dan nog zeven fo willen maken?
fotokopiëren fotokopieerde, gefotokopieerd	Hoeveel fotokopieën heb je van dat artikel gemaakt? - Ik heb dat artikel acht keer gef

Een van de vier bijwoorden past in de zin. Geef aan welk bijwoord.

- Ik heb deze tekst .. bestudeerd.
 - aanzienlijk
 - heerlijk
 - lastig
 - helemaal
- Heb je alles wat hij gezegd heeft .. opgeschreven?
 - zorgvuldig
 - overbodig
 - ontzaggelijk
 - stevig
- Jij hebt die zinnen .. overgeschreven.
 - gemeenschappelijk
 - hartelijk
 - keurig
 - schadelijk
- Zij is .. gepromoveerd aan de universiteit van Gent.
 - helemaal
 - gisteren
 - smakelijk
 - lelijk
- Zou je .. deze brief willen tikken?
 - even
 - ongeveer
 - opeens
 - gisteren

Een van de vier bijvoeglijke naamwoorden past in de zin. Zeg welk bijvoeglijk naamwoord.

- Je kunt op dit apparaat .. fotokopieën maken.
 - toevallige
 - lege
 - scherpe
 - gehorige
- Uit zijn .. houding bleek duidelijk dat hij zich niet voor het onderwerp interesseerde.
 - belangrijke
 - onverschillige
 - christelijke
 - redelijke
- Hebben de universiteiten dit jaar voor onderzoek evenveel geld gekregen als vorig jaar? - Nee, de minister heeft dit jaar minder geld gegeven voor .. onderzoek.
 - industrieel
 - universitair
 - eigenaardig
 - militair

4. .. scholieren slagen altijd, ook al studeren ze maar weinig.
 a Brilljante
 b Tevreden
 c Afzonderlijke
 d Stomme
5. Omdat ik gisteren ziek was, heeft Albert mij de aantekeningen gegeven die hij tijdens de les gemaakt heeft. Maar aan zijn .. aantekeningen heb ik niets.
 a onaangename
 b onleesbare
 c onbekende
 d onvermijdelijke
6. Na .. bestudering van deze tekst zijn we tot de conclusie gekomen dat het waarschijnlijk een tekst is uit de vijfde eeuw na Christus.
 a ingewikkelde
 b nauwkeurige
 c belangrijke
 d begrijpelijke
7. Naar school gaan vind ik niet erg, maar 's avonds altijd dat .. huiswerk maken, dat vind ik niet leuk.
 a feitelijke
 b huishoudelijke
 c erfelijke
 d vervelende
8. Ik heb geen tijd om je een nette brief te schrijven, daarom dit .. kladje.
 a haastige
 b volledige
 c zorgvuldige
 d dagelijkse
9. Hij heeft een .. opstel geschreven over het feit dat mensen geen vleugels hebben en sommige dieren wel.
 a rond
 b diep
 c kort
 d druk
10. Was het een .. tentamen? - Ja, maar ik ben toch geslaagd.
 a gemakkelijk
 b lastig
 c veilig
 d saai
11. Omdat het een .. opgave is mogen jullie er een uur langer over doen dan anders.
 a gemakkelijke
 b wettelijke
 c begrijpelijke
 d moeilijke

12. Ieder van u moet voor zijn eindexamen een .. scriptie schrijven over een of ander wetenschappelijk onderwerp.
 a zelfstandige
 b merkwaardige
 c slechte
 d geleidelijke
13. Hij was heel graag leraar en hij heeft altijd met een .. enthousiasme lesgegeven.
 a geweldig
 b definitief
 c onverschillig
 d nauwkeurig
14. Mijn zontje vindt het heel leuk op school. Iedere dag komt hij met .. verhalen thuis.
 a nare
 b rare
 c enthousiaste
 d saaie

De ex-leraar

De *ex-leraar*: Op een goeie dag kom ik 's morgens tegen een uur of elf thuis van school. Mijn vrouw zegt: Ben je er nu al? Ik zeg: Ja, 't gaat niet meer. Ik was toen 55. Ik heb een kwartier zitten huilen.

Universitaire opleiding gehad, altijd met plezier gestudeerd. Geen briljant student, maar nooit moeilijkheden met tentamens of examens want ik hield van mijn vak en dan gaat alles zo ontzettend veel gemakkelijker. Toen ik klaar was met mijn studie heb ik nog even met de gedachte gespeeld om te gaan promoveren - mijn scriptie vormde daarvoor een goede basis -, maar ik kwam al heel gauw voor de klas te staan en toen kwam er van promoveren niets meer terecht.

Na dertig jaar heb ik er een punt achter gezet, erachter moeten zetten. Iedereen denkt: De leerlingen, die jagen iedere docent vroeg of laat het graf of een inrichting in. Maar dat vind ik niet. Natuurlijk, ze grijpen iedere kans en ze gaan soms tot het uiterste. Ze zitten in de klas omdat ze moeten, het is niet hun keuze; liefde voor een vak en zeker voor alle vakken komt zelden voor: vanuit die situatie proberen ze van alles, maken ze er op hun manier het beste van. Een opstel schrijven ze over uit een krant of boek of halen ze van internet. Mijn huiswerk? Ik heb 't gemaakt hoor, maar in klad, dat kan ik zo niet aanbieden. O, ik dacht dat we les acht moesten bestuderen; ik heb les acht bestudeerd, niet les negen. Welke opgaven? Ik weet niks van een opgave af. Ik heb mijn aantekeningen thuis laten liggen... Dat soort verhalen, dag in dag uit, gaat natuurlijk vervelen.

En er komen botsingen, echte botsingen waarbij het soms heel moeilijk is kalm te blijven. We hadden thuis een keer een feestje gehad. Het was laat geworden en toen alle gasten weg waren, moest ik nog huiswerk nakijken. Mijn vrouw zegt: Laat toch liggen, dan krijgen ze hun huiswerk 'ns een keer een paar dagen later. Maar dat wil ik niet. Je verliest alle recht van spreken als je zelf niet doet wat je wel van je leerlingen eist. Ik ging die nacht om vier uur naar bed. De volgende dag deel ik op school de schriften uit. Zegt een van die scholieren, heel onverschillig: Nee, hou maar, ik hoef het niet terug te hebben, ik weet zelf wel wat ik waard ben. Toen werd ik zo kwaad dat ik zijn schrift kapot wilde scheuren. Dat lukte niet want ik begon te scheuren aan de kant waar het draadje zit. Waarop diezelfde jongen zegt: geef maar hier, dan doe ik het wel even.

Dat zijn momenten waarop je de school en de leerlingen naar de hel wenst. Toch was orde en gezag niet mijn grootste probleem. Mijn grootste probleem - en volgens mij geldt dat voor bijna alle leraren - was het feit dat de mensen die voor je in de banken zitten nooit ouder worden en jij wel. Dat ouder worden betekent in de eerste plaats dat het vuur waarmee je begint geleidelijk minder wordt. In het begin deed ik alles voor de school, was ik echt de enthousiaste nieuwe leraar: bezoeken regelen aan tentoonstellingen, sprekers uitnodigen in de klas, radioprogramma's opnemen, discussieavonden organiseren... En wat ik niet allemaal heb zitten opschrijven of overtypen - fotokopieën waren er toen nog niet - om met de leerlingen interessante teksten uit boeken en tijdschriften te kunnen bestuderen. Het grootste gedeelte liet dat alles echter volkomen onverschillig over zich heen gaan en dan ga je op den duur toch zeggen: Waar doe ik het allemaal voor. Maar er is nog iets anders, iets dat je volgens mij alleen bij het beroep van leraar vindt - want dat je enthousiasme vermindert, dat heb je natuurlijk in veel beroepen. Als je als leraar begint ben je nog jong, je staat nog dicht bij je leerlingen, je kunt je goed indenken in hun wereld, ze worden soms verliefd op je. Naarmate je ouder wordt, wordt de afstand groter. Het kost je steeds meer moeite om met hen mee te doen, je te verplaatsen in hun wereld. Als ze met een plannetje komen ga je steeds vaker denken: Drie jaar geleden had een andere klas precies hetzelfde plan, en zes en negen jaar geleden ook. Bij een bepaalde les weet je zeker dat weer die leuke opmerking zal worden gemaakt die ze al 25 jaar maken. Voor hen is het nieuw, voor jou is het oud, bekend.

Vergis je niet: De leerlingen van nu verschillen niet wezenlijk van de leerlingen van dertig jaar geleden. Ja, ze zijn veel directer geworden. Als ze ergens geen zin in hebben zeggen ze: Doe 't zelf maar. Als ze het niet met je eens zijn zeggen ze: Praat niet zo stom. Maar het is toch altijd die groep van twaalf- tot achttienjarigen en dat bepaalt hun manier van denken, van voelen, van leven. Eens was jij ook zo jong, maar nu ben je vijftig en nu denk je anders. Je kunt je geen twintig, dertig jaar in hun wereld ophouden en je wilt dat ook niet, want waarom zou je je eigen geestelijke ontwikkeling afremmen? Altijd jonge mensen om je heen, daar blijf je jong bij, zeggen ze vaak. Ja, ja. Ik geloof er niets van. Voor mij werd 't in ieder geval een steeds groter probleem. Als je daar dan nog aan toevoegt die voortdurende veranderingen: het regende namelijk brieven van het ministerie van Onderwijs, zodat eigenlijk niemand nauwkeurig wist wat er van hem of haar verlangd werd. En dan al die vergaderingen die je moest bijwonen, soms over de meest belachelijke onderwerpen, al die rapporten en nota's die je moest lezen - nee, op een gegeven moment werd het mij te veel, op een goeie dag moest ik zeggen: Het gaat niet meer, ik ben moe, lichamelijk en geestelijk.

Het kostte mij pijn om dat te erkennen, ik heb gehuild, maar het ging niet meer.
(Fictief interview, gedeeltelijk geïnspireerd op Vrij Nederland)

13C 203

De volgende zinnen beweren iets over de tekst *De ex-leraar*. Zeg of deze beweringen juist zijn of niet juist.

1. Het was heel gewoon dat deze leraar 's morgens tegen elf uur van school thuiskwam. juist/niet juist
2. Na zijn universitaire studie is hij gepromoveerd. juist/niet juist
3. Hij is met lesgeven moeten stoppen. De voornaamste oorzaak daarvan: zijn leerlingen. juist/niet juist

4. Er zijn maar weinig leerlingen die van een of meer vakken houden. juist/niet juist
5. Bij speciale gelegenheden, bijvoorbeeld bij een feestje, keek hij het huiswerk een paar dagen later na. juist/niet juist
6. Zijn grootste probleem was het steeds groter wordende leeftijdsverschil tussen leraar en leerlingen. juist/niet juist
7. Hij was altijd een enthousiast leraar geweest, juist/niet juist
8. De leerlingen zijn de laatste dertig jaar niet wezenlijk veranderd. juist/niet juist
9. Hij vond het voor zijn eigen geestelijke ontwikkeling belangrijk dat hij altijd met jonge mensen te maken had. juist/niet juist
10. Het ontbrak in het onderwijs aan zekerheid. juist/niet juist